

การออกแบบอัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์จากต้นตาล จังหวัดเพชรบุรี
Identity Graphic Design on Packaging for Products of Sugar Palm Tree
Petchaburi Province

ทินวรงค์ รักอิสสระกุล

รายงานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณรายจ่าย

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559

สาขาวิชาการออกแบบบรรจุภัณฑ์

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ

2559

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

ประกาศคุณูปการ

งานวิจัยฉบับสำเร็จลุล่วงได้ด้วยงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 ในส่วน การสนับสนุนด้านงบประมาณ เวลา และทรัพยากรของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ ด้วยระบบและกลไกเป็นแรงผลักดันและสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานทุกพันธกิจ

ขอขอบคุณคณาจารย์ประจำสาขาวิชาการออกแบบบรรจุภัณฑ์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร และผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ต้นตาล ชาวจังหวัดเพชรบุรีทุกท่านที่ให้คำปรึกษาแนะนำ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่สละ เวลาในการประเมินผลงานทุกชิ้น และขอบพระคุณครู อาจารย์ ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ทั้งทาง วิชาการและวิชาชีพทุกท่าน

ทินวงษ์ รักอิสสระกุล

ชื่อเรื่อง	การออกแบบอัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์จากต้นตาล จังหวัดเพชรบุรี
ผู้วิจัย	นายทินวงษ์ รักอิสสระกุล
สังกัดหน่วยงาน	อาจารย์ประจำสาขาวิชาการออกแบบบรรจุภัณฑ์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
แหล่งงบประมาณ	เงินรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559

บทคัดย่อ

การออกแบบอัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์จากต้นตาล จังหวัดเพชรบุรี มีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจและวิเคราะห์ทุนในการสร้างสรรค์ของจังหวัดเพชรบุรี และเพื่อออกแบบอัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์จากต้นตาล กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนและนักท่องเที่ยวในเขตจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 100 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ และผู้ทรงคุณวุฒิทางการออกแบบ จำนวน 5 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบประเมินผลการออกแบบ วิธีการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1) ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิและ สำรวจข้อมูลเชิงพื้นที่ 2) กลั่นกรองวิเคราะห์ แยกแยะตามองค์ประกอบอัตลักษณ์ 3) สังเคราะห์ข้อมูลและกระบวนการออกแบบ 4) ทดลองและประเมินประสิทธิภาพจากกลุ่มตัวอย่าง 5) คัดเลือก และพัฒนาแบบ 6) สร้างต้นแบบ 7) จัดทำรายงานสรุปและการเผยแพร่

ผลการวิจัยสรุปว่า แนวทางในการออกแบบองค์ประกอบอัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์จากต้นตาล จังหวัดเพชรบุรี ใช้แนวคิดหรือแรงบันดาลใจมาจากประเพณีการแข่งขันเรือยาว สื่อถึงความสนุกสนาน ความสดชื่นเย็นสบาย ธรรมชาติ ภาพประกอบใช้กราฟิกวาดลายต้นตาล ผสมผสานลายเส้นศิลปะพระนครคีรี (เขาวัง) และจิตรกรรมฝาผนังวัดใหญ่ ตัวอักษร BoonJot เป็นข้อความแบบข้อความพาดหัวหรือเน้นข้อความ (Typeface) และตัวอักษร CS PraJad ใช้เป็นข้อความแบบบรรยาย (Text) สี ใช้สีน้ำตาลของน้ำตาลสด และสีฟ้าครามของชายหาดทะเล การจัดวางองค์ประกอบวางแบบอสมมาตร แบ่งเป็น 2 กลุ่มพื้นที่ คือ กลุ่มข้อมูลที่ส่งเสริมการขาย และกลุ่ม ข้อบ่งชี้ที่สำคัญ

ผลการวิเคราะห์การประเมินผลการออกแบบ ภาพรวมคะแนนการประเมินกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิมีค่าคะแนนสูงกว่ากลุ่มตัวอย่าง แต่มีการประเมินระดับคะแนนใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ค่าคะแนนด้านการใช้งานสูงสุด รองลงมา ด้านการสื่อความหมาย และด้านการออกแบบ ตามลำดับ

สำคัญ: อัตลักษณ์ , ทุนในการสร้างสรรค์ , บรรจุภัณฑ์ , ต้นตาล

Title	Identity Graphic Design on Packaging for Products of Sugar Palm Tree Petchaburi Province
Author	Mr. Tinnawong Rakisarakul
Affiliated Entities	Lecturer, Department of Packaging Design Faculty of Architecture and Design Rajamangala University of Technology Phra Nakhon
The Budget	Capital Expenditure Fiscal Year 2015

ABSTRACT

Identity design design on packaging for products from sugar palm Phetchaburi Province The aim is to explore and analyze the creative capital of the province and to design Identity graphic on packaging for products from sugar palm. Participants were residents and visitors in the province of 100 people by accidental Sampling random and experts in the design of 5 people tools used in the research is to evaluate the design. How to conduct research Step 1) Secondary education and explore spatial data 2) screening analysis to identify the elements of identity 3) Synthesis and process design 4) test and evaluate the performance of samples 5) Selection and development 6) Prototype 7) Prepare and publish reports.

The study concluded that design elements identity on packaging for products from sugar palm Phetchaburi Province. Ideas or inspiration from a long regatta. Conveys fun refreshing and cool nature, Illustration graphic patterned palm combination stripes art Phra Nakhon Khiri (Khao Wang) and the Wat Yai mural, Font BoonJot a text headline or highlight text orTypeface and font CS PraJad a body text, Color of brown sugar and blue sea, The composition an asymmetric split into two groups for the promotion of the area and an important indicator.

The analysis evaluated the design. Overview of the evaluation group who have the qualification. The higher sample rate But with the same rating that is the highest score a run, followed by the interpretation and design respectively

Keywords: Identity , Capital in the creation , Packaging , Sugar Palm Tree

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
จุดมุ่งหมายของการศึกษา.....	5
ขอบเขตของงานวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
ทุนในการสร้างสรรค์ของจังหวัดเพชรบุรี.....	7
ผลิตภัณฑ์จากต้นตาลจังหวัดเพชรบุรี.....	69
ทฤษฎีอัตลักษณ์.....	79
การออกแบบกราฟิก.....	98
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	123
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	126
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	126
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	127
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	129
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	130
4 ผลการวิจัย.....	132
ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ผลการออกแบบเบื้องต้น.....	132
ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ผลการประเมินการออกแบบอัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์ สำหรับผลิตภัณฑ์จากต้นตาล จังหวัดเพชรบุรี.....	137
ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบประเมินผลการออกแบบอัตลักษณ์บน บรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์จากต้นตาลจังหวัดเพชรบุรี.....	143

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 บทสรุป.....	147
สรุปผลการวิจัย.....	148
อภิปรายผล.....	149
ข้อเสนอแนะ.....	150
บรรณานุกรม.....	151
ภาคผนวก.....	152
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	153
ภาคผนวก ข ผลการออกแบบอัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ จากต้นตาล จังหวัดเพชรบุรี.....	161
ประวัติผู้วิจัย.....	163

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 บรรจุภัณฑ์เครื่องต้มน้ำตาลสดแท้ น้ำตาลโตนดแท้ 100% แบบกระเช้า 6 ขวด ของกลุ่มแปรรูปน้ำตาลโตนด ตำบลหนองกะปุ.....	3
2 บรรจุภัณฑ์น้ำตาลโตนดของกลุ่มแปรรูปน้ำตาลโตนด ตำบลหนองกะปุ.....	3
3 บรรจุภัณฑ์ชั้นน้ำพานรองจากไม้ตาล กลุ่มกลึงไม้ตาลบ้านหนองปรัง.....	4
4 ตราประจำจังหวัดเพชรบุรี.....	7
5 แผนที่จังหวัดเพชรบุรี.....	14
6 น้ำตาลโตนดผง (เส้นที่เมืองเพชร).....	70
7 ปิ่นโต.....	71
8 ลูกตาลเชื่อม.....	72
9 ชุดกาน้ำชาไม้ตาล.....	73
10 ดอกไม้ใบตาล.....	74
11 น้ำตาลสดไซรับ.....	75
12 นาฬิกาไม้ตาล.....	76
13 ชั้นน้ำพานรอง.....	77
14 น้ำตาลสด.....	78
15 กรอบของตัวอักษร.....	105
16 ความกว้างของตัวอักษร.....	106
17 ความสูงของตัวอักษร.....	107
18 การแบ่งส่วนสูงตัวพิมพ์.....	108
19 ชื่อเรียกและขอบเขตตัวอักษร.....	109
26 ความสูงของตัวอักษร.....	56

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนบ่อน้ำตาล.....	19
2 ผลการตรวจวัดคุณภาพน้ำแม่ น้ำเพชรบุรี.....	22
3 การจำแนกประเภทป่าไม้.....	24
4 จำนวนลูกจ้างในสถานประกอบการ.....	26
5 สถิติคดีอาญา.....	29
6 การปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ.....	31
7 ผลผลิตสัตว์น้ำ.....	31
8 ปริมาณสัตว์และมูลค่าผลผลิตปศุสัตว์.....	33
9 โรงงานจำแนกรายหมวดอุตสาหกรรมที่สำคัญ.....	34
10 นิติบุคคลที่ตั้งอยู่ตามทุนจดทะเบียน.....	35
11 การลงทุนตามหมวดธุรกิจสูงสุด.....	35
12 นิติบุคคลที่ดำเนินธุรกิจแยกตามรายอำเภอ.....	36
13 การจัดเก็บภาษี.....	37
14 สถานศึกษา.....	46
15 บุคลากรสาธารณสุข.....	47
16 สถานะสุขภาพ.....	47
17 อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดของประชากร.....	48
18 ที่ทำการไปรษณีย์.....	56
19 ความหมายของสี่.....	117
20 วิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม n=100.....	132
21 วิเคราะห์อัตลักษณ์ท้องถิ่นประจำจังหวัดเพชรบุรี n=100.....	134
22 วิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน n=100.....	137
23 วิเคราะห์ประเมินผลการออกแบบจากกลุ่มตัวอย่าง n=100.....	139
24 วิเคราะห์ประเมินผลการออกแบบจากกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ n=5.....	142
25 วิเคราะห์เปรียบเทียบประเมินผลการออกแบบระหว่างกลุ่มตัวอย่างและผู้ทรงคุณวุฒิ	144

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ร่องรอยของผู้คนในอดีตในเขตจังหวัดเพชรบุรี ปรากฏหลักฐานในรูปของโบราณ วัตถุ โบราณสถาน แหล่งที่อยู่อาศัยหลงเหลืออยู่ทั่วไปตั้งแต่ในช่วงที่เป็นชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์พบหลักฐานแถบภูเขาทางตะวันตกในเขตอำเภอท่ายาง จวบจนสังคมพัฒนาขึ้นภายใต้วัฒนธรรมแบบ ทวารวดี ก็พบร่องรอยของชุมชนเหล่านี้ในหลายพื้นที่ เช่น กลุ่มผลิตรูปเคารพหนองปรัง ในเขตอำเภอ เขาย้อย กลุ่มบ้านหนองพระ เนินโพธิ์ใหญ่ เนินดินแดง วัดป่าแป้นในเขต อำเภอบ้านลาด กลุ่มเขา กระจิ้วในเขตอำเภอท่ายาง กลุ่มทุ่งเศรษฐีในเขตอำเภอชะอำ แต่ในกลุ่มแม่น้ำเพชรบุรีก็ยังไม่พบหลักฐานของเมืองที่มีคูน้ำคันดินล้อมรอบแบบเมืองทวารวดีที่พบทั่วไปในกลุ่มแม่น้ำสำคัญอื่น ๆ ในแถบ ภาคกลางของไทยแต่ก็พบหลักฐานโบราณวัตถุแบบทวารวดี คือ ธรรมจักรหินในบริเวณชุมชนเก่า ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางตอนล่าง ภูมิภาคนี้ ทั้งเป็นที่สูงติดเทือกเขาและที่ราบชายฝั่งทะเล มักเรียกชื่อสั้น ๆ ว่า เมืองเพชร เดิมเรียก พรินพรี และจากหลักฐานในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ปรากฏชื่อว่า ศรีชัยวัชรปุระ มีชื่อเสียงในฐานะแหล่ง ผลิตน้ำตาล เนื่องจากมีต้นตาลหนาแน่น เป็นเมืองเก่าแก่ มีประวัติศาสตร์ยาวนาน เพชรบุรีเป็นเมือง ที่เคยรุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยโบราณและเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญของไทยในกลุ่มหัวเมืองฝ่ายตะวันตก ปัจจุบันมีวัดเก่าแก่และบ้านเรือนทรงไทยจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีคำพูดติดปากว่า นักเลงเมืองเพชร ปัจจุบันเพชรบุรีเป็นเมืองด่านสำคัญระหว่างภาคกลางและภาคใต้ และยังเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น หาดชะอำ หาดปึกเตียน หาดเจ้าสำราญ แหลมหลวง แหลมเหลว และเขื่อนแก่งกระจาน (จังหวัดเพชรบุรี, 2557 : <http://www.phetchaburi.go.th/>)

จากแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีต้นตาลจำนวนมากและเป็นแหล่งผลิตน้ำตาลที่สำคัญของ ประเทศไทยจึงทำเกิดธุรกิจผลิตภัณฑจากต้นตาล จังหวัดเพชรบุรีมีต้นตาลมากที่สุดในประเทศไทย ดังปรากฏหลักฐานจาก “นิราศเมืองเพชร” ของสุนทรภู่ ความตอนหนึ่งว่า ทุกประเทศเขตแคว้นแดน พรินพรี เหมือนจะขึ้นไปไม่พ้นแต่ต้นตาล ด้วยเหตุนี้ ต้นตาลจึงกลายเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรี คู่กับเขาวังหรือพระนครคีรี ปรากฏเป็นตราและธงประจำจังหวัดเพชรบุรี สีมาจนถึงทุกวันนี้ ต้นตาล เมืองเพชรให้ผลผลิตน้ำตาลโดนดที่ดีที่สุดมาตั้งแต่สมัยโบราณตราจนถึงปัจจุบัน จึงมีชื่อเสียงติดปาก คนทั่วไปว่า น้ำตาลเพชรบุรี เพราะมีรสหวานหอมอร่อย มีรสชาติกลมกล่อมชวนรับประทาน จนเป็นที่มาของคำว่าหวานเหมือนน้ำตาลเมืองเพชร ดังนั้นต้นตาลจึงนับเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัด

เพชรบุรี โดยทั่วไปในชนบทชาวนาจะปลูกข้าวและทำตาลควบคู่กันไป ส่วนใหญ่จะนิยมปลูกต้นตาลไว้บริเวณคันนา ในตัวเมืองเพชรบุรีก็ปรากฏว่ามีการปลูกต้นตาลเช่นกัน บริเวณที่มีต้นตาลมากที่สุดของจังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ ท้องทุ่งตำบลหนองไม้เหลือง ตำบลโตนดหลาย ตำบลไร่ส้ม ตำบลโรงเข้ เป็นต้น และทุกท้องที่ในเขตอำเภอบ้านลาด เมื่อมองผ่านต้นตาลจะมองไม่เห็นท้องฟ้าอีกด้านหนึ่ง แต่ปัจจุบันเนื่องจากการทำนา 2 ครั้ง เป็นผลให้ต้นตาลปรับสภาพไม่ทัน เพราะพื้นที่มีน้ำมากเกินไปกลายเป็นที่มีน้ำท่วมขัง ต้นตาลไม่ได้พักตัวที่เรียกว่า แต่งตัว ในที่สุดก็ต้องยืนต้นตายภายในเวลาไม่นานนัก เพราะระบบนิเวศเปลี่ยนจากเดิมไม่เป็นไปตามธรรมชาติ พันธุ์ตาลโตนดที่นิยมปลูกมี 3 พันธุ์ด้วยกันคือ

1. ตาลหม้อ เป็นตาลที่มีลำต้นแข็งแรงถ้าดูจากลำต้นภายนอกไม่สามารถแยกได้ว่าเป็นตาลพันธุ์อะไร นอกจากต้นนั้นจะให้ผลแล้ว แบ่งออกเป็น

1.1 ตาลหม้อใหญ่ เป็นตาลที่ให้ผลใหญ่ ผิวดำมันแทบไม่มีสีอื่นปนเลย เวลาแก่มีรอยขีดตามแนวยาวของผล เมล็ดหนา ใน 1 ผลจะมี 2-4 เมล็ด ใน 1 ทะลายจะมีประมาณ 1-10 ผล จะให้ผลเมื่ออายุ 10 ปีขึ้นไป ขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของต้น

1.2 ตาลหม้อเล็ก ลักษณะคล้ายตาลหม้อใหญ่ ผลมีขนาดเล็กสีดำ ผลจะมีรอยขีดเมื่อแก่ ใน 1 ผล จะมี 2-4 เมล็ด ใน 1 ทะลาย จะมีประมาณ 1-20 ผล ไม่เป็นที่นิยมเนื่องจากผลมีขนาดเล็กและเต้าที่ได้จะมีขนาดเล็กตามไปด้วย

2. ตาลไข่ ลำต้นแข็งแรง ลูกมีขนาดเล็กสีค่อนข้างเหลืองแบ่งออกเป็น 2 ชนิดด้วยกัน

2.1 ไข่เล็ก ลูกค่อนข้างเล็ก ใน 1 ทะลายจะมีผล 1-20 ผล เนื่องจากผลเล็กจึงทำให้เต้ามีขนาดเล็กตามไปด้วย จะให้ผลเมื่ออายุ 10 ปีขึ้นไป

2.2 ไข่ใหญ่ ผลมีขนาดใหญ่กว่าไข่เล็ก สีค่อนข้างเหลือง ใน 1 ทะลายจะมีผล 1-10 ผล เต้ามีขนาดใหญ่กว่าไข่เล็ก 1 ผลจะมี 2-3 เต้า จะให้ผลเมื่ออายุ 10 ปีขึ้นไป

3. ตาลพันธุ์ลูกผสม ลำต้นตรงใหญ่แข็งแรง ลูกค่อนข้างใหญ่เกือบเท่าตาลพันธุ์หม้อ สีดำผสมน้ำตาล (เหลืองดำ) ในผลจะมี 2-3 เต้า ให้ผลประมาณ 1-20 ผลต่อทะลายเป็นตาลที่มีจำนวนมากที่สุดในจังหวัดเพชรบุรี ส่วนใหญ่จะให้ผลเมื่ออายุ 10 ปีขึ้นไป (จังหวัดเพชรบุรี, 2557 : http://www.phetchaburi.doae.go.th/pb2013/tan_phet/tan3.htm)

จากทรัพยากรทางธรรมชาติและแหล่งวัตถุดิบที่สำคัญและมีความอุดมสมบูรณ์ของประเทศทำให้จังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดที่สามารถดำเนินวิถีชีวิตตามอัตลักษณ์ไทยได้อย่างดีเยี่ยม ด้วยแหล่งวัตถุดิบที่สามารถสร้างผลิตผลได้ตลอดปี ต้นตาลจึงได้ขึ้นชื่อเป็นสัญลักษณ์อยู่คู่กับจังหวัดเพชรบุรีเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ทั้งสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วิถีชีวิตชุมชนแบบดั้งเดิม

และผลผลิตทางการเกษตรอย่างต้นตาลที่มีทั้งสรรพคุณและคุณค่าทางสารอาหารนานับประการเป็น
สินค้าทางการ เกษตร สินค้าแปรรูป และผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ต่าง ๆ ดังภาพตัวอย่าง (ภาพที่ 1-3)

ภาพ 1 บรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มน้ำตาลสดแท้ น้ำตาลโตนดแท้ 100%
แบบกระเช้า 6 ขวด ของกลุ่มแปรรูปน้ำตาลโตนด ตำบลหนองกะปูล
ที่มา : <http://www.otoptoday.com/otop/120918223916>

ภาพ 2 บรรจุภัณฑ์น้ำตาลโตนดของกลุ่มแปรรูปน้ำตาลโตนด ตำบลหนองกะปูล
ที่มา : <http://www.otoptoday.com/otop/120918223951>

ภาพ 3 บรรจุกัญท์ชั้นน้ำพานรองจากไม้ตาล กลุ่มกลึงไม้ตาลบ้านหนองปรง

ที่มา : <http://www.otoptoday.com/otop/121004233219>

ด้วยเหตุนี้ ต้นตาลจึงกลายเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรีควบคู่กับพระนครคีรีหรือเขาวังที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายมาช้านาน และใช้รูปแบบของต้นตาลนำมาออกแบบพัฒนาอย่างหลากหลายรูปแบบไม่มีมาตรฐานหรือไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ผู้วิจัยจึงมีแนวความคิดในการพัฒนาและออกแบบอัตลักษณ์ใหม่ของจังหวัดเพชรบุรีโดยใช้สัญลักษณ์ต้นตาลที่ทุกคนทราบและรู้จักเป็นอย่างดีเพื่อสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกัน สร้างความน่าจดจำ ตลอดจนสร้างคุณค่าของผลิตภัณฑ์และเพิ่มมูลค่าทางการตลาดผ่านกระบวนการออกแบบอัตลักษณ์บนบรรจุกัญท์เพื่อเป็นมาตรฐานและแนวทางในการนำไปใช้ในกระบวนการผลิตเชิงพาณิชย์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง การออกแบบเรขศิลป์บนบรรจุกัญท์อาหารเกษตรแปรรูปของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในประเทศไทย ในหลักการออกแบบเรขศิลป์บนบรรจุกัญท์เพื่อแสดงภาพลักษณ์พื้นถิ่นของประเทศไทย ได้จากการนำทฤษฎีของประเทศญี่ปุ่นที่ถือว่าประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับระดับสากลด้านการแสดงภาพลักษณ์ถิ่นบนบรรจุกัญท์เป็นแนวทางเทียบเคียงวิธีการให้เข้ากับเอกลักษณ์ด้านต่าง ๆ ของไทย ที่คาดว่าจะใช้เป็นที่มาของรูปแบบเรขศิลป์อันแสดงภาพลักษณ์พื้นถิ่นของประเทศไทยได้เช่นเดียวกับที่ญี่ปุ่นทำมาแล้ว การบ่งชี้ประเภทของผลิตภัณฑ์ใช้ภาพและสีของสินค้าหรือวัตถุดิบ การบ่งชี้ผู้ผลิตหรือตราสินค้าใช้ตัวอักษรแสดงตราสินค้าและผู้ผลิต การแสดงบุคลิกของสินค้าใช้ภาพและสี

การแสดงคุณสมบัติของสินค้าใช้ตัวอักษรแสดงคำโฆษณาชวนเชื่อ การดึงดูดความสนใจใช้สีตัดตักกันและภาพขนาดใหญ่ การส่งเสริมการโฆษณาใช้สัญลักษณ์ตรา รับรองและเหรียญรางวัล การอำนวยความสะดวกใช้รหัสแท่งตารางโฆษณาการ การคงรักษาเอกลักษณ์ในเครือผู้ผลิตเดียวกัน ใช้การจัดวางเป็นชุดเดียวกัน ผลการวิเคราะห์การออกแบบเรขาคณิต บนบรรจุภัณฑ์กลุ่มตัวอย่างเพื่อแสดงภาพลักษณ์พื้นถิ่นของไทย พบวิธีที่ตรงกับหลักการเบื้องต้น ได้แก่ การใช้คูสีและตัวอักษรแบบดั้งเดิม และเลียนพื้นผิววัสดุธรรมชาติ การใช้วัสดุธรรมชาติ ประกอบ และใช้สีแบบเบญจรงค์ รวมทั้งยังค้นพบวิธีการใหม่ของไทยเอง ได้แก่ การใช้ภาพลวดลาย จิตรกรรมไทย ภาพชาวบ้าน แต่งกายชุดพื้นเมือง ภาพสถาปัตยกรรมในท้องถิ่น และการใช้ตัวอักษร ร่วมสมัยที่แสดงความเป็นไทยและสอดคล้องกับองค์ประกอบอื่น ๆ (ลิตติพร ลิตติพานิช. (2544 : บทคัดย่อ)

จุดมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อสำรวจและวิเคราะห์ทุนในการสร้างสรรค์ของจังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อออกแบบอัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์จากต้นตาล

ขอบเขตของงานวิจัย

1. ขอบเขตการออกแบบ

ออกแบบอัตลักษณ์ ประกอบด้วย โครงสร้างสี เส้น ลวดลาย ตัวอักษร และสัญลักษณ์ภาพ บนบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์จากต้นตาลจังหวัดเพชรบุรี ประเภทอาหาร เครื่องดื่ม และผลิตภัณฑ์เครื่องใช้

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการออกแบบ และประชาชนจังหวัดเพชรบุรี และนักท่องเที่ยว

กลุ่มตัวอย่าง คือ ทรงคุณวุฒิด้านการออกแบบ จำนวน 5 ท่าน และประชาชนภายในจังหวัดเพชรบุรีและนักท่องเที่ยว จำนวน 100 คน โดยวิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ Yamane (อ้างใน นิรัช สุตสังข์, 2548 : 49) ตามคาดเคลื่อน 10% และวิธีสุ่มโดยบังเอิญ (Accidental Sampling)

3. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ ทุนในการสร้างสรรค์ของจังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วย ด้านศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชุมชนและสังคม

ตัวแปรตาม คือ อัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์ ประกอบด้วย โครงสร้างสี เส้น ลวดลาย ตัวอักษร และสัญลักษณ์ภาพ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ข้อมูลทุนในการสร้างสรรค์ของจังหวัดเพชรบุรี สะท้อนอัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์จากต้นตาล
2. อัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์จากต้นตาล ประกอบด้วย โครงสร้างสี เส้น ลวดลาย ตัวอักษร และสัญลักษณ์ภาพบนบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์จากต้นตาล จังหวัดเพชรบุรี ประเภทอาหาร เครื่องดื่ม และผลิตภัณฑ์เครื่องใช้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง การออกแบบอัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์จากต้นตาล จังหวัดเพชรบุรีผู้วิจัยดำเนินการศึกษาและรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปสาระสำคัญแยกออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

ทุนในการสร้างสรรค์ของจังหวัดเพชรบุรี
ผลิตภัณฑ์จากต้นตาล จังหวัดเพชรบุรี
ทฤษฎีอัตลักษณ์
การออกแบบกราฟิก
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทุนในการสร้างสรรค์ของจังหวัดเพชรบุรี

ข้อมูลจังหวัดเพชรบุรี

ภาพ 4 ตราประจำจังหวัดเพชรบุรี

ที่มา : เว็บไซต์จังหวัดเพชรบุรี <http://phetchaburi.go.th>

ตราประจำจังหวัดเพชรบุรี

เขาวัง หมายถึง เขาวังที่ตั้งของพระนครคีรี ซึ่ง ร. 4 ทรงสร้างและพระเจดีย์พระธาตุจอมเพชร
นับเป็นเจดีย์คู่บ้านคู่เมือง ผืนนา หมายถึง เมืองเกษตรกรรมและความอุดมสมบูรณ์
ต้นตาลโตนด หมายถึง ต้นไม้สัญลักษณ์ของจังหวัด
จังหวัดเพชรบุรี ใช้อักษรย่อว่า "พบ"
คำขวัญของจังหวัดเพชรบุรี
"เขาวังคู่บ้าน ขนมหวาน เมืองพระ เลิศล้ำศิลปะ แดนธรรมะ ทะเลงาม"
ธงประจำจังหวัดเพชรบุรี
ต้นไม้ประจำจังหวัด ชื่อพรรณไม้ หว่า ชื่อวิทยาศาสตร์ Sysygium cumin

ประวัติความเป็นมา

ร่องรอยของผู้คนในอดีตในเขตจังหวัดเพชรบุรี ปรากฏหลักฐานในรูปของโบราณวัตถุ
โบราณสถาน แหล่งที่อยู่อาศัยหลงเหลืออยู่ทั่วไปตั้งแต่ในช่วงที่เป็นชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์
พบหลักฐาน แลภูเขาทงตะวันตกในเขตอำเภอท่ายาง จวบจนสังคมพัฒนาขึ้นภายใต้วัฒนธรรมแบบ
ทวารวดี ก็พบร่องรอยของชุมชนเหล่านี้ในหลายพื้นที่ เช่น กลุ่มผลิตรูปเคารพหนองปรัง ในเขตอำเภอ
เขาย้อย กลุ่มบ้านหนองพระ เนินโพธิ์ใหญ่ เนินดินแดง วัดป่าแป้นในเขต อำเภอบ้านลาด กลุ่มเขา
กระจิวในเขตอำเภอท่ายาง กลุ่มทุ่งเศรษฐีในเขตอำเภอชะอำ แต่ในกลุ่มแม่น้ำเพชรบุรีก็ยังไม่พบ
หลักฐานของเมืองที่มีคูน้ำคันดินล้อมรอบแบบเมืองทวารวดี ที่พบทั่วไปในกลุ่มแม่น้ำสำคัญอื่น ๆ ในแถบ
ภาคกลางของไทยแต่ก็พบหลักฐานโบราณวัตถุแบบทวารวดี คือ ธรรมจักรหินในบริเวณชุมชนเก่าทาง
ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเพชรบุรี

เพชรบุรีในวัฒนธรรมเขมรโบราณ

เมื่อชุมชนในแถบลุ่มแม่น้ำเพชรบุรีได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมเขมรโบราณในช่วงเวลานี้น่าจะมี
การพัฒนาขึ้นในระดับหนึ่ง คงมีการสร้างเมืองในรูปแบบของวัฒนธรรมเขมร โบราณเป็นรูปสี่เหลี่ยม
ขึ้นที่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเพชรบุรี (ปัจจุบันอยู่ในเขตตำบลช่องสะแก อำเภอเมืองเพชรบุรี)
ผลจากการศึกษาจากภาพถ่ายทางอากาศ (โดยผ่องศรี วนาสิน และ ทิวา ศุภจรรยา) พบว่าบริเวณ
เมืองเพชรบุรีมีร่องรอยของแนวคูเมืองและกำแพงเมือง ที่มีผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมที่ใกล้เคียงจะเป็นรูปสี่เหลี่ยม
จัตุรัสมากกว่าสี่เหลี่ยมผืนผ้า ความยาวของแนวคูเมืองกำแพงเมืองแต่ละด้านกว่า 1 กิโลเมตร เมืองนี้
ใช้แม่น้ำเพชรบุรีเป็นคูเมืองด้านทิศตะวันตก ลักษณะของผังเมืองที่เป็นรูปสี่เหลี่ยมแบบสมมาตร
เป็นเมืองที่มีอายุหลังสมัยทวารวดี มักพบมากในช่วงที่ได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมเขมรโบราณลงมาจนถึง
สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น จึงอาจกล่าวได้ว่าร่องรอยของแนวคูเมืองกำแพงเมืองที่หลงเหลืออยู่นี้
เป็นร่องรอยของเมืองตั้งแต่ในช่วงที่ได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมเขมร หลักฐานที่เป็นเครื่องสนับสนุน

ความเป็นบ้านเป็นเมืองในช่วงเวลานี้ คือ โบราณสถานที่วัดกำแพงแลง อันได้แก่ปราสาทศิลาแลง 5 องค์ ลักษณะทางสถาปัตยกรรมและรูปเคารพที่ได้จากบริเวณนี้ล้วนมีอิทธิพล ศิลปะเขมรโบราณแบบบายอน ที่มีอายุอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ 18 - 19 และถ้าหากเชื่อว่าเมืองนี้คือหนึ่งในเมืองที่ พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 แห่งราชอาณาจักรกัมพูชาได้ทรงประดิษฐานพระชัยพุทธมหานาคไว้ เมืองนี้ก็คือเมือง ศรีชัยวัชรบุรี ชื่อเมืองและที่ตั้งของเมือง

ชื่อของเมืองเพชรบุรีปรากฏหลักฐานแน่ชัดในศิลาจารึกสุโขทัย 2 หลัก คือ ศิลาจารึกหลักที่ 1 และศิลาจารึกวัดเขากบในศิลาจารึกหลักที่ 1 ตอนที่กล่าวถึงเมืองในอาณาเขตของสุโขทัยที่อยู่ทางใต้ กล่าวไว้ว่า "...เบื้องหัวนอน รอดคนที พระบาง แพรก สุพรรณภูมิ ราชบุรี เพชรบุรี ศรีธรรมราช ฝั่งทะเลสมุทรเป็นที่แล้ว..." จากข้อความในจารึกแสดงให้เห็นว่า เพชรบุรีมีฐานะเป็นเมืองที่น่าจะมีความสำคัญใกล้เคียงกับเมืองต่าง ๆ ที่ถูกกล่าวถึงในจารึก เช่น สุพรรณภูมิ ราชบุรี และนครศรีธรรมราช และในศิลาจารึกวัดเขากบ ที่กล่าวถึงการแสวงหาพระธาตุจนถึงเมืองอินเดียและลังกาตอนหนึ่ง กล่าวถึงเส้นทางขากลับที่ได้เดินทางมาขึ้นบกที่ตะนาวศรี แล้วตัดข้ามมาเพชรบุรีย้อนขึ้นไปยังราชบุรีและอโยธยา ดังนี้ "...โสด ผสมสืบข้าว ข้ามมาลุดตะนาวศรี เพื่อเลือกเอาฝูงคนดี .... สิ่งหลที่ป รอดพระพุทธศรีอารยไมตรี เพชรบุรี ราชบุรี...ส อโยธยา ศรีรามเทพนคร..." สำหรับที่ตั้งของเมืองเพชรบุรีในช่วงเวลาดังกล่าว ไม่อาจกล่าวได้เนื่องจากไม่มีหลักฐานแน่ชัด แต่ถ้าหากพิจารณาจากหลักฐานที่หลงเหลืออยู่ในด้านศิลปะสถาปัตยกรรมก็ไม่พบอิทธิพลศิลปะสุโขทัยที่เด่นชัด แต่มีข้อน่าสนใจประการหนึ่งคือที่วัดมหาธาตุเมืองเพชรบุรี แม้ว่าจะไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าสร้างขึ้นเมื่อใด และผ่านการบูรณะมาหลายครั้งหลายสมัย แต่ก็พบว่าฐานรากมีอิฐขนาดใหญ่แบบเดียวกับที่ใช้สร้าง โบราณสถานในวัฒนธรรมทวารวดี น่าเสียดายที่ไม่มีหลักฐานชัดเจน รูปทรงองค์ปราสาทที่ปรากฏอยู่ก็เป็นการบูรณะในสมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งอาจคงเค้าเดิมไว้คล้ายกับองค์มหาธาตุอื่น ๆ ที่ได้รับการบูรณะในสมัยกรุงศรีอยุธยา คือทรงเรียวยาวแบบฝักข้าวโพด ประกอบกับหลักฐานแวดล้อมอื่น เช่น ศาสนสถานอื่น ๆ ก็ปรากฏเป็นสถาปัตยกรรม ศิลปกรรมสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งคงได้รับการบูรณะครั้งใหญ่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา และเมื่อมีการบูรณะในปัจจุบันพบโบราณวัตถุ เช่น เครื่องถ้วยจีนเป็นเครื่องเคลือบสมัยราชวงศ์ซ่งเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีอายุในราวพุทธศตวรรษที่ 16 - 19 อาจเป็นการนำของมีค่าในยุคก่อนนำมาฝังก็เป็นได้ แต่ก็ไม่น่าจะมีอายุห่างจากโบราณวัตถุมากนัก อาจจจะราวปลายพุทธศตวรรษที่ 18 ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 19 ก่อนการสร้างกรุงศรีอยุธยา อย่างไรก็ตามก็ยังมีหลักฐานอื่นที่เก่าไปกว่าสมัยอยุธยาเป็นเครื่องสนับสนุน คือ พระพุทธรูปหินทรายแดงขนาดใหญ่ ศิลปะแบบอู่ทอง และยังมีเสมาที่มีลวดลาย ซึ่งนักวิชาการบางท่านเชื่อว่า เป็นศิลปะอู่ทองหรือศิลปะแบบก่อนอยุธยา จึงกล่าวได้ว่าวัดมหาธาตุเมืองเพชรบุรีนี้มีมาก่อนสมัยกรุงศรีอยุธยา อันเป็นช่วงเวลาที่พุทธศาสนาเถรวาทจากลังกาที่นครศรีธรรมราชแพร่หลายขึ้นมาผ่านเพชรบุรี ดินแดนในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาขึ้นไปยังสุโขทัย แล้วเป็นศาสนาหลักของสังคมที่เป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมอีกหลายด้าน

โดยเฉพาะในส่วนที่เนื่อง ในศาสนาเป็นต้นว่าการสร้างศาสนสถาน เมื่อไทยรับเอาลัทธิ ลัทธิลัทธิเข้ามาเมื่อต้นสุโขทัย ได้เกิดธรรมเนียมการมีวัดมหาธาตุเป็นวัดสำคัญของเมือง แต่ไม่ได้ หมายความว่าพระธาตุเจดีย์เพิ่งจะเริ่มมีในสมัยสุโขทัย เนื่องจากมีธาตุเจดีย์อีกหลายองค์ที่มีอายุเก่า กว่ายุคสุโขทัย เช่น พระบรมธาตุเมืองไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พระธาตุพนม จังหวัดนครพนม ธรรมเนียมการสร้างธาตุเจดีย์เป็นปูชนียสถานน่าจะเข้ามาตั้งแต่ครั้งที่พระพุทธศาสนา เข้ามาใน ดินแดนที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบัน ในระยะแรก ๆ ส่วนธรรมเนียมที่เพิ่มขึ้นจากลัทธิลัทธิลัทธิ คือ การมีวัดมหาธาตุเป็นหลักของเมือง มีข้อสนับสนุนจากโบราณสถานปรากฏในปัจจุบันในเมืองสำคัญ ๆ หลายเมือง ไม่ว่าจะเป็นเมืองสุโขทัย ลพบุรี พระนครศรีอยุธยา พิษณุโลก สวรรคโลก สุพรรณบุรี ราชบุรี สวรรค์บุรี และสิงห์บุรี เป็นต้น ล้วนแต่มีวัดมหาธาตุเป็นวัดหลักของเมืองทั้งสิ้น รวมทั้ง เมืองเพชรบุรีด้วย ความสัมพันธ์ของเมืองเพชรบุรีกับสุโขทัยในช่วงเวลาดังกล่าวแม้ว่าจะไม่เด่นชัด แต่จากข้อความในจารึกสุโขทัยทั้ง 2 หลักที่กล่าวข้างต้น ก็บ่งชี้ว่าเพชรบุรีมีฐานะเป็นเมืองเมืองหนึ่ง ตำแหน่งที่ตั้งของมหาธาตุนี้อยู่ริมแม่น้ำเพชรบุรีทางฝั่งตะวันตก ซึ่งอยู่คนละฟากกับเมืองในสมัยที่ได้รับ อิทธิพลวัฒนธรรมเขมรที่มีศูนย์กลางอยู่ที่ปราสาทวัดกำแพงแลง หากว่าวัดมหาธาตุได้สถาปนาขึ้น ในช่วงสมัยสุโขทัย บ้านเมืองทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเพชรบุรี ก็คงมีความสำคัญอาจเป็นศูนย์กลาง ของเมืองในช่วงเวลาดังกล่าว ในสมัยกรุงศรีอยุธยาปรากฏหลักฐานในกฎหมายตราสามดวง ซึ่งพระบาท สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้โปรดให้ชำระขึ้นมีความ ตอนหนึ่งว่าสมัยพระบรมไตรโลกนาถแห่งกรุงศรีอยุธยา ตอนหนึ่งในพระราชบัญญัติหัวเมืองบัญญัติไว้ ว่า "...ออกพระศรีสุริยเทพาไชย เมืองเพชรบุรี ขึ้นประแดงเสนภูขา..." โดยมีฐานะเป็นเมืองจัตวา และในช่วงปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา เมืองเพชรบุรีจัดอยู่ในหัวเมืองฝ่ายตะวันตก โดยปรากฏหลักฐาน อยู่ในคำให้การชาวกรุงเก่า โดยเรียกว่า เมืองวัดพระ นอกจากในเอกสารของไทยแล้วในเอกสารของ ชาวตะวันตกที่เข้ามาในสมัยกรุงศรีอยุธยายังได้บันทึกเรื่องราวของเมืองเพชรบุรี ไว้อีกหลายที่ด้วยกัน เช่น Tome Pires ชาวโปรตุเกสที่เดินทางไปยังอินเดียและมะละกา ในปี พ.ศ. 2054 และได้ทำบันทึก เกี่ยวกับเมืองที่สำคัญที่มีบทบาททางการค้าระหว่างโลกตะวันออกและตะวันตกเอาไว้ โดยกล่าวถึง เมืองเพชรบุรี (Peperim , Pepory) ว่าเป็นเมืองท่าที่สำคัญเมืองหนึ่งในเขตฝั่งตะวันออก แล้วยังเป็น เมืองที่มีเจ้าเมืองปกครองเยี่ยงกษัตริย์ และยังมีสำเภาส่งไปค้าขายยังภูมิภาคต่าง ๆ ด้วยส่วนใน ประวัติศาสตร์แห่งพระราชอาณาจักรสยามของนายฟรังซัวร์ อังรี ตูร์แปง กล่าวว่า เมืองเพชรบุรี (Pipli) เป็นท่าเรือติดทะเล ค้าข้าว ผ้า และฝ้ายมาก นิโกลาส์ แชรแวงส ชาวฝรั่งเศสที่เข้ามากรุงศรีอยุธยา ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ได้กล่าวไว้ใน ประวัติศาสตร์ธรรมชาติและการเมืองแห่งราชอาณาจักรสยาม ในบทที่ว่าด้วยเมืองบางกอกและเมืองท่าอื่น ๆ กล่าวถึง เมืองเพชรบุรีไว้ด้วยคือ "เมืองพิบลิ (Piply : เพชรบุรี) อยู่ไกลจากปากน้ำเพียง 10 หรือ 12 ลี้ เท่านั้น เป็นเมืองเก่ามาก กล่าวกันว่าเคยเป็นเมืองที่

งดงาม..." จดหมายเหตุการเดินทางของพระสังฆราชแห่งเบริช ที่เดินทางเข้ามากรุงศรีอยุธยาเมื่อ พ.ศ. 2205 (สมัยสมเด็จพระนารายณ์) ได้กล่าวถึงเมืองเพชรบุรี ไว้ว่า "จากเมืองปราณบุรี เรามาถึงเมืองเพชรบุรี (Pipili) เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม โดยใช้เวลา เดินทาง 5 วัน เมืองนี้เป็นเมืองใหญ่และมีกำแพงเมืองก่ออิฐ" จาก The History of Japan together with a description of the Kingdom of Siam 1690 - 92 ของ Engellbert Kaempfer M.D. ที่เดินทางเข้ามากรุงศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. 2233 ได้บรรยายเส้นทางการเดินทางไว้ตอนหนึ่งว่า "...ต่อจากนั้นก็ถึงจาม (Czam) ถัดขึ้นไปคือเพชรบุรี (Putprib)" ในจดหมายเหตุของมองสิเออร์เซเบเรต์ ราชทูตฝรั่งเศสที่เดินทางเข้ามาเจริญทางพระราชไมตรีในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ตอนที่กล่าวถึงการเดินทางเพื่อไปลงเรือที่เมืองมะริด ในปี พ.ศ. 2230 ได้บรรยายเมืองเพชรบุรีไว้ว่า "เมืองเพชรบุรีนี้เป็นเมืองขนาดใหญ่ในประเทศสยามและเดิม ๆ มาพระเจ้าแผ่นดินสยามก็เคยมาประทับอยู่ในเมืองนี้เสมอ ๆ เมืองนี้มีกำแพงก่อด้วยอิฐล้อมรอบและมีหอรบหลายแห่ง แต่กำแพงนั้นชำรุดหักพังลงมากแล้วยังเหลือดีอยู่แถบเดียวเท่านั้น บ้านเรือนในเมืองนี้ไม่งดงามเลย เพราะเป็นเรือนปลูกด้วยไม้ไผ่ทั้งสิ้น สิ่งที่น่าสนใจแต่ตัววราวมเท่านั้น และวัดในเมืองนี้ก็มิเป็นอันมาก..." จากเอกสารต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าในเอกสารฝ่ายไทยเรียกเมืองเพชรบุรีในสมัยกรุงศรีอยุธยาว่า เมืองเพชรบุรี ส่วนที่เรียกว่า เมืองวิฑริ ในคำให้การของชาวกรุงเก่า นั้น เอกสารฉบับนี้ต้นฉบับเป็นภาษาพม่า กรรมการหอพระสมุดวชิรญาณขอคัดสำเนามาจากพม่าแล้วมาแปลเป็นภาษาไทยอีกทีหนึ่ง เป็นเรื่องราวพงศาวดารไทยที่พระเจ้าอังวะกษัตริย์พม่าให้เรียบเรียงจากคำให้การของชาวไทยที่ถูกกวาดต้อนไปเมื่อครั้งพม่ายกมาตีกรุงศรีอยุธยา จึงเป็นไปได้ว่าชื่อวิฑรินั้นเป็นการเรียกตามสำเนียงพม่า ส่วนในเอกสารชาวตะวันตกที่เข้ามากรุงศรีอยุธยาก็เรียกชื่อเมืองเพชรบุรีแตกต่างกันไปหลายแบบคือ Tome Pires ชาวโปรตุเกส พ.ศ. 2054 เรียกว่า Peperim , Pepory ในจดหมายเหตุการเดินทางของพระสังฆราชแห่งเบริช พ.ศ. 2205 เรียก Pipili ในประวัติศาสตร์ธรรมชาติและการเมืองแห่งราชอาณาจักรสยามของนิโกลาส์ แชรแวงส เรียก Piply ส่วนใน The History of Japan together with a description of the Kingdom of Siam 1690 - 92 ของ Engellbert Kaempfer M.D. พ.ศ. 2233 เรียก Putprib เหตุที่มีการเรียกชื่อเมืองเพชรบุรีแตกต่างกันหลายแบบนี้ น่าจะเป็นการถ่ายเสียงจากภาษาไทยตามสำเนียงของแต่ละชาติแต่ละภาษา

เพชรบุรีในสมัยสุโขทัย

อาณาจักรสุโขทัยสมัยพ่อขุนรามคำแหงแม้จะมีอำนาจครอบคลุมเพชรบุรี แต่เพชรบุรีก็ยังมีอิสระอยู่มาก สามารถส่งทูตไปจีนได้ ต้นวงศ์ของกษัตริย์เพชรบุรีในช่วงสมัยสุโขทัยคือ พระพนมทะเลศิริ ผู้เป็นเชื้อสายของพระเจ้าพรหมแห่งเวียงไชยปราการ ราชวงศ์นี้ได้ครองเมืองเพชรบุรีมาจนถึงสมัยพระเจ้าอู่ทอง จึงได้เสด็จไปสถาปนากษัตริย์อยุธยาเป็นราชธานี

เพชรบุรีในสมัยอยุธยาตอนต้น

เพชรบุรีขึ้นต่อกรุงศรีอยุธยาในแบบศักดินาสวามิภักดิ์มีขุนนางควบคุมเป็นชั้น ๆ ขึ้นไป แต่หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองในสมัยพระบรมไตรโลกนาถ อำนาจในส่วนกลางมีมากขึ้น เพชรบุรียังคงมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกรุงศรีอยุธยา ดังนั้นอำนาจจากส่วนกลางจึงมีส่วนในการปกครองเพชรบุรีมากกว่าเดิม ในสมัยพระมหาธรรมราชา ทางเขมรได้ให้พระยาจันจันตุยกทัพมาตีเมืองเพชรบุรี แต่ชาวเพชรบุรีป้องกันเมืองไว้ได้ ต่อมาพระยาละแวกได้ยกทัพมาเองมีกำลังประมาณ 7,000 คน เมืองเพชรบุรีจึงตกเป็นของเขมร จนถึงสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงตีเขมรชนะ เพชรบุรีจึงเป็นอิสระ และเนื่องจากทรงโปรดปรานเมืองเพชรบุรีเป็นพิเศษ จึงได้เสด็จมาประทับที่เมืองเพชรบุรีเป็นเวลาถึง 5 ปี ก่อนจะทรงยกทัพใหญ่ไปปราบพม่า และสวรรคตที่เมืองหาง

เจ้าเมืองเพชรบุรีและชาวเมืองเพชรบุรีได้ร่วมเป็นกำลังสำคัญในการต่อสู้กับข้าศึกหลายครั้ง นับตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระเชษฐาธิราชและสมัยพระเจ้าเอกทัศ โดยเฉพาะในสมัยพระเทพราชานั้น การปราบปรามเจ้าเมืองนครศรีธรรมราชซึ่งแข็งเมือง พระยาเพชรบุรีได้เป็นกำลังสำคัญในการส่งเสบียงให้แก่กองทัพฝ่ายราชสำนักอยุธยา อย่างไรก็ตามเมืองเพชรบุรีถูกตีแตกอีกครั้ง เมื่อพม่าโดยมังมหานรธาได้ยกมาตีไทย จนไทยต้องเสียกรุงศรีอยุธยาแก่พม่าเป็นครั้งที่ 2 นั้นเอง

เพชรบุรีในสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์

ตั้งแต่สมัยพระเจ้าตากสินจนถึงแผ่นดินพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ไทยยังคงทำสงครามกับพม่ามาโดยตลอด ซึ่งเจ้าเมืองและชาวเมืองเพชรบุรีก็ยังคงมีส่วนในการทำสงครามดังกล่าว จนเมื่อพม่าตกเป็นของอังกฤษบทบาทของเมืองเพชรบุรีที่มีต่อเมืองหลวงและราชสำนักจึงค่อย ๆ เปลี่ยนไป พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดปรานเมืองเพชรบุรีตั้งแต่ครั้ง ยังทรงผนวชอยู่เมื่อขึ้นครองราชย์แล้ว โปรดให้สร้างพระราชวัง วัด และพระเจดีย์ใหญ่ขึ้นบนเขาเตี้ย ๆ ใกล้กับตัวเมืองและพระราชทานนามว่า “พระนครคีรี” ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงโปรดให้สร้างพระราชวังอีกแห่งหนึ่งในตัวเมืองเพชรบุรี คือ “พระรามราชนิเวศน์” หรือที่เรียกกันภาษาชาวบ้านว่า “วังบ้านปืน” และด้วยความเชื่อที่ว่าอากาศชายทะเลและ น้ำทะเลอาจบรรเทาอาการเจ็บป่วยได้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สร้างพระราชวัง “พระรามราชนิเวศน์มฤคทายวัน” ขึ้นที่ชายหาดชะอำเพื่อใช้เป็นที่ประทับรักษาพระองค์

ประเพณี วัฒนธรรม

จังหวัดเพชรบุรี มีขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และการละเล่นพื้นเมืองที่สำคัญ ที่นิยมปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน ดังนี้

1. งานพระนครคีรีเมืองเพชร

จะจัดวันศุกร์แรกของเดือนกุมภาพันธ์ มักตรงกับเทศกาลตรุษจีน เป็นงานประจำปี

เพื่อรำลึกถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์เมืองเพชร ตลอดจนเพื่อเผยแพร่สิ่งที่ดีงามในทุกด้านให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย

2. ประเพณีวัวลาน

เป็นการละเล่นของสังคมชาวนาเมืองเพชรบุรีหลังฤดูเก็บเกี่ยว ขึ้นชื่อว่าลูกผู้ชายเมืองเพชร ต้องเคยผ่านการร่วมแข่งขันวัวลานมาบ้างแล้ว เป็นการละเล่นที่มีวิวัฒนาการมาจากการนวดข้าว ซึ่งจะต้องต้อนวัวโดยการผูกติดกันเป็นพรวนให้เข้าไปบนข้าวและบังคับให้เดินเป็นวงกลม ชาวเมืองเพชรจึงนำวิธีการดังกล่าวมาปรับเป็นการแข่งขันโดยการปักหลักเกี่ยว ซึ่งเป็นหลักไม้ไว้กลางลาน แล้วนำวัวตัวผู้มาผูกติดเป็นรัศมีออกไปยาวประมาณ 19 ตัว และจะแบ่งวัวออกเป็น 2 ฝ่าย คือ วัวรอง และวัวนอก (ตัวที่อยู่นอกสุด) ในการแข่งขันถือว่า วัวฝ่ายใดวิ่งแข่งอีกฝ่ายหนึ่งได้ถือว่าฝ่ายนั้นชนะ ปัจจุบันประเพณีนี้จะจัดขึ้นเป็นกิจกรรมหนึ่งในงานพระนครคีรีเมืองเพชร

3. ละครชาตรี

ละครชาตรีเป็นละครรำที่เก่าแก่ที่สุด ได้รับวัฒนธรรมจากละครของอินเดียเข้ามาสู่เมืองเพชรบุรีตั้งแต่เมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐาน มีเพียงประวัติว่า “หม่อมเมือง” ซึ่งเป็นหม่อมในรัชกาลที่ 5 เป็นคนเพชรบุรี ด้วยเป็นผู้มีความสามารถในการเล่นละครชาตรี จึงมักเล่นถวายหน้าพระที่นั่งทุกครั้ง ที่เสด็จมาจนได้รับพระราชทานบริเวณ “หน้าพระลาน” เพื่อเป็นที่แสดงละครเป็นประจำ ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 6 มีผู้นำละครนอกมาประสมกับละครชาตรี เรียกว่า ละครเข้าเครื่อง หรือละครชาตรีเครื่องใหญ่ เป็นละครที่รวมศิลปะการร้องและการรำเข้าด้วยกันและได้แพร่หลายมาจนถึงปัจจุบัน

4. ไทยทรงดำ หรือไทยดำ หรือไทยโซ่ง หรือลาวโซ่ง

เป็นชื่อกลุ่มชนเผ่าไทยกลุ่มหนึ่งในท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในอำเภอเขาย้อย อาชีพหลักของชาวไทยทรงดำ คือ ทำนา ทำไร่ หาของป่า และจับสัตว์ป่า นอกจากนี้ยังมีความสามารถเป็นพิเศษในการจับปลาตามห้วย หนอง ลำคลอง ส่วนอาชีพรอง คือ อาชีพจักสานเป็นอาชีพที่แพร่หลายของชาวไทยทรงดำในเขตอำเภอเขาย้อย โดยเฉพาะการจักสานหว้าหรือแง ภาษาของชาวไทยทรงดำ มีลักษณะคล้ายกับภาษาไทยอื่น ๆ ทั่วไป แต่มีลักษณะเฉพาะในการออกเสียงและศัพท์เฉพาะบางคำ และมีอักษรเขียนของตน ซึ่งปัจจุบันมีผู้อ่านได้น้อยลง ทรงผมเป็นเอกลักษณ์อีกอย่างหนึ่งที่น่าสนใจโดยเฉพาะทรงผมของผู้หญิงมีถึง 8 แบบ แต่ละแบบจะบ่งบอกถึงสถานภาพของสตรีผู้นั้น

สภาพทั่วไป

ขนาด ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดเพชรบุรี มีเนื้อที่ประมาณ 6,225.138 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,890,711 ไร่

ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของภาคกลาง มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัด ไกล่เคียงและประเทศเพื่อนบ้าน

ป่าไม้และแร่ธาตุ แต่มีประชากรอาศัยอยู่น้อยเนื่องจากเป็นแดนกันดาร จะมีเพียงชาวกะเหรี่ยงและชาวกระหรั่งที่อพยพข้ามแดนมาจากพม่าเข้ามาอาศัยเท่านั้น

ลักษณะภูมิอากาศ (ที่มา : สำนักงานอุตุนิยมวิทยา จังหวัดเพชรบุรี)

จังหวัดเพชรบุรีอยู่ติดกับอ่าวไทยจึงได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ในฤดูฝน และอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือในช่วงฤดูหนาว จึงทำให้มีอากาศหนาวเย็นในช่วงเวลาดังกล่าว สำหรับช่วงเวลาที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวมากที่สุด คือ ช่วงเดือนธันวาคม - เมษายน แบ่งฤดูกาลออกเป็น 3 ฤดู ดังนี้

ในปี 2556 อุณหภูมิอากาศสูงที่สุด 36.7 องศาเซลเซียส (วันที่ 20 พฤษภาคม 2556) อุณหภูมิอากาศต่ำที่สุด 15.5 องศาเซลเซียส (วันที่ 28 ธันวาคม 2556) อุณหภูมิอากาศเฉลี่ยทั้งปี 28.40 องศาเซลเซียส ปริมาณฝนตกรวมทั้งปี 1138.1 มิลลิเมตร วันที่มีฝนตกมากที่สุดในรอบปี เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2556 วัตได้ 139.6 มิลลิเมตร มีจำนวนวันฝนตกวัดได้ตั้งแต่ 0.1 มิลลิเมตร จำนวน 124 วัน จากสถิติปริมาณน้ำฝนในรอบ 10 ปี ตั้งแต่ปี 2547-2556 เฉลี่ยวันน้ำฝนตกประมาณปีละ 108 วัน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบ 10 ปี (ปี 2547 - 2556) = 1010.72 มิลลิเมตรต่อปี

ทรัพยากรธรรมชาติ

1. ทรัพยากรดิน

ลักษณะดินของจังหวัดเพชรบุรีสามารถแบ่งตามลักษณะได้ 3 ส่วน คือ

- 1) ดินเหนียวและดินเหนียวปนทราย พบในบริเวณที่ราบตอนกลางของจังหวัด
- 2) ดินเหนียวถึงดินร่วนปนกรวดและเศษหิน พบในบริเวณที่ราบสูงทางด้านตะวันตก
- 3) ดินร่วนเหนียว พบในบริเวณพื้นที่ราบชายฝั่งทะเลตะวันออก

ทรัพยากรน้ำ

สถาบันอุทกศาสตร์แห่งประเทศไทย กำหนดระบบน้ำของแผ่นดินเป็นระบบลุ่มน้ำ 25 ลุ่มน้ำทั่วประเทศ จังหวัดเพชรบุรีมีลุ่มน้ำเพชรบุรีเป็นลำดับที่ 19 ใน 25 ลุ่มน้ำ โดยมีแหล่งน้ำตามธรรมชาติทั้งน้ำผิวดินและน้ำบาดาลที่มีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของประชาชน ประกอบด้วย น้ำผิวดินจังหวัดเพชรบุรี มีแม่น้ำลำคลองสายสำคัญ ซึ่งยังประโยชน์ต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนจังหวัดเพชรบุรี ดังนี้

1) แม่น้ำเพชรบุรี เป็นแม่น้ำสายหลักที่อยู่ในเขตจังหวัดเพชรบุรี ตลอดทั้งสายมีต้นกำเนิดของแม่น้ำที่เทือกเขาตะนาวศรีทางทิศตะวันตกอันเป็นพรมแดนระหว่างไทย - พม่า ลำน้ำสาขาต่าง ๆ ได้ไหลผ่าน 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอแก่งกระจาน อำเภอท่ายาง อำเภอบ้านลาด อำเภอ เมืองเพชรบุรี และไหลลงสู่อ่าวไทยที่อำเภอบ้านแหลม มีความยาวทั้งสิ้น 217 กิโลเมตร พื้นที่เกษตรส่วนใหญ่ของจังหวัดเพชรบุรีที่อยู่บริเวณปากฝั่งของแม่น้ำนี้

2) แม่น้ำบางกลอย มีต้นกำเนิดบริเวณเทือกเขาในเขตอำเภอหนองหญ้าปล้อง ไหลมาบรรจบกับแม่น้ำเพชรบุรีที่ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน ความยาวของลำน้ำประมาณ 45 เมตร

3) แม่น้ำปราณบุรี มีต้นกำเนิดอยู่ในตำบลป่าเต็ง อำเภอแก่งกระจาน ออกสู่ทะเลที่อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีความยาวประมาณ 160 กิโลเมตร

4) แม่น้ำบางตะบูน ส่วนหนึ่งเป็นคลองขุดแยกจากแม่น้ำเพชรบุรี ซึ่งไหลย้อนขึ้นไปทางเหนือผ่านอำเภอบ้านแหลม นอกจากนี้ยังมีคลองจากอำเภออัมพวาไหลมาสมทบออกสู่อ่าวไทยที่ปากอ่าวบางตะบูน อำเภอบ้านแหลม มีความยาวประมาณ 13 กิโลเมตร

5) ห้วยแม่ประจันต์ มีต้นกำเนิดบริเวณเทือกเขาในจังหวัดราชบุรี ไหลผ่านอำเภอหนองหญ้าปล้องมาบรรจบกับแม่น้ำเพชรบุรีที่บริเวณเหนือเขื่อนเพชรในตำบลท่าคอย อำเภอท่ายาง มีความยาวประมาณ 60 กิโลเมตร

6) ห้วยผาก มีต้นกำเนิดบริเวณภูอ่างแก้วและภูน้ำหยดในเขตอำเภอแก่งกระจาน ไหลมาบรรจบกับแม่น้ำเพชรบุรี บริเวณใต้เขื่อนแก่งกระจานในเขตตำบลกลัดหลวง อำเภอท่ายาง มีความยาวประมาณ 80 กิโลเมตร

7) ห้วยแม่ประโดน มีต้นกำเนิดบริเวณเทือกเขาเขตติดต่อระหว่างอำเภอหนองหญ้าปล้องกับอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี มีห้วยสาขาสำคัญ ได้แก่ ห้วยมะเร็ว ห้วยเสือกัดช้าง ห้วยสมุลแว้ง และไหลมาบรรจบแม่น้ำเพชรบุรีบริเวณเขตอำเภอแก่งกระจาน มีความยาว 56 กิโลเมตร ระบบน้ำเพื่อการเกษตรอุปโภคบริโภค จังหวัดเพชรบุรี มีพื้นที่การเกษตร 835,373 ไร่ เป็นพื้นที่นา 491,000 ไร่ พืชไร่ ไม้ยืนต้นและอื่น ๆ 344,286 ไร่ โดยพื้นที่การเกษตร ดังกล่าวเป็นพื้นที่ชลประทานจากอ่างเก็บน้ำแก่งกระจาน จำนวน 468,286 ไร่ รับน้ำจากแหล่งชลประทานขนาดกลาง 12 แห่ง พื้นที่ 39,620 ไร่ และรับน้ำจากเขื่อนแม่กลอง พื้นที่ 86,500 ไร่ คิดเป็นพื้นที่ชลประทาน ร้อยละ 15.27 ของพื้นที่ จังหวัดมีโครงการชลประทานสำคัญ ๆ ที่ดำเนินการจัดหาผู้ให้กับเกษตรกรเพื่อใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพและการอุปโภคบริโภค ดังนี้

7.1 อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ จำนวน 1 แห่ง (ส่งน้ำให้กับพื้นที่ในเขตส่งน้ำเพชรบุรี) ได้แก่ เขื่อนแก่งกระจาน ตั้งอยู่ที่อำเภอแก่งกระจาน สามารถเก็บกักน้ำได้ 710 ล้าน ลบ.ม.

7.2 อ่างเก็บน้ำขนาดกลาง จำนวน 12 แห่ง (ส่งน้ำให้กับพื้นที่นอกเขตส่งน้ำเพชรบุรี) ได้แก่

- 1) อ่างเก็บน้ำห้วยตะแปด ตั้งอยู่ที่อำเภอชะอำ สามารถเก็บกักน้ำได้ 4.0 ล้าน ลบ.ม.
- 2) อ่างเก็บน้ำห้วยทราย ตั้งอยู่ที่อำเภอชะอำ สามารถเก็บกักน้ำได้ 1.95 ล้าน ลบ.ม.
- 3) อ่างเก็บน้ำบ้านทุ่งขาม ตั้งอยู่ที่อำเภอชะอำ สามารถเก็บกักน้ำได้ 8.0 ล้าน ลบ.ม.
- 4) อ่างเก็บน้ำห้วยพุกห้วย ตั้งอยู่ที่อำเภอชะอำ สามารถเก็บกักน้ำได้ 0.8 ล้าน ลบ.ม.

- 5) อ่างเก็บน้ำโป่งทะเล ตั้งอยู่ที่อำเภอชะอำ สามารถเก็บกักน้ำได้ 0.81 ล้าน ลบ.ม.
- 6) อ่างเก็บน้ำหุบกะพง ตั้งอยู่ที่อำเภอชะอำ สามารถเก็บกักน้ำได้ 0.36 ล้าน ลบ.ม.
- 7) อ่างเก็บน้ำห้วยวังยาว ตั้งอยู่ที่อำเภอท่ายาง สามารถเก็บกักน้ำได้ 0.265 ล้าน ลบ.ม.
- 8) อ่างเก็บน้ำห้วยสามเขา ตั้งอยู่ที่อำเภอท่ายาง สามารถเก็บกักน้ำได้ 3.4 ล้าน ลบ.ม.
- 9) อ่างเก็บน้ำบ้านกระหรั่ง ตั้งอยู่ที่อำเภอแก่งกระจาน สามารถเก็บกักน้ำได้ 6.0 ล้าน ลบ.ม.
- 10) ฝายทดน้ำห้วยสงสัย ตั้งอยู่ที่อำเภอแก่งกระจาน สามารถเก็บกักน้ำได้ 4.054 ล้าน ลบ.ม.
- 11) อ่างเก็บน้ำห้วยพุน้อยตั้งอยู่ที่อำเภอท่ายาง สามารถเก็บกักน้ำได้ 0.32 ล้านลบ.ม.
- 12) อ่างเก็บน้ำห้วยแม่ประจัน ตั้งอยู่ที่อำเภอหนองหญ้าปล้อง สามารถเก็บกักน้ำได้ 42.20 ล้าน ลบ.ม.

7.3 แหล่งน้ำขนาดเล็ก จำนวน 6 ประเภท ดังนี้

- 1) อ่างเก็บน้ำขนาดเล็กตามพระราชดำริ จำนวน 22 แห่ง สามารถเก็บกักน้ำได้ 11.45 ล้าน ลบ.ม.
- 2) อ่างเก็บน้ำขนาดเล็กตาม พน. หรือ กชช. จำนวน 60 แห่ง สามารถเก็บกักน้ำได้ 21.31 ล้าน ลบ.ม.
- 3) ศูนย์บริการเกษตรเคลื่อนที่ จำนวน 98 แห่ง สามารถเก็บกักน้ำได้ 0.63 ล้าน ลบ.ม.
- 4) ขุดลอกหนองน้ำธรรมชาติ จำนวน 26 แห่ง สามารถเก็บกักน้ำได้ 0.52 ล้าน ลบ.ม.
- 5) แหล่งน้ำในไร่นาตามแผนปกติ จำนวน 589 บ่อ สามารถเก็บกักน้ำ 0.74 ล้าน ลบ.ม.
- 6) แหล่งน้ำในไร่นาตามแผนปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร จำนวน 308 บ่อ สามารถเก็บกักน้ำได้ 0.74 ล้าน ลบ.ม.

ความต้องการน้ำ

ความต้องการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำเพชรบุรี ในสภาพปัจจุบัน (พ.ศ. 2547) และในอนาคต ปีที่ 20 (พ.ศ. 2569) จำแนกได้ 8 ประเภท คือ

- ความต้องการน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค
  - ความต้องการน้ำเพื่อการท่องเที่ยว
  - ความต้องการน้ำเพื่อการอุตสาหกรรม
  - ความต้องการน้ำเพื่อการเกษตร
- (รวมความต้องการน้ำในเขตชลประทานและความต้องการนํ้านอกเขตชลประทาน)
- ความต้องการเพื่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
  - ความต้องการน้ำเพื่อการปศุสัตว์
  - ความต้องการน้ำเพื่อการผลิตไฟฟ้า (เป็นปริมาณน้ำที่ไม่ได้ถูกใช้หมดไป แต่เป็นปริมาณน้ำ

ที่ปล่อยทิ้งไปทางด้านท้ายน้ำความต้องการของกิจกรรมอื่น ๆ ปัจจุบันพื้นที่ศึกษามีโรงไฟฟ้าพลังน้ำ
เขื่อนแก่งกระจานเพียงแห่งเดียว ซึ่งสามารถจ่ายน้ำได้สูงสุด 75 ลบ.ม./วินาที)

- ความต้องการน้ำเพื่อรักษาระบบนิเวศท้ายน้ำ

ทั้งนี้ ความจุของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำต่าง ๆ ในปัจจุบันและอนาคตของจังหวัดเพชรบุรี
ประมาณ 831 และ 967 ล้าน ลบ.ม. ตามลำดับ ซึ่งน้อยกว่าความต้องการน้ำรวม กรณีไม่รวมความ
ต้องการน้ำเพื่อการเกษตรนอกเขตชลประทานซึ่งน้อยกว่าความต้องการน้ำรวม กรณีไม่รวมความ
ต้องการน้ำเพื่อการเกษตรนอกเขตชลประทานซึ่งอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ดังนั้นควรบริหารจัดการโครงการพัฒนา
แหล่งน้ำต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำน้อยที่สุด

น้ำบาดาล พื้นที่จังหวัดเพชรบุรีรองรับด้วยชั้นหินแข็งประมาณ 90% ของพื้นที่ เนื่องจาก
บริเวณส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ภูเขา โดยเฉพาะทางด้านตะวันตกและทางตอนกลางบริเวณที่เป็นแหล่งน้ำ
บาดาลที่สำคัญเพียงบริเวณที่ราบทางด้านตะวันออกของพื้นที่ชั้นน้ำตะกอนหินร่วนที่เป็นแหล่งน้ำบาดาล
ที่สำคัญ คือ ชั้นน้ำที่ราบลุ่มน้ำหลายและตะกอนเศษหินเชิงเขา ซึ่งแผ่กระจายตัวตามลำน้ำที่ราบ
สองฝั่งลำน้ำและที่ราบชายฝั่งทะเล สำหรับชั้นน้ำหินแข็งที่เป็นแหล่งน้ำบาดาลที่สำคัญ คือ ชั้นน้ำหิน
ตะกอนกึ่งแปรที่แผ่กระจายตัว ทางด้านตะวันออกของพื้นที่ในบริเวณที่ราบแหล่งน้ำบาดาลเหล่านี้
โดยทั่วไปให้น้ำในเกณฑ์ 2-10 ลบ.ม./ล. และ 10-20 ลบ.ม. สำหรับบริเวณอื่นซึ่งเป็นบริเวณส่วนใหญ่
ของพื้นที่ให้น้ำในเกณฑ์ น้อยกว่า 2 ลบ.ม.

ในด้านคุณภาพน้ำบาดาล เนื่องจากบริเวณพื้นที่ภูเขาด้านตะวันตก และทางตอนกลาง
ของพื้นที่จังหวัดเป็นบริเวณที่ไม่มีการพัฒนา น้ำบาดาล ทำให้ไม่มีข้อมูลคุณภาพน้ำบาดาลในบริเวณ
ดังกล่าว ข้อมูลคุณภาพน้ำบาดาลที่ได้จึงมีเพียงแค่บริเวณด้านตะวันออกที่เป็นพื้นที่ราบ คุณภาพน้ำ
บาดาลโดยทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ปานกลางถึงไม่ดี โดยเฉพาะในเขตอำเภอเมือง อำเภอบ้านแหลม และ
อำเภอยะโฮย อันเนื่องมาจากการแทรกซอนของน้ำทะเล มีค่าปริมาณสารทั้งหมดที่ละลายได้เกินกว่า
1,500 มก./ล. ค่าคลอไรด์และความกระด้างสูงเกินกว่ามาตรฐานมาก น้ำบาดาลที่ได้เป็นน้ำเค็ม
ปริมาณน้ำที่สูบขึ้นมาใช้จากบ่อบาดาลและบ่อน้ำตื้นในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีค่าประมาณ 9.3 ล้าน ลบ.ม.
/ปี คิดเป็นร้อยละ 8 ของปริมาณน้ำบาดาลที่สามารถพัฒนาได้ในพื้นที่ ซึ่งมีค่าประมาณ 118 ล้าน
ลบ.ม./ปี ทั้งนี้ ทุกลุ่มน้ำสาขามีปริมาณน้ำบาดาลที่สูบขึ้นมาใช้ต่อปีน้อยกว่าปีปริมาณน้ำบาดาลที่มี
ศักยภาพในการพัฒนาได้ต่อปีมากเนื่องจากพื้นที่บริเวณใกล้ทะเลซึ่งมี ประชาชนมากน้ำบาดาลมีรส
กร่อย จึงไม่สามารถใช้น้ำได้ นอกจากนี้จังหวัดเพชรบุรียังอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์
ป่าและป่าสงวนแห่งชาติ ถึงร้อยละ 62 และ 49 ของพื้นที่จังหวัด ตามลำดับ ซึ่งบริเวณนี้มีประชาชน
อาศัยอยู่น้อย จึงมีการใช้น้ำบาดาลน้อย

ลำดับ	ชื่อลุ่มน้ำย่อย	จำนวนบ่อบาดาล					รวม
๑	แม่น้ำเพชรบุรีตอนบน	๓๑๙	๒๙๗	๗๕	๑๘		๗๐๙
	ความลึกเฉลี่ย (ม.)	๒๕-๔๕	๑๕-๓๐	๒๐-๔๕	๑๐-๕๐		
	ระดับน้ำปกติโดยเฉลี่ย (ม.)	๓-๘	๔-๘	๓-๑๐	๒-๑๓		
๒	ห้วยแม่ประจัน	๘	๑๓๐	๑๓๘			๒๗๖
	ความลึกเฉลี่ย (ม.)	๓๐-๕๐	๒๐-๓๐	๒๐-๔๕			
	ระดับน้ำปกติโดยเฉลี่ย (ม.)	๕-๑๒	๕-๖	๓-๑๐			
๓	แม่น้ำเพชรบุรีตอนล่าง	๓๔	๔๔	๒๑๒	๑๖๐	๖๒	๕๑๒
	ความลึกเฉลี่ย (ม.)	๗๐-๘๐	๗๐-๘๐	๓๐-๕๐	๓๐-๕๔	๑๕-๓๐	
	ระดับน้ำปกติโดยเฉลี่ย (ม.)	๕-๖	๕-๖	๕-๑๒	๓-๖	๔-๘	
รวม							๑,๔๙๗

ตาราง 1 จำนวนบ่อน้ำบาดาล

คุณภาพน้ำผิวดิน

คุณภาพน้ำแม่น้ำเพชรบุรี

ลุ่มน้ำเพชรบุรีมีแม่น้ำสายหลักที่สำคัญเพียงสายเดียว คือ แม่น้ำเพชรบุรี กรมควบคุมมลพิษได้ประกาศกำหนดให้แม่น้ำเพชรบุรี ตั้งแต่ปากแม่น้ำบริเวณบ้านแหลม ตำบลบ้านแหลม อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี (กิโลเมตรที่ 0) จนถึงท้ายเขื่อนเพชรบุรี บริเวณบ้านคอละออม ตำบลท่าแลง อำเภوتا่ยาง จังหวัดเพชรบุรี (กิโลเมตร 61) เป็นแหล่งน้ำประเภทที่ 3 และตั้งแต่ท้ายเขื่อนเพชรบุรีจนถึงท้ายเขื่อนแก่งกระจาน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดเพชรบุรี (กิโลเมตรที่ 118) เป็นแหล่งน้ำประเภทที่ 2 สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 8 ราชบุรีได้ดำเนินการติดตามสอบคุณภาพน้ำแม่น้ำเพชรบุรี รวมทั้งสิ้น 10 สถานี โดยดำเนินการตรวจวัด จำนวน 4 ครั้ง ในเดือนธันวาคม 2552 เดือนมีนาคม มิถุนายน และ กันยายน 2553 ซึ่งสามารถสรุปผลได้ดังนี้ เมื่อพิจารณาจากดัชนีวัดคุณภาพน้ำที่สำคัญได้แก่ ปริมาณออกซิเจนที่ละลายในน้ำ (DO) ปริมาณความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ (BOD) ปริมาณแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมด (TCB) ปริมาณแบคทีเรียกลุ่มฟีคัลโคลิฟอร์ม (FCB) และปริมาณไนโตรเจนที่อยู่ในรูปของแอมโมเนียทั้งหมด (NH₃) พบว่าคุณภาพน้ำเฉลี่ย ช่วงตั้งแต่ปากแม่น้ำจนถึงท้ายเขื่อนเพชรบุรีเมื่อเปรียบเทียบกับค่ามาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดินอยู่ในเกณฑ์

มาตรฐานตามประกาศกรมควบคุมมลพิษ คือ จัดอยู่ในประเภทที่ 2 จำนวน 1 สถานี (ร้อยละ 14.28) และจัดอยู่ในประเภทที่ 3 จำนวน 3 สถานี (ร้อยละ 42.86) และต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน คือ จัดอยู่ในประเภทที่ 4 และ 5 จำนวน 3 (ร้อยละ 42.86) และช่วงตั้งแต่ ท้ายเขื่อนเพชรบุรีจนถึงท้ายเขื่อนแก่งกระจาน ต่ำกว่ามาตรฐานตามประกาศกรมควบคุมมลพิษ คือ จัดอยู่ในประเภทที่ 3 จำนวน 2 สถานี (ร้อยละ 66.67) และจัดอยู่ในประเภทที่ 4 จำนวน 1 สถานี (ร้อยละ 33.33) จากตารางพบว่า คุณภาพน้ำเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานตามประกาศกรมควบคุมมลพิษจำนวน 6 สถานี อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน 4 สถานี ซึ่งมีแนวโน้มต่ำลงจากปีที่ผ่านมา ดัชนีชี้วัดคุณภาพน้ำที่สำคัญที่นำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาคุณภาพน้ำ ได้แก่ ปริมาณออกซิเจนที่ละลายในน้ำ (DO) มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.6-6.2 mg/l ปริมาณความสกปรกในรูปของสารอินทรีย์ (BOD) มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.25 -5.5 mg/l ปริมาณแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมด (มีค่าเฉลี่ย 343-52,000 MPN/100ml ปริมาณแบคทีเรียกลุ่มฟีคัลโคลิฟอร์ม (FCB) มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 63-11,075 MPN/100mg/l และปริมาณไนโตรเจนที่อยู่ในรูปของแอมโมเนียทั้งหมด (NH₃) มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.1-0.4 mg/l เมื่อพิจารณาจากสถานีตรวจวัดคุณภาพน้ำเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานตามประกาศกรมควบคุมมลพิษ พบว่า ดัชนีชี้วัดคุณภาพน้ำที่เป็นปัญหาสำคัญที่เป็นสาเหตุทำให้คุณภาพน้ำต่ำ คือ ปริมาณความสกปรกในรูปของสารอินทรีย์ (BOD) ปริมาณแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมด (TCB) และปริมาณแบคทีเรียกลุ่มฟีคัลโคลิฟอร์ม (FCB) โดยเฉพาะปริมาณปากแม่น้ำเพชรบุรี อำเภอบ้านแหลม (PC 01) มีค่าเฉลี่ยของปริมาณแบคทีเรียค่อนข้างสูง ซึ่งน่าจะมีสาเหตุมาจากน้ำทิ้งชุมชน รวมทั้งสถานประกอบการแปรรูปสัตว์น้ำที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในเขตเทศบาลตำบลบ้านแหลม

สถานี	ค่าเฉลี่ยคุณภาพน้ำที่สำคัญ					การจัดลำดับ ประเภท คุณภาพน้ำ	ปัญหา
	DO	BOD	TCB	FCB	NH๓		
	(mg/l)		(MPN/๑๐๐ml.)		(mg/l)		
PC๐๑	๔.๖	๕.๕	๕๒,๐๐๐	๑๑,๐๗๕	๐.๔	๕ (ต่ำมาก)	BOD,TCB,FCB
PC๐๒	๕.๐	๒.๙	๔๔,๕๐๐	๓,๐๒๕	๐.๓	๔ (ต่ำ)	BOD,TCB
PC๐๓	๕.๔	๒.๐	๔๘,๘๕๐	๓,๕๔๘	๐.๑	๔ (ต่ำ)	TCB
PC๐๔	๕.๓	๑.๖	๑๑,๖๐๐	๑,๑๔๐	๐.๑	๓ (พอใช้)	-
PC๔.๑	๕.๑	๑.๕	๕,๑๗๕	๒,๑๗๘	๐.๑	๓ (พอใช้)	-
PC๔.๙	๖.๑	๑.๓	๒,๖๗๕	๖๓	๐.๒	๒ (ดี)	-
PC๐๕	๖.๐	๑.๙	๒,๔๔๐	๒๐๓	๐.๒	๓ (พอใช้)	-
PC๕.๑	๖.๒	๑.๗	๘๓๕	๘๕	๐.๒	๓ (พอใช้)	-
PC๕.๙	๕.๙	๒.๒	๓๔๓	๑๓๔	๐.๓	๔ (ต่ำ)	BOD
PC๐๖	๕.๗	๑.๔	๑,๒๐๓	๑๒๒	๐.๔	๓ (พอใช้)	-

บริเวณที่เก็บตัวอย่างน้ำ

PC ๐๑ : ปากแม่น้ำเพชรบุรี อ.บ้านแหลม จ.เพชรบุรี

PC ๐๒ : สะพานข้ามก่อนเข้าบ้านแหลม อ.บ้านแหลม จ.เพชรบุรี

PC ๐๓ : สะพานเทศบาล ต.คลองกระแซง อ.เมือง จ.เพชรบุรี

PC ๐๔ : ถ.เพชรเกษม บ้านต้นมะม่วง - บ้านหม้อ อ.เมือง จ.เพชรบุรี

PC ๔.๑ : สะพานราษฎร์ร่วมศรัทธา (วัดลาดศรัทธาราม) อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี

PC ๔.๙ : สะพานยางหย่อง อ.ท่ายาง จ.เพชรบุรี

PC ๐๕ : ทำเยื้องเพชรบุรี ม.๑ ต.ท่าแลง อ.ท่ายาง จ.เพชรบุรี

PC ๕.๑ : สะพานท่าไม้รวก ต.ท่าไม้รวก อ.ท่ายาง จ.เพชรบุรี

PC ๕.๙ : สะพานสองพี่น้อง อ.แก่งกระจาน จ.เพชรบุรี

PC ๐๖ : ทำเยื้องแก่งกระจาน ม.๑ ต.แก่งกระจาน อ.แก่งกระจาน จ.เพชรบุรี

ลำดับ	ท้องที่อำเภอ	จำนวนพื้นที่ขุม น้ำ/แห่ง	ความจุเก็บกัก (ล้านลูกบาศก์เมตร)	ระยะทางยาว (กิโลเมตร)
๑	เมือง	๓๐	๑.๗๖	๘๗.๕
๒	ชะอำ	๔๗	๒๑.๖๐	๑๓๑.๗
๓	เขาย้อย	๕๐	๑๕.๐๒	๘๕.๓
๔	ท่ายาง	๗๑	๑๗.๒๔	๑๔๔.๒
๕	บ้านแหลม	๓๖	๑.๑๒	๙๕.๖
๖	บ้านลาด	๔๕	๓.๕๕	๘๘.๐
๗	หนองหญ้าปล้อง	๒๘	๑๒.๓	๑๐๖.๐
๘	แก่งกระจาน	๓๙	๗๑๑.๖๙	๕.๙
	รวม	๓๔๖	๗๙๒.๕๑๖๓๕๓	๗๔๔.๑๘

ตาราง 2 ผลการตรวจวัดคุณภาพน้ำแม่น้ำเพชรบุรี

พื้นที่ลุ่มน้ำ หมายถึง พื้นที่ซึ่งล้อมรอบด้วยสันปันน้ำเป็นพื้นที่รับฝนทั้งหมดของแม่น้ำสายใดสายหนึ่ง เช่น พื้นที่ลุ่มน้ำเพชรบุรี ก็คือ พื้นที่รับน้ำฝนแล้วไหลไปตามลำห้วยลำธารลงสู่แม่น้ำเพชรบุรี ตามมติคณะรัฐมนตรี ได้แบ่งเป็นชั้นคุณภาพลุ่มน้ำต่าง ๆ รวม 5 ชั้น ดังนี้

- พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ เอ หมายถึง พื้นที่ที่ยังมีสภาพป่าสมบูรณ์ หนาแน่น มีผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินได้ง่ายและรุนแรง จำเป็นต้องสงวนไว้เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธาร โดยเฉพาะ หรือคิดเป็นร้อยละประมาณ 4.30 ของลุ่มน้ำเพชรบุรี

- พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น ๑ บี หมายถึงพื้นที่ป่าเดิมมีสภาพหนาแน่น แต่ได้ถูกบุกรุกทำลายไปหรือตัดแปลงเพื่อการใช้ที่ดินในรูปแบบอื่น การใช้ที่ดินต่าง ๆ จะต้องมีการควบคุมเป็นพิเศษ หรือคิดเป็นร้อยละประมาณ 0.04 ของลุ่มน้ำเพชรบุรี

- พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น ๒ หมายถึง พื้นที่ที่มีคุณภาพเหมาะต่อการเป็นต้นน้ำลำธารในระดับ รองลงมา และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในกิจการที่สำคัญได้ เช่น การทำเหมืองแร่ปลูกป่า เป็นต้น โดยคิดเป็นร้อยละประมาณ 6.0 ของพื้นที่ลุ่มน้ำเพชรบุรี

- พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น ๓ หมายถึง พื้นที่โดยทั่วไปสามารถใช้ประโยชน์ได้ทั้งกิจการทำไม้ เหมืองแร่ และปลูกพืชประเภทไม้ยืนต้น หรือเรียกว่าป่าเศรษฐกิจ แต่การใช้ที่ดินต้องปฏิบัติให้ เป็นไปตามระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

- พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น ๔ หมายถึง พื้นที่การเกษตรที่ตอนที่สภาพป่าได้ถูกบุกรุกแผ้วถางเพื่อใช้ประโยชน์ในกิจการพืชไร่เป็นส่วนมาก การใช้ที่ดินควรปฏิบัติตามระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

- พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น ๕ หมายถึง พื้นที่ที่มีลักษณะโดยทั่วไปเป็นที่ราบหรือที่ลุ่มหรือพื้นที่การเกษตรที่ลุ่ม ส่วนใหญ่ป่าไม้ได้ถูกบุกรุกแผ้วถางไปหมดแล้ว โดยพื้นที่คุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 3-5 คิดเป็น

ร้อยละ 50.96 ของลุ่มน้ำเพชรบุรี

ส่วนคำว่า พื้นที่ต้นน้ำลำธาร หมายถึง พื้นที่ตอนบนของลุ่มน้ำ มีลักษณะเป็นภูเขาสูงชัน และมีความลาดชัน มีการกัดเซาะพังทลายของดินได้ง่าย และมติ ค.ร.ม. ได้กำหนดให้พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น ๑ เอ, ๑ บี และชั้นที่ ๒ เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารและมีมาตรการควบคุมการใช้ที่ดินในเขต พื้นที่ดังกล่าวนี้ ซึ่งกำหนดขึ้นโดยสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ต้นน้ำ

สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติในพื้นที่ต้นน้ำ - ภูมิอากาศ เมฆ หมอก และภูมิประเทศ

- ดิน น้ำ ป่าไม้

- ความหลากหลายทางชีวภาพ

- พื้นที่ชุ่มน้ำ

สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นในพื้นที่ต้นน้ำ - ที่อยู่อาศัย และโครงสร้างพื้นฐาน

- เขตอนุรักษ์ และพื้นที่คุ้มครอง

- ไร่มุขเวียน และไร่เลื่อนลอย

- มลพิษจากพื้นที่เกษตรกรรมและการทำเหมืองแร่

- เขื่อนและฝายต้นน้ำ

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากรต้นน้ำ

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมชีวภาพ

- ผลกระทบต่อลักษณะอากาศและอุตุนิยมวิทยาผิวพื้น

- ผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ

ผลกระทบต่อการให้น้ำจืดต่อสรรพชีวิต

- ผลกระทบในเรื่องปริมาณน้ำ

- ผลกระทบด้านคุณภาพน้ำ

- ผลกระทบด้านช่วงเวลาการหลาก - การไหลของน้ำ

ผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของคนในและใต้พื้นที่ลุ่มน้ำ

- แผ่นดินถล่มทางน้ำทะเลลายน้ำท่วมฉับพลัน

3. ทรัพยากรป่าไม้ (ที่มา : สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดเพชรบุรี)

จังหวัดเพชรบุรีมีพื้นที่ป่าทั้งหมด 2,373,562 ไร่

ลำดับที่	ประเภทป่า	เนื้อที่ (ไร่)	หมายเหตุ
๑	ป่าสงวนแห่งชาติ	๖๕๘,๖๘๖	
๒	อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	๑,๖๗๐,๖๑๐	ทับซ้อนป่าสงวนฯ ทั้งหมด
๓	เขตห้ามล่าสัตว์ป่า เขาระบุก-เขาเตาหม้อ	๔,๘๕๐	ทับซ้อนป่าสงวนฯ ๔,๒๐๐ ไร่
๔	เขตห้ามล่าสัตว์ป่า ชะอำ	๖๒๒	
๕	วนอุทยานชะอำ	๔๑๖	ทับซ้อนป่าสงวนฯ ทั้งหมด
๖	วนอุทยานเขานางพันธุรัต	๑,๕๖๒	
๗	ป่าไม้ถาวร	๓๖,๘๑๖	
	รวม	๒,๓๗๓,๕๖๒	

- หมายเหตุ - ป่าสงวนแห่งชาติในข้อ 1 มี 15 ป่า เนื้อที่ตามกฎกระทรวง รวม 2,397,600 ไร่
- ประกาศเป็นอุทยาน วนอุทยาน เขตห้ามล่าสัตว์ป่า ในข้อ 2, 3 และ 5
  - รวม 1,675,226 ไร่ - ส่งมอบให้ สปก. จำนวน 63,688 ไร่

ตาราง 3 การจำแนกประเภทป่าไม้

4. ทรัพยากรแร่ธาตุ (ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเพชรบุรี)

ณ เดือนพฤษภาคม - ธันวาคม 2556 จังหวัดเพชรบุรีมีเหมืองแร่ที่มีประทานบัตรที่ยังไม่สิ้นอายุทั้งหมด 9 แปลง และเปิดทำการ 6 แปลง หยุดทำการ 3 แปลง ในปีงบประมาณ 2556 มีรายได้จากค่าภาคหลวงแร่และค่าธรรมเนียมเดือนพฤษภาคม - ธันวาคม 2556 รวม 9,766,798.99 บาท

ประชากร (ที่มา : สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง)

ตามประกาศสำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง ณ เดือนกรกฎาคม 2555 จังหวัดเพชรบุรีมีประชากร จำนวน 469,073 คน เป็นชาย 227,368 คน หญิง 241,705 คน จำนวนบ้าน 174,034 หลังคาเรือน

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในจังหวัดเพชรบุรี 22 โครงการ ประกอบด้วย

1. โครงการตามพระราชประสงค์หุบกะพง
2. โครงการตามพระราชประสงค์ดอนขุนห้วย
3. โครงการจัดพัฒนาที่ดินตามพระราชประสงค์หนองพลับ-กัลดีหลวง
4. โครงการหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่ ป่าเต็ง - ป่าละอู
5. โครงการดูแลรักษาป่าไม้บริเวณป่าละอูบนและเขาพระเนินทุ่งอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
6. โครงการพัฒนาห้วยแม่เพรียงตามพระราชดำริ
7. โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
8. โครงการสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบรมราชชนนีมูลนิธิชัยพัฒนา
9. โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

10. โครงการดูแลที่ดินและปลูกป่าในที่ดินของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ บ้านท่ากระทุ่ม
11. โครงการศูนย์สาธิตพืชไร่และพืชสวนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
12. โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพพื้นที่บริเวณเขานางพันธุรัต (เขาเจ้าลายใหญ่) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
13. โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยแม่ประจันต์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
14. โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยผากอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
15. โครงการเครือข่ายอ่างเก็บน้ำ (อ่างพวง) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
16. พัฒนาแหล่งน้ำบริเวณมหาวิทยาลัยศิลปากรวิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี (ชุดลอกอ่างเก็บน้ำหนองจิก)
17. โครงการชุดลอกอ่างเก็บน้ำห้วยสงสัยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
18. โครงการป้องกันแก้ไขปัญหาน้ำท่วมพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
19. โครงการอ่างเก็บน้ำผาน้ำหัดอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
20. โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน บ้านบางกลอยและบ้านโป่งลึก ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี
21. โครงการฟาร์มทะเลตัวอย่างแบบผสมผสานตามพระราชดำริ
22. โครงการชั่งหัวมันตามพระราชดำริ

สถานการณ์ด้านแรงงาน (ที่มา : สำนักงานแรงงาน จังหวัดเพชรบุรี)

ข้อมูล ณ เดือนมกราคม 2557 จังหวัดเพชรบุรีมีสถานประกอบกิจการ จำนวน 2,824 แห่ง ลูกจ้าง 39,938 คน จำแนกประเภทอุตสาหกรรม ได้ดังนี้

ประเภท	สถานประกอบการ (แห่ง)	จำนวนลูกจ้าง (คน)
เกษตรกรรม การล่าสัตว์ และการป่าไม้	๓๖	๒๙๙
การประมง	๑๐๕	๖๘๓
การทำเหมืองแร่และเหมืองหิน	๑๑	๑๙๖
การผลิต	๓๕๖	๑๕,๐๖๕
การไฟฟ้า แก๊สและการประปา	๑๒	๖๙๖
การก่อสร้าง	๖๗	๑,๕๓๖
การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ จักรยานยนต์ ของใช้ในครัวเรือน	๑,๔๘๒	๘,๕๐๑
โรงแรมและภัตตาคาร	๒๘๐	๕,๖๗๒
การขนส่ง สถานที่เก็บสินค้าและคมนาคม	๕๔	๖๓๙
ตัวกลางทางการเงิน	๑๖๒	๑,๒๑๕
บริการการเงิน ประกันภัย ด้านอสังหาริมทรัพย์	๑๔๗	๔,๔๙๙
การบริหารด้านสุขภาพและงานสังคมสงเคราะห์	๓๒	๓๗๘
การให้บริการประชุม สังคม และบริการส่วนบุคคลอื่นๆ	๗๓	๕๔๘
ลูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคล	๗	๑๐
รวม	๒,๘๒๔	๓๙,๙๓๘

ตาราง 4 จำนวนลูกจ้างในสถานประกอบการ

ที่มา : สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ณ เดือนมกราคม 2557

การเมือง การปกครอง และการรักษาความสงบเรียบร้อย

การปกครอง

จังหวัดเพชรบุรี มีรูปแบบการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดิน 3 รูปแบบ คือ

1. การบริหารราชการส่วนกลาง ประกอบด้วยหน่วยงานสังกัดส่วนกลางซึ่งมาตั้งหน่วยปฏิบัติงานในพื้นที่ จำนวน 84 ส่วนราชการ

2. การบริหารราชการส่วนภูมิภาค จัดรูปแบบการปกครองและการบริหารราชการเป็น 2 ระดับ คือ

2.1 ระดับจังหวัด ประกอบด้วยส่วนราชการประจำจังหวัด จำนวน 32 ส่วนราชการ

2.2 ระดับอำเภอ ประกอบด้วย 8 อำเภอ (93 ตำบล 698 หมู่บ้าน)

สำหรับรายชื่ออำเภอทั้ง 8 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองเพชรบุรี อำเภอชะอำ อำเภอท่ายาง อำเภอเขาย้อย อำเภอบ้านแหลม อำเภอบ้านลาด อำเภอหนองหญ้าปล้อง และอำเภอแก่งกระจาน

3. การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัดเพชรบุรี

เทศบาล 15 แห่ง (เทศบาลเมือง 2 แห่ง และเทศบาลตำบล 13 แห่ง) องค์การบริหารส่วนตำบล 69 แห่ง
 การเมือง (ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเพชรบุรี)

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2554 (กรณียุบสภา)
 เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 จังหวัดเพชรบุรี แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็น 3 เขตเลือกตั้ง ดังนี้

เขตเลือกตั้งที่ 1 ประกอบด้วย อำเภอเมืองเพชรบุรี อำเภอบ้านแหลม (ยกเว้นตำบลบ้านแหลม
 ตำบลบางตะบูน และตำบลบางตะบูนออก)

เขตเลือกตั้งที่ 2 ประกอบด้วย อำเภอชะอำ อำเภอท่ายาง

เขตเลือกตั้งที่ 3 ประกอบด้วย อำเภอเขาย้อย อำเภอบ้านลาด อำเภอหนองหญ้าปล้อง
 อำเภอ แก่งกระจาน และอำเภอบ้านแหลม (เฉพาะตำบลบ้านแหลม ตำบลบางตะบูน และตำบล
 บางตะบูนออก)

มีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 350,963 คน มาใช้สิทธิเลือกตั้งร้อยละ 79.98 โดยในการ เลือกตั้งสมาชิก
 สภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งมีบัตรเสียร้อยละ 7.94 บัตรไม่ประสงค์ ลงคะแนนร้อยละ 6.59
 การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อมีบัตรเสียร้อยละ 4.64 บัตรไม่ประสงค์ลงคะแนน
 ร้อยละ 4.82

การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา

การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา เป็นการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2551 ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
 340,630 คน มาใช้สิทธิเลือกตั้งร้อยละ 64.71 บัตรเสียร้อยละ 2.71 บัตรไม่ประสงค์ คะแนนร้อยละ
 7.20

1. ดร.พนอม พวงสมบัติ	ประธานกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเพชรบุรี
2. นายการุณ ลิ้มเจริญ	กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเพชรบุรี
3. นายมังกร เจริญผล	กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเพชรบุรี
4. นายบุญทัน ควรรหาธรรม	กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเพชรบุรี
5. นายสุรพล นาคนครกรรม	กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเพชรบุรี

ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเพชรบุรี

นายชัยรักษ์ คุ้มโต

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเพชรบุรี (แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง)

เขตเลือกตั้งที่ 1 นายอรรถพร พลบุตร พรรคประชาธิปัตย์

เขตเลือกตั้งที่ 2 นายกัมพล สุภาพงษ์ พรรคประชาธิปัตย์

เขตเลือกตั้งที่ 3 นายอภิชาติ สุภาพงษ์ พรรคประชาธิปัตย์

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเพชรบุรี (แบบบัญชีรายชื่อ)

นายอลงกรณ์ พลบุตร พรรคประชาธิปัตย์

นายยุทธพล อังกินันทน์ พรรคชาติไทยพัฒนา

สมาชิกวุฒิสภา

นางสาวสมล สุตะวิริยะวัฒน์ มาจากการเลือกตั้งแต่ละจังหวัด

นายเจตน์ ศิรธรานนท์ มาจากการสรรหา

การรักษาความสงบเรียบร้อย (ที่มา : ตำรวจภูธรจังหวัดเพชรบุรี) สภิติคดีอาญา 5 กลุ่ม
ของตำรวจภูธรจังหวัดเพชรบุรี ระหว่างเดือน กรกฎาคม-ธันวาคม 2555 กับ กรกฎาคม-ธันวาคม
2556

ประเภทความคิด	ก.ค.-รค. ๕๕		ก.ค.-รค. ๕๖		เปรียบเทียบปรับแจ้ง		จับ (%)	อัตรา คดี ต่อ แสน	ปราบปราม	
	รับแจ้ง	จับ	รับแจ้ง	จับ	+เพิ่ม -ลด	%			เป้าหมาย (%)	ผลการ ปฏิบัติ
๑. คดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ	๒๐	๒๐	๑๗	๑๔	-๓	-๑๕.๐๐	๘๒.๓๕	๓.๖๓	๘๗.๕๗	๘๒.๓๕
๑.๑ ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา	๑๐	๑๐	๙	๖	-๑	-๑๐.๐๐				บรรลุ
๑.๒ ปล้นทรัพย์	๔	๔	๒	๒	-๒	-๕๐.๐๐				
๑.๓ ชิงทรัพย์	๖	๖	๖	๖	๐	๐.๐๐				
๑.๔ ลักพาเรียกค่าไถ่	๐	๐	๐	๐	๐	๐.๐๐				
๑.๕ วางเพลิง	๐	๐	๐	๐	๐	๐.๐๐				
๒. คดีชีวิต, ร่างกายและเพศ	๑๑๐	๙๖	๑๒๑	๘๙	๑๑	๑๐.๐๐	๗๓.๕๕	๒๕.๘๑	๘๓.๒๐	๗๓.๕๕
๒.๑ ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา	๑๐	๑๐	๙	๖	-๑	-๑๐.๐๐				ไม่บรรลุ
๒.๒ ฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา	๐	๐	๒	๒	๒	๐.๐๐				
๒.๓ ฆ่าผู้อื่นโดยประมาท	๑	๑	๑	๑	๐	๐.๐๐				
๒.๔ พยายามฆ่า	๑๖	๑๓	๑๕	๘	-๑	-๖.๖๗				
๒.๕ ทำร้ายร่างกาย	๗๑	๖๓	๗๕	๕๕	๔	๕.๖๓				
๒.๖ ข่มขืนกระทำชำเรา	๑๒	๙	๑๙	๑๗	๗	๕๘.๓๓				
๓. คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน (รวม)	๑๖๐	๑๒๔	๑๙๕	๙๐	๓๕	๒๑.๘๘	๔๖.๑๕	๔๑.๕๙	๖๒.๕๒	๔๖.๑๕
๓.๑ ลักทรัพย์	๑๓๗	๑๐๓	๑๖๖	๖๕	๒๙	๒๑.๑๗				ไม่บรรลุ
๓.๒ วิ่งราวทรัพย์	๓	๓	๑๒	๑๐	๙	๓๐๐.๐๐				
๓.๓ ริดเอาทรัพย์	๐	๐	๑	๑	๑	๐.๐๐				
๓.๔ ครอบครองทรัพย์	๐	๐	๐	๐	๐	๐.๐๐				
๓.๕ ชิงทรัพย์										
- บาดเจ็บ	๑	๑	๑	๑	๐	๐๐.๐๐				
- ไม่บาดเจ็บ	๕	๕	๕	๕	๐	๐๐.๐๐				
๓.๖ ปล้นทรัพย์	๔	๐	๒	๒	-๒	-๕๐.๐๐				
๓.๗ รับของโจร	๑	๐	๑	๐	๐	๐.๐๐				
๓.๘ ทำให้เสียทรัพย์	๙	๗	๗	๖	-๒	-๒๒.๒๒				
๔. คดีนำสนใจ	๘๐	๔๖	๑๓๙	๓๗	๕๙	๖๗.๕๐	รวมเฉลี่ย	๖๗.๔๐	๓๑.๗๒	๓๙.๙๐
๔.๑ โครงการรถจักรยานยนต์	๑๙	๘	๗๐	๑๖	๕๑	๒๖๘.๔๒	หมายเหตุ			
๔.๒ โครงการรถยนต์	๘	๕	๙	๑	๑	๑๒.๕๐	๑. สถิติคดีอาญาที่นำเสนอในตารางนี้			
๔.๓ โครงการโค-กระบือ	๒	๒	๐	๐	-๒	-๑๐๐.๐๐	เป็นส่วนหนึ่งของสถิติคดีอาญาที่รับแจ้งและจับได้			
๔.๔ โครงการเครื่องมือเกษตร	๑	๑	๐	๐	-๑	-๑๐๐.๐๐	ทั้งหมด			
๔.๕ ปล้น-ชิงรถโดยสาร	๐	๐	๐	๐	๐	๐.๐๐	๒. คดีอาญาบางประเภทสามารถพิจารณาจัดอยู่			
๔.๖ ปล้นชิงรถแท็กซี่	๐	๐	๐	๐	๐	๐.๐๐	ในกลุ่มประเภทความผิดได้มากกว่า ๑ ราย ดังนั้น			
๔.๗ ข่มขืนและฆ่า	๐	๐	๐	๐	๐	๐.๐๐	การศึกษาข้อมูลสถิติคดีอาญากลุ่ม ๑-๔ ต้องไม่			
๔.๘ ลักพาเรียกค่าไถ่	๐	๐	๐	๐	๐	๐.๐๐	นำมารวมพิจารณาร่วมกัน (แยกพิจารณาแต่ละกลุ่ม)			
๔.๙ ฉ้อโกง	๒๒	๑๔	๒๑	๕	-๑	-๔.๕๕	๓. สถิติผลการจับกุมคดีกลุ่มที่ ๑-๔ รายงานในแต่ละ			
๔.๑๐ ยักยอก	๒๘	๑๖	๓๔	๑๕	๖	๒๑.๕๓	ละเดือนไม่รวมสถิติผลการจับกุมเพิ่มเติม			
							๔. คดีกลุ่มที่ ๕ แสดงผลการจับกุม และผู้ต้องหา			
๕. คดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย	จับ(ราย)	จับ(คน)	จับ(ราย)	จับ(คน)	เพิ่ม/ลด	%	ที่ถูกจับกุม			
๕.๑ อาวุธปืน	๓,๒๖๗	๓,๕๙๑	๒,๘๒๖	๓,๑๓๔	-๔๔๑	-๑๓.๕๐	๕. อัตราคดีต่อแสน คือ อัตราการรับแจ้งคดีต่อ			
- อาวุธปืนธรรมดา	๒๔๓	๒๕๑	๑๙๒	๒๐๐	-๕๑	๒๐.๙๙	ประชากรแสนคนช่วงเวลาที่ยังรายงาน			
- อาวุธสงคราม	๕	๕	๒	๓	-๓	-๖๐.๐๐	๖. ค่าเป้าหมายคำนวณจากผลการจับกุมเฉลี่ย			
๕.๒ การพนัน							ของแต่ละกลุ่มในปีงบประมาณ ๒๕๕๕ และ			
- หัวไป	๑๒๐	๓๖๕	๙๖	๓๒๘	-๒๔	-๒๐.๐๐	๒๕๕๖ (ข้อมูล ณ วันที่ ๑๕ ต.ค.)			
- สลากกินรวม	๑๖๐	๑๖๐	๒๑๓	๒๑๓	๕๓	๓๓.๑๒				
๕.๓ ยาเสพติดให้โทษ	๒,๘๓๗	๒,๘๐๘	๒,๓๒๒	๒,๓๘๙	-๔๕๕	-๑๕.๑๖				
๕.๔ ปริมาณการค้าประเวณี	๒	๒	๑	๑	-๑	-๕๐.๐๐				
๕.๕ มีและเผยแพร่วัตถุลามก	๐	๐	๐	๐	๐	๐.๐๐				

ตาราง 5 สถิติคดีอาญา

สภาพทางเศรษฐกิจ

ผลิตภัณฑ์จังหวัด หรือผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (Gross Provincial Products : GPP) เป็นข้อมูลรายได้ประชาชนที่จำแนกรายการเป็นรายพื้นที่ในขอบเขตจังหวัด สามารถใช้อธิบายทิศทางการขยายตัวทางเศรษฐกิจในช่วงเวลาต่าง ๆ รวมทั้งสามารถแสดงโครงสร้างการผลิตที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ดังนั้น GPP จึงเป็นข้อมูลหลักที่สามารถใช้ในการติดตามภาวะเศรษฐกิจและการนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผนพัฒนาจังหวัด

ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเพชรบุรีจากข้อมูลสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ประกาศตัวเลขล่าสุด ปี พ.ศ. 2554 (โดยมีการปรับเปลี่ยนวิธีคำนวณใหม่เป็นแบบปริมาณลูกโซ่) จังหวัดเพชรบุรีมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) 16 สาขาการผลิต ณ ราคาประจำปี เท่ากับ 50,856 ล้านบาท มีมูลค่า GPP เป็นลำดับที่ 45 ของประเทศ เป็นลำดับที่ 5 ของภาคตะวันตก โดยผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัวของจังหวัดเพชรบุรี ปี พ.ศ. 2554 จำนวน 109,664 บาท/คน/ปี ผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว เป็นลำดับที่ 29 ของประเทศ เป็น ลำดับที่ 3 ของภาคตะวันตก (ภาคตะวันตกในการคำนวณ GPP ของ สศช. ประกอบด้วย 6 จังหวัด ได้แก่ ราชบุรี กาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี สุพรรณบุรี สมุทรสงคราม)

โครงสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเพชรบุรี ปี พ.ศ. 2554 ณ ราคาประจำปี ประกอบด้วยภาคเกษตรมีสัดส่วนร้อยละ 12.23 ภาคอุตสาหกรรมมีสัดส่วนร้อยละ 33.13 และภาคบริการมีสัดส่วนร้อยละ 54.64

อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเพชรบุรี แบบปริมาณลูกโซ่ ปี พ.ศ. 2554 หดตัวจากปีที่แล้ว ร้อยละ 1.61 ตามการหดตัวของสาขาการก่อสร้าง สาขาโรงแรมและภัตตาคาร สาขาการขนส่งขายปลีกสาขาการบริหารราชการฯ สาขาเกษตรกรรมฯ สาขาการขนส่ง สาขาการประมง และสาขาลูกจ้างในครัวเรือน แต่อย่างไรก็ตามสาขาอุตสาหกรรม สาขาการศึกษา สาขาเหมืองแร่ฯ สาขาอสังหาริมทรัพย์ สาขาตัวกลางทางการเงิน สาขาไฟฟ้าฯ สาขาสุขภาพ และ สาขาบริการชุมชน ยังคงขยายตัว

สาขาการผลิตที่สำคัญ

การเกษตรกรรม (ที่มา : สำนักงานเกษตร จังหวัดเพชรบุรี)

ในปีการเพาะปลูก 2556 จังหวัดเพชรบุรีมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งสิ้น 942,281 ไร่ โดยมีพื้นที่ทำนามากที่สุด คือ 376,331 ไร่ ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งจังหวัด รองลงมาเป็นพื้นที่ทำไร่ 230,499 ไร่ พื้นที่ปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น 211,623 ไร่ และพื้นที่ทำการเกษตรอื่น ๆ 123,828 ไร่

สรุปข้อมูลการปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญในจังหวัดเพชรบุรี ปี 2556 มีดังนี้ กลุ่มข้าว/พืชไร่ กลุ่มข้าว-พืชไร่

ชนิดพืช	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	เนื้อที่เกี่ยวเกี่ยว (ไร่)	ปริมาณผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กก.)
ข้าวนาปี	๓๗๔,๓๙๓	๓๗๓,๙๗๙	๓๐๖,๐๘๒	๘๑๘
ข้าวนาปรัง	๒๗๓,๓๗๔	๒๗๓,๒๙๙	๒๒๓,๘๘๑	๘๑๙
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	๑๐,๘๑๘	๑๐,๘๑๘	๖,๓๕๖	๕๘๗
มันสำปะหลัง	๑,๑๖๐	๙๖๐	๑,๙๒๒	๒,๐๐๒
ยางพารา	๓๒,๘๑๓	๑,๘๗๖	๓๖๔	๑๙๔
ปาล์มน้ำมัน	๒๑,๗๘๕	๕,๗๓๐	๘,๙๐๑	๑,๕๕๓

กลุ่มไม้ผล

ชนิดพืช	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	เนื้อที่ให้ผล (ไร่)	ปริมาณผลผลิต (ตัน)
มะนาว	๔๒,๒๙๓	๓๒,๘๘๒	๗๓,๘๕๘
กล้วยหอมทอง	๘,๙๕๖	๕,๖๘๓	๑๕,๐๘๒
ชมพูเพชรสายรุ้ง	๗๒๒	๕๙๕	๑,๒๐๐

ตาราง 6 การปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ

ที่มา : การสำรวจข้อมูลการเพาะปลูกพืชของสำนักงานเกษตรอำเภอกุดชุมห่อ ปี 2556

การประมง (ที่มา : สำนักงานประมง จังหวัดเพชรบุรี)

จังหวัดเพชรบุรี มีพื้นที่ติดต่อกับชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกติดต่อกับอ่าวไทยตั้งแต่อำเภอบ้านแหลมจนถึงอำเภอชะอำ รวมระยะทางประมาณ 82 กิโลเมตร ทำให้อาชีพการประมงเป็นอาชีพที่มีความสำคัญและสร้างรายได้ให้กับจังหวัดสูงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ชายฝั่งอำเภอบ้านแหลมเป็นแหล่งเพาะเลี้ยงหอยแครงที่สำคัญของประเทศ

ปริมาณสัตว์น้ำ ทั้งจากการทำประมงในทะเลและประมงน้ำจืด ในปี 2556 มีผลผลิตรวมทั้งสิ้น 13,885.16 ตัน แบ่งเป็น

1. ผลผลิตสัตว์น้ำจังหวัดเพชรบุรี

ชนิดสัตว์น้ำ	เกษตรกร (ราย)	จำนวนผลผลิต (ตัน)	มูลค่าการผลิต (บาท)
กุ้งทะเล	๕๘๐	๖,๓๕๕.๔๐	๑,๒๗๑,๐๘๑,๖๐๐
ปลาน้ำจืด	๘๒๙	๑,๑๘๗.๖๖	๕๙,๓๘๓,๐๐๐
หอยแครง	๔๕๔	๗๗๘	๒๗,๒๓๐,๐๐๐
หอยแมลงภู่	๕๒๓	๒๒๑.๕๐	๓,๓๒๒,๕๐๐
ปูทะเล	๑๓	๗.๖๐	๓,๐๔๐,๐๐๐
รวม	๒,๓๙๙	๘,๕๕๐.๑๖	๑,๓๖๔,๐๕๗,๑๐๐

ตาราง 7 ผลผลิตสัตว์น้ำ

2. จากการประกอบกรด้วยเครื่องมือประมงทะเล

- จำนวนเรือประมงที่ใช้ในการประกอบการ จำนวน 1,067 ลำ ผลผลิต 5,335 ตัน

3. จำนวนครัวเรือนประมง 2,417 ครัวเรือน

- ผู้ค้าปัจจัยการผลิต

4 แห่ง ประกอบด้วย

ตำบลท่าคอย

1 แห่ง

ตำบลบ้านแหลม	1 แห่ง
ตำบลหาดเจ้าสำราญ	1 แห่ง
ตำบลหนองโสน	1 แห่ง
- แพ พื่อค้าคนกลาง ผู้รวบรวม	3 แห่ง ประกอบด้วย
ตำบลบางครก	3 แห่ง
- แปรรูปเบื้องต้น	8 แห่ง ประกอบด้วย
ตำบลบางขุนไทร	1 แห่ง
ตำบลบางตะบูนออก	1 แห่ง
ตำบลบ้านแหลม	6 แห่ง
- แปรรูปพื้นเมือง	2 แห่ง ประกอบด้วย
ตำบลโพพระ	1 แห่ง
ตำบลบ้านแหลม	1 แห่ง
- แปรรูปสัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ	1 แห่ง ประกอบด้วย
ตำบลบ้านแหลม อำเภอบ้านแหลม	1 แห่ง
- เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ จำนวน 2,399 ราย	
การปศุสัตว์ (ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์ จังหวัดเพชรบุรี)	

ผลผลิตทางด้านปศุสัตว์ของจังหวัดเพชรบุรี ปี 2556 มีมูลค่าประมาณ 4,404 ล้านบาท การเลี้ยงปศุสัตว์ที่เป็นรายได้สำคัญ คือ การเลี้ยงโคนม โคเนื้อ แพะ สุกร และสัตว์ปีก โดยเป็นการเลี้ยงทั้งในรูปแบบรายย่อยและในรูปแบบฟาร์มพื้นที่เลี้ยงสัตว์ที่สำคัญ ได้แก่

1) โคเนื้อ มีการเลี้ยงทั่วไปในทุกอำเภอประกอบด้วย การเลี้ยงโคเนื้อพันธุ์ลูกผสม และ โคพื้นเมือง ปัจจุบันการเลี้ยงโคเนื้อและโคขุนเป็นที่นิยม สามารถทำรายได้ให้แก่เกษตรกร และโคขุนยังเป็นแผนงานยุทธศาสตร์รายชนิดสัตว์ (Zoning) ด้านปศุสัตว์ของจังหวัดเพชรบุรี

2) โคนม มีการเลี้ยงมากในพื้นที่ 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอชะอำ อำเภอแก่งกระจาน อำเภอเมืองเพชรบุรี และ อำเภอท่ายาง

3) สุกร มีเกษตรกรการเลี้ยงทั่วไปทุกอำเภอ

4) แพะ มีการเลี้ยงในทุกพื้นที่ พื้นที่ที่เลี้ยงแพะมากที่สุดคืออำเภอชะอำ อำเภอแก่งกระจาน และอำเภอท่ายาง ตามลำดับ ส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงแพะเนื้อพันธุ์พื้นเมือง, บอร์, แองโกลนูเบียน และพันธุ์ลูกผสม มีฟาร์มแพะเนื้อมาตรฐาน จำนวน 65 ฟาร์ม

5) สัตว์ปีก มีเกษตรกรเลี้ยงในทุกอำเภอ ส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ไก่เนื้อ และ ไก่ไข่ ซึ่งมีฟาร์มไก่เนื้อมาตรฐานเพื่อการส่งออกจำนวน 49 ฟาร์ม ส่งเนื้อไก่ไปจำหน่ายต่างประเทศ ประมาณ

ปีละ 4.73 ล้านตัวมูลค่าประมาณ 520 ล้านบาท ส่งขายในประเทศปีละประมาณ 1.35 ล้านตัว มูลค่าประมาณ 148 ล้านบาท และฟาร์มไก่ไข่มาตรฐาน จำนวน 45 ฟาร์ม

ชนิดสัตว์/ผลผลิต	เกษตรกร (ราย)	จำนวนสัตว์ (ตัว)	มูลค่าปศุสัตว์ (บาท)	มูลค่าผลผลิตในรอบปี(บาท)	รวมมูลค่าทั้งสิ้น (บาท)
๑. โคเนื้อ	๑๐,๒๔๓	๑๒๘,๙๗๐	๑,๖๐๓,๒๕๙,๐๐๐	๑๖๓,๓๘๐,๐๐๐	๑,๗๖๖,๖๓๙,๐๐๐
๒. โคนม	๒๕๓	๙,๕๐๙	๑๗๑,๑๖๒,๐๐๐	๓๖๗,๒๓๖,๗๒๐	๕๓๘,๓๙๘,๗๒๐
๓. กระบือ	๑๒๖	๕๕๑	๕,๕๔๑,๐๐๐	๘๒๔,๙๘๐	๖,๓๖๕,๙๘๐
๔. สุกร	๑,๐๖๘	๗๔,๕๗๔	๙๙,๓๘๔,๐๐๐	๕๑๗,๖๖๓,๔๐๐	๖๑๗,๐๔๗,๔๐๐
๕. ไก่พื้นเมือง	๑๐,๒๕๙	๒๗๑,๖๗๖	๑๐,๗๕๑,๔๐๐	๑๓๕,๘๓๘,๐๐๐	๑๔๖,๕๘๙,๔๐๐
๖. ไก่ไข่	๑๖๖	๑๘๗,๒๐๕	๒๖,๒๐๘,๘๔๐	๑๕๒,๕๓๕,๔๔๙	๑๗๘,๗๔๔,๒๘๙
๗. ไก่เนื้อ	๙๑	๑,๑๓๙,๖๒๐	-	๘๔๕,๗๑๕,๐๐๐	๘๔๕,๗๑๕,๐๐๐
๘. เป็ดไข่	๙๔๗	๑๘๓,๙๐๒	๒๗,๕๘๕,๓๐๐	๑๗๔,๘๑๗,๒๔๑	๒๐๒,๔๐๒,๕๔๑
๙. เป็ดเนื้อ-เป็ดเทศ	๘๖๙	๔๗,๑๘๘	-	๓๒,๐๔๐,๖๕๒	๓๒,๐๔๐,๖๕๒
๑๐. แพะ	๒๖๐	๙,๖๘๕	๔๗,๐๑๖,๐๐๐	๒๓,๕๐๘,๐๐๐	๗๐,๕๒๔,๐๐๐
รวม	๒๔,๒๘๒	๒,๐๕๒,๘๘๐	๑,๙๙๐,๙๐๗,๕๔๐	๒,๔๑๓,๕๕๙,๔๔๒	๔,๔๐๔,๔๖๖,๙๘๒

ตาราง 8 ปริมาณสัตว์และมูลค่าผลผลิตปศุสัตว์

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์ จังหวัดเพชรบุรี

การอุตสาหกรรม (ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรม จังหวัดเพชรบุรี)

จังหวัดเพชรบุรีอยู่ในเขตส่งเสริมการลงทุนเขตที่ 3 เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพเหมาะสมที่จะเป็นศูนย์กลางการพัฒนาอุตสาหกรรมในด้านต่าง ๆ ในภูมิภาคตะวันตก เนื่องจากมีความพร้อมทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านวัตถุดิบ แรงงาน และทำเลที่ตั้ง ซึ่งอยู่ใกล้กรุงเทพฯ โดยเฉพาะอำเภอเขาชัย้อย ซึ่งมีโรงงานอุตสาหกรรมสำคัญ ๆ มาก และอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ เพียง 80 กิโลเมตร

- ในเขตการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย จำนวน 0 โรงงาน
- โรงงานจำพวกที่ 1 (นอกเขตฯ) จำนวน 182 โรงงาน
- โรงงานจำพวกที่ 2 (นอกเขตฯ) จำนวน 83 โรงงาน
- โรงงานจำพวกที่ 3 (นอกเขตฯ) จำนวน 395 โรงงาน

เงินลงทุนรวมทั้งสิ้น 28,520.500 ล้านบาท มีคนงาน 18,460 คน เป็นชาย 9,605 คน หญิง 8,855 คน ณ เดือนมกราคม – มิถุนายน 2556 ปัจจุบันจังหวัดเพชรบุรีมีเหมืองแร่ที่มีประทานบัตรที่ยังไม่สิ้นอายุทั้งหมด 9 แปลง และเปิดทำการ 6 แปลง หยุดทำการ 3 แปลง ในปีงบประมาณ 2556 มีรายได้จากค่าภาคหลวงแร่และค่าธรรมเนียม เดือนมกราคม – มิถุนายน รวม 8,908,818.34 บาท

จำนวนโรงงานจำแนกรายหมวดอุตสาหกรรมที่สำคัญ

ลำดับ ที่	กลุ่มอุตสาหกรรม	จำนวน (โรงงาน)
๑	ผลิตภัณฑ์จากพืช	๑๗๕
๒	อุตสาหกรรมอาหาร	๘๖
๓	อุตสาหกรรมเครื่องตี	๒
๔	อุตสาหกรรมสิ่งทอ	๑๓
๕	อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกายยกเว้นรองเท้า	๒
๖	ผลิตหนังสัตว์และผลิตภัณฑ์จากหนังสัตว์	๑
๗	แปรรูปไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้	๓๑
๘	เครื่องเรือนหรือเครื่องตกแต่งในอาคารจากไม้ แก้ว ใย หรือโลหะอื่น ๆ	๑๐
๙	ผลิตกระดาษและผลิตภัณฑ์กระดาษ	๖
๑๐	การพิมพ์ การเย็บเล่ม ทำปกหรือทำแม่พิมพ์	๕
๑๑	เคมีภัณฑ์และผลิตภัณฑ์เคมี	๑๖
๑๒	ผลิตภัณฑ์จากปิโตรเลียม	๗
๑๓	ยางและผลิตภัณฑ์ยาง	๕
๑๔	ผลิตภัณฑ์พลาสติก	๒๔
๑๕	ผลิตภัณฑ์อลูมิเนียม	๔๘
๑๖	ผลิตโลหะขั้นมูลฐาน	๑๘
๑๗	ผลิตภัณฑ์โลหะ	๓๙
๑๘	ผลิตเครื่องจักรและเครื่องกล	๓๓
๑๙	ผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์	๘
๒๐	ผลิตยานพาหนะและอุปกรณ์ รวมทั้งการซ่อมยานพาหนะและอุปกรณ์	๖๓
๒๑	การผลิตอื่น ๆ	๖๘

ตาราง 9 โรงงานจำแนกรายหมวดอุตสาหกรรมที่สำคัญ

ข้อมูลอื่นๆ (ด้านสิ่งแวดล้อม)

ปริมาณน้ำเสียสูงสุด (MAX_FLOW) รวมทั้งสิ้น 611 ลบ.ม./วัน

ปริมาณน้ำเสียปัจจุบัน (EXIST_FLOW) รวมทั้งสิ้น 528 ลบ.ม./วัน

ปริมาณน้ำทิ้งที่ระบายออก (DISCHARGE) รวมทั้งสิ้น 610 ลบ.ม./วัน

ประมาณการวัสดุที่ไม่ใช้แล้วจากโรงงานฯ

- ประเภทไม้อัน ทราย (ฉ.1) 51,008.64 ตัน/ปี

- ประเภทอัน ทราย (ฉ.6) 7,659.61 ตัน/ปี

วัสดุที่ไม่ใช้แล้วที่มีการขออนุญาตนำออกนอกโรงงาน ปี 2552

- ประเภทไม้อัน ทราย (ฉ.1) 79,029.00 ตัน

- ประเภทอันตราย (ฉ.6) 1,511.15 ตัน

การพาณิชย์กรรม (ที่มา : สำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้า จังหวัดเพชรบุรี)

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2556 มีนิติบุคคล รวม 1,807 ราย ทุนจดทะเบียน
39,369,010,985.00 บาท ดังนี้

- ห้างหุ้นส่วนจำกัด จำนวน 745 ราย ทุนจดทะเบียน 1,523,794,585 บาท
- บริษัทจำกัด จำนวน 1,051 ราย ทุนจดทะเบียน 37,841,716,400 บาท
- บริษัทมหาชนจำกัด จำนวน 1 ราย ทุนจดทะเบียน 3,500,000 บาท
- สมาคม จำนวน 7 ราย
- หอการค้า จำนวน 1 ราย

ประเภททุนจดทะเบียน	บริษัท จำกัด	ห้างหุ้นส่วน จำกัด	ห้างหุ้นส่วน สามัญนิติบุคคล	บริษัท มหาชน จก.	รวม	ร้อยละ
น้อยกว่า ๑ ล้านบาท	๗๒	๒๕๓	๐	๐	๓๒๕	
๑- ๔.๙๙ ล้านบาท	๗๔๓	๔๒๐	๐	๑	๑,๑๖๔	
๕ - ๙.๙๙ ล้านบาท	๘๖	๔๙	๐	๐	๑๓๕	
๑๐ - ๔๙.๙๙ ล้านบาท	๘๗	๒๐	๐	๐	๑๐๗	
๕๐ - ๙๙.๙๙ ล้านบาท	๒๒	๓	๐	๐	๒๕	
๑๐๐ ล้านบาทขึ้นไป	๔๑	๐	๐	๐	๔๑	
รวม	๑,๐๕๑	๗๔๕	๐	๑	๑,๗๙๗	

ตาราง 10 นิติบุคคลที่คงอยู่ตามทุนจดทะเบียน

ที่	ประเภทธุรกิจ	จำนวนราย	ทุนรวม (บาท)
๑	หมวดธุรกิจค้าส่ง - ค้าปลีก	๕๒๖	๒,๕๐๔,๙๕๐,๐๐๐.๐๐
๒	หมวดธุรกิจก่อสร้างและบริบริการทางธุรกิจ	๓๔๗	๓,๗๕๔,๑๑๐,๐๐๐.๐๐
๓	หมวดธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง	๓๓๘	๒๑,๖๐๓,๓๕๐,๑๐๐.๐๐
๔	หมวดการผลิต	๑๔๐	๘,๔๘๕,๑๐๐,๐๐๐.๐๐
๕	หมวดธุรกิจโรงแรมและภัตตาคาร	๑๒๒	๒,๑๐๖,๗๐๐,๐๐๐.๐๐

ตาราง 11 การลงทุนตามหมวดธุรกิจสูงสุด

ที่	อำเภอ	ห้าง หุ้นส่วน จำกัด (ราย)	บริษัท จำกัด (ราย)	ห้างหุ้นส่วน สามัญนิติ- บุคคล (ราย)	บริษัท มหาชน จำกัด (ราย)	สมาคม การค้า	หอการค้า	รวม (ราย)
๑	ชะอำ	๑๖๓	๕๙๖	๐	๐	๑	๐	๗๖๐
๒	เมืองเพชรบุรี	๓๑๐	๒๑๘	๐	๐	๗	๑	๕๓๖
๓	ท่ายาง	๑๓๑	๖๗	๐	๑	๐	๐	๑๙๙
๔	เขาย้อย	๕๐	๙๙	๐	๐	๐	๐	๑๔๙
๕	บ้านลาด	๔๑	๒๙	๐	๐	๐	๐	๗๐
๖	บ้านแหลม	๒๗	๒๗	๐	๐	๑	๐	๕๕
๗	แก่งกระจาน	๑๒	๑๐	๐	๐	๐	๐	๒๒
๘	หนองหญ้าปล้อง	๑๑	๕	๐	๐	๐	๐	๑๖
	รวม	๗๔๕	๑,๐๕๑	๐	๑	๙	๑	๑,๘๐๗

ตาราง 12 นิติบุคคลที่ดำเนินธุรกิจแยกตามรายอำเภอ

การสหกรณ์ (ที่มา : สำนักงานสหกรณ์ จังหวัดเพชรบุรี)

- รหัสชื่อสหกรณ์ 0100 กลุ่มสหกรณ์ทั้งหมด 148 แห่ง
- รหัสชื่อสหกรณ์ 0101 สหกรณ์การเกษตร 24 แห่ง
- รหัสชื่อสหกรณ์ 0102 สหกรณ์ประมง 2 แห่ง
- รหัสชื่อสหกรณ์ 0103 สหกรณ์นิคม 2 แห่ง
- รหัสชื่อสหกรณ์ 0104 สหกรณ์ร้านค้า 1 แห่ง
- รหัสชื่อสหกรณ์ 0105 สหกรณ์บริการ 5 แห่ง
- รหัสชื่อสหกรณ์ 0106 สหกรณ์ออมทรัพย์ 52 แห่ง
- รหัสชื่อสหกรณ์ 0107 สหกรณ์ทั้งหมด 86 แห่ง
- รหัสชื่อสหกรณ์ 0108 กลุ่มเกษตรกร 62 แห่ง

หมายเหตุ รายชื่อสหกรณ์ 0106 เป็นการรวมของสหกรณ์ออมทรัพย์ จำนวน 8 สหกรณ์
ได้รวมสหกรณ์เครดิตยูเนียนอยู่ด้วย จำนวน 44 สหกรณ์

การเงินการคลัง

การเงิน

1. ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) 5 แห่ง
2. ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) 4 แห่ง
3. ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) 5 แห่ง

4. ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) 5 แห่ง
5. ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) 6 แห่ง
6. ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) 2 แห่ง
7. ธนาคารธนาชาติ จำกัด (มหาชน) 5 แห่ง
8. ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย 1 แห่ง
9. ธนาคารยูโอบี จำกัด (มหาชน) 1 แห่ง
10. ธนาคารซีไอเอ็มบี จำกัด (มหาชน) 1 แห่ง
11. ธนาคารเกษตรและสหกรณ์ 6 แห่ง
12. ธนาคารออมสิน 8 แห่ง
13. ธนาคารอาคารสงเคราะห์ 1 แห่ง
14. ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (SME) 1 แห่ง
15. ธนาคารเกียรตินาคิน จำกัด (มหาชน) 1 แห่ง

การคลัง

การจัดเก็บภาษีสรรพากร (ที่มา : สำนักงานสรรพากรพื้นที่ เพชรบุรี)

ในปีงบประมาณ 2556 (กรกฎาคม 2556 – ธันวาคม 2556) จัดเก็บภาษีได้ จำนวน

924,460 ล้านบาท

ประเภทภาษี	การจัดเก็บ (ล้านบาท)
๑. ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	๒๗๖.๕๘๓
๒. ภาษีเงินได้นิติบุคคล	๑๘๒.๖๖๕
๓. ภาษีมูลค่าเพิ่ม	๓๑๙.๔๐๗
๔. ภาษีธุรกิจเฉพาะ	๑๑๔.๗๐๑
๕. อากรแสตมป์	๓๐.๔๒๒
๖. รายได้อื่น	๐.๖๘๒
รวม	๙๒๔.๔๖๐

ตาราง 13 การจัดเก็บภาษี

การจัดเก็บภาษีสรรพสามิต (ที่มา : สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ เพชรบุรี)

ในปีงบประมาณ 2556 (กรกฎาคม 2556 – ธันวาคม 2556) จัดเก็บภาษีได้ จำนวน

14,986,241.99 บาท ภาษีสรรพสามิตที่จัดเก็บได้เรียงลำดับมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้

1. ภาษีสุรา
2. ภาษีสนามกอล์ฟ
3. ภาษีรถยนต์จักรยานยนต์
4. รายได้อื่นๆ (เช่น ค่าปรับ ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ เป็นต้น)
5. ภาษีเครื่องดื่ม
6. ภาษีรถยนต์
7. ภาษีน้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมัน
8. ภาษีไนต์คลับและดิสโก้เทค
9. ภาษีเครื่องหอม

สภาพสังคม

การศาสนา

ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 96.67) และศาสนาอื่น ๆ ได้แก่ ศาสนาอิสลาม (ร้อยละ 3.26) และศาสนาคริสต์ (ร้อยละ 0.07) นอกนั้นเป็นศาสนาอื่น ๆ จังหวัดเพชรบุรีมีวัด 265 วัด มัสยิด 14 แห่ง โบสถ์คริสต์ 8 แห่ง พระภิกษุ 3,201 รูปสามเณร 209 รูป

จำนวนศาสนสถาน

1. จำนวนวัด 263 วัด

1.1 จำแนกตามฐานะ

- 1) พระอารามหลวง 4 วัด
- 2) วัดราษฎร์ 259 วัด

1.2 จำแนกตามนิกาย

- 1) มหานิกาย 242 วัด

ประกอบด้วยพระอารามหลวง 3 วัด และ วัดราษฎร์ 238 วัด

- 2) ธรรมยุต 21 วัด

ประกอบด้วยพระอารามหลวง 1 วัด และ วัดราษฎร์ 20 วัด

2. จำนวนวัดร้าง 68 วัด
3. จำนวนมัสยิด 14 แห่ง
4. จำนวนโบสถ์คริสต์ 8 แห่ง

จำนวนพระภิกษุ 3,201 รูป

1. มหานิกาย 2,932 รูป

2. ธรรมยุต 269 รูป

จำนวนสามเณร 209 รูป

1. มหานิกาย 175 รูป

2. ธรรมยุต 34 รูป

จำนวนศาสนิกชน 466,071 คน

1. พุทธศาสนิกชน 452,899 คน

2. อิสลามิกชน 649 คน

3. คริสต์ศาสนิกชน 12,523 คน

การศาสนศึกษา

1. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม – บาลี 206 แห่ง

2. โรงเรียนการกุศลของวัด 3 แห่ง

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

1. ศูนย์ศึกษาพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 35 แห่ง

2. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล 74 แห่ง

3. สำนักปฏิบัติธรรมประจำวัดจังหวัด 33 แห่ง

4. ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด 1 แห่ง

5. ศูนย์ปฏิบัติการสอนศีลธรรมในสถานศึกษา 1 แห่ง

6. สภานักเผยแผ่จังหวัดเพชรบุรี 1 แห่ง

7. พุทธสมาคมจังหวัดเพชรบุรี 1 แห่ง

ด้านวัฒนธรรม

หน่วยพิพิธภัณฑ

1. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครศรีอยุธยา ตั้งอยู่บนพระนครศรีอยุธยา

2. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามราชนิเวศน์ ตั้งอยู่บริเวณภายในมณฑลทหารบกที่ 15

แหล่งเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรม และพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้าน

1. ศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี

2. ศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมอำเภอบ้านลาด โรงเรียนบ้านลาดวิทยา อำเภอบ้านลาด

3. พิพิธภัณฑวัดมหาธาตุวรวิหาร อำเภอมืองเพชรบุรี

4. พิพิธภัณฑวัดเพชรพลี อำเภอมืองเพชรบุรี

5. พิพิธภัณฑ์วัดเกาะ อำเภอเมืองเพชรบุรี
6. เรือนกฤษณา บริเวณจวนผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี อำเภอเมืองเพชรบุรี
7. พิพิธภัณฑ์กัลยาณวุฒิกว วัดเขากระจิว อำเภอท่ายาง
8. พิพิธภัณฑ์ไทยพวน วัดมาบปลาเค้า อำเภอท่ายาง
9. พิพิธภัณฑ์ไทยทรงดำ โรงเรียนเขาย้อยวิทยา อำเภอเขาย้อย
10. พิพิธภัณฑ์ปานถนอม อำเภอเขาย้อย
11. ศูนย์อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน บ้านสามเรือน อำเภอหนองหญ้าปล้อง
12. แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนหนองหญ้าปล้องวิทยา
13. ศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ บ้านหนองจิก อำเภอเขาย้อย
14. พิพิธภัณฑ์หนังใหญ่ วัดพลับพลาย อำเภอเมืองเพชรบุรี
15. ศูนย์การเรียนรู้วัดม่วงงาม อำเภอบ้านลาด
16. ศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำเทศบาลเขาย้อย บ้านวัง อำเภอเขาย้อย
17. ศูนย์วัฒนธรรมวัดนาพรหม อำเภอเมืองเพชรบุรี
18. ศูนย์เรียนรู้วัดช่องม่วง อำเภอท่ายาง

สภาวัฒนธรรม

1. สภาวัฒนธรรมจังหวัด 1 แห่ง
2. สภาวัฒนธรรมอำเภอ 8 แห่ง
3. สภาวัฒนธรรมตำบล 79 แห่ง

กลุ่มอาสาสมัครถิ่นในการดูแลรักษาทางศิลปวัฒนธรรม (อส.มศ)

1. กลุ่ม อส.มศ. ที่จัดตั้ง ปี 2537
2. กลุ่ม อส.มศ. ที่จัดตั้ง ปี 2546

ศูนย์วัฒนธรรม

1. ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี
2. ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น วัดภาคกลาง
3. ศูนย์วัฒนธรรมโรงเรียนคงคาราม

เขตแหล่งโบราณคดี (โบราณสถาน – โบราณวัตถุ)

อำเภอเมือง

1. ปราสาทหินวัดกำแพงแลง
2. เสาชิงช้าหน้าวัดเพชรพลี วัดเพชรพลี
3. วัดเพชรพลี

4. หลักเมือง (ศาลเจ้าหลักเมือง)
5. วัดปากน้ำ (โบราณสถาน)
6. วัดใหญ่สุวรรณาราม
7. วัดไผ่ล้อม (โบราณสถาน)
8. วัดโพธาราม
9. วัดอู่ทัย
10. วัดพระทรง
11. วัดอ้อเจริญธรรม
12. วัดแรก
13. วัดลาด
14. วัดสนามปราหมณ์
15. วัดชีประเสริฐ
16. วัดเกาะ
17. วัดมหาธาตุวรวิหาร
18. วัดคงคาราม
19. วัดมหาสมณารามราชวรวิหาร
20. วัดสระบัว
21. วัดพระพุทธไสยาสน์ (วัดพระนอน)
22. วัดดอนไก่เตี้ย (โบราณสถาน)
23. วัดโคก
24. พระนครคีรี
25. สำนักงานที่ดินจังหวัดเพชรบุรี(หลังเก่า)
26. วัดจันทราวาส
27. วัดเลา (โบราณสถาน)
28. วัดเกตุ (โบราณสถาน)
29. ที่พักสงฆ์ดอนบ้านใหม่
30. วัดดอนแดง (โบราณสถาน)
31. วัดหนองหว่า
32. วัดโคกหม้อ (โบราณสถาน)
33. วัดวิหารน้อย (โบราณสถาน)

34. วัดปืบ (โบราณสถาน)
  35. วัดนาค
  36. วัดพระรูป
  37. วัดนก-วัดยาง (โบราณสถาน)
  38. วัดนาพรหม
  39. วัดใหญ่เจริญธรรม
  40. วัดถ้ำกลบ (บุญทิวี)
  41. ถ้ำเขาหลวง
  42. เขาพนมขวิด
  43. แหล่งโบราณคดีโคกแครง
  44. เจดีย์แดง
  45. พระตำหนักศรเพชรปราสาท (พระรามราชินีเวศน์)
  46. วัดทุ่งลม (โบราณสถาน)
  47. วัดเพรียง
  48. วัดบันไดทอง
  49. วัดอินทศิรี (วัดถ้ำหว่า)
  50. วัดเขานันไดอิฐ
  51. วัดโรงเข้
  52. วัดท่าน้ำ (โบราณสถาน)
  53. วัดชมพูพน
  54. วัดหนองควง
- เขตอำเภอเขาย้อย
1. ถ้ำเขาย้อย
  2. วัดท้ายตลาด
  3. วัดห้วยหลวง
  4. บ้านสระพัง
  5. แหล่งผลิตรูปเคารพหินหนองปรง
  6. แหล่งโบราณคดีเขาพระ
  7. วัดหนองปรง
  8. วัดกาจับศรีทธารธรรม

9. วัดห้วยโรง
10. วัดกุฎี
11. วัดโพธิ์ (บางเค็ม)
12. ตลาดบ้านน้อย

เขตอำเภอชะอำ

1. แหล่งโบราณคดีบ้านหนองงูเห่า (บ้านไร่)
2. ถ้ำพระเขานาขวาง
3. โบราณสถานทุ่งเศรษฐี
4. เขาดำจัน
5. บ้านนายาง
6. นาเตาอิฐ
7. บ้านดอน
8. วัดโตนดหลวง
9. บ้านเพชรบูรณ์
10. บ้านพักชายทะเลชะอำ
11. พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน
12. บ้านบ่อปะโคน

เขตอำเภอท่ายาง

1. วัดท่าคอย
2. บ้านหนองแพบ
3. บ้านเขากระจิว
4. บ้านมาบปลาเค้า
5. วัดกระจิว (โบราณสถาน)
6. ถ้ำบ้านวังข้าวสาร
7. ถ้ำเขาพุประคำ (พุมะคำ)
8. เขากระปุก
9. พระพุทธรูปเขาลูกช้าง
10. บ้านหนองเตียน
11. วัดหม่อมอญ
12. บ้านไร่หลวง

13. บ้านดอนเตาอิฐ

เขตอำเภอแก่งกระจาน

1. บ้านห้วยสัตว์ใหญ่
2. บ้านห้วยสัตว์ใหญ่ (ไร่ นายอุ๋ คงสบาย)
3. บ้านหมู่เฮา
4. ถ้ำบ้านหนองมะค่า
5. ถ้ำบ้านหนองมะค่า
6. ถ้ำบ้านหนองมะค่า
7. ถ้ำบ้านหนองมะค่า
8. บ้านหนองมะค่า
9. ถ้ำบ้านห้วยสำโรง
10. วังซ้อง

เขตอำเภอบ้านลาด

1. เนินโพธิ์ใหญ่
2. เนินดินแดง
3. หน้าวัดป่าแป้น
4. วัดป่าแป้น
5. วัดลาดศรีนครธรรม
6. วัดท่าช้าง (โบราณสถาน)
7. วัดโพธิ์กรู
8. วัดเขาทะโมน
9. วัดท่าศาลา
10. วัดท่าไชยศิริ
11. วัดกลาง (โบราณสถาน)
12. วัดเหนือ (โบราณสถาน)
13. โบราณสถานถ้ำวัว
14. โบราณสถานถ้ำเขาย้อย
15. โบราณสถานบนเขาน้อย (ลานลั่นทม)
16. โบราณสถานไร่ นายสุทิน หวานหนู
17. โบราณสถานไร่ นายทรัพย์ ชาวปลั่ง

18. โบราณสถานถ้ำรงค์
19. โบราณสถานถ้ำพระขาว
20. โบราณสถานถ้ำพระพิมพ์
21. โบราณสถานบนเขาถ้ำรงค์ 1
22. โบราณสถานบนเขาถ้ำรงค์ 2
23. วัดโพธิ์เรียง
24. เขาพระนอกล
25. หนองพระ
26. บ้านไร่ห้วย
27. วัดเขาน้อย
28. วัดดอนกอก
29. วัดดอนหว่า
30. วัดจันทาราม
31. วัดวังบัว

เขตอำเภอบ้านแหลม

1. วัดในกลาง
2. วัดศรีษะคาม
3. วัดกุฎี (ท่าแร่)
4. วัดสมุทรธาราม
5. วัดสมุทรโคดม
6. วัดปากคลอง
7. วัดนอกปากทะเล
8. โคกบ้านเก่า

การศึกษา

สังกัด	จำนวน สถานศึกษา	จำนวน ห้องเรียน	จำนวนครู/ อาจารย์	จำนวน นักเรียน/นักศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๑๐	๒๒	๖๔๗	๑,๐๕๗	๒๓,๔๖๒
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต ๑	๑๐๒	๙๑๙	๙๑๗	๑๓,๖๑๓
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต ๒	๑๒๖	๑,๗๔๐	๑,๒๓๓	๒๘,๖๐๔
เทศบาลเมืองเพชรบุรี	๔	๙๓	๑๕๙	๒,๗๑๘
เทศบาลเมืองชะอำ	๑๒	๑๕๑	๒๓๓	๔,๔๕๕
การศึกษาสงเคราะห์(โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๔๗)	๑	๒๔	๔๘	๖๑๒
การศึกษาพิเศษ (ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด)	๑	๔	๒๑	๑๔๗

ตาราง 14 สถานศึกษา

การสาธารณสุข (ที่มา : สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดเพชรบุรี)

ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม 2556 มีสถานพยาบาลของภาครัฐและเอกชนดังนี้

สถานพยาบาลภาครัฐ / เอกชน

1. สถานพยาบาลของรัฐ ประกอบด้วย

- โรงพยาบาลทั่วไป 1 แห่ง (ตามกรอบ 365 เตียง, เต็มจริง 458 เตียง)
- โรงพยาบาลชุมชน 7 แห่ง (ขนาด 60 เตียง 2 แห่ง, ขนาด 30 เตียง 5 แห่ง)
- โรงพยาบาลของรัฐสังกัดอื่น (กระทรวงกลาโหม) 1 แห่ง ขนาด 10 เตียง
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบล 117 แห่ง
- สถานีอนามัยในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล 1 แห่ง
- ศูนย์บริการสาธารณสุขของเทศบาล 3 แห่ง (เทศบาลเมืองชะอำ, เทศบาลเมือง

เพชรบุรี,เทศบาลตำบลบางตะบูน)

- สถานีกาชาด 1 แห่ง

2. สถานพยาบาลเอกชน แบ่งเป็น 2 ประเภท

2.1 ประเภทรับผู้ป่วยไว้ค้างคืนมี

- โรงพยาบาลเอกชน 2 แห่ง (ขนาด 100 เตียง)
- สถานพยาบาล 1 แห่ง (ขนาด 10 เตียง)

2.2 ประเภทไม่รับผู้ป่วยไว้ค้างคืน มี

- คลินิกเวชกรรม 69 แห่ง
- คลินิกทันตกรรม 19 แห่ง
- คลินิกการพยาบาลและการผดุงครรภ์ 59 แห่ง

- คลินิกการแพทย์แผนไทย 7 แห่ง
- คลินิกเทคนิคการแพทย์ 2 แห่ง
- สหคลินิก 1 แห่ง
- คลินิกกายภาพบำบัด 1 แห่ง

ประเภทบุคลากร	สังกัดกระทรวงสาธารณสุข (คน)	สังกัดกระทรวงอื่นและเอกชน(คน) **	รวม (คน)
แพทย์	๙๐	๒๓	๑๑๓
ทันตแพทย์	๓๗	๒	๓๙
เภสัชกร	๕๕	๑๑	๖๖
พยาบาล	๙๓๓	๒๒	๙๕๕

ตาราง 15 บุคลากรสาธารณสุข

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดเพชรบุรี

รายการ	พ.ศ.๒๕๕๓		พ.ศ.๒๕๕๔		พ.ศ.๒๕๕๕	
	จำนวน	อัตรา	จำนวน	อัตรา	จำนวน	อัตรา
การเกิดมีชีพ	๔,๙๓๒	๑๐.๖๖	๕,๐๒๕	๑๐.๘๐	๔,๘๓๐	๑๐.๓๐
การตาย	๓,๒๕๕	๗.๐๔	๓,๓๐๕	๗.๑๑	๓,๒๘๔	๗.๐๐
มารดาตาย	๑	๒๐.๒๘	๑	๑๙.๙๐	๑	๒๐.๗๐
ทารกแรกเกิด (ต่ำกว่า ๒๘ วัน) ตาย	๑๗	๓.๔๕	๒๒	๔.๓๘	๑๖	๓.๓๑
ทารกตาย	๓๑	๖.๒๙	๔๒	๘.๓๖	๓๔	๗.๐๔
อัตราเพิ่มธรรมชาติ	๑,๖๗๗	๐.๓๖	๑,๗๑๙	๐.๓๗	๑,๕๔๖	๐.๓๓

ตาราง 16 สถานะสุขภาพ

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดเพชรบุรี

ประชากรกลางปี 2553 เท่ากับ 462,636

2554 เท่ากับ 465,056

2555 เท่ากับ 469,048

อัตราเกิด = จำนวนเกิด*1,000/จำนวนประชากรกลางปี

อัตราราย = จำนวนตาย*1,000/จำนวนประชากรกลางปี

อัตรามารดาตาย = จำนวนมารดาตาย*100,000/จำนวนเกิดมีชีพ

อัตราทารกตาย = จำนวนทารกตาย*1,000/จำนวนเกิดมีชีพ

อัตราทารกต่ำกว่า 28 วัน ตาย = จำนวนทารกอายุต่ำกว่า 28 วันตาย *1,000 /
จำนวนเกิดมีชีพ อัตราเพิ่มธรรมชาติ = อัตราเกิด - อัตราตาย % (คิดเป็นร้อยละ)

อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดของประชากรจังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามเพศ ปี พ.ศ. 2551 - 2555

เพศ	ปี ๒๕๕๑	ปี ๒๕๕๒	ปี ๒๕๕๓	ปี ๒๕๕๔	ปี ๒๕๕๕
ชาย	๗๑.๖๓	๗๒.๒๒	๗๒.๐๖	๗๒.๕๒	๗๓.๑๑
หญิง	๗๘.๗๙	๗๘.๙๗	๗๙.๑๓	๗๙.๔๒	๗๙.๘๒

ตาราง 17 อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดของประชากร

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดเพชรบุรี

ปัญหาสุขภาพจังหวัดเพชรบุรี

1. การตายด้วยโรคไม่ติดต่อ คือ โรคมะเร็ง (ตับ ปอด เต้านม) โรคหลอดเลือดสมอง โรคหัวใจขาดเลือด เบาหวาน
2. ปัญหาด้านอนามัยแม่และเด็ก มารดาตายจากการคลอด ทารกแรกเกิดน้ำหนักต่ำกว่า 2,500 กรัม และคลอดก่อนกำหนด
3. ปัญหาเพศสัมพันธ์ในเยาวชน (การตั้งครรภ์ไม่พร้อม, เอดส์)
4. การตายด้วยอุบัติเหตุจราจร
5. ปัญหาสุขภาพจิต การฆ่าตัวตาย และโรคซึมเศร้า
6. การระบาดของโรคประจำถิ่น โรคไข้เลือดออก
7. ปัญหาฟันผุในเด็ก
8. ปัญหาด้านสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม
9. การเพิ่มขึ้นในผู้สูงอายุ

ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ท้องถิ่น

จังหวัดเพชรบุรี มีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และการละเล่นพื้นบ้านที่นิยมปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งเอกลักษณ์ท้องถิ่นที่สำคัญ ดังนี้

ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม และการละเล่นพื้นบ้าน

1. งานพระนครคีรีเมืองเพชร จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ในวันที่ 1 – 10 เมษายน รวม 10 วัน 10 คืน เพื่อรำลึกถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์เมืองเพชร ตลอดจนเพื่อเผยแพร่สิ่งที่ตั้งงามในทุกด้าน ให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายมีกิจกรรมที่น่าสนใจ เช่น การแสดงและสาธิตงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน

การแข่งขันวัวเทียมเกวียน เป็นต้น ในช่วงของจัดงานจะมีการประดับไฟบนเขาวัง สวยงามเป็นอย่างมาก

2. ประเพณีวัวลานหรือวัวระดอ การเล่นวัวลานมีวิวัฒนาการมาจากการใช้วัวขนาดข้าวเพราะลักษณะลานขนาดข้าวเป็นวงกลม วิธีการนวดข้าวนั้น วัวที่อยู่ใกล้จุดศูนย์กลางไม่ต้องใช้กำลังและฝีเท้ามากเพราะอยู่ในช่วงหมุนรอบสั้น แต่วัวตัวที่อยู่นอกสุดอยู่ห่างจากจุดศูนย์กลางมากระยะทางที่ต้องหมุนจะยาวกว่าจึงต้องเลือกวัวตัวที่มีกำลังและฝีเท้าดี ด้วยเหตุนี้ เกษตรกรจึงคิดการเล่นวัวลานขึ้นมาเพื่อความสนุกสนานประกวดว่าวัวของใครจะมีฝีเท้าและกำลังดีเท่ากันและยังมีผลต่อการค้าขาย วัวใช้งานอีกด้วยเพราะวัวที่ชนะการเล่นวัวลานจะมีผู้สนใจซื้อในราคาสูง

3. วัวเทียมเกวียน เมืองเพชรบุรีได้จัดให้มีการประกวดวัวเทียมเกวียนขึ้นทุก ๆ ปี ในช่วงของการจัดงานพระนครคีรี - เมืองเพชร เพื่อบูรุษการละเล่นพื้นบ้านและสืบทอดประเพณี ชาวบ้านนิยมนำวัวมาประกวดเพราะมีความหมายว่าวัวที่มีความสมบูรณ์จะเป็นเครื่องบ่งบอกถึงฐานะความเป็นอยู่ของผู้เป็นเจ้าของ ลักษณะการประกวดวัวเทียมเกวียนจะประกวดครั้งละ 1 คู่ กล่าวคือ วัวจำนวน 2 ตัวต่อเกวียน 1 เล่ม หรืออาจจะประกวดทั้งสองคู่ก็มี ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมการเดินทางของวัว ในระหว่างที่เดินประกวดจะมีเสาหลักปักไว้เป็นคู่ ๆ วัวเทียมเกวียนจะต้องเดินให้ครบ 3 รอบ และห้ามวัวเดินชนเสาหลักในระหว่างที่เดินอาจจะมิดนตรีบรรเลงเพื่อความสนุกสนานด้วย

4. ละครชาตรี เป็นละครร่ำที่เก่าแก่ที่สุด ได้รับวัฒนธรรมจากละครของอินเดีย เข้ามาสู่เมืองเพชรบุรีตั้งแต่เมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐาน มีเพียงประวัติว่าหม่อมเมืองซึ่งเป็นหม่อมในรัชกาลที่ 5 เป็นคนเพชรบุรี ด้วยเป็นผู้มีความสามารถในการละเล่นละครชาตรี จึงมักเล่นถวายหน้าพระที่นั่งทุกครั้งที่เสด็จมาจนได้รับพระราชทานบริเวณ “หน้าพระลาน” เพื่อเป็นที่แสดงละครเป็นประจำต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 มีผู้นำละครนอกมาประสมกับละครชาตรี เรียกว่า ละครเข้าเครื่อง หรือละครชาตรีเครื่องใหญ่ เป็นละครที่รวมศิลปะการร้องและการรำเข้าด้วยกัน และได้แพร่หลายมาจนถึงปัจจุบัน

5. ไทยทรงดำ หรือไทยดำ หรือ ไทยโซ่ง หรือ ลาวโซ่ง เป็นชื่อกลุ่มชนเผ่าไทยกลุ่มหนึ่งในท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในอำเภอเขาย้อย อาชีพหลักของชาวไทยทรงดำ คือ ทำนาทำไร่ หาของป่า และจับสัตว์ป่า นอกจากนี้ยังมีความสามารถเป็นพิเศษในการจับปลาตามห้วย หนอง ลำคลอง ส่วนอาชีพรอง คือ อาชีพจักสาน โดยเฉพาะการจักสานหลัก หรือแข่ง ภาษาของชาวไทยทรงดำมีลักษณะคล้ายกับภาษาไทยอื่น ๆ ทั่วไป แต่มีลักษณะเฉพาะในการออกเสียงและศัพท์เฉพาะบางคำ และมีอักษรเขียนของตนเองซึ่งปัจจุบันมีผู้อ่านได้น้อยลง ทรงผมเป็นเอกลักษณ์ อีกอย่างหนึ่งที่น่าสนใจ โดยเฉพาะทรงผมของผู้หญิงมีถึง 8 แบบ แต่ละแบบจะบ่งบอกถึงสถานภาพของสตรีผู้นั้น

6. การแข่งเรือยาว ประเพณีการแข่งขันเรือยาวของจังหวัดเพชรบุรี นิยมเล่นกันตามวัดต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเพชรบุรี ตั้งแต่กลางเดือน 11 ถึงกลางเดือน 12 ซึ่งในวันแข่งเรือยาวจะเป็นวันเดียวกับที่เจ้าภาพนำผ้ากฐินทอด ณ วัดนั้น การแข่งเรือจะมีขึ้นในเวลาประมาณเที่ยง แข่งขันเป็นคู่ ๆ

เรื่อยไป เรื่อยยาวลำไโดชนะก็จะไ้รางวัล สมัยก่อนรางวัลไม่กำหนดแน่นอน ส่วนมากจะเป็นผ้าแถบ ผ้าแพรสีต่าง ๆ โดยจะใช้ผูกหัวเรือหรือมอกับผีพายหญิงที่นั่งพายคู่อยู่ส่วนหัวเรือ ซึ่งจะมี 4 คู่ 5 คู่ หรือมากกว่านั้น หรืออาจเป็นผ้าขาวม้า ซึ่งนิยมมอบให้กับผีพายผู้ชาย ซึ่งอาจมี 8 คู่ 10 คู่ นั่งอยู่ส่วนท้ายเรือ

7. เเห่เรือบก เป็นการดัดแปลงจากการเห่เรือน้ำ ซึ่งเป็นประเพณีดั้งเดิมของชาวเพชรบุรี การเห่เรือบกเริ่มมากกว่า 20 ปี ต่อมาภายหลังจากสร้างเขื่อนเพชรปิดกั้นแม่น้ำเพชรบุรีที่อำเภอท่าแยง เป็นผลให้แม่น้ำเพชรบุรีแห้งขอดลงและส่วนตอนกลางแม่น้ำก็ตื้นเขินไม่เหมาะแก่การเห่เรือน้ำเหมือนในอดีต ผู้เคยเล่นเรือน้ำจึงคิดดัดแปลงลักษณะของการเห่เรือน้ำมาเล่นบนบก โดยเอาเนื้อร้องและทำนองมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับท่าทางของผีพายขณะเดินเห่ ผู้เล่นมีทั้งหญิงและชายซึ่งเป็นทั้งผีพายและลูกคู่ ส่วนเรือที่จำลองจะประดับประดาสวยงามมาก เนื้อความที่ใช้เห่เรือบกจะเริ่มด้วยบทไหว้ครู บทเกริ่น บทเกี่ยวพาราสี บทขมนกขมิไม้ มีข้อสังเกตว่าไม่มีบทว่าโต้ตอบกัน ต้นเสียงจะเห่บทเพลงไปเรื่อย ๆ เมื่อเห็นว่าสมควรแก่เวลาก็จะเห่บทอาลาและอวยพรให้ผู้ชม

8. การละเล่นหนังตะลุง ได้รับอิทธิพลจากภาคใต้แถบจังหวัดพัทลุง เมื่อประมาณ 100 กว่าปีมาแล้ว การแสดงหนังตะลุงของจังหวัดเพชรบุรียังคงรักษาแบบแผนการแสดงหนังตะลุงเหมือนทุกยุคก่อนแสดงจะมีโหมโรงจับลิ้งหัวคำ (แสดงเรื่องสั้นก่อนไหว้ครู) ออกรูปฤาษี แล้วจึงแสดงเรื่องใหญ่ เรื่องที่ใช้แสดงส่วนมาก เป็นเรื่องรามเกียรติ์ มโนรา เป็นต้น เวลาที่ใช้แสดงเริ่มตั้งแต่เวลา 3 ทุ่ม เดิมการแสดงหนังตะลุงมักนิยมแสดงในงานสมโภช งานที่ต้องการความสนุกสนานครึกครื้นเป็นพิเศษหรือจัดเป็นมหรหรรมาการแสดงหนังตะลุง แต่ปัจจุบันมักใช้แสดงในการแก้บนเป็นส่วนใหญ่

9. ประเพณีสลากภัต เป็นประเพณีการถวายข้าวสาร อาหารแห้ง แต่พระภิกษุสงฆ์ ที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรี ในพื้นที่ระหว่างอำเภอเมืองเพชรบุรี และอำเภอบ้านลาด การถวายสลากภัตมักจะจัดในระหว่างเดือน 8 - เดือน 10 ซึ่งเป็นฤดูฝนพระภิกษุสงฆ์จำพรรษาเป็นเวลา 3 เดือน บางครั้งไม่สามารถออกไปบิณฑบาตได้ ประชาชนจึงนำของแห้ง เช่น ข้าวสาร น้ำปลา ขนมนม เนย ที่สามารถเก็บไว้ได้นาน จัดใส่หาบไปถวายแต่การถาวยนั้นเป็นไปตามศรัทธา บางคนจัดดีมีของมาก บางคนก็จัดน้อยไม่เสมอกัน จึงใช้วิธีให้พระสงฆ์จับสลาก (ฉลาก) เมื่อจับฉลากตรงกับหมายเลขใด เจ้าของหาบฉลากก็หาบไปถวายแต่พระภิกษุรูปนั้น ปัจจุบันวัดที่ยังคงรักษาขนบธรรมเนียมนี้ไว้ ได้แก่ วัดโพธิ์กรู วัดเขาน้อย วัดหนองกาทอง วัดหนองแก วัดบ่อบุญ วัดโพธิ์ลอย วัดโพธิ์เรียง วัดจันทาราม วัดดอนหว้า วัดดอนกอก วัดห้วยนา วัดวังบัว วัดหนองจอก เป็นต้น

10. ประเพณีเวียนศาลา เป็นประเพณีของชาวกระเหรี่ยงแถบอำเภอนองหล้าปล้อง และแก่งกระจานที่ปฏิบัติมานานในปีหนึ่งๆ จะเวียนศาลา 2 ครั้ง คือ วันแรม 8 ค่ำ เดือน 5 ของทุกๆ ปี โดยจะนำดอกไม้สดมาร้อยด้วยมือเป็นมาลัยซึ่งมีลักษณะคล้ายการเวียนเทียนของชาวไทย จะประกอบ

ไปด้วย รูปเทียน ดอกไม้และน้ดกันมาเวียนศาลาในเวลากลางคืน จะทำกันที่ศาลาวัดเก่าครั้งโบราณ ประจำหมู่บ้าน เป็นความเชื่อว่ามีเมื่เวียนศาลาแล้วจะมีความสุขความเจริญ เป็นการบูชาและทำความเคารพดวงวิญญาณของผู้ที่ตายไปแล้วที่ที่มาสิงสถิตอยู่ ณ ศาลา (ในหมู่บ้านของชาวกระเหรี่ยงต้องมีศาลาทุกหมู่บ้าน)

11. ประเพณีข้าวกระเหรี่ยง เป็นประเพณีที่แสดงออกถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวกระเหรี่ยงอำเภอหนองหญ้าปล้องและอำเภอแก่งกระจาน เป็นพิธีกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ลูกหลานญาติ ๆ กลับมาอยู่พร้อมหน้ากันในครอบครัว โดยมีการผูกแขนเรียกขวัญและกินข้าวห่อกระเหรี่ยง โดยกำหนดพิธีกรรมในวันพระขึ้น 15 ค่ำ เดือน 9 ของทุกปี การกำหนดวันประเพณีขึ้นอยู่แต่ละหมู่บ้านกำหนดกันเอง ช่วงเวลาที่ทำพิธีกรรมมี 2 วัน

12. ประเพณีการแห่เรือองค์ คือ ประเพณีการทอดกฐินหรือทอดผ้าป่าทางน้ำที่พุทธศาสนิกชนชาวเมืองเพชรได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาซึ่งจะจัดในช่วงเทศกาลกฐิน ประมาณเดือน 11 และเดือน 12 อันเป็นระยะเวลาที่น้ำหลากและมักมีการแข่งเรือยาวประเพณีควบคู่กันไปด้วย

13. ประเพณีงานปีผีมืด เป็นประเพณีพื้นบ้านของชาวเมืองเพชร เพื่อเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษผีบ้านผีเรือนและพระภูมิเจ้าที่ เป็นความเชื่อที่สืบเนื่องมาจากความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษซึ่งเชื่อกันว่า ถ้าผู้ใดประกอบพิธีแล้วจะทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้น ครอบครัวจะอยู่เย็นเป็นสุข ไม่เจ็บป่วย มีความเจริญก้าวหน้าทำมาค้าขึ้น แต่ถ้าไม่ทำแล้วจะส่งผลให้คนในครอบครัวเจ็บป่วย หรือทำมาหากินไม่ขึ้น ประเพณีนี้กระทำกันในเดือน 4-7 ยกเว้นเดือน 5 และในระหว่างเข้าพรรษา ระยะเวลาที่จะกระทำแต่ละครั้งนั้นต้องแล้วแต่เจ้าของงานปีผีมืดที่มารับการเซ่นไหว้ คือ เจ้าพ่อโหราม และเจ้าพ่อหงส์ทอง จะกำหนดให้โดยผ่านคนทรงว่าครอบครัวนั้น ๆ ควรจะจัดงานเมื่อไหร่ เช่น 3 ปี, 5 ปี, 7 ปี หรือ 9 ปี ต่อครั้ง ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับฐานะของเจ้าภาพด้วย และในชีวิตเจ้าภาพคนหนึ่งจะจัดงานปีผีมืดเพียง 3 ครั้งเท่านั้น เมื่อครบแล้วไม่ต้องจัดอีกตลอดชีวิต แต่จะให้ผู้สืบสันดานรับช่วงปฏิบัติต่อไป โดยมีความเชื่อว่าถ้าบุคคลได้รับช่วงงานปีผีมืดไปแล้วละเลยไม่ปฏิบัติจะทำให้เจ็บป่วยอย่างหนัก หรือถ้าบุคคลใดยังไม่พร้อมที่จะจัดงานเมื่อถึงกำหนดก็ต้องไปขอขมาต่อเจ้าโหราม และเจ้าหงส์ทองโดยผ่านคนทรง

14. การละเล่นเพลงปรบไก่อ เป็นการละเล่นที่สืบทอดกันมา ราว 150 ปี โดยเริ่มแรกมีการเล่นในกรุงเก่า ครั้นเสียกรุงครั้งที่ 2 แล้วเมื่อว่างจากการทำนาทำไร่ก็ยังคงมีการเล่นเพลงปรบไก่อและเพลงต่าง ๆ กันอยู่ ตามงานเทศกาลประเพณี เพลงปรบไก่อนี้ เป็นเพลงพื้นเมืองของเพชรบุรีที่นับวันจะหาได้ยาก ปัจจุบันยังมีที่บ้านดอนข่อย ตำบลลาดโพธิ์ อำเภอบ้านลาด เล่นเป็นประจำทุกปี

15. ประเพณีสารทลาวเวียง เป็นประเพณีของชาวไทย เชื้อสายลาวเวียง ตำบลสระพัง อำเภอยาย้อย จังหวัดเพชรบุรี จัดในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ของทุกปี เพื่อให้พี่น้องลูกหลานที่ไปทำมาหากินต่างถิ่นกลับมาทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ในวันที่ ชาวลาวเวียงจะ

แต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่สวยงามแบบชาวลาวเวียง โดยเริ่มพิธีตั้งแต่เวลาประมาณ 09.00 น. จะนำสำหรับอาหารคาว หวานที่เรียกว่า “พาเวน” โดยจะมีอาหารคาว 2-3 อย่าง อาหารหวานจำพวกขนมหม้อแกง ทองหยิบ ทองหยอด และผลไม้ต่าง ๆ และที่ขาดไม่ได้ คือ กระจยาสารท โดยนำอาหารมาถวายเพลที่วัด เจ้าของพาเวนจะต้องจุดเทียนไว้ที่พาเวนของตน เมื่อพระสงฆ์ ญาติ โยมทั้งหลายจะนำห่อข้าวน้อย เป็นห่อข้าวที่ทำเป็นคู่ ๆ ข้างในจะมีข้าวปลาอาหาร นำไปแขวนไว้ตามต้นไม้ โดยมีความเชื่อว่าเป็นการทำบุญให้กับผีที่ไม่มีญาติ

16. ประเพณีได้ดอกไม้ เป็นประเพณีของชาวไทยเชื้อสายลาวเวียง หมู่บ้านสระพัง อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้สูญหายไปเกือบ 30 ปี แล้วได้มีการรื้อฟื้นขึ้นมาอีกครั้ง โดยพระครูวิธาน ปุญญาวังคน จิรปุญญ์ เจ้าอาวาสวัดสระพัง คุณฉวี ใจภักดี ประธานสภาวัฒนธรรมตำบลคนแรก และคณะกรรมการหมู่บ้านตามตำนานทางพุทธศาสนาเชื่อว่าในระหว่างฤดูเข้าพรรษาพระพุทธรูปเจ้าได้เสด็จขึ้นไปบนสวรรค์เพื่อแสดงธรรมให้พระมารดาฟัง เมื่อเสร็จกิจแล้วได้เสด็จกลับสู่โลกมนุษย์และได้รับการต้อนรับจากพสกนิกรทั่วไป เพื่อเป็นการระลึกถึงวันขึ้นในพุทธกาล ชาวลาวเวียงจึงได้จัดงานประเพณี “ได้ดอกไม้” ในเวลากลางคืน มีกำหนด 3 วัน คือ ขึ้น 15 ค่ำ และแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ในช่วงออกพรรษา เพื่อเฉลิมฉลองด้วยการบูชาด้วย รูป เทียน ดอกไม้ เครื่องสักการะต่าง ๆ และเป็นงานรื่นเริง มีการฟ้อนรำของชาวลาวเวียงด้วย เพื่อให้ชาวลาวเวียงได้เห็นคุณค่าความสำคัญของประเพณีและสืบทอดต่อไป

เอกลักษณ์ของท้องถิ่น

1. เขาวัง ในสมัยโบราณนิยมเรียกกันว่า “เขาสมน” ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของพระนครคีรีซึ่งเป็นพระราชวังบนเขาสูง นับเป็นเอกลักษณ์ของเมืองเพชรบุรีเช่นเดียวกับต้นตาลโตนด กล่าวได้ว่า หากมีโอกาสมาเมืองเพชรบุรีแล้วไม่ได้ขึ้นเขาวัง ก็ดูเหมือนยังไม่ถึงเมืองเพชรบุรีในสมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จมาที่เมืองเพชรบุรี และทรงพอพระราชหฤทัยกับธรรมชาติบนเขาแห่งนี้ จึงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระราชวังขึ้นเพื่อเป็นที่สำหรับแปรพระราชฐานมาประทับพักผ่อนในครั้งนั้นเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ (ช่วงขุนนาค) เป็นแม่กองในการก่อสร้าง และเมื่อสำเร็จแล้วโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามว่า “พระราชวังพระนครคีรี” ส่วนเขาลูกนี้ ก็พระราชทานชื่อให้ใหม่ว่า “เขามหาสวรรค์”

2. ต้นตาล จังหวัดเพชรบุรีมีต้นตาลมากที่สุดในประเทศไทย ดังปรากฏหลักฐานจาก “นิราศเมืองเพชรบุรี” ของสุนทรภู่ ความตอนหนึ่งว่า “ทุกประเทศเขตแคว้นแดนพิริบพิรี เหมือนจะขึ้นไปไม่พ้นแต่ต้นตาล” ด้วยเหตุนี้ ต้นตาลจึงกลายเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรี คู่กับเขาวัง หรือ พระนครคีรี ปรากฏเป็นตราและธงประจำจังหวัดเพชรบุรี สืบมาจนถึงทุกวันนี้ ต้นตาลเมืองเพชรบุรีให้ผลผลิตน้ำตาลโตนดที่ดีที่สุดมาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบันจึงมีชื่อเสียงติดปากคนทั่วไปว่า “น้ำตาลเพชรบุรี”

เพราะมีรสหวานหอมอร่อยรสชาติกลมกล่อมชวนรับประทานจนเป็นที่มาของคำว่า “หวานเหมือนน้ำตาลเมืองเพชร” โดยทั่วไปตามชนบทชาวนาจะปลูกข้าวและทำตาลควบคู่กันไป ส่วนใหญ่จะนิยมปลูกต้นตาลไว้บริเวณคันนาบริเวณที่มีต้นตาลมากที่สุดของจังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ ท้องทุ่งตำบลหนองไม้เหล็ก ตำบลโตนดหลาย ตำบลไร่ส้ม ตำบลโรงเข้ เป็นต้น ในท้องที่เหล่านี้เมื่อมองผ่านต้นตาลจะมองไม่เห็นท้องฟ้าอีกด้านหนึ่ง แต่ปัจจุบันเนื่องจากมีการทำนา 2 ครั้ง เป็นผลให้ต้นตาลปรับสภาพไม่ทันเพราะพื้นที่มีน้ำมากเกินไป เนื่องจากกลายเป็นพื้นที่ที่มีน้ำท่วมขัง ต้นตาลไม่ได้พักตัวที่เรียกว่า “แตงตัว” ในที่สุดก็ต้องยืนตาย ภายในเวลาไม่นาน ปัจจุบันจำนวนต้นตาลจึงลดลงบ้าง จังหวัดเพชรบุรีได้ยื่นคำขอจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ สำหรับน้ำตาลโตนดเมืองเพชร ตั้งแต่วันที่ 16 กันยายน 2551 ซึ่งจะได้รับประกาศโฆษณา เพื่อรับขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เร็ว ๆ นี้ นอกจากนี้จังหวัดเพชรบุรีได้มีการส่งเสริมให้ปลูกตาลโตนดเป็นสวนหรือเข้าแถว เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและส่งเสริมให้มีการแปรรูปน้ำตาลโตนดปึก เป็นน้ำตาลโตนดผงบรรจุซอง ซึ่งเป็นสินค้าที่เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในรูปแบบใหม่ เป็นการเพิ่มมูลค่าสินค้าตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงสร้างสรรค์ (Creative Economy)

3. ชมพู่เพชรสายรุ้ง เป็นผลไม้ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ซึ่งชาวเพชรบุรีมีความภาคภูมิใจ โดยเฉพาะรสชาติที่หวานกรอบ อร่อย แตกต่างไปจากชมพู่พันธุ์อื่น ๆ หรือแม้แต่นำพันธุ์ของชมพู่เพชรไปปลูกที่อื่นคุณภาพก็จะไม่ดีเท่ากับปลูกที่เมืองเพชรบุรี ดังนั้นการปลูกชมพู่เพชรจึงทำรายได้ให้แก่เกษตรกรจำนวนมากความเป็นมาของการปลูกชมพู่เพชรนั้น ปรากฏเรื่องเล่าต่อกันมาว่า นายหรั่ง แซ่ไคว เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2358 ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมน้ำเมืองเพชรบุรี ฝั่งตรงข้ามวัดขุนตรา ซึ่งเดิมเรียกกันว่า “บ้านสะพานยายนม” นายหรั่งมีอาชีพค้าน้ำตาลทางเรือระหว่างจังหวัดเพชรบุรี-กรุงเทพฯ ต่อมา นายหรั่งได้นำกิ่งตอนพันธุ์ชมพู่เพชรมา 3 กิ่ง ไม่ปรากฏว่ามาจากสวนแห่งใด ชมพู่ เพชรทั้ง 3 กิ่งนี้เป็นชมพู่เพชรรุ่นแรกที่น่ามาปลูกในบริเวณแม่น้ำเพชรบุรี ซึ่งริมน้ำมีดินดี มีความร่วนซุย น้ำท่วมถึงมีปุ๋ยและอินทรีย์วัตถุอุดมสมบูรณ์ที่เรียกว่า “น้ำไหลทรายมูล” มาทับถมอยู่ไม่ขาด เหตุนี้ชมพู่เพชรจึงเจริญเติบโตงอกงามให้ผลดี สีสวยและมีรสชาติดีอร่อย แตกต่างไปจากชมพู่เขียวที่มีอยู่เดิม ต่อมาเมื่อผู้ขอขยายพันธุ์ชมพู่เพชรไปปลูกบ้างแต่เจ้าของไม่ประสงค์จะให้ขยายกิ่งพันธุ์ชมพู่เพชรไป ปลูกแพร่หลาย ดังนั้นในระยะแรกชมพู่เพชรทั้งสามต้น จึงยังไม่ได้แพร่พันธุ์ไปปลูกในที่แห่งใด อย่างไรก็ตามต่อมาช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้มีการขยายกิ่งชมพู่เพชรออกจำหน่ายให้กับคนที่ต้องการในราคาประมาณกิ่งละ 200-250 บาท ซึ่งนับว่าเป็นราคาที่แพงมากในสมัยนั้น และ ภายหลังจาก พ.ศ. 2500 เป็นต้นมากิ่งชมพู่เพชรก็เป็นที่แพร่หลายไปอย่างกว้างขวางในทุกพื้นที่ของจังหวัดเพชรบุรี สำหรับการใส่ชื่อชมพู่เพชรต้องเป็นพันธุ์เพชรสายรุ้งเท่านั้น ไม่ใช่กับชมพู่สายพันธุ์อื่น ตาม พ.ร.บ.คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 เนื่องจากจังหวัดเพชรบุรีได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สินค้าชมพู่

เพชรสายรุ้ง และกรมทรัพยากรทางปัญญาได้ออกประกาศโฆษณาการรับขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้ว ตั้งแต่วันที่ 12 มกราคม 2553 เพื่อป้องกันการแอบอ้างหลอกลวงผู้บริโภคให้สับสนหรือหลงผิดในสินค้าและรักษาชื่อเสียงสินค้าเพชรสายรุ้งของจังหวัดเพชรบุรีไว้ และจังหวัดเพชรบุรีได้ออกประกาศ เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2553 เรื่อง การปิดป้ายชื่อสินค้าและราคาจำหน่ายชมพูเพชรสายรุ้ง โดยขอความร่วมมือผู้ผลิต/ผู้จำหน่ายปิดป้ายชื่อสินค้าและราคาจำหน่ายชมพูเพชรให้ชัดเจนด้วย

4. แม่น้ำเพชรบุรี หรือที่นิยมเรียกกันทั่วไปว่า “น้ำเพชร” เป็นธรรมชาติมีต้นน้ำจากทิวเขาตะนาวศรีซึ่งแบ่งเขตแดนระหว่างไทยกับประเทศสหภาพพม่า ไหลผ่านพื้นที่ในเขตอำเภอท่าทาง อำเภอบ้านลาด วัดท่าไชย อำเภอเมืองเพชรบุรี และลงสู่ทะเลอ่าวไทยที่อำเภอ บ้านแหลมทางด้านทิศเหนือของจังหวัด น้ำเพชรมีความสำคัญในฐานะที่เป็นศักดิ์สิทธิ์ที่ใช้ในการพระราชพิธีสำคัญต่าง ๆ เช่น พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ฯลฯ ความสำคัญอีกประการหนึ่งคือ เป็นน้ำเสวยในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 สืบมา จนกระทั่งยกเลิกไปใน พ.ศ. 2465 ตรงกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ในอดีตกล่าวกันว่า น้ำเพชรมีรสอร่อย ใสสะอาด และจืดสนิท จึงถือได้ว่าน้ำเพชรเป็นเอกลักษณ์ของเมืองเพชรบุรีอีกประการ ที่หนึ่งที่ชาวเพชรบุรีภาคภูมิใจ

การสาธารณูปโภค

การประปา (ที่มา : สำนักงานประปาส่วนภูมิภาค สาขาเพชรบุรี)

การประปาส่วนภูมิภาคสาขาเพชรบุรีเป็นหน่วยงานในสังกัดการประปาส่วนภูมิภาค

กระทรวงมหาดไทย มีสถานีผลิตน้ำ 2 แห่ง และสถานีจ่ายน้ำ 4 แห่ง ดังนี้

สถานีผลิตน้ำ

1. สถานีผลิตน้ำบ้านลาด อำเภอเมืองเพชรบุรี กำลังผลิต 2,500 ลูกบาศก์เมตร/ชั่วโมง ใช้น้ำในการผลิตจากแม่น้ำเพชรบุรี ซึ่งผลิตจ่ายน้ำให้กับผู้ใช้ในอำเภอเมืองเพชรบุรี และอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

2. สถานีผลิตน้ำนายาง อำเภอชะอำ กำลังผลิต 200 ลูกบาศก์เมตร/ชั่วโมง ใช้น้ำในการผลิตจากคลองชลประทาน ซึ่งผลิตจ่ายน้ำให้แก่ผู้ใช้ในอำเภอชะอำบางส่วน และอำเภอท่าทาง บางส่วน

สถานีจ่ายน้ำ

1. สถานีจ่ายน้ำบ้านแหลม

รับน้ำจากสถานีผลิตน้ำบ้านลาดและสูบจ่ายน้ำให้กับเทศบาลตำบล บ้านแหลม และเทศบาลตำบลบางตะบูน

2. สถานีจ่ายน้ำหาดเจ้าสำราญ รับน้ำจากสถานีผลิตน้ำบ้านลาด เพื่อสำรองไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน ซึ่งปัจจุบันไม่ได้มีการสูบน้ำ โดยในเขตเทศบาลหาดเจ้าสำราญ รับน้ำส่งตรงจากสถานีผลิตน้ำบ้านลาด เพื่อจ่ายให้แก่ผู้ใช้น้ำในพื้นที่

3. สถานีจ่ายน้ำโตนดหลวง รับน้ำจากสถานีผลิตน้ำนาयाมา เพื่อสำรองไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน ซึ่งในปัจจุบันไม่ได้มีการสูบน้ำ โดยในพื้นที่โตนดหลวงและพื้นที่ใกล้เคียง รับน้ำส่งตรงจากสถานีผลิตน้ำนาयाมาเพื่อจ่ายให้แก่ผู้ใช้น้ำในพื้นที่

4. สถานีจ่ายน้ำบางขุนไทร รับน้ำจากสถานีผลิตน้ำบ้านลาด เพื่อสำรองไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน ปัจจุบัน ไม่ได้มีการสูบน้ำ โดยในพื้นที่ตำบลบางขุนไทร รับน้ำส่งตรงจากสถานีผลิตน้ำบ้านลาด เพื่อจ่ายให้แก่ผู้ใช้น้ำในพื้นที่

- มีกำลังการผลิตน้ำเฉลี่ยรวม 1,345,819 ลูกบาศก์เมตร/เดือน

- อัตราการจ่ายน้ำรวม 1,002,209 ลูกบาศก์เมตร/เดือน

- มีผู้ใช้น้ำรวม 44,719 ราย แบ่งเป็น

- อำเภอเมืองเพชรบุรี 30,969 ราย

- อำเภอบ้านลาด 963 ราย

- อำเภอบ้านแหลม 10,019 ราย

- อำเภอท่ายาง 204 ราย

- อำเภอชะอำ 2,564 ราย

- ให้บริการน้ำประปาดื่มได้ ในเขตตำบลท่าราบ และตำบลคลองกระแซง อำเภอเมืองเพชรบุรี การไฟฟ้า (ที่มา : การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดเพชรบุรี) (ณ เดือนธันวาคม 2556)

สถานะการให้บริการประชาชนด้านสาธารณูปโภคพลังงานไฟฟ้า ในความรับผิดชอบของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดเพชรบุรี มีรายละเอียดดังนี้

1. จำนวนผู้ใช้ไฟทั้งหมด 173,571 ราย 706 หมู่บ้าน 93 ตำบล 8 อำเภอ มีผู้ใช้

ไฟฟ้าในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี รับบริการกระแสไฟฟ้าจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอหัวหิน จำนวน 1 ตำบล 10 หมู่บ้าน 1,889 ราย (ป่าเต็ง)

2. ปริมาณหน่วยจำหน่ายทั้งปีรวม 1,276.680 ล้านหน่วย

3. ระบบจำหน่ายสายส่ง 92.430 วงจร/ก.ม.

4. ระบบจำหน่ายแรงสูง 4,351.025 วงจร/ก.ม.

5. ระบบจำหน่ายแรงต่ำ 5,840.362 วงจร/ก.ม.

มีสถานีจ่ายไฟ 7 สถานี ได้แก่ เพชรบุรี 1 , เพชรบุรี 2 , เขาย้อย 1 , เขาย้อย 2 , แก่งกระจาน , ชะอำ 1 และ ชะอำ 2

การสื่อสารไปรษณีย์ (ที่มา : ที่ทำการไปรษณีย์เพชรบุรี) (ณ เดือนธันวาคม 2556)

จังหวัดเพชรบุรีมีที่ทำการไปรษณีย์ จำนวน 10 แห่ง ที่ทำการไปรษณีย์อนุญาตเอกชน จำนวน 24 แห่งไปรษณีย์รถยนต์จำนวน 1 แห่ง และร้านไปรษณีย์ไทย (ปณร. เพชรบุรี 201 ต้นมะม่วง) จำนวน 1 แห่ง เพื่อให้บริการด้านสื่อสารไปรษณีย์ บริการการเงิน บริการธุรกิจขนส่ง และธุรกิจค้าปลีก ประกอบด้วย

ลำดับ ที่	อำเภอ	ที่ทำการไปรษณีย์	จำนวนที่ทำการ ไปรษณีย์อนุญาต เอกชน
๑.	เมืองเพชรบุรี	๑. ที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดเพชรบุรี ๒. ที่ทำการไปรษณีย์หาดเจ้าสำราญ ๓. ที่ทำการไปรษณีย์รถยนต์เพชรบุรี	๑
๒.	บ้านแหลม	ที่ทำการไปรษณีย์บ้านแหลม	๒
๓.	ชะอำ	๑. ที่ทำการไปรษณีย์ชะอำ ๒. ที่ทำการไปรษณีย์นราธิป	๗
๔.	ท่ายาง	ที่ทำการไปรษณีย์ท่ายาง	๔
๕.	เขาย้อย	ที่ทำการไปรษณีย์เขาย้อย	๒
๖.	บ้านลาด	ที่ทำการไปรษณีย์บ้านลาด	๒
๗.	หนองหญ้าปล้อง	ที่ทำการไปรษณีย์หนองหญ้าปล้อง	๓
๘.	แก่งกระจาน	ที่ทำการไปรษณีย์แก่งกระจาน	๓

ตาราง 18 ที่ทำการไปรษณีย์

สถานีวิทยุ (ที่มา : สำนักงานประชาสัมพันธ์ จังหวัดเพชรบุรี)

จังหวัดเพชรบุรีมีสถานีวิทยุกระจายเสียง 1 แห่ง ตั้งอยู่ที่อำเภอเมืองเพชรบุรี คือ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดเพชรบุรี ระบบ FM คลื่นความถี่ 95.75 MHZ สามารถส่งกระจายเสียงครอบคลุมพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดใกล้เคียง

โทรศัพท์ (ที่มา : ส่วนบริหารลูกค้าจังหวัดเพชรบุรี [บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน)]

ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2556 จังหวัดเพชรบุรีมีสถานะการให้บริการโทรศัพท์ ดังนี้

1. ศูนย์บริการลูกค้า 4 แห่ง ได้แก่ ศูนย์บริการลูกค้าสาขาเพชรบุรี, ท่ายาง, ชะอำ และเขาย้อย

2. ชุมสายโทรศัพท์ จำนวน 158 แห่ง

ทีโอที 128 แห่ง

TT&T 30 แห่ง

3. เลขหมายที่ให้บริการ (ผู้ใช้บริการและสาธารณะ) จำนวน 61,975 เลขหมาย

ทีโอที 37,992 เลขหมาย TT&T 23,983

4. เลขหมายเลขหมายโทรศัพท์ที่มีผู้ใช้บริการ จำนวน 32,041 เลขหมาย

ทีโอที 21,621 เลขหมาย TT&T 10,420 เลขหมาย

5. เลขหมายว่าง เพื่อใช้สำรองหรือให้เช่า จำนวน 28,609 เลขหมาย

ทีโอที 15,288 เลขหมาย TT&T 13,321 เลขหมาย

สื่อมวลชนประจำจังหวัดเพชรบุรี(ที่มา:สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดเพชรบุรี)

- สมาคมสื่อมวลชนจังหวัดเพชรบุรี นายสุรพล นาคนคร นายกสมาคมสื่อมวลชนจังหวัด

เพชรบุรี หนังสือพิมพ์เพชรภูมิ

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น จังหวัด เพชรบุรี

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี มี 4 ฉบับ เดือนละ 2 ครั้ง ได้แก่

1. หนังสือพิมพ์เพชรภูมิ
2. หนังสือพิมพ์มวลชนนิวส์
3. หนังสือพิมพ์ปฏิรูป
4. หนังสือพิมพ์ปัญญาชน
5. หนังสือพิมพ์เพชรบุรีโพสต์

เคเบิลทีวีประจำจังหวัดเพชรบุรี

1. หจก.เพชรบุรีเคเบิลทีวี
2. บริษัท ซาลีเคเบิลทีวี ชะอำ จำกัด/สำนักข่าว PPNEW
3. บริษัท เมืองเพชรเคเบิลทีวี จำกัด ตั้งอยู่ที่อำเภอท่ายาง
4. หจก.เพชรบุรีเคเบิลทีวี สาขาบ้านลาด ตั้งอยู่ที่อำเภอบ้านลาด
5. หจก.เพชรบุรีเคเบิลทีวี สาขาบ้านแหลม ตั้งอยู่ที่อำเภอบ้านแหลม

ผู้สื่อข่าวทีวีประจำจังหวัดเพชรบุรี ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ประจำจังหวัดเพชรบุรี ได้แก่

1. ผู้สื่อข่าวสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 อ.ส.ม.ท
2. ผู้สื่อข่าวสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5
3. ผู้สื่อข่าวสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7
4. ผู้สื่อข่าวสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 9 อ.ส.ม.ท. , INN ,ร่วมด้วยช่วยกัน
5. ผู้สื่อข่าวสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง NBT
6. ผู้สื่อข่าวสถานีวิทยุโทรทัศน์ทีวีไทย (TPBS)

7. ผู้สื่อข่าวเนชั่นทีวี (Nation Channel)
8. ผู้สื่อข่าว ASTV NEWS1

การชลประทาน

จังหวัดเพชรบุรีจัดอยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางกลุ่มตะวันตก ที่มีพื้นที่ทั้งหมด 6,225 ตารางกิโลเมตรหรือ 3,890,711 ไร่ เป็นพื้นที่การเกษตร 993,748 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทาน 678,743 ไร่ ร้อยละ 17.46 ของพื้นที่จังหวัด โดยมีโครงการชลประทานสำคัญ ๆ ที่ดำเนินการจัดหาน้ำให้กับเกษตรกรเพื่อใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพและการอุปโภคบริโภค ดังนี้

- โครงการชลประทานเพชรบุรี จำนวน 124,157 ไร่ รับน้ำจากอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง 11 แห่ง อ่างเก็บน้ำขนาดเล็กพระราชดำริ 23 แห่ง และอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กถ่ายโอน 65 แห่ง

- โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี จำนวน 468,286 ไร่ รับน้ำจากอ่างเก็บน้ำแก่งกระจาน และรับน้ำจากอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง 2 แห่ง จำนวน 45,000 ไร่

- โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาราชบุรีฝั่งขวา จำนวน 86,000 ไร่ รับน้ำจากเขื่อน แม่กลอง จังหวัดกาญจนบุรี

อ่างเก็บน้ำที่สำคัญในจังหวัดเพชรบุรี (ใช้ปริมาณน้ำ ณ วันที่ 27 มกราคม 2557)

อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ จำนวน 1 แห่ง ได้แก่

เขื่อนแก่งกระจาน ตั้งอยู่ที่อำเภอแก่งกระจาน สามารถเก็บกักน้ำได้ 710 ล้าน ลบ.ม.

ปริมาณน้ำ 294.73 ล้าน ลบ.ม. (ณ วันที่ 23 มิถุนายน 2555)

อ่างเก็บน้ำขนาดกลาง จำนวน 13 แห่ง ได้แก่

1. อ่างเก็บน้ำห้วยตะแปก ตั้งอยู่ที่ อ.ชะอำ เก็บกักน้ำได้ 4.00 ล้าน ลบ.ม.

ปริมาณน้ำ 0.2000 ล้าน ลบ.ม. (ณ วันที่ 23 มิถุนายน 2555)

2. อ่างเก็บน้ำห้วยทราย ตั้งอยู่ที่ อ.ชะอำ เก็บกักน้ำได้ 1.95 ล้าน ลบ.ม.

ปริมาณน้ำ 0.0400 (ณ วันที่ 23 มิถุนายน 2555)

3. อ่างเก็บน้ำบ้านทุ่งขาม ตั้งอยู่ที่ อ.ชะอำ เก็บกักน้ำได้ 8.00 ล้าน ลบ.ม.

ปริมาณน้ำ 0.4447 ล้าน ลบ.ม. (ณ วันที่ 23 มิถุนายน 2555)

4. อ่างเก็บน้ำห้วยพุกวาง ตั้งอยู่ที่ อ.ชะอำ เก็บกักน้ำได้ 0.80 ล้าน ลบ.ม.

ปริมาณน้ำ 0.1400 ล้าน ลบ.ม. (ณ วันที่ 23 มิถุนายน 2555)

5. อ่างเก็บน้ำโป่งทะเล ตั้งอยู่ที่ อ.ชะอำ เก็บกักน้ำได้ 0.81 ล้าน ลบ.ม.

ปริมาณน้ำ 0.0550 ล้าน ลบ.ม. (ณ วันที่ 23 มิถุนายน 2555)

6. อ่างเก็บน้ำหุบกะพง ตั้งอยู่ที่ อ.ชะอำ เก็บกักน้ำได้ 0.41 ล้าน ลบ.ม.
ปริมาณน้ำ 0.0100 ล้านลบ.ม. (ณ วันที่ 23 มิถุนายน 2555)
7. อ่างเก็บน้ำห้วยวังยาว ตั้งอยู่ที่ อ.ท่ายาง เก็บกักน้ำได้ 0.26 ล้าน ลบ.ม.
ปริมาณน้ำ 0.0300 ล้าน ลบ.ม. (ณ วันที่ 23 มิถุนายน 2555)
8. อ่างเก็บน้ำห้วยสามเขา ตั้งอยู่ที่ อ.ท่ายาง เก็บกักน้ำได้ 3.40 ล้าน ลบ.ม.
ปริมาณน้ำ 0.5000 ล้าน ลบ.ม. (ณ วันที่ 23 มิถุนายน 2555)
9. อ่างเก็บน้ำบ้านกระหรั่ง 3 ตั้งอยู่ที่ อ.แก่งกระจาน เก็บกักน้ำได้ 6.00 ล้าน ลบ.ม.
ปริมาณน้ำต่ำกว่าระดับเก็บกัก (ณ วันที่ 23 มิถุนายน 2555)
10. อ่างเก็บน้ำห้วยสงสัย ตั้งอยู่ที่ อ.ท่ายาง เก็บกักน้ำได้ 4.054 ล้าน ลบ.ม.
ปริมาณน้ำ 1.0908 ล้าน ลบ.ม. (ณ วันที่ 23 มิถุนายน 2555)
11. อ่างเก็บน้ำพุน้อย ตั้งอยู่ที่ อ.หนองหญ้าปล้อง เก็บกักน้ำได้ 0.32 ล้าน ลบ.ม.
ปริมาณน้ำ 0.0676 ล้าน ลบ.ม. (ณ วันที่ 23 มิถุนายน 2555)
12. อ่างเก็บน้ำห้วยแม่ประจันต์ ตั้งอยู่ที่ อ.หนองหญ้าปล้อง เก็บกักน้ำได้ 42.20 ล้าน ลบ.ม.
ปริมาณน้ำ 11.89 ล้าน ลบ.ม. (ณ วันที่ 23 มิถุนายน 2555)
13. อ่างเก็บน้ำห้วยผาก ตั้งอยู่อำเภอท่ายาง เก็บกักน้ำได้ 27.50 ล้าน ลบ.ม.
ปริมาณน้ำ 5.97 ล้าน ลบ.ม. (ณ วันที่ 23 มิถุนายน 2555)

แหล่งน้ำขนาดเล็ก จำนวน 6 ประเภท ดังนี้

1. อ่างเก็บน้ำขนาดเล็กตามพระราชดำริ จำนวน 22 แห่ง เก็บกักน้ำได้ 11.45 ล้าน ลบ.ม.
2. อ่างเก็บน้ำขนาดเล็กตาม พน. หรือ กชช. จำนวน 65 แห่ง เก็บกักน้ำได้ 21.424 ล้าน ลบ.ม.
3. ศูนย์บริการเกษตรเคลื่อนที่ จำนวน 98 แห่ง เก็บกักน้ำได้ 0.63 ล้าน ลบ.ม.
4. ชุดลอกหนองน้ำธรรมชาติ จำนวน 26 แห่ง เก็บกักน้ำได้ 0.52 ล้าน ลบ.ม.
5. แหล่งน้ำในไร่นาตามแผนปกติ จำนวน 589 บ่อ เก็บกักน้ำได้ 0.74 ล้านลบ.ม.
6. แหล่งน้ำในไร่นาตามแผนปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร จำนวน 308 บ่อเก็บกักน้ำได้ 0.74 ล้านลบ.ม.

หน่วยงานชลประทานที่มีพื้นที่รับผิดชอบในเขตจังหวัดเพชรบุรี ดังนี้

1. โครงการชลประทานจังหวัดเพชรบุรี ตั้งอยู่ที่ 77/15 หมู่ที่ 10 ตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี
2. โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 6 ตำบลท่าค้อย อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี

3. โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาราชบุรีฝั่งขวา ตั้งอยู่ที่ 179 หมู่ที่ 7 ตำบลอ่างทอง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
  4. โครงการก่อสร้าง 1/14 ตั้งอยู่ที่ 175 หมู่ที่ 5 ตำบลหนองหญ้าปล้อง อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี
  5. โครงการปฏิบัติคันคูน้ำที่ 14 ตั้งอยู่ที่ 175 หมู่ที่ 6 ตำบลท่าคอย อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี
  6. สำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัดเพชรบุรี ตั้งอยู่ที่ 76 หมู่ที่ 4 ตำบลหนองปรุง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี
  7. สถานีทดลองการใช้น้ำชลประทานที่ 6 ตั้งอยู่ที่ ตำบลดอนขุนห้วย อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี
  8. หมวดปฏิบัติการเครื่องจักรกลสูบน้ำจังหวัดเพชรบุรี ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 10 ตำบลท่าแลง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี
- โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (ที่กรมชลประทานให้การสนับสนุน)
1. โครงการเครือข่ายอ่างเก็บน้ำ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
  2. โครงการศึกษาพัฒนาและวิจัยสิ่งแวดล้อมฝักเปี้ย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
  3. โครงการศูนย์สาธิตสหกรณ์ดอนขุนห้วย 1 โครงการตามพระราชประสงค์
  4. โครงการศูนย์สาธิตสหกรณ์ดอนขุนห้วย 2 โครงการตามพระราชประสงค์
  5. โครงการศูนย์สาธิตสหกรณ์การเกษตรหุบกะพง โครงการตามพระราชประสงค์
  6. โครงการพัฒนาห้วยแม่เพรียง ตามพระราชดำริ
  7. หน่วยสาธิตสหกรณ์หนองพลับ โครงการตามพระราชประสงค์
  8. โครงการหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่ ตามพระราชดำริ
  9. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
  10. โครงการที่ดินของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
  11. โครงการสถานีเพาะเลี้ยงม้าแห่งใหม่ของสภาเกษตรกรไทย

การคมนาคมขนส่ง

จังหวัดเพชรบุรี เป็นจังหวัดที่มีเส้นทางคมนาคมเชื่อมต่อกับภาคใต้และภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศการเดินทางเข้าสู่จังหวัดทำได้หลายทาง ดังนี้

ทางรถยนต์ สามารถเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัวได้ 2 เส้นทางคือ

1. เส้นทาง นครปฐม – ราชบุรี – เพชรบุรี ในถนนบรมราชชนนี หรือถนนคู่ขนานลอยฟ้า จากเชิงสะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า ผ่านเขตตลิ่งชัน แยกพุทธมณฑลสาย 2 แยกพุทธมณฑลสาย 4 จนไปบรรจบกับถนนเพชรเกษม (ทางหลวงหมายเลข 4) ซึ่งตรงมาจากท่าพระ บางแค หนองแขม อ้อมน้อย จนถึงอำเภอนครชัยศรี จากนั้นมุ่งตรงผ่านจังหวัดนครปฐม ราชบุรี เข้าสู่จังหวัดเพชรบุรี รวมระยะทางจนถึงตัวเมืองเพชรบุรีประมาณ 166 กิโลเมตร

2. เส้นทางสมุทรสาคร - สมุทรสงคราม – เพชรบุรี ใช้ถนนพระราม 2 (ทางหลวงหมายเลข 35) ซึ่งเริ่มต้นจากทางด่วนเฉลิมนคร เชิงสะพานพระราม 9 ผ่านเขตบางมด ภาษีเจริญ หัวกระป๋อง เอกชัย จนเข้าเขตจังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี จนบรรจบกับ ถนนเพชรเกษมที่บริเวณแยกวงษ์มะนาว เข้าสู่จังหวัดเพชรบุรี รวมระยะทางจนถึงตัวเมืองเพชรบุรี ประมาณ 123 กิโลเมตร

ทางรถโดยสารประจำทาง

ขึ้นรถได้ที่สถานีขนส่งสายใต้ ถนนบรมราชชนนี มี 2 เส้นทาง คือ

1. สายใหม่ หมายถึง รถที่วิ่งเส้นทางสมุทรสาคร – สมุทรสงคราม – เพชรบุรี

* สายที่ 72 กรุงเทพฯ – ท่ามาย รถมাত্রฐาน 2 (จ) รถโดยสารปรับอากาศชั้น 2 ไม่เกิน 20 ที่นั่ง ตั้งแต่เวลา 05.00 – 21.00 น. ระยะทางตลอดสาย 152 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทาง 1 ชั่วโมง 59 นาที

* สายที่ 74 กรุงเทพฯ – บ้านแหลม รถมাত্রฐาน 2 (จ) รถโดยสารปรับอากาศชั้น 2 ไม่เกิน 20 ที่นั่ง ตั้งแต่เวลา 05.00 – 19.30 น. ระยะทางตลอดสาย 152 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทาง 2 ชั่วโมง 10 นาที

* สายที่ 971 กรุงเทพฯ – ชะอำ รถมাত্রฐาน 2 (ก) รถโดยสารปรับอากาศชั้น 2 และ รถมাত্রฐาน 2 (จ) รถโดยสารปรับอากาศชั้น 2 ไม่เกิน 20 ที่นั่ง ตั้งแต่เวลา 08.00 – 20.00 น. ระยะทางตลอดสาย 175 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทาง 2 ชั่วโมง 27 นาที

* สายที่ 971 กรุงเทพฯ – แก่งกระจาน รถมাত্রฐาน 2 (จ) รถโดยสารปรับอากาศชั้น 2 ไม่เกิน 20 ที่นั่ง ตั้งแต่เวลา 05.00 – 23.00 น. ระยะทางตลอดสาย 189 กิโลเมตร

* สายที่ 977 กรุงเทพฯ – เพชรบุรี รถมাত্রฐาน 2 (จ) รถโดยสารปรับอากาศชั้น 2 ไม่เกิน 20 ที่นั่ง และรถมাত্রฐาน 1 รถโดยสารปรับอากาศชั้น 1 ตั้งแต่เวลา 05.00 – 19.30 น. ระยะทางตลอดสาย 135 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทาง 1 ชั่วโมง 52 นาที

2. สายเก่า หมายถึง รถที่วิ่งเส้นทางนครปฐม – ราชบุรี – เพชรบุรี

* สายที่ 73 กรุงเทพฯ – เพชรบุรี รถมাত্রฐาน 2 (จ) รถโดยสารปรับอากาศชั้น 2 ไม่เกิน 20 ที่นั่ง ตั้งแต่เวลา 05.30 – 21.00 น. ระยะทางตลอดสาย 156 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทาง 2

ชั่วโมง 12 นาที ขึ้นรถได้ที่อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ

* รถตู้โดยสารปรับอากาศ ตั้งแต่เวลา 05.30 – 20.00 น. ระยะทางตลอดสาย 180 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทาง 2 ชั่วโมง 30 นาที

ทางรถไฟ มีขบวนรถขึ้น-ลงผ่านจังหวัดเพชรบุรีวันละประมาณ 24 ขบวนระยะทาง 167 กิโลเมตรจากกรุงเทพมหานคร สามารถขึ้นรถไฟได้ที่สถานีรถไฟกรุงเทพฯ (หัวลำโพง) และสถานีธนบุรี (บางกอกน้อย) สถานีรถไฟที่สำคัญในเขตจังหวัดเพชรบุรี คือ สถานีเขาย้อย สถานีเพชรบุรี และสถานีชะอำ

ทางอากาศ มีสนามบินบ่อฝ้าย อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากอำเภอชะอำ ประมาณ 20 กิโลเมตร หรือประมาณ 60 กิโลเมตร จากตัวจังหวัดเพชรบุรี

ทางน้ำ ด้วยเรือเดินทะเลจะทำให้สามารถติดต่อกับชายฝั่งทะเลตะวันออก เช่น พัทยาและจังหวัดชลบุรีได้ คาดว่าในอนาคตอันใกล้จะมีบริษัทเอกชนลงทุนในกิจการดังกล่าว ซึ่งจะทำให้จังหวัดเพชรบุรีเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งที่สำคัญอย่างยิ่งในภาคตะวันตก

การท่องเที่ยว

จังหวัดเพชรบุรีมีสภาพทางธรรมชาติและภูมิประเทศอันสวยงามหลากหลายทั้งภูเขา ป่าทิวที่ราบลุ่มแม่น้ำ ตลอดจนชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทย จึงส่งผลให้จังหวัดเพชรบุรีมีสถานที่ท่องเที่ยวมากมายและสมบูรณ์กว่าจังหวัดอื่นไม่ว่าจะเป็นชายหาด ทะเลอันสวยงาม น้ำตก ถ้ำ ป่า เขา ที่ยังคงธรรมชาติอันงดงาม ตลอดจนทะเลสาบน้ำจืด ขนาดใหญ่ที่อยู่ท่ามกลางธรรมชาติของแมกไม้ นอกจากนี้จังหวัดเพชรบุรียังมีแหล่งศึกษางานด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณีอีกจำนวนมากด้วย

การท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบุรี : (มกราคม-ธันวาคม 2556)

เมื่อพิจารณาจำนวนนักท่องเที่ยวจากแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ของช่วงเดือนมกราคม - ธันวาคม 2556 จากการเปรียบเทียบกับช่วงมกราคม - ธันวาคม 2555 ของจำนวนนักท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน มีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นร้อยละ 8.22 พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 114.79 และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครคีรี ลดลงร้อยละ 1.28

สรุปได้ว่าการท่องเที่ยวของจังหวัด ปี 2555 (มกราคม - ธันวาคม 2555) มีจำนวนผู้เยี่ยมชมเยียนทั้งหมด 5,010,666 คน แยกเป็นชาวไทย 4,605,913 คน ชาวต่างชาติ 404,753 คน เพิ่มขึ้นจากช่วงปีที่แล้วร้อยละ 1.24 และรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นเงิน 16,299 ล้านบาท แยกเป็นรายได้จากชาวไทย 13,581.38 ล้านบาท รายได้จากชาวต่างชาติ 2,717.62 ล้านบาท เพิ่มขึ้น จากช่วงปีที่แล้วร้อยละ 22.02

สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบุรี สามารถจำแนกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
2. สถานที่ท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม
3. สถานที่ท่องเที่ยวทางด้านโบราณคดีและประวัติศาสตร์

ความโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบุรี

1. เป็นเมือง 3 วัง ประกอบด้วย พระนครคีรี พระรามราชนิเวศน์ และ พระราชนิเวศมฤคทายวัน

นิเวศมฤคทายวัน

2. เป็นเมือง 3 ทะเล ประกอบด้วย ทะเลเม็ดทราย ทะเลโคลน และทะเลหมอก
3. เป็นเมือง 3 รส ประกอบด้วย รสหวาน รสเค็ม และ รสเปรี้ยว

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ชายหาดชะอำ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติอยู่ห่างจากตัวเมืองเพชรบุรี 41 กิโลเมตร แต่เดิมเป็นเพียงตำบลหนึ่งแต่ภายหลังจากที่หัวหินมีชื่อเสียง ที่ดินบริเวณชายทะเลถูกจับจองหมด เจ้านายและขุนนางสมัยนั้นจึงหาที่พักผ่อนแห่งใหม่ สมเด็จพระนารายณ์ทรงเสด็จมาทรงพบว่าชายหาดชะอำเป็นชายหาดที่สวยงามไม่แพ้หัวหิน จึงทำให้ชะอำเป็นที่รู้จักตั้งแต่นั้นมา

หาดเจ้าสำราญ อยู่ห่างจากตัวเมืองเพชรบุรีประมาณ 15 กิโลเมตร ในอดีตเป็นหาดที่มีความสะอาด สวยงามและเป็นสถานที่ที่กษัตริย์ในสมัยอยุธยาหลายพระองค์ รวมทั้งสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และสมเด็จพระเอกาทศรถเคยเสด็จมาประทับแรม และในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6 ก็ทรงโปรดปรานที่แห่งนี้มากถึงกับทรงสร้างพระตำหนักเจ้าสำราญขึ้นด้วยเหตุนี้จึงได้ชื่อว่า “หาดเจ้าสำราญ”

หาดปึกเตียน เป็นสถานที่ที่อาจเรียกได้ว่าเป็นเพชรอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดเพชรบุรี ที่มีความสวยงามของชายหาดและไม่มีผู้คนพลุกพล่าน หาดปึกเตียนตั้งอยู่ในอำเภอท่ายาง ห่างจากหาดเจ้าสำราญ ไปทางทิศใต้ประมาณ 7 กิโลเมตร เป็นหาดที่ขาวสะอาดและกว้างขวางมาก

เขาทะโมน เป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวที่ชอบปีนเขาชมถ้ำไม่ควรพลาดไปชมมีลักษณะเป็นลูกเขานขนาดเล็กอยู่ในเขตตำบลท่าเสา อำเภอบ้านลาด มีถ้ำที่น่าชมคือ “ถ้ำพระยาแกรก” และถ้ำอื่น ๆ อีกหลายถ้ำ ที่ยอดเขานั้นมีพระพุทธรูปจำลองประดิษฐานอยู่

เขาย้อย อยู่ก่อนถึงตัวเมืองเพชรบุรีประมาณ 15 กิโลเมตร ที่นี้มีถ้ำหลายถ้ำ สิ่งสำคัญที่อยู่ภายในถ้ำ คือ พระพุทธรูปไสยาสน์และพระพุทธรูปจำลอง ติดกับเขาย้อยคือบ้านดอนทรายซึ่งมีดอกไม้สวยงามน่าชมมาก

ถ้ำเขาหลวง อยู่ห่างจากเขาวังประมาณ 5 กิโลเมตร เป็นเขาสูงขนาดเล็กยอดสูงเพียง 92 เมตร แต่มีถ้ำขนาดใหญ่สวยงามและสำคัญที่สุดของจังหวัดเพชรบุรีภายในถ้ำเป็นเหมือนห้องโถง

ใหญ่มีแสงสว่างจากปากช่องบนเพดานถ้ำ รอบห้องโถงของถ้ำนั้นที่พระพุทธรูปใหญ่น้อยประดิษฐานอยู่มากมาย นอกจากนี้ยังมีหินงอกหินย้อยธรรมชาติสวยงามตระการตาเป็นอย่างยิ่ง

เขื่อนแก่งกระจาน อยู่ในเขตอำเภอแก่งกระจาน ห่างจากตัวเมืองเพชรบุรีประมาณ 53 กิโลเมตร เป็นเขื่อนดินแห่งแรกของประเทศไทย สร้างขึ้นกั้นแม่น้ำเพชรบุรีทำให้เป็นทะเลสาบกว้างใหญ่ และอาจกล่าวได้ว่าเป็นทะเลสาบน้ำจืดที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย การเดินทางเส้นทางแรกไปทางอำเภอท่ายาง ต่อไปประมาณ 30 กิโลเมตร ส่วนอีกเส้นทางหนึ่งไปตามทางหลวง หมายเลข 5 ประมาณหลักกิโลเมตรที่ 186 มีทางแยกขวา เข้าไปอีกประมาณ 30 กิโลเมตร

อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เป็นอุทยานแห่งชาติที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ภายในอุทยานฯ นี้ มีจุดที่น่าสนใจหลายแห่ง ทั้งที่เป็นทะเลสาบกว้างใหญ่ประมาณ 45 ตารางกิโลเมตร และความสงบในท่ามกลางความงามของหินผาบริเวณป่าสนเขาธรรมชาติเป็นจุดชมวิวที่สร้างความประทับใจสำหรับคนที่รักธรรมชาติมานานักต่อนักแล้ว

เขาพะเนินทุ่ง เป็นยอดเขาสูงจากระดับน้ำทะเล 1,027 เมตร ที่ยอดเขาเป็นทุ่งหญ้า ในตอนเช้าตรู่จะมีทะเลหมอกปกคลุมทั่วไป ห่างจากเขาพะเนินทุ่งออกไปประมาณ 15 กิโลเมตร มีน้ำตกทอทิพย์เป็นน้ำตกที่มีความสูงถึง 9 ชั้น

ชายทะเลอำเภอบ้านแหลม บางตะบูน บางแก้ว บางขุนไทร เป็นชายทะเลอำเภอบ้านแหลม สภาพชายฝั่งเป็นหาดโคลน เป็นแหล่งเพาะเลี้ยงหอยแครงที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยที่ตำบลบาง ตะบูน มีการเก็บหอยแมลงภู่และหอยชนิดอื่น ๆ ที่ตำบลบางขุนไทร ส่วนที่ชายทะเลตำบลบางแก้วมีเศษเปลือกหอยหรือ “กระเช้า” จำนวนมาก นำไปป่นขายเป็นอาหารสัตว์ได้ ชายทะเลอำเภอบ้านแหลมเหมาะสำหรับการพักผ่อนหาประสบการณ์ในสิ่งแปลกใหม่

แหลมหลวง มีลักษณะเป็นปลายแหลมของหาดทราย ยื่นยาวออกไปในทะเลประมาณ 2 กิโลเมตร เป็นชายทะเลภาคใต้แห่งเดียวที่สามารถชมได้ทั้งพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตกเป็นแหลมทรายที่ยาวที่สุดของประเทศ ได้ชื่อว่าเป็นทรายเม็ดแรกของอ่าวไทย ตั้งอยู่ในตำบลแหลมผักเบี้ย อำเภอบ้านแหลม ห่างจากตัวเมืองเพชรบุรีไป 15 กิโลเมตร บนเส้นทางเดียวกับหาดเจ้าสำราญ โดยแยกซ้ายก่อนถึงหาดเจ้าสำราญเล็กน้อย

คอกระออม เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน เป็นที่พักผ่อนของชุมชนริมแม่น้ำเพชรบุรี บริเวณสะพานข้ามแม่น้ำหน้าเขื่อนเพชร เหมาะสำหรับพาครอบครัวและเพื่อนฝูงไปนั่งพักผ่อนเด็ก ๆ สามารถเล่นห่วงยางในแม่น้ำได้อย่างปลอดภัยเพราะน้ำตื้น

น้ำตกแม่กระดังลา เป็นน้ำตกที่มีความสมบูรณ์ของระบบนิเวศน์มีน้ำตลอดทั้งปี การเดินทางเข้าเที่ยวชมสะดวกห่างจากเส้นทางหลัก (เพชรเกษม) ประมาณ 30 กิโลเมตร ซึ่งใช้เส้นทางเดียวกับกับน้ำพุร้อนหนองหญ้าปล้อง ระยะทางเลยน้ำพุร้อนไป 7 กิโลเมตร ถ้าเดินทางหน้าฝน ต้องใช้รถยนต์

ขับเคลื่อน 4 ล้อ เนื่องจากเส้นทางมีน้ำไหลผ่านถนนเป็นระยะ ๆ

อุทยานสวรรค์แห่งกระงาน เป็นอุทยานทางศาสนา ประกอบด้วย ประติมากรรมปูนปั้น พระพุทธรูปปรangkต่าง ๆ โดยเฉพาะองค์เจ้าแม่กวนอิมปางพันมือ ซึ่งแกะสลักจากไม้ ซึ่งเป็นไม้มีกลิ่นหอมจากเมืองจีนและเป็นปรangkแกะจากไม้หอมใหญ่ที่สุดในโลก อีกทั้งมีประวัติการจุดธูปขององค์พระโพธิสัตว์อีกหลายพระองค์ซึ่งมีแสดงไว้ในอุทยาน

บึงปริดา เป็นบึงน้ำขนาดใหญ่ ตกแต่งพณี ที่เป็นริสอร์ท พร้อมบ้านพักรับรอง สถานที่สะอาด สวยงามและร่มเย็น พร้อมรับรองการประชุมสัมมนา และจัดกิจกรรมทั้งทางบกและทางน้ำ การเดินทางไป – มาสะดวกห่างจากตัวเมืองประมาณ 25 กิโลเมตร

แหล่งศึกษางานด้านศิลปะและวัฒนธรรม ด้านสถาปัตยกรรม

ปรangkวัดกำแพงแลง อยู่ในเขตอำเภอเมือง เป็นโบราณสถานที่สร้างด้วยศิลาแลงฉาบปูนประดับด้วยลายปูนปั้นลักษณะทางด้านศิลปกรรมไม่ว่าที่ปรangkหรือปราสาท ล้วนแต่แสดงถึง รูปทรงและวัตถุของสถาปัตยกรรมแบบขอม ในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ปัจจุบันเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปที่ชื่อว่า “หลวงพ่อพเพชร”

โบสถ์วัดกุฎิบางเค็ม วัดกุฎีตั้งอยู่เกือบถึงอำเภอเขาย้อย ตัวโบสถ์เป็นไม้มีขนาดใหญ่ที่สุดในบรรดาโบสถ์ไม้ที่มีอยู่ในจังหวัดเพชรบุรี เฉพาะส่วนที่กั้นฝามีขนาดยาว 7 ห้อง กว้าง 3 ห้อง และมีมุขลาดยื่นออกไปด้านหน้าและด้านหลังด้านละ 1 ห้องและทำเป็นพาไลอีก 1 ห้องโดยรอบอาคารหน้าบันจำหลักไม้และฝาแกะสลักไม้ซึ่งมีทั้งหมด 20 แผง ถือว่าเป็นโบสถ์ที่มีฝาแกะสลักไม้ทั้งหลังเพียงแห่งเดียวเท่านั้น

ศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม ลักษณะเป็นอาคารไม้ที่สร้างในสมัยอยุธยา มีขนาดใหญ่ประมาณ 10 ห้อง มีเสาแปดเหลี่ยมเรียงกัน 4 แถวๆละ 11 ต้น รวม 44 ต้น ในศาลามีธรรมาสันยอด 2 หลัง หลังหนึ่งเป็นฝีมือช่างปัจจุบันส่วนอีกหลังหนึ่งมีสภาพชำรุดใช้การไม่ได้แล้วสร้าง โดยช่างที่เป็นยอดฝีมือครั้งอยุธยา ซึ่งรัชกาลที่ 5 ทรงชมว่างามเหลือพรรณนาเล่ากันว่าศาลานี้เดิมเป็นพระตำหนักของพระเจ้าเสือ แต่ได้พระราชทานให้สมเด็จพระสังฆราชแดงโมนำมาปลูกสร้างเป็นศาลาการเปรียญของวัดและสิ่งหนึ่งไม่สามารถหาชมได้ง่ายนักในปัจจุบัน ก็คือ “หอไตรกลางน้ำ” เป็นหอไตรสามเสาปลูกลงในสระน้ำ มีลักษณะเป็นเรือนไทย ฝากระดาน 2 ห้อง หลังคามุงกระเบื้องดินเผา ไม่มีกั้นสาดใช้เป็นที่เก็บพระไตรปิฎก

พระอุโบสถวัดมหาสมณาราม วัดมหาสมณารามหรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า ”วัดเขาวัง” มีพระอุโบสถเป็นอาคารทรงไทยขนาดกลาง หลังคาซ้อนสองชั้นมุงด้วยกระเบื้องเคลือบ มีช่อฟ้าใบระกาและหางหงส์เป็นทึงดงามยิ่ง หน้าบันมีภาพลายปูนปั้นเป็นสัญลักษณ์ของรัชกาลที่ 4 เป็นรูปพระมหาพิชัยมงกุฎ ตรงด้านหน้าและด้านหลังของพระอุโบสถ ทำเป็นศาลาขวางอยู่ชิดตัวกับตัวโบสถ์ ผนังก่อ

ด้วยอิฐฉาบปูนทำเป็นช่องโค้งแหลม ลักษณะอย่างซุ้มประตูและที่แปลกตาก็คือ ใบเสมาหินอ่อนสลัก ลวดลายเป็นรูปสี่เหลี่ยม ซึ่งเป็นแบบที่นิยมในสมัยรัชกาลที่ 4

สถาปัตยกรรมพระนครคีรี

เป็นสถาปัตยกรรมตะวันตกแบบนีโอคลาสสิกผสมกับสถาปัตยกรรม แบบจีน

ด้านประติมากรรม

ปูนปั้นวัดไผ่ล้อม ปูนปั้นหน้าบันโบสถ์วัดไผ่ล้อม มีลวดลายให้ชมด้านเดียวกันสองหน้าบัน ปั้นเป็นภาพปราสาท 7 ชั้น ศาลา เชิงผา ภูเขา ต้นไม้ และภาพพระพุทธรูปปางต่าง ๆ ฝีมือการปั้นยอดเยี่ยมมาก ภาพปูนปั้นผนังด้านนี้เมื่อต้องแสงจะทำให้เกิดเงาสลับซับซ้อน ดูลุ่มลึกกลดหล่นเป็นชั้นช่อง แสดงถึงความเป็นเลิศในแนวคิดและฝีมือช่างอย่างหาที่เปรียบมิได้

ปูนปั้นวัดใหญ่สุวรรณาราม เป็นรูปแบบสมัยอยุธยาตอนปลาย สืบเนื่องจากลวดลายกนกก่อน พลิ้วแต่ก้านแตกช่อออกลายประสานกลมกลืนกัน ภาพประกอบมักนิยมเป็นรูปครุฑ รูปนารายณ์ทรง ครุฑและรูปนารายณ์เหยียบป้าอสูรเป็นส่วนมาก

ปูนปั้นวัดเขว้านไฉย หน้าบันโบสถ์ด้านทิศตะวันออกมีศิลปะปูนปั้นเต็มหน้าบัน ปั้นเป็นรูป ครุฑ ประกอบด้วยลายพุ่มปลายสะบัดตั้งเปลวไฟ ถัดจากลายพุ่มเป็นลายกนกก้านช่อหางโตพื้น ประดับกระจก

ปูนปั้นฐานเสมาวัดสระบัว ฐานเสมาชั้นล่างเป็นภาพยักษ์แบกไม้มีต้นฐานเสมาชั้นบนส่วน ด้านข้างและด้านหลังปั้นเป็นคนพวงสิบสองภาษา สำหรับด้านหน้าโบสถ์ปั้นเป็นรูปพวงมนุษย์

ปูนปั้นวัดมหาธาตุวรวิหาร ปูนปั้นที่วิหารหลวงวัดนี้งามเด่นสง่าเป็นที่ตื่นตาตื่นใจยิ่งนัก เป็น ฝีมือชั้นครูในสมัยรัตนโกสินทร์ของชาวเพชรบุรี

ปูนปั้นวัดพลับพลาย มีลายปูนปั้นที่ซุ้มประตูทางซ้ายมือเป็นภาพพญานาคเข้าห้องนาง วารินทร์ ส่วนซุ้มทางขวามือเป็นภาพวิรุญจำบังลม

ปูนปั้นวัดปากคลอง เป็นงานปูนปั้นที่แสดงให้เห็นถึงฝีมือและชั้นเชิงของช่างโดยเฉพาะภาพ เทพพนมและลายดอกไม้และที่น่าทึ่งก็คือ การลงสีในงานปูนปั้นซึ่งทำได้งดงามน่าชมยิ่งนัก

ใบเสมาวัดมหาธาตุวรวิหาร เป็นใบเสมาคู่ทำด้วยหินทรายแดง บนแท่นสูง 120 ซม. จำหลัก ลวดลายเต็มทั้งแผ่น มีซุ้มเสมาแบบกูปช้าง ลายที่ฐานเสมาแกะสลักเป็นรูปดอกไม้เรียงกัน

ด้านจิตรกรรม

จิตรกรรมฝาผนังวัดใหญ่สุวรรณาราม มีลักษณะเป็นภาพเขียนเต็มผนัง ซึ่งบางส่วนลบเลือน เกือบหมดแต่ยังพอเห็นร่องรอยของความงดงามได้ ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี กล่าวว่า “ช่างที่อยู่ ใน สมัยที่ภาพเขียนเจริญถึงขีดสุดเท่านั้น จึงจะสามารถวาดภาพจิตรกรรมที่งดงามเช่นนี้ได้”

จิตรกรรมฝาผนังวัดเกาะแก้วสุทธาราม

จิตรกรรมฝาผนังวัดท้ายตลาด ในพระอุโบสถมีภาพจิตรกรรมเต็มผนังด้านหน้าพระประธาน

ผนังเหนือบานประตูจรดเพดาน เขียนเป็นภาพวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

จิตรกรรมสมุดข่อยวัดพระรูป “สมุดข่อยหรือสมุดไทย” เป็นหนังสือที่ใช้กระดาษแผ่นเดียวยาวติดต่อกันไปตลอดเล่มด้วยการพันกลับไปกลับมาเป็นเล่ม ซึ่งจะมีความหนา กว้าง หรือบางเท่าใดก็ได้แล้วแต่ความต้องการ สามารถเขียนภาพประกอบทั้งที่เป็นลายเส้น และเป็นภาพระบายสีประเภทจิตรกรรมลงไปด้วย

แหล่งศึกษาทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ พระราชวัง

พระราชวังบนพระนครคีรี “เขาวัง”

เป็นพระราชวังที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้น ตั้งอยู่บนเขาที่มียอดสูงประมาณ 92 เมตร ริมถนนเพชรเกษมในเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี พระนครคีรีมีพระที่นั่งและกลุ่มอาคารตั้งอยู่บนยอดเขาใหญ่ 3 ยอด ดังนี้

1. ยอดเขาด้านตะวันออก บริเวณไหล่เขาเป็นที่ตั้งของวัดมหาสมณารามส่วนยอดเขา เป็นที่ตั้งของวัดพระแก้ว ซึ่งเป็นวัดที่สร้างใหม่เพื่อเป็นวัดประจำพระราชวังพระนครคีรี

2. เขายอดกลาง เป็นที่ประดิษฐานพระธาตุ จอมเพชร ภายในบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ

3. ยอดเขาด้านตะวันตก เป็นที่ตั้งของพระราชวัง ประกอบด้วย พระที่นั่งต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีโรงรถ โรงม้า ราชวัลลภาคาร ศาลาลูกขุน ศาลาด่าน ศาลาเย็นใจ ทิมดาบ และโรงครัว ที่ตั้งพระราชวังนี้มีป้อมต่างๆเรียงรายอยู่โดยรอบทั้ง 4 ด้าน

กรมศิลปากรได้บูรณะปรับปรุงอาคารของพระราชวังด้านทิศตะวันตก และจัดตั้งเป็น “พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครคีรี” และได้ประกาศให้พื้นที่ทั้งหมดเป็น “อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี”

พระรามราชนิเวศน์ “วังบ้านปืน”

เป็นพระราชวังที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้สร้างขึ้นตามแบบสถาปัตยกรรมยุโรป โดยย่อบส่วนมาจากพระราชวังฤดูร้อนของ พระเจ้าวิลเฮล์ม ไกอเซอร์ แห่งเยอรมนี การก่อสร้างแล้วเสร็จในสมัยสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และได้พระราชทานนามว่า “พระที่นั่งศรเพ็ชรปราสาท” ต่อมาทรงเปลี่ยนเป็นพระรามราชนิเวศน์

พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน

เป็นพระตำหนักที่ประทับริมทะเล ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดให้รื้อพระตำหนักหาดเจ้าสำราญมาปลูกขึ้นใหม่ที่อำเภอชะอำ มีลักษณะเป็นอาคารไม้หลังคาทรงปั้นหยา มุงกระเบื้องสีเหลืองใต้ถุนสูง ประกอบด้วยพระที่นั่งใหญ่ 3 องค์ ตัวอาคารเป็นไม้หันหน้าเรียงขนานไปกับชายทะเล มีสะพานเป็นทางเดินเชื่อมระหว่างตำหนักแต่ละหลังและทางเดินไปสู่ทะเลใต้ได้รับขนานนามว่า “พระราชนิเวศน์แห่ง ความรักและความหวัง”

วัด

วัดเขabanไดอิฐ อยู่ห่างจากเขาวังประมาณ 2 กิโลเมตร เป็นสำนักวิปัสสนากรรมฐานที่มีชื่อเสียงมาตั้งแต่สมัยอยุธยา บนเขabanไดอิฐมีถ้ำเล็กใหญ่หลายคูหาอยู่ลึกลงไปใต้เขา ได้แก่ ถ้ำประทุน ถ้ำพระเจ้าเสือ และถ้ำพระพุทธรูปไสยาสน์ เป็นต้น

วัดกำแพงแลง วัดนี้เดิมเป็นเทวสถานในสมัยขอมสร้างตามลัทธิศาสนาพราหมณ์ เทวสถานที สร้างขึ้นเดิมมีปราสาท 5 หลัง ทำด้วยศิลาแลง ปัจจุบันเหลือเพียง 4 หลัง ต่อมาเมื่ออิทธิพลของศาสนา พุทธแผ่ขยายเข้ามาจึงได้แปลงเทวสถานแห่งนี้เป็นศาสนาสาสนสถานในพุทธศาสนา

วัดท่าไชยศิริ เป็นวัดตั้งแต่สมัยอยุธยาเรียกกันว่า “วัดใต้” ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำเพชรบุรี น้ำตก บริเวณท่าน้ำของวัดนี้เชื่อกันว่าเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ และเป็นน้ำที่นำไปใช้ประกอบพระราชพิธีพระบรม ราชาภิเษกของพระมหากษัตริย์ตามโบราณราชประเพณี

วัดมหาธาตุวรวิหาร เป็นวัดเก่าแก่ตั้งอยู่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเพชรบุรี มีการแบ่งเขตพุทธวา สออกจากสังฆวาส ภายในวัดมีพระปรารงค์ห้ายอดซึ่งสันนิษฐานว่าคงจะเป็นพระเจดีย์ห้ายอด เช่นเดียวกับ ที่เมืองนครศรีธรรมราช แล้วมาตัดแปลงเป็นพระปรารงค์ในสมัยหลังที่นำสนใจคือ มีภาพปูนปั้น ซึ่งเป็นฝีมือช่างเมืองเพชรที่หาดูได้ยาก

วัดใหญ่สุวรรณาราม เป็นวัดเก่าแก่มีศาลาการเปรียญเป็นศาลาหลังยาวเสาแปดเหลี่ยม ประตูล ำหลักไม้ลายก้านขดปิดทอง ในพระอุโบสถมีรูปหล่อของสมเด็จพระสังฆราช (แดงโม) ซึ่งเป็นผู้ ปฏิสังขรณ์ วัดนี้ประดิษฐานไว้ที่หน้าพระประธาน

วัดกุฎี เป็นวัดในสมัยอยุธยา มีพระอุโบสถ สร้างด้วยไม้สักทั้งหลัง

วัดเขาตะเครา เป็นวัดอยู่ในอำเภอบ้านแหลมเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปปางมารวิชัยสูง 29 นิ้ว หน้าตักกว้าง 21 นิ้ว เรียกกันว่า “หลวงพ่อเขาตะเครา”

วัดสระบัว เป็นวัดตั้งอยู่เชิงเขาวังด้านตรงข้ามกับวิหารพระพุทธรูปไสยาสน์

วัดเกาะแก้วสุทธาราม เป็นวัดในสมัยอยุธยาตอนปลาย มีธรรมาสน์ที่เป็นงานไม้แกะสลักชั้น เยี่ยมที่ฝีมือละเอียดประณีตงดงาม

วัดในกลาง เป็นวัดเก่าแก่อายุไม่น้อยกว่า 250 ปี เป็นวัดที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงสร้างเพื่อถวายพระราชกุศลแด่พระมารดาซึ่งเป็นคนบ้านแหลม เจดีย์ อุโบสถแบบมหาอุด กุฎี ศาลาการเปรียญ หอระฆัง เป็นศิลปะสมัยอยุธยาตอนปลาย

วัดมหาสมณารามราชวรวิหาร หรือ วัดเขาวัง ตั้งอยู่บนไหล่เขาด้านทิศตะวันออก ในพระ อุโบสถ มีภาพเขียนของขรัว อินโช่ง ช่างเขียนที่มีชื่อเสียงโด่งดังของเพชรบุรีฝากฝีมือไว้สวยงามมาก ตามผนังและเสาของพระอุโบสถ

วัดพระพุทธรูปไสยาสน์ หรือ วัดพระนอน สันนิษฐานว่าเป็นวัดที่มีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา มี พระพุทธรูปนอนขนาดใหญ่องค์หนึ่งในจำนวน 4 องค์ ที่มีอยู่ในเมืองไทย มีความยาว ถึง 43 เมตร

ก่ออิฐถือปูนลงรักปิดทอง เป็นพระพุทธรูปที่มีพุทธลักษณะงดงามยิ่ง

วัดเพชรพลี เดิมชื่อวัด พริบพลี เป็นวัดที่ 9 ที่สร้างขึ้นในเมืองไทย มีความสำคัญต่อประวัติยุคแรกของพุทธศาสนา ในไทยจากจารึกลายสือไทย ในกระเบื้องจารและแผ่นหินทรายที่ขุดได้จากวัดพริบพลี

วัดคงคารามวรวิหาร พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) ทรงปฏิสังขรณ์แล้วสถาปนาขึ้นเป็นพระอารามหลวง

วัดเนรัญชราราม ได้รับการตั้งให้สอดคล้องกับชื่อวังมฤคทายวันซึ่งสร้างโดยรัชกาลที่ 6 ตามเรื่องราวในพุทธประวัติเกี่ยวกับแม่น้ำเนรัญชราและป่าอิสิปตนมฤคทายวัน มีพระอุโบสถ ลักษณะทรงอินเดีย ซึ่งไม่ค่อยพบเห็นในประเทศไทย

ผลิตภัณฑ์จากต้นตาล จังหวัดเพชรบุรี

ผลิตภัณฑ์จากต้นตาล จังหวัดเพชรบุรี ที่ผลิตและจัดจำหน่ายแบบมีบรรจุภัณฑ์และกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ ประกอบด้วย ดังนี้

น้ำตาลโตนดผง (เสน่ห์เมืองเพชร)

- รหัสสินค้า : 760501-SD002
- ประเภทผลิตภัณฑ์ : เครื่องดื่ม.
- ขนาด : 0.00 X 0.00 X 0.00 เซนติเมตร
- น้ำหนัก : 0.00 กรัม
- สินค้าจากจังหวัด : จังหวัดเพชรบุรี
- ระดับดาว : (ปี 2559)

90.00 บาท

สถานที่จัดจำหน่าย

ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอทูซีอินเตอร์เทรด

363/1 หมู่ 1 ตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี 76130

ติดต่อ : โทร : 0 3243 7849

ภาพ 6 น้ำตาลโตนดผง (เสน่ห์เมืองเพชร)

ที่มา : <http://www.thaitambon.com>

ปิ่นโต

- รหัสสินค้า : 760206-B009
- ประเภทผลิตภัณฑ์ : ของใช้ ของประดับตกแต่งและของที่ระลึก.
- ขนาด : 0.00 X 0.00 X 0.00 เซนติเมตร
- น้ำหนัก : 0.00 กรัม
- สินค้าจากจังหวัด : จังหวัดเพชรบุรี
- ระดับดาว : (ปี 2559)

1900.00 บาท

สถานที่จัดจำหน่าย

กลุ่มกลิ้งไม้ตาลตำบลหนองปรัง

44/1 หมู่ 1 ตำบลหนองปรุง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี 76140

ติดต่อ : คุณอนงค์ อ่อนยิ่ง

โทร : 087-1080623, 0-3244-6595

ภาพ 7 ปิ่นโต

ที่มา : <http://www.thaitambon.com>

ลูกตาลเชื่อม

- รหัสสินค้า : 760612-SA002
- ประเภทผลิตภัณฑ์ : อาหาร
- ขนาด : 0.00 X 0.00 X 0.00 เซนติเมตร
- น้ำหนัก : 0.00 กรัม

- สินค้าจากจังหวัด : จังหวัดเพชรบุรี
- ระดับดาว : (ปี 2559)

160.00 บาท

สถานที่จัดจำหน่าย

ขนมหวาน (ฝอยทอง)

10/1 หมู่ 3 ตำบลไร่โคก อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี 76150

ติดต่อ : นางบุญธรรม ทองดี

โทร : 081 5620599

ภาพ 8 ลูกตาลเชื่อม

ที่มา : <http://www.thaitambon.com>

ชุดกาต้มน้ำชาไม้ตาล

- รหัสสินค้า : 760206-B007
- ประเภทผลิตภัณฑ์ : ของใช้ ของประดับตกแต่งและของที่ระลึก.
- ขนาด : 0.00 X 0.00 X 0.00 เซนติเมตร
- น้ำหนัก : 0.00 กรัม
- สินค้าจากจังหวัด : จังหวัดเพชรบุรี
- ระดับดาว : (ปี 2555)
- บาท

สถานที่จัดจำหน่าย

กลุ่มกสิกรรมไม้ตาลตำบลหนองปรุง

44/1 หมู่ 1 ตำบลหนองปรุง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี 76140

ติดต่อ : คุณอนงค์ อ่อนยิ่ง

โทร : 087-1080623, 0-3244-6595

ภาพ 9 ชุดกาต้มน้ำชาไม้ตาล

ที่มา : <http://www.thaitambon.com>

ดอกไม้ใบตาล

- รหัสสินค้า : 760617-D001
  - ประเภทผลิตภัณฑ์ : ของใช้ ของประดับตกแต่งและของที่ระลึก
  - ขนาด : 0.00 X 0.00 X 0.00 เซนติเมตร
  - น้ำหนัก : 0.00 กรัม
  - สินค้าจากจังหวัด : จังหวัดเพชรบุรี
  - ระดับดาว : (ปี 2555)
- บาท

สถานที่จัดจำหน่าย

กลุ่มผลิตภัณฑ์จากตาล

33 หมู่ 2 ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี 76150

ติดต่อ : -

โทร : 083-8171992

ภาพ 10 ดอกไม้ใบตาล

ที่มา : <http://www.thaitambon.com>

น้ำตาลสดไซรับ

- รหัสสินค้า : 760609-B204
- ประเภทผลิตภัณฑ์ : เครื่องดื่ม.
- ขนาด : 0.00 X 0.00 X 0.00 เซนติเมตร
- น้ำหนัก : 0.00 กรัม
- สินค้าจากจังหวัด : จังหวัดเพชรบุรี

1500.00 บาท

สถานที่จัดจำหน่าย

กลุ่มแปรรูปน้ำตาลโตนด

109 หมู่ 2 บ้านไร่แค ถนนบ้านลาด-โพธิ์ลอย ตำบลหนองกะปูล

อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี 76150

ติดต่อ : คุณรชต อัมพันธ์

โทร : 085 1474650, 085 178 4862

ภาพ 11 น้ำตาลสดไซรับ

ที่มา : <http://www.thaitambon.com>

นาฬิกาไม้ตาล

- รหัสสินค้า : 760204-SA003
  - ประเภทผลิตภัณฑ์ : ของใช้ ของประดับตกแต่งและของที่ระลึก
  - ขนาด : 0.00 X 0.00 X 0.00 เซนติเมตร
  - น้ำหนัก : 0.00 กรัม
  - สินค้าจากจังหวัด : จังหวัดเพชรบุรี
  - ระดับดาว : (ปี 2553)
- บาท

สถานที่จัดจำหน่าย

บุษยาไม้ตาล

23/3 หมู่ 2 ตำบลทับคาง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี 76140

ติดต่อ : คุณบุษยา เกิดกิ่ง

โทร : 08-9058-2570, 0-3256-2286

ภาพ 12 นาฬิกาไม้ตาล

ที่มา : <http://www.thaitambon.com>

ชั้นน้ำพานรอง

- รหัสสินค้า : 760206-B006
- ประเภทผลิตภัณฑ์ : ของใช้ ของประดับตกแต่งและของที่ระลึก.
- ขนาด : 0.00 X 0.00 X 0.00 เซนติเมตร
- น้ำหนัก : 0.00 กรัม
- สินค้าจากจังหวัด : จังหวัดเพชรบุรี
- ระดับดาว : (ปี 2553)
- บาท

สถานที่จัดจำหน่าย

กลุ่มกสิ่งไม้ตาลตำบลหนองปรุง

44/1 หมู่ 1 ตำบลหนองปรุง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี 76140

ติดต่อ : คุณอนงค์ อ่อนยิ่ง

โทร : 087-1080623, 0-3244-6595

ภาพ 13 ชั้นน้ำพานรอง

ที่มา : <http://www.thaitambon.com>

น้ำตาลสด

- รหัสสินค้า : 760605-B004
  - ประเภทผลิตภัณฑ์ : เครื่องดื่ม.
  - ขนาด : 0.00 X 0.00 X 0.00 เซนติเมตร
  - น้ำหนัก : 0.00 กรัม
  - สินค้าจากจังหวัด : จังหวัดเพชรบุรี
  - ระดับดาว : (ปี 2553)
- บาท

สถานที่จัดจำหน่าย

กลุ่มแปรรูปน้ำตาล

105/1 หมู่ 1 ตำบลสมอพลือ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี 76150

ติดต่อ : นายอัศวิน กมล

โทร : 032 493574

อีเมล: sirajit@chaiyo.com

ภาพ 14 น้ำตาลสด

ที่มา : <http://www.thaitambon.com>

ทฤษฎีอัตลักษณ์

อัตลักษณ์ในนิยามศัพท์ของคำในภาษาอังกฤษ คำว่า Identification แปลว่าการกำหนดเอกลักษณ์ หมายถึง กระบวนการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งนิยามตนเอง หรือเอกลักษณ์ของตนโดยยึดถือบุคคลอื่นหรือสิ่งอื่นนอกจากตัวเองเป็นหลัก เช่น คนที่เจ็บแทนเพื่อนหรือหมู่คณะได้ชื่อว่าถือเพื่อนหรือหมู่คณะเป็นอัตลักษณ์อันเดียวกับตน

ในขณะที่อัตลักษณ์ตามพจนานุกรมภาษาอังกฤษ - ไทย คำว่า Identity คือคำว่า อัตลักษณ์ ซึ่งตรงกับความหมายของคำนี้ในพจนานุกรมภาษาอังกฤษ นั่นก็คือ สิ่งที่เป็นคุณสมบัติของคนหรือสิ่งหนึ่งและมีนัยขยายต่อไปว่าเป็นคุณสมบัติเฉพาะของคนหรือสิ่งนั้น ที่ทำให้สิ่งนั้นโดดเด่นขึ้นมาหรือแตกต่างจากสิ่งอื่น แต่ในปัจจุบันความหมายนี้ได้แปรเปลี่ยนไป แนวโน้มทางทฤษฎียุคหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) ทำให้เกิดการตั้งคำถามอย่างมากกับวิธีการมองโลกการเข้าถึงความจริงของสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งสิ่งที่เชื่อกันว่าเป็นความจริงที่เป็นแก่นแกนของปัจเจกบุคคล วิธีคิดในกระแสนี้หรือถอนความเชื่อเกี่ยวกับคุณสมบัติแก่นแกนของปัจเจกภาพความเป็นปัจเจกกลายเป็นเรื่องของการนิยามความหมายซึ่งสามารถเลื่อนไหลเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทอัตลักษณ์เป็นมโนทัศน์ที่คาบเกี่ยวสัมพันธ์กับวิชาหลายแขนงทางด้านสังคมศาสตร์ ทั้งสังคมวิทยา มนุษยวิทยา จิตวิทยา และปรัชญา อัตลักษณ์มีความสำคัญเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นปริณทลเชื่อมต่อระหว่างข้อทั้งสอง ในด้านหนึ่งอัตลักษณ์ คือ ความเป็นปัจเจกที่เชื่อมต่อและสัมพันธ์กับสังคม (อภิญา เพ็ญฟูสกุล, 2546 : 1-5)

ซึ่งเกี่ยวกับความหมายของอัตลักษณ์นี้ประสิทธิ์ ลิปรีชา (2547: 32-33) ได้กล่าวถึงความหมายของอัตลักษณ์ว่า อัตลักษณ์ (Identity) มีรากศัพท์มาจากภาษาลาติน คือ Identitas เดิมใช้คำว่า Idem ซึ่งหมายความว่าเหมือนกัน อย่างไรก็ตามโดยพื้นฐานภาษาอังกฤษแล้ว อัตลักษณ์มีความหมายสองนัยยะด้วยกัน คือ ความหมายเหมือนและความเป็นลักษณะเฉพาะที่แตกต่างออกไป นั่นคือการตีความหมายเหมือนกันบนพื้นฐานของความสัมพันธ์และการเปรียบเทียบกันระหว่างคนหรือสิ่งของในสองแง่มุมมอง คือ ความคล้ายคลึงและความแตกต่าง (Ricard Jenkins, 1996: 3-4, ในประสิทธิ์ ลิปรีชา 2,547: 33) นอกจากนั้นแล้ว Jenkins ยังชี้ให้เห็นว่าอัตลักษณ์มิใช่เป็นสิ่งที่มียู่แล้วในตัวของมันเอง หรือกำเนิดขึ้นมาพร้อมคนหรือสิ่งของ แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและมีลักษณะความเป็นพลวัตอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับการให้ความหมายของ Berger and Luckmann (1967: 173) ใน ประสิทธิ์ ลิปรีชา (2547: 33) ที่ว่าอัตลักษณ์ถูกสร้างขึ้นโดยกระบวนการทางสังคม ครั้นเมื่อตกผลึกแล้วอาจมีความคงที่ปรับเปลี่ยน หรือแม้กระทั่งเปลี่ยนแปลง หรือแม้กระทั่งเปลี่ยนแปลงรูปแบบไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นหลักกล่าวโดย อีกนัยหนึ่งอัตลักษณ์เป็นเรื่องของความเข้าใจและการรับรู้ที่เราเป็นใครและคนอื่นเป็นใครนั้นคือเป็นการ กอปรขึ้นและดำรงอยู่ที่เรารับรู้เกี่ยวกับตัวเราเองอย่างไร

และคนอื่นรับรู้เราอย่างไรโดยมีกระบวนการทางสังคมในการสร้างและสืบทอดอัตลักษณ์ ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับบริบทของความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีต่อคนหรือกลุ่มอื่น ๆ ด้วย

อัตลักษณ์ (Identity) แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ อัตลักษณ์ระดับปัจเจก (Individual Identity) และอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่ม (Collective Identity) ในระดับปัจเจกบุคคลหนึ่งอาจมีหลายอัตลักษณ์อยู่ในตัวเอง ในขณะที่อัตลักษณ์ร่วมก่อให้เกิดความสงบอยู่ร่วมกันของกลุ่มชน และไม่สามารถแยกออกจากการกระทำหรือละทิ้งสถานภาพของปัจเจกในกลุ่มได้ (ประสิทธิ์ ลีปรีชา 2, 547: 33, ฝนวันจันทร์ ศรีจันทร์, 2543: 9)

คำว่า อัตลักษณ์ มีความหมายที่ครอบคลุม ตั้งแต่เรื่องของเชื้อชาติ เพศ สีผิว โดยปัจจุบันเราพบความเปลี่ยนแปลงและความเปลี่ยนแปลงและความไม่ชัดเจนของการแสดงอัตลักษณ์ในหลาย ๆ กลุ่มชน เนื่องจากอิทธิพลของการพัฒนาและการเปิดรับอารยธรรมของชนเผ่าที่มองว่าตนเองเป็นผู้มีอารยธรรมเหนือกว่า ดังนั้นการพยายามเปลี่ยนแปลงโดยไม่เข้าใจที่มาของรูปแบบวัฒนธรรมนั้นย่อมทำให้ผู้รับเอาวัฒนธรรมมาตีความหมายที่ผิดแปลกออกไป การดูถูกทางวัฒนธรรมหรือการเหยียดสีผิว การเหยียดชนชั้นจึงเป็นสิ่งที่ตามมา

อภิญา เฟื่องฟูสกุล (2546) อ้างถึง Kathryn Woodward (1997) ได้กล่าวไว้ว่า อัตลักษณ์คือสิ่งที่ทำให้เรารับรู้ตนเองว่าเราคือใครและดำเนินความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ตลอดจนโลกที่แวดล้อมตัวเราอยู่อย่างไร อัตลักษณ์คือสิ่งที่กำหนดทางเดินให้กับเรา เป็นสิ่งที่บ่งบอกว่าใครเป็นพวกเดียวกับเรา และใครที่แตกต่างจากเรา ส่วนใหญ่แล้วอัตลักษณ์ถูกกำหนดโดยความแตกต่าง ซึ่งอาจมองเห็นได้ในลักษณะของการแบ่งแยกออกจากกัน เช่น อัตลักษณ์ในรูปแบบของความแตกต่างระหว่างชนชาติหรือความขัดแย้งด้านความเชื่อ เป็นต้น โดยมากแล้วอัตลักษณ์ถูกสร้างขึ้นในลักษณะของสิ่งตรงกันข้าม เช่น คนผิวขาว- คนผิวสี ความปกติ - ความเบี่ยงเบนจากปกติ และผู้ชาย - ผู้หญิง

นอกจากนี้ สไตรเกอร์ และเบอร์เกอร์ (Stryker, 1968; Stryker & Burke, 2000) ได้กล่าวถึงนิยามของคำว่า อัตลักษณ์ หรือ Identity นั้นเป็นหน่วยเล็ก ๆ ในการศึกษาทางสังคมวิทยา ซึ่งเชื่อมโยงเรื่องของทัศนคติที่มีต่อตัวตนหรือเอกลักษณ์ เป็นความสัมพันธ์ในเชิงบทบาทหน้าที่ และพฤติกรรมอันเกิดจากบทบาทของบุคคล นักทฤษฎีอัตลักษณ์ได้ตั้งข้อโต้แย้งกันว่าตัวตน คือ การรวมกันของอัตลักษณ์ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของลักษณะเฉพาะของบทบาท เช่นเดียวกับการที่เราตอบคำถามตัวเองว่าตัวฉันคือใคร แล้วเราก็ได้คำตอบว่า ฉันเป็นพ่อ ฉันเป็นแม่ ซึ่งคำตอบเหล่านี้ก็เชื่อมโยงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละบุคคลนั่นเอง

อภิญา เฟื่องฟูสกุล (2546) อ้างถึง แคทริน วูดเวิร์ด (1997) ว่า ประเภทของอัตลักษณ์มี 2 ระดับ คือ อัตลักษณ์บุคคล (Personnel Identity) และอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) เพื่อศึกษาความคาบเกี่ยวและปฏิสัมพันธ์ของทั้งสองระดับนี้ บุคลิกภาพไม่ได้ หมายถึง การตอบสนอง

(Response) ต่อสิ่งเร้าข้างนอกแต่เป็นความพร้อมหรือแนวโน้มที่ตอบสนอง ในขณะที่ อีริก อีริกสัน (Erick Erickson) นักจิตวิทยา มองว่าการก่อรูปของอัตลักษณ์เป็นกระบวนการตลอดทั้งชีวิต (A life long Process) และคนเราสามารถเปลี่ยนแปลงลักษณะสำคัญของตนเองได้ อีริกสัน เลือกใช้คำว่า อัตลักษณ์ (Identity) แทนคำว่า บุคลิกภาพและแม่ได้อธิพลจากพรอยด์ เขาเลือกที่เน้นที่บทบาทของ Ego มากกว่าบทบาทของจิตสำนึกและมีนัยของการเน้นเสรีภาพในการเลือกของปัจเจก ปัจเจกแต่ละคน จึงต้องรับผิดชอบต่อทางเลือกในชีวิตและรูปแบบอัตลักษณ์ที่ตนเลือกเป็นปัจเจกสามารถบูรณาการที่ หลากหลายให้เข้ามาอยู่ในอัตลักษณ์เพียงหนึ่งเดียวได้ หากล้มเหลวเกิดภาวะวิกฤตของอัตลักษณ์ (Identity Crisis) คือ อาการที่ค้นหาตนเองไม่พบ ไม่รู้แน่ว่าตนเอง คือ อะไรไม่มั่นใจในความสามารถ ของตน และไม่รู้จักวางตนในความสัมพันธ์กับผู้อื่น ผลในขั้นต่อมา คือ ทางเลือกระหว่างบุคลิกภาพที่ ชอบโดดเด่นด้วยตนเอง ประสบผลในการพัฒนาอัตลักษณ์ที่มีคุณภาพมีบุคลิกภาพที่มีการบูรณาการ มีความสัมพันธ์ที่ดีกับอดีตของตน ส่วนคนที่หาอัตลักษณ์ตนเองไม่พบหรือมีอัตลักษณ์ที่แตกสลายก็ รู้สึกว่าชีวิตคือความสิ้นหวังและไม่อาจแก้ไขให้ดีขึ้น

Trait คือ ลักษณะโดดเด่นบางประการในบุคลิกภาพของมนุษย์ที่ถูกดึงออกมาจัดให้เป็น ลักษณะเฉพาะตัวที่มีแบบแผน แม้มนุษย์แต่ละคนมีพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่างกันออกไป มากมาย แต่ก็มีลักษณะบางอย่างที่ยากเปลี่ยนแปลงและเกิดซ้ำ ๆ Trait เป็นโครงสร้างภายในบุคลิกภาพ ที่สร้างแบบแผนความโน้มเอียงอย่างไร้โดยนัยหนึ่งในการสนองตอบต่อโลกข้างนอก

การเชื่อมโยงปัจเจกเข้ากับอัตลักษณ์ร่วมทางสังคมนั้น เดอร์ไคม์ เห็นว่า พลวัตสำคัญ คือ พลังของพิธีกรรม ซึ่งปัจเจกร่วมกันสร้างและผลิตซ้ำสัญลักษณ์ ที่เป็นเสมือนอัตลักษณ์ร่วมของสังคม เขาให้ความสำคัญกับพลังของพิธีกรรมทั้งแง่มุมการเสนอเนื้อหาสาระ (Cognitive Aspect) และแง่มุม ของพลังทางอารมณ์ (Emotive Aspect) พิธีกรรม คือ ภาษาสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายผ่านการ ปลุกเร้าอารมณ์ผู้เข้าร่วมที่มุ่งตนเองลงในบรรยากาศศักดิ์สิทธิ์ร่วมกัน

อัตลักษณ์ในยุคสมัยใหม่ (Modernism) หัวใจของวิถีคิดของยุคสมัยใหม่ คือ ปรัชญาในยุค แสงสว่างแห่งภูมิปัญญา (Enlightenment) ในศตวรรษที่ 18 การสร้างทฤษฎีทางสังคมในยุคนี้จึงมี ลักษณะที่เป็น Grand Theory คือ มุ่งแสวงหากฎสากลที่จะทำให้เข้าใจ และอธิบายพฤติกรรมมนุษย์ได้ ทฤษฎีต้องมีลักษณะครอบคลุม มีพลังการอธิบายสูง วิถีคิดกระแสหลักของยุคนี้จึงเชื่อในแนวคิดที่เรียกว่า สารัตถนิยม (Essentialism) คือ เชื่อว่าธรรมชาติของสังคมหรือมนุษย์มีคุณสมบัติอะไรบางอย่าง เป็นแก่นแกนหรือสารัตถะ เป็นสิ่งที่ซ่อนแฝงอยู่ลึก ๆ และกำหนดทิศทางของพฤติกรรมที่เห็นจาก ภายนอกอีกที ภาพมุกกว้างของปัจเจกบุคคล และอัตลักษณ์ในยุคสมัยใหม่ที่ปรากฏในทฤษฎีสังคม วิทยา คือ เมื่อสังคมวิพากษ์ก่อรูปร่าง ขึ้นมาเป็นสาขาวิชาหนึ่งในปลายศตวรรษที่ 19 ลักษณะสำคัญ ก็คือ การเสนอมนทัศน์ของปัจเจกภาพ ภายในบริบทสังคมผู้บุกเบิกก่อตั้งวิชานี้ในร่มของปรัชญาปฏิฐาน

นิยม ได้แก่ เอมีล เดอร์ไคม์ (Emile Durkheim) เดอร์ ไคม์ เห็นว่าสังคมมีแรงยึดเหนี่ยวโดยธรรมชาติ ซึ่งอยู่เหนือกว่าและมีอำนาจบังคับปัจเจก แรงยึดเหนี่ยวที่เป็นจิตวิญญาณร่วมหรืออัตลักษณ์ร่วมของสังคมมีอาจทอนลงไปเป็นจิตสำนึกของปัจเจกคนใดคนหนึ่ง หรืออีกนัยหนึ่งอัตลักษณ์ร่วมของสังคม ไม่ใช่ผลรวมของอัตลักษณ์ของปัจเจก ส่วนคาร์ล มาร์กซ์ (Karl Mark) ได้ย้ายจารีตของการให้ความสำคัญตัวกำหนดเชิงโครงสร้างมากกว่าปัจเจก แต่โครงสร้างของมาร์กซ์ หมายถึง โครงสร้างสังคมของกระบวนการผลิต เราจะเข้าใจพฤติกรรมของปัจเจกก็ต้องดูที่ตำแหน่งแห่งที่ของเขาในกระบวนการผลิต ใครคือเจ้าของปัจจัยการผลิต ใครคือผู้ผลิตโดยตรง การจัดการแรงงานเป็นอย่างไร กล่าวอีกนัยหนึ่งมโนทัศน์ชนชั้น คือ สิ่งที่กำหนดอัตลักษณ์ปัจเจก และเป็นตัวเชื่อมปัจเจกเข้ากับโครงสร้างสำหรับนักคิดในสายปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interactions) เห็นว่าอัตลักษณ์ คือ สิ่งที่เกิดขึ้นในกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ชาร์ลส์ คูลีย์ (Charles Cooley) เชื่อว่าสังคมและปัจเจกบุคคลเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่อาจแยกออกจากกันได้ สังคมเกิดจากการผสมผสานของตัวตนเชิงจิตของคนหลาย ๆ คนที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ความรู้สึกเกี่ยวกับตัวเราเองพัฒนาขึ้นมาจากปฏิกริยาของเราต่อความเห็นของผู้อื่นเกี่ยวกับตัวเรา เขาเรียกตัวตนที่เกิดจากกระบวนการนี้ว่าตัวตนในกระจกเงา มันประกอบไปด้วยภาพลักษณ์ของเราที่เรามีต่อตนเอง และจินตนาการเกี่ยวกับการตัดสินของผู้อื่นต่อภาพลักษณ์นั้น สำหรับ จอร์จ เฮอร์เบิร์ต มีด (George Herbert Mead) ได้ศึกษาพัฒนาการที่ความรู้สึกเกี่ยวกับตัวตนค่อย ๆ ก่อเกิดจากกระบวนการปฏิสัมพันธ์ เขาเห็นว่ากลไกสำคัญของการสร้างตัวตนคือ การเรียนรู้ที่จะสวมบทบาทของผู้อื่น และหัวใจสำคัญในการเรียนรู้ก็คือ ภาษา ซึ่งเป็นช่องทางถ่ายทอดระบบสัญลักษณ์และกฎเกณฑ์ร่วมของสังคม มีดได้เสนอแนวคิดที่ว่า ตัวตนมีสองด้านที่ปะทะสังสรรค์กันเองตลอดเวลา ด้านหนึ่งคือ Me อันเป็นตัวตนที่เกิดจากความเห็นและปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น และเป็นส่วนที่เป็นลักษณะเฉพาะของเราเอง เออร์วิง ก๊อฟมัน (Erving Goffman) เป็นนักสังคมวิทยาในสายปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ที่จำแนกแยกแยะความแตกต่างระหว่างอัตลักษณ์ส่วนบุคคลและอัตลักษณ์ทางสังคม เขานิยามความคิดความรู้สึกที่ปัจเจกมีต่อตนเองว่า Ego Identity ส่วนภาพของปัจเจกผู้นี้ในสายตาคนอื่นในฐานะที่เป็นบุคคลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เขาเรียกว่า Personal Identity ซึ่งทุกสังคมมีกระบวนการแจกแจงและระบุอัตลักษณ์ส่วนบุคคลแตกต่างกันไป เช่น สังคมสมัยใหม่ใช้บัตรประชาชนหรือการพิมพ์รอยนิ้วมือ เป็นต้น ส่วน Social Identity ของบุคคล ได้แก่ สถานภาพทางสังคม อาทิเช่น อาชีพ ชนชั้น เพศชาติพันธุ์หรือศาสนาที่ปัจเจกบุคคลนั้นสังกัดอยู่นั่นเอง (อภิญา เพื่อองฟูสกุล, 2546: 21-28)

ระบบสัญลักษณ์ (Symbolic Systems) กับความหมาย (Meaning) ต่างก็ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างหรือการผลิต (Production) การบริโภค (Consumption) การควบคุมจัดการ (Regulation) การสร้างภาพตัวแทนทางวัฒนธรรม (Cultural Representation) และอัตลักษณ์ของ

ผู้คน สัญลักษณ์ หมายถึง เครื่องหมาย หรือ สัญญา (Sign) ที่เชื่อมโยงระหว่างความหมาย (Meaning) กับเครื่องหมายหรือสัญญานั้น และความเชื่อมโยงนี้เป็นสิ่งสร้างทางสังคมวัฒนธรรมมากกว่าที่เป็น การเชื่อมโยงตามธรรมชาติ ตัวอย่างเช่น ไฟจราจรสีแดงหมายถึงหยุด นอกจากนั้นสัญลักษณ์หรือ เครื่องหมายยังหมายถึงการเป็นภาพตัวแทนแบบอ้อม (Indirect Representation) ของความหมายที่แฝงอยู่ ตัวอย่างเช่น สัญลักษณ์ต่าง ๆ ของศาสนา และลัทธิความเชื่อต่าง ๆ ที่บ่งบอกความหมายที่เป็น เนื้อหาสาระที่ศาสนา ความเชื่อนั้น ๆ ต้องการสื่อสาร อนึ่งสัญลักษณ์ถูกส่งออกมาในหลายรูปแบบ เช่น เป็นเครื่องหมายรูปปั้น รูปเขียน ภาษา ดนตรี และกิริยาท่าทาง

ในทางสังคมวิทยาจึงนิยามคำว่า อัตลักษณ์ (Identity) หมายถึง การรู้จักคิดเกี่ยวกับตนเองของบุคคล ในเรื่องของบทบาทและตำแหน่ง ในระบบความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคล (Stryker, 1991: 873) เบอร์ค และ ไรซ์ (Burke & Reitzes, 1991: 242) กล่าวว่า อัตลักษณ์ คือ สิ่งที่บุคคลให้ความหมายทางสังคมที่คนซึ่งอยู่ในบทบาทเดียวกันมีร่วมกัน (Shared Social Meanings) อัตลักษณ์มีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการคือ

1) อัตลักษณ์ต่าง ๆ เป็นผลผลิตทางสังคม (Social Products) กล่าวคือ อัตลักษณ์ถูกก่อรูปและธำรงรักษาผ่านกระบวนการทางสังคม 3 ประการคือ

1.1) การนิยาม (Naming) หรือให้ความหมายเกี่ยวกับตัวตนตามการแบ่งประเภทต่าง ๆ ทางสังคม (Interaction with Others in Terms of These Categories) เช่น เพศ อายุ อาชีพ เป็นต้น (Burke & Reitzes, 1991: 242: Citing Foote, 1951; Stryker, 1968)

1.2) การมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ตามการแบ่งประเภทต่าง ๆ สังคม (Interaction with others in Terms of these categories) (Burke & Reitzes, 1991: 242; Citing McCall & Simmons, 1966; Stone, 1962) ตัวอย่างเช่น การที่นักเรียนไปปรึกษาด้านการเรียนกับครูแนะแนว ทั้งสองฝ่ายแสดงออกตามอัตลักษณ์ทางสังคมของตนนักเรียนอาจแสดงความรู้สึกสบายใจในขณะที่ครูแนะแนวแสดงความสนใจฟังตามบทบาทครูแนะแนว เป็นต้น

1.3) การแสดงตน โดยการประนีประนอมหรือยืนยันการให้ความหมายและการแสดงพฤติกรรมตาม ตัวอย่างเช่น การที่ครูแนะแนวแสดงออกตามอัตลักษณ์ของตนเมื่ออยู่ในโรงเรียน ซึ่งต้องประนีประนอมบทบาทอื่น ๆ จากที่บ้านเพื่อมาแสดงบทบาทครูแนะแนวในโรงเรียน

2) อัตลักษณ์ต่าง ๆ เป็นการให้ความหมายกับตนเอง (Self-Meaning) กล่าวคือ อัตลักษณ์เป็นสิ่งที่เราได้มาจากการเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง และอัตลักษณ์เกิดขึ้นบนพื้นฐานความคล้ายคลึงและความแตกต่างของบทบาทอื่น ๆ (Burke & Reitzes, 1991 : 242 ; Citing Lind Smith & Strauss, 1956 ; Turner, 1956) ตัวอย่างในขณะที่ครูแนะแนวปฏิบัติงานให้การปรึกษาแก่นักเรียน และครูแนะแนวแสดงอัตลักษณ์ที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ การรับรู้ความรู้สึกคนอื่น การรักษา

ความลับ ฯลฯ ในขณะที่เดียวกันอัตลักษณ์ดังกล่าวก็แตกต่างกันเมื่อแต่ละคนไปแสดงบทบาทอื่น

3) อัตลักษณ์เป็นสัญลักษณ์ (Symbolic) และผลสะท้อนกลับ (Reflexive) มีประเด็นสำคัญ 2 ประเด็น คือ อัตลักษณ์เป็นสัญลักษณ์ หมายความว่า คนที่มีอัตลักษณ์เดียวกัน มีการแสดงออกในเรื่องเกี่ยวกับกิจกรรมนั้นเหมือนกันเช่น อัตลักษณ์วิชาชีพครูแนะแนวเกี่ยวกับการช่วยเหลือนักเรียนในการวางแผนการศึกษาและอาชีพ ส่วนประเด็นหลังคือ อัตลักษณ์เป็นผลสะท้อนกลับ หมายความว่า การใช้อัตลักษณ์เป็นสิ่งที่อ้างอิงในการประเมินพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น ตามกระบวนการประเมินค่าซึ่งกันและกัน (Burke & Reitzes, 1991: 242; Citing Burke, 1980; Felson, Well, 1978) เช่น การแสดงออก

ของครูแนะแนวเมื่อให้คำปรึกษานักเรียน ครูแนะแนวตระหนักในบทบาทของผู้เอื้ออำนวยให้นักเรียนได้แก้ปัญหาของตนเอง การแสดงออกดังกล่าวเป็นผลการสะท้อนการมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน

จึงสรุปได้ว่า อัตลักษณ์ หมายถึง ความนึกคิดเกี่ยวกับบทบาทเฉพาะตนของบุคคลในการแสดงออก เพื่อติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นตามโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมที่บุคคลดำรงอยู่ เนื่องจากอัตลักษณ์ เป็นความนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง จึงมีความสำคัญต่อพฤติกรรมของบุคคล กล่าวคือ ความนึกคิดเกี่ยวกับตน เป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของบุคคลเพราะคนเราย่อมกระทำไปตามความคิดหรือมโนภาพว่าตนเองเป็นคนเช่นไร

ทฤษฎีอัตลักษณ์ของสไตรเกอร์

แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีอัตลักษณ์ของสไตรเกอร์

สมศักดิ์ สีตากลุทธิ์ (2545) กล่าวถึง แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีอัตลักษณ์ของสไตรเกอร์ว่า สไตรเกอร์ (Stryker, 1980) และสไตรเกอร์ และสตาแทม (Staker & Statham, 1985 : 311 -378) อธิบายแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีอัตลักษณ์ที่สำคัญมี 2 แนวคิด คือ

1) แนวคิดปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์นิยม (Symbolic Interactionism) แนวคิดปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์นิยมได้พัฒนาขึ้นตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 โดยนักปรัชญาชาวสก็อตท อาทิ David Hume, Frances Hutcheson, Adam Smith, Adam Ferguson and others พยายามที่อธิบายการดำรงอยู่ของมนุษย์ในลักษณะวัตถุตามธรรมชาติที่สามารถศึกษาได้ โดยเน้นการกระทำที่เป็นปกติประจำวันเพื่อพัฒนาเป็นหลักการแห่งพฤติกรรม นักปรัชญากลุ่มนี้ได้ให้ความสำคัญกับจิต (Mind) และสังคม (Society) ที่ทำให้มนุษย์แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยมองว่าพฤติกรรมที่มนุษย์แสดงออกมาขึ้นอยู่กับจิตที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคม ต่อมากลุ่มนักปรัชญาชาวอเมริกัน อาทิ William James, John Dewey, Charles Horton Cooley, George Herbert Mead and others ได้พัฒนาแนวคิดปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์นิยมตามความหมายเดตินี้อย่างการอธิบายแนวคิดปฏิสัมพันธ์

สัญลักษณ์นิยมของมีด (Stryker, 1980: 33 – 40; Stryker & Statham, 1985: 316; Citing Mead, 1934; Mind, Self and Society) ที่ได้อธิบายพฤติกรรมเชิงสังคมโดยเน้นความสนใจในกระบวนการที่บุคคลได้มาซึ่งสิ่งสั่งสมเชิงพฤติกรรม (Behavioral Repertoire) อันเป็นผลมาจากการปรับตัวให้เข้ากับแบบแผนการจัดการจัดระเบียบทางสังคมที่กำลังดำเนินอยู่ ดังนั้นในการวิเคราะห์พฤติกรรมของบุคคลไม่เพียงแต่เฉพาะการกระทำที่สังเกตได้เท่านั้น แต่ยังรวมถึงพฤติกรรมภายในด้วย เช่น การคิด การตรวจสอบและการประเมินภายใต้บริบททางสังคม (Social Context) เนื่องจากพฤติกรรมของมนุษย์ รวมทั้งพฤติกรรมที่เป็นลักษณะพิเศษของมนุษย์อันประกอบด้วย จิตและตัวตนเกิดขึ้นมาจากการดัดแปลงและการปรับตัวให้เข้ากับกิจกรรมทางสังคม (พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์, 2532 : 32 - 33) โดยที่จิตเป็นการตอบสนองเชิงพฤติกรรมประเภทหนึ่ง (Behavioral Response) ซึ่งเกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นในบริบททางสังคมตลอดจนเป็นความสามารถเชิงพฤติกรรมที่ทำให้มนุษย์ใช้สัญลักษณ์ในการเรียกชื่อวัตถุต่าง ๆ และทำการสวมบทบาทโดยใช้วัตถุต่าง ๆ และทำการสวมบทบาทโดยใช้วัตถุต่าง ๆ เป็นตัวเราพฤติกรรมที่ห้ามพฤติกรรมชักจูงทางเลือกพฤติกรรมโดยจิตนาการ และเลือกวิธีการกระทำ

ดังนั้น จิตจึงช่วยให้บุคคลสามารถร่วมมือและประสานการกระทำซึ่งกันและกันได้ กระบวนการทางสังคมที่ก่อให้เกิดจิต เรียกว่า กระบวนการสื่อสารโดยท่าทีของการตอบสนองต่อสิ่งเร้าอย่างมีความหมายส่วนตัวตน หมายถึง ความสามารถในการมองตนเองที่เป็นวัตถุชนิดหนึ่ง โดยตัวตนพัฒนาขึ้นมาในบุคคลอันเป็นผลมาจากความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น มิติของตัวตนประกอบด้วยฉันในฐานะฝ่ายกระทำ และฉันในฐานะเป็นฝ่ายถูกกระทำ โดยที่ฉันเป็นส่วนหนึ่งของปัจเจกชนที่รวมเอาลักษณะนิสัยตามธรรมชาติและเป็นอัตลักษณ์ส่วนตัวของบุคคล เช่น แรงขับต่าง ๆ ที่ทำให้บุคคลแสดงออกมาอย่างอิสระ ส่วนของฉันเป็นกระทำระหว่างกันทางสังคม ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่มีการตอบสนองระหว่างกัน (Reciprocal Behavior) แบบแผนดังกล่าวเรียกว่าสถานภาพ (Status) ส่วนสิทธิและหน้าที่ที่ต้องแสดงตามสถานภาพเรียกว่า บทบาท (Role) สถานภาพและบทบาททำให้บุคคลมีรูปแบบเฉพาะตน (Individual Form) การปรับตัวของบุคคลเพื่อให้สอดคล้องกับสถานภาพและบทบาทขึ้นอยู่กับหน้าที่ทางสังคมโดยบุคคลมีทั้งบทบาททั่วไป (General Role) เช่น บทบาททางเพศ ซึ่งเป็นบทบาทที่ติดตัวมา (Achieved Role) โดยที่กระบวนการได้มาซึ่งบทบาทถูกอธิบายได้ด้วยกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม (Stryker & Statham, 1985: 334 – 336) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้บุคคลได้มาซึ่งความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ และแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดี (Effective Member) ของสังคมและของกลุ่มที่แตกต่างกันภายในสังคม โดยทั้งกลุ่มและสังคมมีรูปแบบโครงสร้างที่ถูกจัดระเบียบโดยปทัสถาน (Norms) ซึ่งทำให้บุคคลต้องปฏิบัติตามเพื่อให้หน่วยของสังคมทำหน้าที่อย่างต่อเนื่องในขณะที่เดียวกันบุคคลที่ซึมซับปทัสถานเข้าสู่บทบาทที่ตนแสดง ผ่านตัวแทนของการ

ถ่ายทอดทางสังคม ได้แก่ บิดามารดา พี่น้อง เพื่อน และครู นอกจากนี้ การถ่ายทอดทางสังคมยังส่งผลให้บุคคลรับรู้ถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่เหมาะสม (Adequate Role Performance) โดยบทบาทที่บุคคลแสดงออกเกิดจากการมีความคิดเกี่ยวกับตนเองที่เป็นลักษณะเฉพาะบุคคลที่เรียกว่า อัตลักษณ์ (Stryker & Statham, 1985: 335-345) สรุปได้ว่าโครงสร้างและหน้าที่ทางสังคมกำหนดให้บุคคลมีสถานภาพและบทบาทตามตำแหน่งที่ตนครอบครองอยู่ และบทบาทที่บุคคลแสดงออกมาขึ้นอยู่กับความคิดเกี่ยวกับตนเองที่เรียกว่าอัตลักษณ์ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อสังคมตามบทบาทที่กล่าวแล้วจึงนำมาสู่การพัฒนาทฤษฎีอัตลักษณ์ (Stryker, 1982 : 207)

ความเป็นมาและหลักการของทฤษฎีอัตลักษณ์

ทฤษฎีอัตลักษณ์ (Identity Theory) เป็นทฤษฎีทางจิตวิทยา (Social Psychological Theory) ที่มุ่งอธิบายพฤติกรรมตามบทบาทของบุคคล (Stryker, 1989: 36) ทฤษฎีอัตลักษณ์มีความเป็นมาและมีหลักการของทฤษฎี ดังนี้

เชลดอน สไตรเกอร์ (Sheldon Stryker) ศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยอินเดียนา ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้พัฒนาทฤษฎีอัตลักษณ์ขึ้น (Stryker, 1968: 558 – 564; 1980; 1987a: 89 -103; 1987b: 83 -94 ; 1989: 35 -57 ; 1991: 971 -876; Stryker & Serpe, 1982: 199 – 218; 1994: 16–35; Stryker, Owens & White, 2000) โดยอาศัยกรอบแนวคิดตามบริบททางสังคมวิทยาบนพื้นฐาน ทศนภาพโครงสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์นิยม (Structural Symbolic-Integrationist Perspective) โดยมีวัตถุประสงค์ของทฤษฎี คือ เพื่ออธิบายพฤติกรรมแสดงบทบาท (Explanation of Role Behavior) ซึ่งเกิดจากการปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ระหว่างสังคม (Society) และตัวตน (Self) ของบุคคล โดยมีโครงสร้างทางสังคม (Social Structure) และการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) เป็นตัวกำหนดหรือควบคุมการแสดงพฤติกรรมของบุคคล ทฤษฎีนี้อาศัยข้อตกลงเบื้องต้น (Assumptions or Premises)

จากแนวคิดที่ว่าสังคมและตัวตนมีความซับซ้อน ความหลากหลายแง่มุม และมีการจัดระบบระเบียบ จึงทำให้เกิดการสร้างทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ของสังคมกับส่วนต่าง ๆ ของตัวตนตลอดจนการดำเนินการในเรื่องนี้เป็นอย่างเป็นเหตุเป็นผลดีขึ้น ทฤษฎีอัตลักษณ์ได้นำแนวคิดปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์นิยมมาใช้อธิบายพฤติกรรมของบุคคลโดยให้ความสำคัญกับการเลือกบทบาท กล่าวคือ พฤติกรรมการเลือกบทบาท (Role Choice Behavior) เป็นผลที่เกิดจากความเด่นของอัตลักษณ์ (Identity Salience) ซึ่งเป็นส่วนประกอบหนึ่งของตัวตน (Self) ในขณะที่ความผูกพันต่อบทบาท (Commitment) ส่งผลต่อความเด่นของอัตลักษณ์

ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างความผูกพันต่อบทบาท ซึ่งมีผลต่อความเด่นของอัตลักษณ์

ส่วนความเด่นของของอัตลักษณ์ก็มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกบทบาท โดยมีแนวคิดในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

ความผูกพันต่อบทบาท (Commitment Concept)

1) แนวคิดเกี่ยวกับความผูกพันต่อบทบาท (Commitment Concept) สไตรเกอร์ (Stryker, 1991: 873) กล่าวว่า ความผูกพันต่อบทบาท มีพื้นฐานมาจากเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมที่บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วม โดยทั่วไปประกอบด้วยเครือข่ายทางสังคมที่สลับซับซ้อน ในขณะที่เดียวกันแต่ละเครือข่ายก็ประกอบด้วยบุคคลที่ดำเนินชีวิตอยู่ และมีการติดต่อสัมพันธ์กันตามตำแหน่งทางสังคมและการปฏิบัติตนตามบทบาท ดังนั้นความผูกพันกับเครือข่ายทางสังคมอันใดอันหนึ่ง คือการที่สมาชิกของเครือข่ายนั้นตอบสนองบทบาทของตนโดยการแสดง อัตลักษณ์เฉพาะสำหรับเรื่องนั้นออกมาในการติดต่อสัมพันธ์ต่อกันจนถึงขั้นที่ว่าถ้าความสัมพันธ์ระหว่างกันในเรื่องนั้นขึ้นอยู่กับการทำตนเป็นคนแบบหนึ่ง บุคคลก็มีความผูกพันที่ต้องเป็นคนแบบนั้น การวัดความผูกพันวัดได้จากการที่บุคคลลงทุนสละความสัมพันธ์ที่มีความหมายกับใคร ๆ ในเครือข่ายอื่น เพื่อไปมีพฤติกรรมตามแบบของเครือข่ายที่ตนเลือกจากนิยามและวิธีการวัดที่กล่าวมาแล้ว จึงสามารถกล่าวได้ว่าความผูกพันต่อบทบาทเป็นสาเหตุให้เกิดความเด่นของอัตลักษณ์ได้อัตลักษณ์หนึ่ง

1.1 กระบวนการของความผูกพันต่อบทบาท (Commitment Process)

เบอร์ค และไรซ์ (Burke & Reitzes, 1991: 142-245) กล่าวว่า ความผูกพันต่อบทบาทเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการอัตลักษณ์ในฐานะที่เป็นกระบวนการควบคุมพฤติกรรมโดยผ่านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Cybernetic Control Process) (Burke & Reitzes, 1991: 242; Citing Powers, 1975) กระบวนการดังกล่าวประกอบด้วยการรับรู้การประเมินค่าจากผู้อื่น (Reflected Appraisals) ซึ่งเป็นปัจจัยนำเข้า (Input) และลักษณะทางอัตลักษณ์ของบุคคล (Individuals Identity Setting) โดยพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกอย่างมีแบบแผนค่อนข้างถาวรนั้น เป็นผลลัพธ์ของความสอดคล้องระหว่างการรับรู้ การประเมินค่าจากผู้อื่นและลักษณะทางอัตลักษณ์ของบุคคลความผูกพันเป็นผลรวมของพลังผลักดันต่าง ๆ ที่มีต่อบุคคลในการที่รักษาความสอดคล้องกันระหว่างคุณลักษณะทางอัตลักษณ์และการรับรู้ การประเมินค่าถ้าพลังผลักดันมีน้อยหรืออ่อนแอ (Weak) บุคคลแสดงพฤติกรรมที่เปลี่ยนการรับรู้การประเมินค่าจากผู้อื่น ในทางกลับกันถ้าบุคคลมีความผูกพันต่อบทบาทมาก มีความสอดคล้องกันมากระหว่างการรับรู้ การประเมินค่ากับลักษณะทางอัตลักษณ์ กล่าวคือเมื่อมีความผูกพันต่อบทบาทมากการรับรู้การประเมินค่า มีแนวโน้มที่ประกอบไปด้วยความหมายรวมกันซึ่งยืนยันและสอดคล้องกับอัตลักษณ์ อย่างไรก็ตามเนื่องจากการรับรู้การประเมินค่าส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับพฤติกรรมที่บุคคลแสดงจึงคาดหวังว่าความหมายของพฤติกรรมที่บุคคลแสดงสอดคล้องกับความหมายตามอัตลักษณ์ ซึ่งขึ้นอยู่กับความผูกพันที่บุคคลนั้นมีต่ออัตลักษณ์นั้น ๆ โดยที่ความสอดคล้อง

มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับว่าคุณมีความผูกพันต่ออัตลักษณ์นั้นมากหรือน้อยบุคคลมีส่วนร่วมในการกระบวนการควบคุมพฤติกรรมให้สอดคล้องกับการรับรู้ การประเมินค่าจากผู้อื่น บุคคลสามารถที่เรียนรู้ว่าพฤติกรรมอะไรมีประสิทธิภาพในการดำรงรักษา ความสอดคล้องระหว่างลักษณะทางอัตลักษณ์ที่กำหนดและการรับรู้การประเมินค่า นอกจากนี้บุคคลก็สามารถเรียนรู้ที่พัฒนาและดำรงรักษาความสอดคล้องระหว่างการรับรู้ การประเมินค่าและลักษณะทางอัตลักษณ์โดยมีข้อแม้ว่าในระหว่างการเรียนรู้นั้น การให้ความหมายต่อสิ่งต่าง ๆ และการให้ความหมายต่อพฤติกรรมต้องไม่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือต้องมีความมั่นคงเชิงความหมายในบริบทของการเรียนรู้ (Stable Semantic Context) แม้ว่าการเรียนรู้มีความซับซ้อน (Complex) มีข้อเรียกร้องต่าง ๆ มากมาย (Demanding) และเต็มไปด้วยความเครียด (Stressful) ดังนั้น บุคคลก็มีความสนใจในการดำรงอยู่ในบริบทที่มั่นคงเชิงความหมายเพื่อที่หลีกเลี่ยงปัญหาการตอบสนองขอเรียกร้องและความกดดันต่าง ๆ ในการที่ไปหาความหมายรวมกันระหว่างตนเองกับคนอื่น ๆ ในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ความผูกพันต่อบทบาทเกิดขึ้นเมื่อบุคคลพยายามที่ธำรงรักษาความสอดคล้องระหว่างอัตลักษณ์และการรับรู้การประเมินค่า

1.2 หลักพื้นฐานของความผูกพันต่อบทบาท (Bases of Commitment) ความผูกพันต่อบทบาทเป็นหนึ่งในพลังผลักดันในกระบวนการพัฒนาอัตลักษณ์ในงานวิจัย บางเรื่องกล่าวว่าสิ่งที่เป็นพื้นฐานรวมกันของความผูกพันต่อบทบาทคือการได้รับรางวัล (Gained Rewards) การหลีกเลี่ยงการลงทุน (Avoided Aosts) และความผูกพันทางจิตใจ (Attachment) (Burke & Reitzes, 1991: 244; Citing Becker, 1960, 1964 ; Kanter 1968, 1972; Stryker, 1968, 1980) สำหรับเบอร์ค และไรซ์ (Burke & Reitzes, 1991: 244) เห็นว่าปัจจัยทั้งหลายที่เป็นพลังผลักดันให้เกิดความผูกพันต่อบทบาทก็คือเป็นพื้นฐานของความผูกพันทั้งสิ้น การได้รับรางวัลและความผูกพันทางจิตใจอาจเป็นพื้นฐานสำหรับความผูกพันต่อบทบาท ซึ่งเป็นพลังผลักดันที่สำคัญที่รักษาความสอดคล้องระหว่างการรับรู้การประเมินค่าและลักษณะทางอัตลักษณ์ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าหากบุคคลได้รับรางวัลหรือมีความผูกพันทางใจกับคนอื่น ๆ ในการรักษาอัตลักษณ์ของเขา เขาก็มีแนวโน้มที่มีระดับความผูกพันต่ออัตลักษณ์นั้นมากกว่าคนอื่น ๆ ที่ไม่ได้รับรางวัลหรือไม่มีความผูกพันทางจิตใจกับคนอื่น ๆ

เบอร์ค และ ไรซ์ (Burke & Reitzes, 1991 : 244) ได้แบ่งหลักพื้นฐานของความผูกพันต่อบทบาทแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.2.1 พื้นฐานความผูกพันต่อบทบาทด้านการรู้คิด (Cognitive Bases of Commitment) หมายถึง การที่บุคคลรับรู้ความหมายและรางวัลในเชิงบวก ตลอดจนประเมินผลได้เสียในการธำรงรักษาอัตลักษณ์ไว้ ตัวอย่างการที่นักศึกษาได้รับค่าชวณให้ไปงานรื่นเริงคืนก่อนสอบ นักศึกษาหญิงก็คำนึงถึงผลได้ผลเสีย การตัดสินใจอยู่กับบ้านดูหนังสือสอบอาจเป็นผลมาจากความคาดหวังที่ได้รับคำชมจากบุคคลนัยสำคัญ (Significant Others) ในการได้คะแนนสอบสูง ดังนั้นผลได้ (Rewards)

คือความสนุกสนานในงานรื่นเริงน้อยกว่าผลเสียในเชิงอัตลักษณ์ (Identity Costs) คือ การได้คะแนนสอบไม่ดี

1.2.2 พื้นฐานความผูกพันต่อบทบาทด้านสังคม - อารมณ์ (Socioemotional Bases of Commitment) หมายถึง ความผูกพันทางใจและอารมณ์ในการธำรงอัตลักษณ์ไว้ ซึ่งเกิดขึ้นมาจากสัมพันธภาพกับคนอื่น ๆ บนพื้นฐานของอัตลักษณ์เชิงบทบาทกับคนเหล่านั้น การมีเครือข่ายทางสังคมและความสัมพันธ์กับคนอื่นที่เกี่ยวข้องกับบทบาทเป็นพื้นฐานของความผูกพัน ตัวอย่างเช่น การมีปฏิสัมพันธ์ที่เต็มไปด้วยความอบอุ่น การสนับสนุนและต่อเนื่องกันไปของนักศึกษาครูกับอาจารย์ผู้สอนหรือเพื่อนนักศึกษา ในฐานะเป็นนักศึกษาครูที่มีความรับผิดชอบทางวิชาการ ช่วยเพิ่มพลังผลักดันให้นักศึกษาครูแสดงพฤติกรรมที่ยืนยันอัตลักษณ์นั้นต่อไป

สไตรเกอร์ (Stryker, 1987:97-98; 1991:874) ได้แบ่งความผูกพันต่อบทบาทด้านอารมณ์และสังคม แบ่งออกเป็น 2 มิติ คือ

1.2.2.1 ความผูกพันเชิงปฏิสัมพันธ์ (Interactional or Extensiveness Commitment) หมายถึง การที่บุคคลสามารถมีความสัมพันธ์กับเครือข่ายทางสังคมต่าง ๆ ได้จำนวนมากจากการใช้อัตลักษณ์หนึ่ง ตัวอย่างการที่บุคคลใช้อัตลักษณ์ความเป็นครู ซึ่งบุคคลนอกจากมีความสัมพันธ์ทางสังคมกับเครือข่ายที่เป็นนักเรียนแล้วยังต้องใช้อัตลักษณ์ความเป็นครูกับผู้ปกครองของนักเรียนหรือสมาคมผู้ปกครองและครูตลอดจนชุมชนที่นักเรียนเป็นเครือข่ายอยู่

1.2.2.2 ความผูกพันเชิงอารมณ์ (Affective or Intensiveness Commitment) การที่บุคคลรับรู้ว่ามีเครือข่ายทางสังคมที่ตนเกี่ยวข้องมีความสำคัญทางจิตใจที่ลึกซึ้งต่ออัตลักษณ์ที่ตนได้เลือกใช้

1.3 ผลของความผูกพันต่อบทบาท (Consequences of Commitment) ความผูกพันต่อบทบาทส่งผลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาท กล่าวคือ บุคคลที่มีความผูกพันต่ออัตลักษณ์ตามบทบาทสูง บุคคลนั้นมีความพยายามมากที่ธำรงรักษาการรับรู้การประเมินค่าที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของตนในทางตรงกันข้าม หากบุคคลมีความผูกพันต่ออัตลักษณ์ตามบทบาทต่างก็ไม่มี ความพยายามมากนักในการรักษาความสอดคล้องระหว่างการรับรู้การประเมินค่าและลักษณะทางอัตลักษณ์ ทำให้มีความสอดคล้องกันน้อยระหว่างการให้ความหมายของอัตลักษณ์และการให้ความหมายของพฤติกรรมตามบทบาท จึงกล่าวได้ว่าความผูกพันเป็นตัวแปรปรับ (Moderates) ของความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์และพฤติกรรมการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาท (Role Performance) (Burke & Reitzes, 1991: 244)

2) ความเด่นของอัตลักษณ์ (Identity Salience)

พัฒนามาจากความมีหลากหลายแง่มุมของตัวตนดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ตัวตนประกอบ

ด้วยชุดของอัตลักษณ์ที่มีความแตกต่างกันจำนวนมาก (Sets of Discrete Identities) บุคคลมีศักยภาพที่มีอัตลักษณ์จำนวนมากตามบทบาทต่าง ๆ ที่ตนครอบครองอยู่ โดยอัตลักษณ์มีคุณสมบัติ 2 ประการ คือ 1) การที่บุคคลอื่นมอบตำแหน่งอันใดอันหนึ่งทางสังคมให้ตัวเรา และ 2) ตัวเรายอมรับตำแหน่งที่บุคคลอื่นมอบให้ (Stryker, 1968: 599) ดังนั้นในแง่นี้อัตลักษณ์จึงเป็นการรู้คิดเกี่ยวกับตนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและตำแหน่งในระบบความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคล เช่นอัตลักษณ์ความเป็นครู อัตลักษณ์ความเป็นมารดา เป็นภรรยา ลูก เป็นต้น นอกจากนี้อัตลักษณ์ที่บุคคลมีอยู่ผันแปรไปตามความเด่นที่ถูกจัดวางตามลำดับความเด่น (Salience Hierarchy) ซึ่งความเด่นของอัตลักษณ์อันใดอันหนึ่งถูกนำมาใช้หรือไม่ใช้ขึ้นอยู่กับความน่าเป็นตามสถานการณ์ต่าง ๆ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเลือกแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งย่อมสะท้อนให้เห็นถึงตำแหน่งความเด่นของอัตลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทนั้น ๆ

สไตรเกอร์ (Stryker, 1982 : 207) กล่าวว่า โดยปกติแล้วบุคคลแสดงพฤติกรรมตามความเด่นของอัตลักษณ์ที่มีความชัดเจนอย่างใดอย่างหนึ่งดังนี้

2.1 การให้ความหมายกับคุณลักษณะของสถานการณ์ต่าง ๆ (Defining Characteristics of Situations) หมายถึง ระดับที่บุคคลยินยอมให้อัตลักษณ์อื่น ๆ (Alternative Identities) ได้แสดงพฤติกรรมออกมาตามสถานการณ์ที่มีความหมายนั้น

2.2 ลักษณะอื่น ๆ ภายในตัวบุคคล (Other Self Characteristics) หมายถึง การที่บุคคลมีความภาคภูมิใจในตนเอง (Self – Esteem) หรือมีความพึงพอใจ (Satisfaction)

3) พฤติกรรมการเลือกบทบาท (Role Choice Behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกตามอัตลักษณ์ที่มีความเด่นที่สุดในสถานการณ์นั้น ๆ พฤติกรรมการเลือกบทบาทจึงเป็นผลลัพธ์ของความเด่นของอัตลักษณ์ตามบทบาทที่บุคคลเลือกและแสดงออกมา เรียกว่า พฤติการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาท (Role Performance) โดยบุคคลประเมินตนเองและบุคคลสำคัญ (Significant Others) จึงแสดงพฤติกรรม กระบวนการประเมินนี้สะท้อนถึงคุณค่าในตนเองเกี่ยวกับบทบาทเฉพาะของบุคคล (Role-Specific Self-Esteem) ทั้งนี้ การปฏิบัติตนตามบทบาท ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับการให้ความสำคัญกับความเด่นของอัตลักษณ์ (Stryker, 1987 : 97)

ดังนั้น การอธิบายพฤติกรรมของบุคคลตามกรอบทฤษฎีอัตลักษณ์ จึงอธิบายได้ด้วยความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพัน ความเด่นของอัตลักษณ์ และการเลือกบทบาทโดยที่อัตลักษณ์เป็นเรื่องของการรู้คิด (Cognition) ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายกว่าความผูกพันที่เป็นเรื่องของการมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) (Stryker, 1991: 874)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า สังคมเป็นแบบแผนที่ประสานสอดคล้องกันของกิจกรรมมนุษย์ได้กระทำซึ่งมีการดำรงรักษาไว้ เปลี่ยนแปลงไปตามการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ระหว่างบุคคล

หรือในแต่ละบุคคล ทั้งการบำรุงรักษาและการเปลี่ยนแปลงของสังคม กระทำผ่านกระบวนการของจิตและอตตะ การกระทำดังกล่าวนี้นี้อาจแสดงความหมายได้อย่างหลากหลาย เช่น แสดงโมติริจิตต่อกัน เน้นการให้สัญญาแก่กัน เป็นการรับคำตำรับ เป็นเพียงมารยาทในการทักทาย ฯลฯ ซึ่งเมื่อมีการสื่อสารทวนกลับมาใช้ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ก็ช่วยกระพือความสนใจในเรื่อง “ความหมาย” ที่อยู่เบื้องหลังการสื่อสารทั้งแบบวจนและอวจนภาษาให้มากขึ้น แนวทางการศึกษาเรื่องความหมายในช่วงเวลานี้จึงเริ่มมุ่งหน้าไปที่ทั้งขั้นตอนของผู้ส่งสาร คือ กระบวนการสร้างสรรค์ข่าวสาร (Message Creation) และขั้นตอนของผู้รับสาร คือการตีความเนื้อหาสาร (Message Interpretation) และเนื่องจากองค์ความรู้ในเรื่องการศึกษาการสื่อสารได้ก่อตัวมาเป็นเวลานานหลายทศวรรษแล้ว รวมทั้งมีต้นกำเนิดมาจากของทางวิชาการที่แตกต่างกันทั้งด้านมนุษยศาสตร์และวิทยาศาสตร์ดังที่กล่าวมาข้างต้น

แนวคิดการสื่อสาร

ความหมายของการสื่อสาร

สังคมในปัจจุบัน เป็นยุคการเปลี่ยนแปลงด้วยวิวัฒนาการสมัยใหม่อย่างรวดเร็ว ซึ่งจะเห็นว่าเทคโนโลยีได้ถูกพัฒนาเพื่อนำมาตอบสนองความต้องการของมนุษย์ให้มีเครื่องมือที่สามารถช่วยลดทั้งเรื่องของแรงงานและเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารด้วยแล้วนั้น คนในสังคมสามารถเลือกเครื่องมือและช่องทางการสื่อสารได้หลายหลายรูปแบบ การสื่อสารในปัจจุบันแบบโลกไร้พรมแดนโดยมีเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ช่วยเกื้อหนุนการติดต่อสื่อสาร อาทิ วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น จึงทำให้การสื่อสารภายในองค์กรต้องเดินไปพร้อมกับเทคโนโลยีที่ถูกพัฒนาขึ้น แต่ที่กล่าวมาเป็นเพียงสื่อที่ทำให้ผู้ส่งสารสามารถติดต่อผู้รับสารได้อย่างรวดเร็วเท่านั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดของการสื่อสารคือ ผู้สื่อสารต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถทางภาษาและการสื่อสารที่ดี ซึ่งจะทำให้เกิดการสื่อสารหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลกันอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการขับเคลื่อนการดำเนินงานขององค์กร ดังนั้น จึงมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของสื่อสาร หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดข่าวสารข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ ความรู้สึก ความคิดเห็น ความต้องการจากผู้ส่งสารโดยผ่านสื่อต่างๆ ที่อาจเป็นการพูด การเขียน สัญลักษณ์อื่นใด การแสดงหรือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ไปยังผู้รับสาร ซึ่งอาจจะใช้กระบวนการสื่อสารที่แตกต่างกันไปตามความเหมาะสมหรือความจำเป็นของตนเองและผู้สื่อสาร โดยมีวัตถุประสงค์ให้เกิดการรับรู้ร่วมกันและมีปฏิริยาตอบสนองต่อกันบริบททางการสื่อสารที่เหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การสื่อสารสัมฤทธิ์ผล ดังเช่นที่ เดนนิส แมคควอล (McQuail, 2005) กล่าวว่า การสื่อสาร หมายถึง การให้และการรับความหมาย การถ่ายทอดและการรับสาร ซึ่งรวมถึงแนวคิดของการโต้ตอบ แบ่งปันและมีปฏิสัมพันธ์กันด้วย

การสื่อสารเป็นตัวแปรหลักประการหนึ่งในการศึกษาองค์การการจัดการ และพฤติกรรม การบริหาร ทั้งนี้เพราะในการบริหารนั้นคนจะมาจากที่ต่าง ๆ มาทำงานร่วมกัน และการจะทำงาน ร่วมกันได้ด้วยดีนั้น จะต้องอาศัยการสื่อสารระหว่างกันเพื่อเป็นเครื่องบอกว่าจะทำอะไร เมื่อไร และจะแบ่งกันปฏิบัติหน้าที่อย่างไร การสื่อสารจะเป็นการประสานผลงานของสมาชิกในองค์การเข้า ด้วยกัน โดยทำหน้าที่เปลี่ยนแผนไปสู่การปฏิบัติงาน แบ่งสมาชิกในองค์การ ปฏิบัติตามแผน รายงาน ผลควบคุมผลการปฏิบัติ เป็นต้น องค์การถือว่าการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติเพื่อบรรลุ เป้าหมายขององค์การ (วันชัย มีชาติ, 2548: 137) ในทัศนะของ Shannon and Weaver (1949: 94) กล่าวว่า การสื่อสารมีความหมายกว้างโดยรวมถึงกระบวนการทุกอย่างที่เป็นความรู้สึกนึกคิดจากจิตใจ ของบุคคลหนึ่งที่มีผลกระทบต่อบุคคลหนึ่ง ทั้งนี้ไม่เพียงแต่สื่อสารกันด้วยวิธีการเขียนและการพูดเท่านั้น แต่ยังรวมถึงดนตรี ศิลปะการวาดภาพ การแสดงระบำบัลเลย์ และพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ Hovland ให้คำนิยามว่า หมายถึง กระบวนการซึ่งผู้ส่งข่าวสาร ส่งข่าวสารโดยใช้สัญลักษณ์ หรือภาษา เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้รับ ดังนั้น การสื่อสารจึงเป็นประเภทหนึ่งของการปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น โดยอาศัยสัญลักษณ์ต่าง ๆ ขณะเดียวกัน (Murrihue, 1953 : 66) ได้ให้คำนิยามที่เป็นประโยชน์และ สอดคล้องกับมโนทัศน์เชิงพฤติกรรมของการสื่อสารว่าเป็นพฤติกรรมริเริ่มในส่วนของผู้ถ่ายทอดความ พยายามที่ต้องการไปยังผู้รับ และเป็นเหตุให้เกิดพฤติกรรมตอบสนองที่ต้องการจากผู้รับแต่ Davis (1967 : 316-320) ได้ให้ความหมายของการสื่อสารเป็นกระบวนการของการส่งข่าวสารข้อมูล และ ความเข้าใจจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่งส่วน Dance (1967: 289-309) เสนอแนวคิดว่าการสื่อสาร เป็นการแสดงออกของการตอบสนองโดยอาศัยสัญลักษณ์เชิงถ้อยคำทำหน้าที่เป็นสิ่งเร้าสำหรับการตอบ สอนองที่แสดงออกมา ขณะที่ Skinner (1974 : 7) ได้กล่าวถึงภาพรวมเชิงพฤติกรรมโดยให้ความเห็นว่า การสื่อสารเป็นพฤติกรรมเชิงถ้อยคำหรือพฤติกรรมเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งผู้ส่งประสบผลสำเร็จในผลที่มีต่อ ผู้รับตามที่ตั้งใจไว้ Cherry (1978: 2-16) กล่าวว่า การสื่อสารเป็นการใช้คำพูด ถ้อยคำ จดหมาย บันทึกรหัสข้อความ สัญลักษณ์ต่าง ๆ หรือข่าวสารข้อมูลที่ใช้ร่วมกันเกี่ยวกับสิ่งของหรือเรื่องราวเหตุการณ์ ต่าง ๆ ข่าวสาร ข้อมูล อาจหมายถึง ความจริง ความเห็น ความคิดที่ถูกส่งผ่านได้รับอย่างสมบูรณ์ ถูกต้อง แม่นยำ ผู้รับได้รับข่าวสารข้อมูลเดียวกันกับผู้ส่ง และเป็นไปตามข้อเท็จจริงที่ส่งข่าวสารข้อมูล ที่เกิดขึ้น ณรงค์ สมพงษ์ (2543: 215) ให้ความหมายของการสื่อสารว่าเป็นกระบวนการที่ความคิด หรือข่าวสารถูกส่งตามแหล่งข่าวสารไปยังผู้รับด้วย เจตนาที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมบางประการของ ผู้รับสารการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจอยู่ในระดับความรู้ ทัศนคติ หรือพฤติกรรมก็ได้ การสื่อสารจึงมี อิทธิพลต่อบุคคล ครอบครัว สังคม และสถาบันต่าง ๆ ในสังคมอย่างมาก จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตมนุษย์จำเป็นต้องติดต่อสื่อสารกันอยู่ตลอดเวลา การสื่อสาร จึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งนอกเหนือจากปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ การสื่อสารมี

บทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์มาก การสื่อสารมีความสำคัญอย่างยิ่งในปัจจุบัน ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นยุคโลกาภิวัตน์ เป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร การสื่อสารมีประโยชน์ทั้งในแง่บุคคลและสังคม การสื่อสารทำให้คนมีความรู้และโลกทัศน์ที่กว้างขวางขึ้น การสื่อสารเป็นกระบวนการที่ทำให้สังคมเจริญก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง ทำให้มนุษย์สามารถสืบทอดพัฒนาเรียนรู้ และรับรู้วัฒนธรรมของตนเองและสังคมได้ การสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าแก่ชุมชนและสังคมในทุกด้าน ลักษณะหรือประเภทของการสื่อสารในองค์การ อาจจำแนกรูปแบบออกได้หลายลักษณะหรือหลายประเภท แล้วแต่จะมุ่งพิจารณาในประเด็นใดในที่จะจำแนกออกมาเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภท คือ

การสื่อสารที่เป็นพิธีการ (Formal Communication) หมายถึง การสื่อสารที่เป็นทางการตามระบบของสายงานบังคับบัญชาหรือมีระเบียบแบบแผนกำหนด เช่น การสื่อสารเป็นลายลักษณ์อักษรในทางราชการ ซึ่งมีลักษณะ

1. เป็นการนำเอานโยบาย การตัดสินใจหรือข้อเสนอแนะ ผ่านไปตามสายการบังคับบัญชา
2. เป็นการนำเอาข้อเสนอแนะหรือการตอบสนองกลับมายังผู้บริหาร
3. เป็นการแจ้งนโยบายไปทั่วองค์กร

สำหรับการสื่อสารที่เป็นพิธีการมายังหน่วยงานที่จะเป็นผู้รับข่าวสารนั้น เช่น การปรึกษาหารือ การประชุมกลุ่ม การรายงานผล เป็นต้น

การสื่อสารที่ไม่เป็นพิธีการ (Informal Communication) คือ การสื่อสารเป็นการส่วนตัว อาจเป็นลักษณะบุคคลต่อบุคคล หรือบุคคลต่อกลุ่มบุคคล ซึ่งอาจแฝงอยู่กับระบบสื่อสารที่เป็นทางการส่วนใหญ่ก็คือ การเจรจาวิสาสะกันในขณะสื่อสารเรื่องงาน และการสื่อสารในกลุ่มองค์การรูปนัย (Informal Organization) ซึ่งการสื่อสารในลักษณะนี้แพร่กระจายข่าวได้รวดเร็วไปไกลและกว้างขวางมาก

ผู้บริหารจำเป็นต้องทำตนให้ผู้ร่วมงานเข้าใจและในขณะเดียวกันก็ต้องพยายามเข้าใจผู้ร่วมงานเพื่อสร้างความเข้าใจ และทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารต้องใชการสื่อสารให้เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อสื่อสารจากบนลงมาล่าง หรือจากล่างขึ้นบน หรือระดับแนวนอนก็ตาม ย่อมทำให้เกิดความเข้าใจที่ดี ผู้บริหารพึงระลึกว่าการติดต่อสื่อสารที่ดีควรมีลักษณะ เป็นการติดต่อสื่อสารแบบสองทางการจัดให้มีระบบการติดต่อสื่อสารที่ดีเป็นหน้าที่ของผู้บริหาร และเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นอัจฉริยภาพของผู้บริหารเป็นอย่างดี

การสื่อสารอัตลักษณ์ขององค์การ

การนำเสนอถึงอัตลักษณ์ขององค์การที่โดดเด่น จำเป็นต้องมีการสื่อสารที่มีประสิทธิผล

ไปสู่กลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม และสื่อสารกับพนักงานด้วยการติดต่อทางตรง แนวทางที่จะสื่อสารอัตลักษณ์ไปสู่กลุ่มเป้าหมายที่หลายหลายนั้น ต้องสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของอัตลักษณ์ที่กำหนดไว้ เพราะผลของการสื่อสารจะกลับไปวิเคราะห์ถึงอัตลักษณ์ และภาพลักษณ์ขององค์การโดยภาพรวมแล้ว การสื่อสารองค์การต้องไปในทิศทางเดียวกัน แต่มีการปรับแต่งวิธีการสื่อสารหรือเนื้อหาให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย แนวทางการสื่อสารอัตลักษณ์ขององค์การประกอบด้วย สื่อโฆษณา สื่อสิ่งพิมพ์ การติดต่อส่วนบุคคล แนวทางการสื่อสารทางการตลาด และแผนทางด้านสื่อสาร (นิสาชล รัตนสาชล, 2541: 65)

1. สื่อโฆษณา

สื่อโฆษณารูปแบบการสื่อสารที่นำเสนอถึงตาแห่งทางการตลาดขององค์การทางหนึ่งที่สามารถควบคุมได้ง่ายในองค์การที่มีความหลากหลายของหน่วยงานที่ดูแลด้านโฆษณาหากมุ่งด้านอัตลักษณ์ของเครื่องหมายสินค้าหรือองค์การ จะช่วยลดการบิดเบือนของเนื้อหาในการโฆษณาได้ ประเด็นสำคัญที่สื่อสารในสื่อโฆษณา

2. สื่อสิ่งพิมพ์

สิ่งพิมพ์ คือ อักษรบนกระดาษ เช่น รูปเล่ม จดหมาย โทรเลข โทรสาร คอมพิวเตอร์ เป็นต้น (เกษม จันทรน้อย, 2531: 23) ในองค์การที่มีการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ออกมาหากมีหลากหลาย ต่างฝ่ายต่างผลิตจะทำให้สื่อออกมามีสไตล์ที่ไม่ต่อเนื่อง ทำให้ภาพขององค์การแสดงออกไปอย่างแตกต่างกัน ในทางกลับกันหากองค์การมีการควบคุมด้านการออกแบบและการผลิตโดยส่วนกลาง ทำให้สไตล์ของสื่อมีความต่อเนื่องกัน อย่างไรก็ตามรูปแบบใหม่ ๆ ของสิ่งพิมพ์ควรไปในทิศทางเดียวกัน และสนับสนุนการสื่อสารโดยรวมที่จะมุ่งเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายของกลุ่มขององค์การ ซึ่งหมายความถึงว่าโบว์ชัวร์ต้องไม่เป็นเพียงแต่ใบปลิวที่เห็นครั้งเดียวแล้วทิ้งไป แต่ต้องคำนึงว่าโบว์ชัวร์ก็เป็นส่วนหนึ่งของการสื่อสารอย่างครบเครื่องที่สามารถบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ขององค์การได้อีกทางหนึ่งเช่นกัน (นิสาชล รัตนสาชล, 2541: 66) สิ่งพิมพ์สำหรับประชาสัมพันธ์มักมีกลุ่มเป้าหมายเป็นบุคลากรภายใน แต่อาจเผยแพร่ไปยังบุคคลภายนอกด้วยสิ่งพิมพ์ประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยควรแจกจ่ายไปยังอาจารย์ นักศึกษา ศิษย์เก่า ผู้มีอุปการคุณต่อมหาวิทยาลัย เป็นต้น ซึ่งทำให้สถาบันดูมีเกียรติ และแสดงไมตรีจิต อีกทั้งทำให้กลุ่มเป้าหมายเข้าใจองค์การดีขึ้น (สิทธิ์ ชีรสรณ์, 2551: 97-98)

2. การสื่อสารต่อบุคคล

การติดต่อส่วนบุคคลต่อการที่บุคคลพูดคุยกันอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ (เกษม จันทรน้อย, 2537 : 22-23) การติดต่อส่วนบุคคลนับเป็นวิธีที่ทรงพลังที่สุดในการสื่อสารสู่ผู้รับสาร ทั้งภายในและภายนอก การสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การพูดคุยประจำวันของแต่ละบุคคล และการสื่อสารอย่างเป็นทางการ เช่น การประชุมการสัมมนาเหล่านี้สามารถส่งผ่านกลยุทธ์ของ

องค์การได้โดยผ่านการสื่อสารระหว่างบุคคล ซึ่งหากกระบวนการสื่อสารภายในประสบผลสำเร็จ พนักงานก็จะสื่ออัตลักษณ์นี้ไปสู่ภายนอกเช่นเดียว โดยการติดต่ออย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ในระหว่างฝ่ายขายและผู้ซื้อ ผ่านการพูดคุยติดต่อกัน การประชุม การสัมมนา การสื่อสารวิธีนี้ช่วยเสริมความเป็นเจ้าของในอัตลักษณ์ของพนักงาน และสร้างความต่อเนื่องในแนวทางที่องค์กรต้องการสื่อสารออกไป (นิสาชล รัตนสาชล, 2541: 66) สำหรับการพูดคุยบอกปากต่อปาก (Word of Mouth) คนที่มีประสบการณ์ตรงกับองค์กรจะพูดถึงองค์การในแง่ดี ไข่ปากต่อปากช่วยประชาสัมพันธ์การใช้เรื่อย ๆ (เสรี วงษ์มณฑา, 2546 : 162)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ความสำคัญของการสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกเพศทุกวัย ไม่มีใครที่จะดำรงชีวิตได้โดยปราศจากการสื่อสาร ทุกสาขาอาชีพก็จำเป็นต้องใช้ การสื่อสารในการปฏิบัติงาน การทำธุรกิจต่าง ๆ โดยเฉพาะสังคมมนุษย์ที่มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตลอดเวลา พัฒนาการทางสังคม ในการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าทั้งตัวบุคคลและสังคม การพัฒนาทางสังคมในด้านคุณธรรม จริยธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ฯลฯ ดังนั้นการสื่อสารจำเป็นต้องพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง การสื่อสารเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์และการพัฒนาความเจริญก้าวหน้า

องค์ประกอบที่สำคัญของการสื่อสาร

วันชัย มีชาติ (2548 :138, อ้างใน Judith R. Gordon and Associated, 1990 : 139)

สรุปว่า กระบวนการติดต่อส่งผ่านข้อมูล ความคิด ความเข้าใจ หรือความรู้สึกระหว่างบุคคล ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ ผู้ส่งสาร สาร สื่อ ผู้รับสาร

1. ผู้ส่งสาร (Sender) หรือ แหล่งสาร (Source) หมายถึง บุคคล กลุ่มบุคคล หรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการส่งสารหรือเป็นแหล่งกำเนิดสารที่เป็นผู้เริ่มต้นส่งสารด้วยการแปลสารนั้นให้อยู่ในรูปของสัญลักษณ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นแทนความคิด ได้แก่ ภาษาและอากัปกริยาต่าง ๆ เพื่อสื่อสารความคิดความรู้สึกรับสาร ความต้องการและวัตถุประสงค์ของตนไปยังผู้รับสารด้วยวิธีการใด ๆ หรือส่งผ่านช่องทางใดก็ตามจะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม เช่น ผู้พูด ผู้เขียน กวี ศิลปิน นักจัดรายการวิทยุ โฆษกรัฐบาล องค์การ สถาบัน สถานีวิทยุกระจายเสียง สถานีวิทยุโทรทัศน์ กองบรรณาธิการ หนังสือพิมพ์ หน่วยงานของรัฐ บริษัท สถาบันสื่อมวลชน เป็นต้น

2. สาร (Message) หมายถึง เรื่องราวที่มีความหมายหรือสิ่งต่าง ๆ ที่อาจอยู่ในรูปของข้อมูล ความรู้ ความคิด ความต้องการ อารมณ์ ฯลฯ ซึ่งถ่ายทอดจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารให้ได้รับรู้ และแสดงออกมาโดยอาศัยภาษาหรือสัญลักษณ์ใด ๆ ที่สามารถทำให้เกิดการรับรู้ร่วมกันได้ ตัวอย่างเช่น ข้อความที่พูดข้อความที่เขียนบทเพลงที่ร้องรูปที่วาด เรื่องราวที่อ่านท่าทางที่สื่อความหมาย เป็นต้น

2.1 รหัสสาร (Message Code) ได้แก่ ภาษา สัญลักษณ์ หรือสัญญาณที่มนุษย์ใช้

เพื่อแสดงออกแทนความรู้ ความคิด อารมณ์ หรือความรู้สึกต่าง ๆ

2.2 เนื้อหาของสาร (Message Content) หมายถึง บรรดาความรู้ ความคิดและ ประสบการณ์ที่ผู้ส่งสารต้องการจะถ่ายทอดเพื่อการรับรู้ร่วมกัน แลกเปลี่ยนเพื่อความเข้าใจร่วมกัน หรือโต้ตอบกัน

2.3 การจัดสาร (Message Treatment) หมายถึง การรวบรวมเนื้อหาของสาร แล้วนำมาเรียบเรียงให้เป็นไปอย่างมีระบบ เพื่อให้ได้ใจความตามเนื้อหาที่ต้องการด้วยการเลือกใช้รหัสสารที่เหมาะสม

3. สื่อ หรือ ช่องทาง (Media or Channel) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการสื่อสาร หมายถึง สิ่งที่เป็นพาหนะของสาร ทำหน้าที่นำสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร ผู้ส่งสารต้องอาศัยสื่อหรือช่องทางทำหน้าที่นำสารไปสู่ผู้รับสาร

4. ผู้รับสาร (Receiver) หมายถึง บุคคล กลุ่มบุคคล หรือมวลชนที่รับเรื่องราว ข่าวสารจากผู้ส่งสารและแสดงปฏิกิริยาตอบกลับ (Feedback) ต่อผู้ส่งสารหรือส่งสารต่อไปถึงผู้รับสารคนอื่น ๆ ตามจุดมุ่งหมายของผู้ส่งสาร เช่น ผู้เข้าร่วมประชุม ผู้ฟังรายการวิทยุ กลุ่มผู้ฟังการอภิปราย ผู้อ่านบทความจากหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

การสื่อสารจะประสบความสำเร็จตรงตามจุดประสงค์หรือไม่ผู้ส่งสารควรคำนึงถึงหลักการสื่อสาร ดังนี้ (ภาควิชาภาษาไทย สถาบันราชภัฏเทพสตรี ลพบุรี, 2542: 13-14)

1. ผู้ที่จะสื่อสารให้ได้ผลและเกิดประโยชน์ จะต้องทำความเข้าใจเรื่ององค์ประกอบในการสื่อสารและปัจจัยทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับระบบการรับรู้ การคิด การเรียนรู้ การจา ซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพในการสื่อสาร

2. ผู้ที่จะสื่อสารต้องคำนึงถึงบริบทในการสื่อสาร บริบทในการสื่อสาร หมายถึง สิ่งที่อยู่แวดล้อมที่มีส่วนในการกำหนดรู้ความหมายหรือความเข้าใจในการสื่อสาร

3. คำนึงถึงกรอบแห่งการอ้างอิง (Frame of Reference) มนุษย์ทุกคนจะมีพื้นความรู้ ทักษะเจตคติ ค่านิยม สังคม ประสบการณ์ ฯลฯ เรียกว่าภูมิหลังแตกต่างกัน ถ้าผู้สื่อสารใดมีกรอบแห่งการอ้างอิงคล้ายกันใกล้เคียงกันจะทำให้การสื่อสารง่ายขึ้น

4. การสื่อสารจะมีประสิทธิผล เมื่อผู้ส่งสารส่งสารอย่างมีวัตถุประสงค์ชัดเจน ผ่านสื่อหรือช่องทางที่เหมาะสมถึงผู้รับสารที่มีทักษะในการสื่อสารและมีวัตถุประสงค์สอดคล้องกัน

5. ผู้ส่งสารและผู้รับสาร ควรเตรียมตัวและเตรียมการล่วงหน้า เพราะจะทำให้การสื่อสารราบรื่น สะดวก รวดเร็ว เป็นไปตามวัตถุประสงค์และสามารถแก้ไขได้ทันที่หากจะเกิดอุปสรรคที่จุดใดจุดหนึ่ง

6. คำนึงถึงการใช้ทักษะ เพราะภาษาเป็นสัญลักษณ์ที่มนุษย์ตกลงใช้ร่วมกันในการสื่อความ

หมายซึ่งถือได้ว่าเป็นหัวใจในการสื่อสาร คู่สื่อสารต้องศึกษาเรื่องการใช้ภาษาและสามารถใช้ภาษาให้เหมาะสมกับกาลเทศะ บุคคล เนื้อหาของสาร และช่องทางหรือสื่อที่ใช้ในการสื่อสาร

7. คำนึงถึงปฏิกริยาตอบกลับตลอดเวลา ถือเป็นการประเมินผลการสื่อสารที่จะทำให้คู่สื่อสารรับรู้ผลของการสื่อสารว่าประสบผลดีตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ควรปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขข้อบกพร่องใด เพื่อที่จะทำให้การสื่อสารเกิดผลตามที่ต้องการ

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย (2551: 17) กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการสื่อสารไว้ดังนี้

1. เพื่อแจ้งให้ทราบ (Inform) ในการทำการสื่อสาร ผู้ทำการสื่อสารควรมีความต้องการที่จะบอกกล่าวหรือชี้แจงข่าวสาร เรื่องราว เหตุการณ์ หรือสิ่งอื่นใดให้ผู้รับสารได้รับทราบ

2. เพื่อสอนหรือให้การศึกษา (Teach or Education) ผู้ทำการสื่อสารอาจมีวัตถุประสงค์เพื่อจะถ่ายทอดวิชาความรู้ หรือเรื่องราวเชิงวิชาการ เพื่อให้ผู้รับสารได้มีโอกาสพัฒนาความรู้ให้เพิ่มพูนยิ่งขึ้น

3. เพื่อสร้างความพอใจหรือให้ความบันเทิง (Please or Entertain) ผู้ทำการสื่อสารอาจใช้วัตถุประสงค์ในการสื่อสารเพื่อสร้างความพอใจหรือให้ความบันเทิงแก่ผู้รับสาร โดยอาศัยสารที่ตนเองส่งออกไป ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของการพูด การเขียน หรือการแสดงกริยาต่าง ๆ

4. เพื่อเสนอหรือชักจูงใจ (Propose or Persuade) ผู้ทำการสื่อสารอาจใช้วัตถุประสงค์ในการสื่อสารเพื่อให้ข้อเสนอแนะ หรือชักจูงใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่งต่อผู้รับสาร และอาจชักจูงใจให้ผู้รับสารมีความคิดคล้อยตาม หรือยอมปฏิบัติตามการเสนอแนะของตน

5. เพื่อเรียนรู้ (Learn) วัตถุประสงค์นี้มีความเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับผู้รับสาร การแสวงหาความรู้ของผู้รับสาร โดยอาศัยลักษณะของสาร ในกรณีนี้มักจะเป็นสารที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวิชาความรู้ เป็นการหาความรู้เพิ่มเติมและเป็นการทำความเข้าใจกับเนื้อหาของสารที่ผู้ทำการสื่อสารถ่ายทอดมาถึงตน

6. เพื่อกระทำหรือตัดสินใจ (Dispose or Decide) ในการดำเนินชีวิตของคนเรามีสิ่งหนึ่งที่ต้องกระทำอยู่เสมอ ก็คือการตัดสินใจกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งการตัดสินใจนั้นอาจได้รับการเสนอแนะหรือชักจูงใจให้กระทำอย่างนั้นอย่างนี้จากบุคคลอื่นอยู่เสมอ ทางเลือกในการตัดสินใจของเราจึงขึ้นอยู่กับข้อเสนอแนะนั้นการจำแนกประเภทของการสื่อสาร มีผู้จำแนกไว้หลาย ๆ ประเภท โดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาตามจุดประสงค์ของการศึกษาหรือวัตถุประสงค์ที่ต้องการจะนำเสนอ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การสื่อสารเป็นปัจจัยทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับระบบการรับรู้ การคิด การเรียนรู้ การจำ ซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพในการสื่อสาร ผู้ที่จะสื่อสารต้องคำนึงถึงบริบทในการสื่อสาร บริบทในการสื่อสารและสิ่งที่อยู่แวดล้อมที่มีส่วนในการกำหนดรู้ความหมายหรือความเข้าใจ

ใจในการสื่อสารทำให้มนุษย์สามารถสืบทอดพัฒนาเรียนและรับรู้วัฒนธรรมของตนเองและสังคมได้ การสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าแก่ชุมชนและสังคมในทุกด้าน

การออกแบบกราฟิก

การออกแบบบรรจุภัณฑ์ ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ นักออกแบบต้องคำนึงถึงศาสตร์และศิลป์สำหรับใช้แก้ปัญหาการออกแบบบรรจุภัณฑ์แต่ละด้านให้เกิดผลลัพธ์ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพ ในการบรรจุวัตถุประสงค์หลักของบรรจุภัณฑ์สองข้อคือ การออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ และการออกแบบกราฟิกบรรจุภัณฑ์ ที่ล้วนมีรายละเอียดที่ต้องคำนึงทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องหลักการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ประกอบด้วยการออกแบบที่สำคัญ 2 ส่วน

1) การออกแบบโครงสร้าง เน้นคุณสมบัติของวัสดุใช้ทำบรรจุภัณฑ์และรูปแบบบรรจุภัณฑ์ การออกแบบโครงสร้าง หมายถึง การกำหนดลักษณะรูปร่าง รูปทรง ขนาด ปริมาตร ส่วนปริมาตรอื่น ๆ ของวัสดุที่จะนำมาผลิต และประกอบเป็นภาชนะบรรจุให้เหมาะสมกับหน้าที่ใช้สอย ตลอดจนกรรมวิธีการผลิต การบรรจุ การเก็บรักษาและการขนส่ง ผู้ออกแบบจะต้องศึกษาข้อมูลของผลิตภัณฑ์ที่จะต้องบรรจุและออกแบบโครงสร้างเพื่อรองรับการบรรจุให้เหมาะสม การบรรจุในกล่องกระดาษแข็งอีกชั้นหนึ่งก็เพราะว่าบรรจุภัณฑ์ชั้นแรกเป็นวัสดุประเภทอ่อนตัว (Flexible) มีความอ่อนแอด้านการป้องกันผลิตภัณฑ์จากการกระทบกระแทกทะลุในระหว่างการขนย้าย ตลอดจนยากแก่การวางจำหน่ายหรือตั้งแสดงสินค้า จึงต้องอาศัยบรรจุภัณฑ์ชั้นที่สอง เข้ามาช่วยเพื่อการทำหน้าที่ประการหลังดังกล่าว

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า ในขั้นตอนของการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ นักออกแบบไม่ใช่จะสร้างสรรค์ได้ตามใจ แต่กลับต้องใช้ความรู้และข้อมูลจากหลายด้าน มาประกอบกันจึงจะทำให้ผลงานออกแบบนั้นมีความสมบูรณ์ และสำเร็จออกมาได้

2) การออกแบบกราฟิก เน้นการสื่อความหมายด้วยภาพวาดสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมการขายการออกแบบกราฟิก บรรจุภัณฑ์เป็นตัวแทนของกระบวนการส่งเสริมการขายทางด้านการตลาด ณ จุดขาย ที่สามารถจับต้องได้ ทำหน้าที่เป็นสื่อโฆษณาได้อย่างดีเยี่ยม ณ จุดขาย รูปทรงของบรรจุภัณฑ์เปรียบได้กับตัวโครงร่างกายของมนุษย์ สีที่ออกแบบบรรจุภัณฑ์เปรียบเสมือนผิวหนังของมนุษย์ คำบรรยายบนบรรจุภัณฑ์เปรียบได้กับปากที่กล่าวแจ้งแถลงสรรพคุณ การออกแบบอาจจะเขียนเป็นสมการอย่างง่าย ๆ ได้ดังนี้ การออกแบบ = คำบรรยาย + สัญลักษณ์ + ภาพพจน์ เนื่องจากการออกแบบภาพพจน์เป็นศิลปะอย่างหนึ่งซึ่งอาจแสดงออกได้ด้วย จุด เส้น สี รูปวาด และรูปถ่ายผสมผสานกันออกมาเป็นพาณิชย์ศิลป์บนบรรจุภัณฑ์ การออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์บรรจุภัณฑ์เกิดจากองค์ประกอบต่าง ๆ เหมาะสมและสร้างความโดดเด่น ในการที่จะปรากฏอยู่บนบรรจุภัณฑ์

คำนิยามของ Smith (1998) ได้กล่าวว่า 6 องค์ประกอบของการออกแบบบรรจุภัณฑ์ได้แก่ รูปทรง (Shape) ขนาด (Size) สี (Color) กราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ (Graphic) วัสดุ (Materials) และกลิ่น (Smell) องค์ประกอบของบรรจุภัณฑ์ กล่าวโดยสรุปที่สำคัญ ได้แก่ รูปทรง ขนาด สี วัสดุ และกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ ซึ่งมีการวางแผนสร้างสรรค์รูปแบบโดยการวางแผนจัดส่วนประกอบของการออกแบบให้สัมพันธ์กับประโยชน์ใช้สอย วัสดุ และการผลิต (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2539 : 20)

เมเยอร์ส และ ลูบไลเนอร์ (Meyers & Lubliner) (1998) กล่าวว่า การออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ คือการสื่อสารทางการมองเห็น (Visuals) เป็นการตกแต่งพื้นผิวของตัวบรรจุภัณฑ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนให้เกิดการขายสินค้า การออกแบบกราฟิกถือเป็นกลยุทธ์ของสินค้าที่มีส่วนสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมการซื้อสินค้า โดยการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์จะบทบาทของการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ณ จุดขาย (Point of sale) เมื่อผู้ซื้ออยู่ห่างจากบรรจุภัณฑ์ในระยะเพียงเอื้อมมือหยิบถึงประมาณ 1 เมตร จากตัวผู้ซื้อ การออกแบบกราฟิกดังกล่าวมีผลต่อการวางตำแหน่งของสินค้าด้านการตลาด และมีอิทธิพลโดยตรงต่อกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ (ปูน คงเจริญเกียรติ, 2547 : 108) ต้องเตะตาต้องใจกลุ่มเป้าหมาย ณ จุดขาย มีความโดดเด่น แตกต่างจากคู่แข่ง สามารถสื่อสารรายละเอียดและอรรถประโยชน์ที่ได้รับจากตัวสินค้า มีการนำเสนอรายละเอียดของสินค้าที่คู่แข่งขันทำไม่ได้ เมื่อนำองค์ประกอบของการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ดังกล่าว มาจัดวางตามโครงสร้างที่บรรจุภัณฑ์หนึ่ง ๆ ควรบ่งบอกข้อมูลอะไรบ้างนั้นเป็นสิ่งสำคัญ เมเยอร์ส และ ลูบไลเนอร์ (Meyers & Lubliner) กล่าวว่า ในการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์หนึ่ง ๆ ถือได้ว่าเป็นการสื่อสารที่บ่งบอกถึงคุณสมบัติของสินค้า (Product Attributes) นั่นคือการบอกข้อมูลไปยังผู้บริโภค

ตัวอักษร (Typography)

การใช้ตัวอักษรและตัวพิมพ์ ประชิต ทินบุตร (2530 : 29) กล่าว ไว้ว่า ตัวอักษรหรือตัวพิมพ์จัดว่าเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของการออกแบบ การออกแบบโดยทั่ว ๆ ไปมีการนำตัวอักษรมาใช้เพื่อการออกแบบเป็น 2 ลักษณะ คือ

- ใช้ตัวอักษรเป็นส่วนดึงดูดตา มีลักษณะตัวอักษรแบบ (Display face) เพื่อต้องการตกแต่งหรือการเน้นข้อความข่าวสารให้สามารถดึงดูดความสนใจของผู้ดูผู้อ่าน ด้วยการใช้ขนาด รูปแบบตัวอักษรที่มีขนาดใหญ่ มีความเด่นเป็นพิเศษ
- ใช้ตัวอักษรเป็นส่วนบรรยายหรืออธิบายเนื้อหา คือ การใช้ตัวอักษรเป็น (Book face) หรือเป็นตัว Text ที่มีขนาดเล็กในลักษณะของการเรียงพิมพ์ข้อความเพื่อการบรรยายหรืออธิบายส่วนประกอบปลีกย่อยและเนื้อหาที่สื่อสารเผยแพร่

การประดิษฐ์ตัวอักษร มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดมีรูปแบบลักษณะของแบบอักษรแบบใหม่ให้สอดคล้องกับลักษณะการนำไปใช้งานในโอกาสต่าง ๆ ให้มีความแปลกใหม่ มีความน่าสนใจการประดิษฐ์ตัวอักษรให้เป็นไปได้ตามความต้องการ ผู้ออกแบบประดิษฐ์อักษรจะต้องมีความเข้าใจถึงพื้นฐานการออกแบบและหลังเบื้องต้นวิธีประดิษฐ์ แบบตัวอักษรแต่ละแบบมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกัน หากว่าผู้ออกแบบทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบอักษร การใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ประกอบการประดิษฐ์ก็จะช่วยให้มีความคล่องตัวในการออกแบบทำให้งานมีความประณีตมากขึ้น

การฝึกฝนอย่างไรให้เป็นไปตามขั้นตอนจนเกิดความชำนาญ จะทำให้สามารถสร้างสรรค์รูปแบบอักษรได้อย่างมั่นใจและไม่มีขีดจำกัดในการออกแบบ

หลักในการออกแบบตัวอักษรแต่ละชนิดแต่ละประเภทนั้น มีหลักเฉพาะที่จะต้องเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่าง ๆ อีกหลายประการ ได้แก่ เรื่องของระบบความจำกัดในระบบกลไกของเครื่องพิมพ์ตีการออกแบบสำหรับใช้เป็นตัวอักษรสำเร็จรูปบนแผ่นอักษรลอกและอื่น ๆ

หลักการเบื้องต้นในการออกแบบตัวอักษร มีหลักสำคัญที่นักออกแบบจะต้องจดจำไว้เสมอ ได้แก่ การรักษาไว้ซึ่งโครงสร้างเดิมของตัวอักษร หากจะออกแบบประดิษฐ์ให้เป็นรูปแบบอย่างใด มีรายละเอียดอย่างไร มีการตกแต่งให้เป็นแบบใด แต่ต้องคงไว้ถึงโครงสร้างเสมอ การพัฒนารูปแบบให้มีเอกลักษณ์ใหม่จึงจะทำให้ไม่แปรเปลี่ยนความหมายและการสื่อความ นักออกแบบจะต้องมีความเข้าใจในหลักการของภาษาที่กำหนด และดำเนินการออกแบบให้เป็นไปตามกฎกติกาที่กำหนดนั้นด้วย (วรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์, 2545: 1)

ความหมายของตัวอักษร

ตัวอักษรเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารกัน จากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง สะท้อนอารมณ์ เหตุผล ความคิด ความต้องการ ความรู้สึก และตัวอักษรยังสามารถบันทึกรวบรวมความรู้สึกต่าง ๆ ไว้ได้เป็นระยะเวลายาวนาน (วีชรพงศ์ หงษ์สุวรรณ, 2550 : 3)

ความเป็นมาของตัวอักษรไทย

ตัวอักษรไทยในยุคแรก ๆ สันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลจากตัวอักษรอินเดียแต่ยังไม่ปรากฏมีหลักฐานชัดเจน และใช้ตัวอักษรขอมหวัดในยุคที่ขอมเรืองอำนาจ ในระยะต่อมาเมื่อประมาณในปี พ.ศ. 1826 พ่อขุนรามคำแหงมหาราชได้ทรงประดิษฐ์ตัวอักษรไทยขึ้นใช้ ที่เรียกว่า "ลายสือไทย" ลายสือไทยที่ทรงประดิษฐ์ขึ้นนี้ได้ดัดแปลงมาจากตัวอักษรขอม โดยพยายามให้ลักษณะของตัวอักษรสามารถเขียนได้ง่ายขึ้น ทรงกำหนดได้วางรูปสระไว้ให้อยู่ในบรรทัดรวมกับตัวพยัญชนะทั้งหมดเช่นเดียวกับแบบอย่างตัวอักษรของโรมัน และทรงคิดให้มีวรรณยุกต์กำกับเสียงด้วยอันเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของภาษาไทยจนถึงทุกวันนี้ ลายสือไทยที่พระองค์ทรงประดิษฐ์ขึ้นนี้ได้นำมาใช้เป็นต้นแบบของการพัฒนารูปแบบตัวอักษรในยุคต่อมาที่เด่นชัด ได้แก่ ยุคสมัยของพระเจ้ากาไทย เมื่อประมาณปี

พ.ศ. 1900 ได้เปลี่ยนเอาสระ อี อี้ อึ อื ขึ้นไปเป็นร่วมนำเอาสระ อุ อู ลงไปเป็นรองเท้าของพยัญชนะ (โดยเทียบเคียงจากศิลาทั้งสองสมัย) ส่วนรูปแบบของตัวอักษรจะเปลี่ยนแปลงไปบ้างเล็กน้อย ในปี พ.ศ. 2223 รัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้พัฒนารูปแบบตัวอักษรอีกครั้ง โดยได้เปลี่ยนแปลงจากลักษณะเส้นโค้งของตัวอักษรมาเป็นเส้นตรงและเป็นเหลี่ยมมากขึ้น ทำให้สามารถเขียนได้สะดวกขึ้น การเปลี่ยนแปลงรูปแบบตัวอักษรครั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นก้าวสำคัญของการพัฒนาตัวอักษรไทย เพราะได้กำหนดให้เป็นแบบอย่างของตัวอักษรไทยที่ใช้กันมาจนทุกวันนี้ การเปลี่ยนแปลงในระยะหลังที่พอจะพบเห็นได้เป็นลักษณะลีลาของการเขียน เช่น แบบอย่างลักษณะตัวอักษรข้อความที่เรียกว่า “แบบไทยย่อ” ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ที่มีลีลาการเขียนเป็นแบบตัวเอน เส้นขนานกันเป็นส่วนใหญ่ และเน้นหางตัวอักษรให้มีลีลาที่อ่อนช้อย

รูปแบบตัวอักษรไทยที่ดูแล้วมีรูปลักษณ์แปลกตาไปจากเดิม ยุคที่มีการนำเอาตัวอักษรไทยเข้ามาใช้ในการพิมพ์ ในปี พ.ศ. 2371 ได้มีการหล่อตัวพิมพ์อักษรไทยขึ้นเป็นครั้งแรก โดย เจมส์ โลว์ เอกสารที่จัดพิมพ์ขึ้นนั้นเป็นตำราไวยากรณ์ไทย ชื่อ A GRAMAR OF THE THAI ตัวอักษรเป็นลักษณะแบบคัตตายมือ รูปลักษณ์ที่ดูแปลกตาไปเนื่องจากเป็นการแกะตัวอักษรจากบล็อก และหล่อจากแม่พิมพ์ทองแดงแทนการใช้วัสดุขี้ดินเขียน หรือจารึกดังเช่นสมัยก่อนการพัฒนาระบบการพิมพ์ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2381 หมอบริดเลย์ ได้ทำการหล่อตัวพิมพ์ขึ้นใช้เองในประเทศไทย รูปแบบตัวอักษรขณะนั้นยังคงใช้แบบอย่างตัวอักษรของ เจมส์ โลว์ แต่ได้แก้ไขให้สวยงามและมีความประณีตมากขึ้น มาจนกระทั่งราวปี พ.ศ. 2385 ที่ได้มีการปรับปรุงรูปลักษณ์ของตัวอักษรอย่างเด่นชัด โดยออกแบบให้ตัวอักษรมีลักษณะเป็นแบบหัวกลม ตัวเหลี่ยม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การสร้างรูปแบบตัวอักษรในครั้งนี้ ได้เป็นแบบอย่างในการพัฒนารูปแบบตัวอักษรที่ใช้ในวงการพิมพ์จนถึงทุกวันนี้

รูปแบบตัวอักษรไทย

รูปแบบของตัวอักษรไทยที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน มีลักษณะเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ประกอบด้วย พยัญชนะ 44 ตัว ทั้งนี้ มีพยัญชนะ 2 ตัว ที่ไม่นิยมใช้ และไม่ใคร่ปรากฏมีใช้แล้ว ได้แก่ อักษรตัว ข และ ค ลักษณะเฉพาะอีกประการหนึ่งของภาษาไทย คือ นอกจากตัวพยัญชนะแล้วยังมีสระ วรรณยุกต์และเครื่องหมายต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบคำ

โครงสร้างตัวอักษรไทย

ตัวอักษรไทยประกอบด้วยลักษณะพิเศษต่างๆ ซึ่งพอจะแยกเป็นกลุ่ม ๆ ได้ดังนี้

หัวตัวอักษร ตัวอักษรไทยมีโครงสร้างส่วนหนึ่ง เรียกว่า หัว เหมือนกันทุกตัว มียกเว้นอยู่ 2 ตัว คือ ก ฅ และส่วนหัวของตัวอักษร จะอยู่ในตำแหน่งที่แตกต่างกันซึ่งพอจะแยกเป็นกลุ่มได้ดัง

ต่อไปนี้เป็น

- 1) หัวอยู่ส่วนบนแต่หันหัวออก ได้แก่ ข ฃ ฌ ง ช ฑ ฒ น บ ป พ ฟ ม ษ
ห ฬ
- 2) หัวอยู่ด้านบนแต่หันเข้า ได้แก่ ย ผ ฝ
- 3) หัวอยู่ด้านล่างหันออก ได้แก่ ภ ฎ ฏ ร ว
- 4) หัวอยู่ด้านล่างหันเข้า ได้แก่ ถ ฒ ล ส ญ ฒ
- 5) หัวอยู่ส่วนกลางหันหัวออก ได้แก่ จ ฐ ฉ ต ต ฒ
- 6) หัวอยู่ตรงกลางหันหัวเข้า ได้แก่ ค ศ ค อ ฮ

หลังคาตัวอักษร ตัวอักษรไทยจำนวนหนึ่งจะมีส่วนข้างบน ที่เรียกได้ว่าเป็น “หลังคา” แต่อีกกลุ่มหนึ่งไม่มี พอจะแยกได้ดังนี้

- 1) ตัวอักษรกลุ่มมีหลังคา ประกอบด้วยตัว ก ค ฅ จ ฉ ฌ ฎ ฏ ฐ ฒ ฎ ต ต ถ
ธ ฌ ร ล ว ศ ส อ ฮ
- 2) ตัวอักษรกลุ่มไม่มีหลังคา ประกอบด้วย ข ฃ ฌ ง ช ฑ ฒ น บ ป ฝ ฝ พ ฟ ม
ย ษ ห ฬ

การแบ่งกลุ่มตัวอักษร

นอกจากจะแบ่งเป็นกลุ่มตามลักษณะตำแหน่งของหัวและหลังคาแล้ว ยังสามารถแบ่งเป็นกลุ่มตามลักษณะโครงสร้างทางทัศนธาตุที่คล้ายกัน ได้ดังนี้

- กลุ่มอักษร ก ฅ ฎ ฏ ฌ ฎ ญ ฤ ฌ (ฤ ฌ เป็นสระแต่มีรูปแบบคล้ายพยัญชนะ)
- กลุ่มอักษร ข ฃ (โครงสร้างตัวอักษรเหมือนกันต่างกันเฉพาะส่วนหาง)
- กลุ่มอักษร จ ว (โครงสร้างตัวอักษรโดยรวมเหมือนกัน)
- กลุ่มอักษร ค ศ ต (มีลักษณะเหมือนกันที่หลังคา)
- กลุ่มอักษร ค ต ฒ (มีลักษณะเหมือนกันที่หลังคา)
- กลุ่มอักษร บ ป ษ (โครงสร้างตัวอักษรโดยรวมเหมือนกัน)
- กลุ่มอักษร ฃ ฌ ฑ (มีลักษณะเหมือนกันที่หัว)
- กลุ่มอักษร ร ฐ ฐ (มีลักษณะเหมือนกันที่หลังคา)
- กลุ่มอักษร พ ฟ ฝ (โครงสร้างตัวอักษรเหมือนกันต่างกันเฉพาะส่วนหาง)
- กลุ่มอักษร ผ ฝ (โครงสร้างตัวอักษรเหมือนกันต่างกันเฉพาะส่วนหาง)
- กลุ่มอักษร ฉ น ฌ (เหมือนกันส่วนล่าง)
- กลุ่มอักษร ฌ ฎ ญ ฒ (มีลักษณะสองส่วน)
- กลุ่มอักษร ง ห ย (ลักษณะพิเศษไม่เหมือนอักษรกลุ่มใด)

เมื่อได้ศึกษาวิเคราะห์ถึงโครงสร้างของตัวอักษรแล้ว ก็สามารถที่จะออกมาแบบหรือประดิษฐ์ให้เกิดรูปแบบตัวอักษรใหม่ และทำให้ง่ายต่อการออกแบบเพื่อให้ตัวอักษรมีรูปแบบที่เข้าชุดกันมีสัดส่วนที่สัมพันธ์กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประดิษฐ์ต้นแบบตัวอักษรสำหรับใช้ในเครื่องพิมพ์ดีดซึ่งมีความประณีตเป็นพิเศษ

การแบ่งกลุ่มตัวอักษรในภาษาไทยนอกจากจะแบ่งตามที่กล่าวแล้วอาจแบ่งได้เป็นลักษณะต่าง ๆ โดยอาศัยหัวตัวอักษร ทางเดินของเส้น ขนาดความกว้างของตัวอักษรและขนาดความสูงเป็นเกณฑ์ เพื่อความสะดวกในการออกแบบก็สามารถทำได้ ไม่ว่าจะเป็นในลักษณะใด ก็มีจุดประสงค์เพื่อความสะดวกในการออกแบบตัวอักษรให้มีความประสานกลมกลืนกันทั้งชุดทั้งสิ้น

ประเภทของตัวอักษร

ลักษณะเด่นชัดของตัวอักษรที่ทำให้รู้ปลักษณ์หลากหลายรูปแบบ เนื่องมาจากการออกแบบเพื่อให้ความสอดคล้องและเหมาะสมกับลักษณะการใช้งานที่แตกต่างกัน การประดิษฐ์ให้เกิดรูปแบบตัวอักษรใหม่ๆเกิดจากปัจจัยหลายอย่าง ได้แก่ การสร้างเครื่องมือที่ใช้เขียนตัวอักษร การประดิษฐ์ตัวอักษรเพื่อใช้เฉพาะงาน การพัฒนาเทคโนโลยีทำให้มีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จะสนับสนุนให้การออกแบบทำได้อย่างสะดวกและมีความประณีตสวยงามมากยิ่งขึ้น

ตัวอักษรในภาษาไทย แบ่งได้ตามรูปลักษณะที่แตกต่างกันตามลักษณะทางกายภาพ หรือทัศนธาตุ เป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

1) ตัวอักษรแบบมาตรฐานหรือแบบราชการ ตัวอักษรแบบนี้มีลักษณะเรียบง่าย มีระเบียบ มีหัวอักษร ที่เรียกว่าเป็นแบบมาตรฐานหรือแบบราชการเพราะได้รับการรับรองโดยทางราชการ มีลักษณะเป็นแบบตัวเรียงพิมพ์ในระบบงานพิมพ์ หรือแบบตัวอักษรในเครื่องพิมพ์ดีด มีทั้งแบบตัวธรรมดา ตัวหนา ตัวบาง และตัวเอน มักนิยมใช้ในลักษณะของข้อความรายละเอียด ตัวอักษรที่มีขนาดเล็ก เอกสารทางราชการ และงานสื่อสิ่งพิมพ์ทั่ว ๆ ไป รูปลักษณะของแบบตัวอักษรประเภทนี้ก็มีมากมาย แต่ละรูปแบบจะมีลักษณะและรายละเอียดที่แตกต่างกันไป นักออกแบบอาจประดิษฐ์ให้เกิดจุดเด่นที่หัวตัวอักษรที่หลังคาตัวอักษรที่รูปร่างตัวอักษร หรือที่สัดส่วนของตัวอักษร เป็นต้น

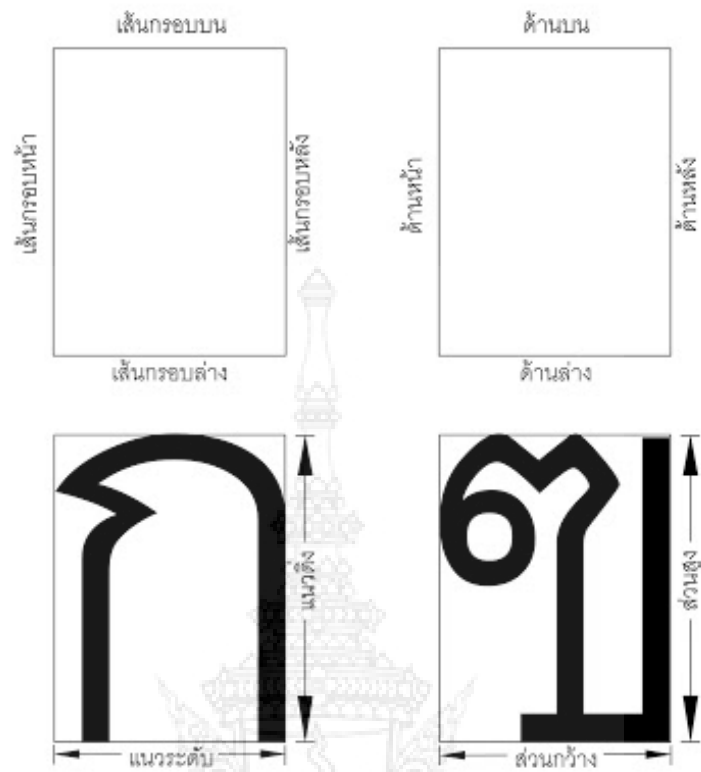
2) ตัวอักษรแบบคัดลายมือหรือตัวเขียน ตัวอักษรประเภทนี้เกิดจากการคัดหรือเขียนด้วยวัสดุหรือปากกาประเภทต่าง ๆ อาจเป็นการเขียนโดยอิสระ หรืออาจมีเครื่องมือประกอบบ้างก็ได้ เมื่อต้องการเน้นความประณีต ความแตกต่างของรูปแบบตัวอักษร ส่วนหนึ่งจึงเป็นแบบอักษรสำหรับงานเฉพาะกิจ ความสวยงามของตัวอักษร จึงเกิดจากความพอดีขององค์ประกอบต่าง ๆ และความแม่นยำในการเขียนแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะด้วยกัน คือ แบบตัวอาลักษณ์ แบบตัวไทยย่อแบบตัวรับปิ่น และแบบตัวเขียนอิสระหรือตัวเขียนหวัด

3) แบบตัวเขียนอิสระหรือตัวเขียนหวัด ตัวอักษรแบบคัดลายมือหรือแบบตัวเขียนเป็นการเขียนด้วยวัสดุต่าง ๆ ส่วนมากจะเป็นการเขียนด้วยปากกา ดินสอ หรือวัสดุอื่นโดยอิสระ

จึงทำให้มีรูปแบบและรูปลักษณะของแบบตัวอักษรอย่างหลากหลาย ไม่มีกฎระเบียบที่กำหนดอย่างชัดเจน การประดิษฐ์ตัวอักษรแบบตัวเขียนอิสระต้องการความประณีตใช้หลักการทางศิลปะเป็นข้อพิจารณา เช่น ทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบศิลป์ หลักแห่งความสมดุล เป็นต้น ความสวยงามและความโดดเด่นของตัวอักษรจึงต้องดูความสัมพันธ์ และความสอดคล้องของลักษณะตัวอักษรทั้งข้อความตัวเขียนอิสระ หรือตัวเขียนหวัดจะมีรูปลักษณะที่แตกต่างกันไปตามลักษณะการเลือกใช้วัสดุเขียน ลักษณะลายมือ ข้อควรระวังอย่างหนึ่งของการเขียนตัวอักษรแบบนี้ คือ ลีลาการเขียนแต่ละตัวแต่ละข้อความจะต้องเน้นลักษณะที่อ่านง่าย ไม่ยุ่งเหยิงเกินไปอันเนื่องจากการหวัดทางอักษร ตัวอักษรแบบนี้นิยมใช้เขียนเป็นหัวเรื่อง เช่น หัวคอลัมน์ หัวเรื่องนวนิยาย หัวเรื่องปกหนังสือ นิยมใช้เขียนแสดงข้อความสั้น ๆ ได้แก่ คำบรรยายประกอบภาพ หรือข้อความในสื่อโฆษณาสั้น ๆ เป็นต้น

4) ตัวอักษรแบบประดิษฐ์ ตัวอักษรแบบประดิษฐ์บางครั้งเรียกว่า อักษรแฟนซี เป็นการสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อใช้งานโดยเฉพาะ โดยเน้นให้มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากแบบทั่วไป แต่ยังมีเค้าโครงสร้างตัวอักษรตามโครงสร้างเดิม การประดิษฐ์รูปแบบตัวอักษรจึงไม่มีกฎใด ๆ ที่แน่นอนอนอาจมีหัวตัวอักษรหรือไม่ก็ได้ บางครั้งเป็นการเน้นขอบ บางครั้งเป็นการใส่ลวดลายลงบนตัวอักษร หรือใส่เงาตัวอักษร การเน้นเส้นหนาบาง ฯลฯ การประดิษฐ์ช่วยให้สามารถที่จะเน้นให้เกิดความดึงดูดใจ น่าสนใจ ละระทึกใจ ตัวอักษรแบบประดิษฐ์นิยมนำไปใช้ในงานหัวเรื่อง ชื่อหนังสือ ชื่อสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ใหม่ หัวเรื่องงานโฆษณา หัวเรื่องป้ายนิเทศ ตลอดจนป้ายโฆษณา เป็นต้น

ภาพ 15 กรอบของตัวอักษร

ที่มา : หนังสืออักษรประดิษฐ์ (วรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์, 2545 : 1)

กรอบของตัวอักษร

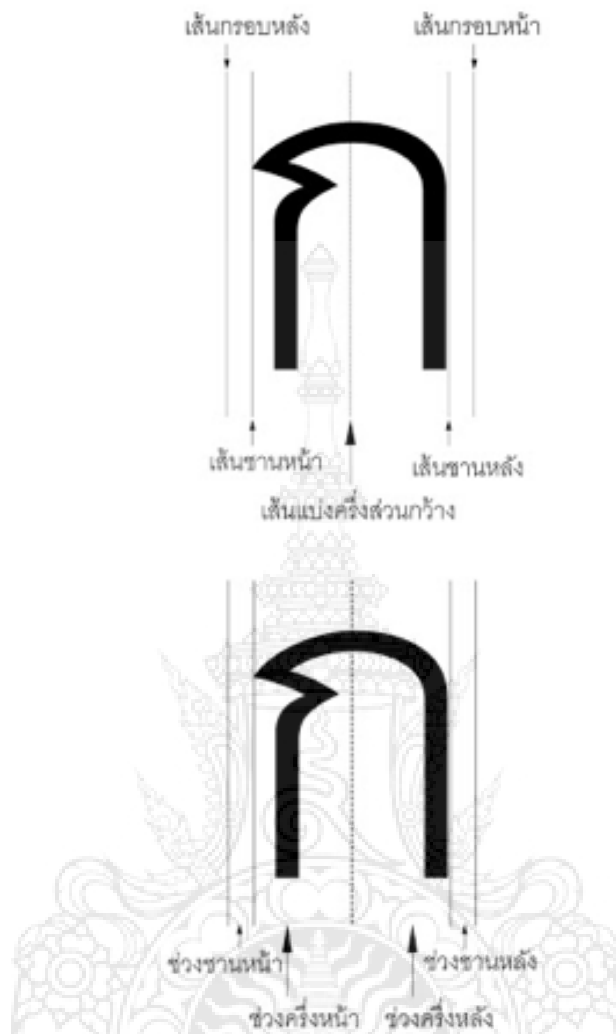
ตัวอักษรไทยแต่ละตัว มีรูปแบบโครงสร้างอยู่ในกรอบสี่เหลี่ยมภายในเส้นที่สมมุติขึ้น

เรียกว่า เส้นกรอบ ได้แก่ เส้นกรอบบน เส้นกรอบล่าง เส้นกรอบหน้า และเส้นกรอบหลัง

ตัวอักษรไทยแต่ละตัวมีด้าน 4 ด้าน ด้านบน ด้านล่าง ด้านหน้าและด้านหลัง

แนวที่ทอดไปตามส่วนสูง เรียกว่า แนวตั้ง

ระยะที่ทอดไปตามเส้นกรอบหน้าและเส้นกรอบหลังตามแนวตั้ง เรียกว่า ส่วนสูง

ภาพ 16 ความกว้างของตัวอักษร

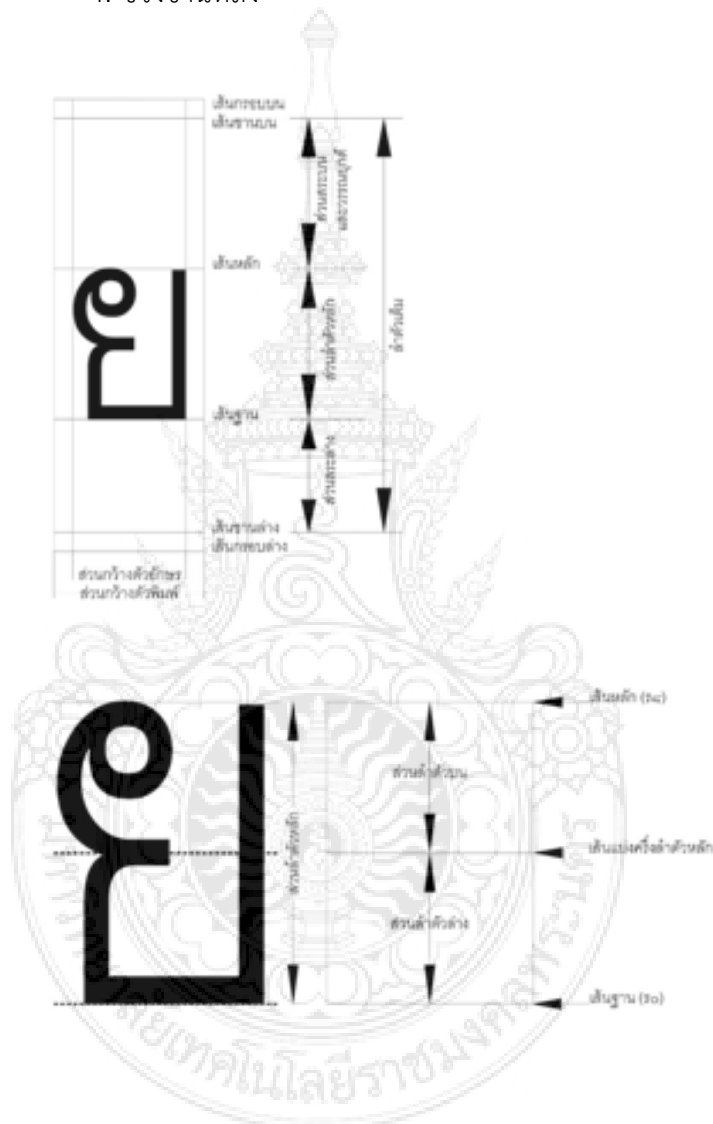
ที่มา : หนังสืออักษรประดิษฐ์ (วรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์, 2545 : 1)

เส้นกำหนดส่วนกว้างของตัวอักษร
เรียงลำดับจากด้านหน้าไปด้านหลัง ดังนี้

1. เส้นกรอบหน้า
2. เส้นแกนหน้า
3. เส้นแบ่งครึ่งส่วนกว้าง
4. เส้นแกนหลัง
5. เส้นกรอบหลัง

ความกว้างของตัวอักษร แบ่งออกเป็นช่วงต่าง ๆ เรียงลำดับจากด้านหน้าไปด้านหลัง ดังนี้

1. ช่วงชานหน้า
2. ช่วงครึ่งหน้า
3. ช่วงครึ่งหลัง
4. ช่วงชานหลัง

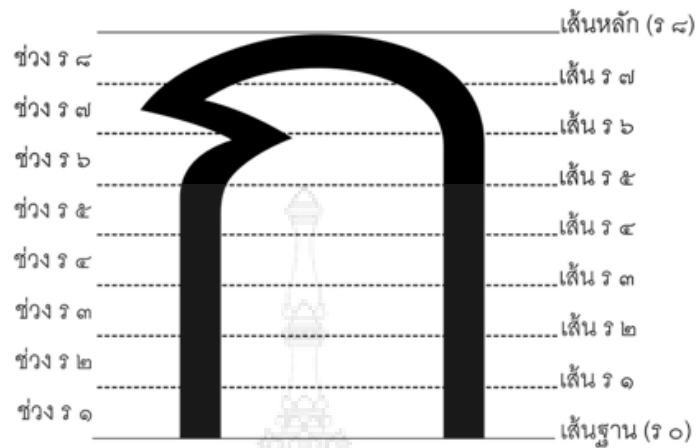

ภาพ 17 ความสูงของตัวอักษร

ที่มา : หนังสืออักษรประดิษฐ์ (วรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์, 2545 : 1)

เส้นลำดับหลักแบ่งออกเป็น 2 ส่วนเท่า ๆ กัน ตามแนวระดับ ให้ส่วนที่อยู่ระหว่างเส้นหลักกับเส้นแบ่งครึ่งลำตัวหลักเป็นส่วนลำตัวบน และส่วนที่อยู่ระหว่างเส้นแบ่งครึ่งลำตัวหลักกับเส้นฐานเป็นส่วนลำตัวล่าง

ภาพ 18 การแบ่งส่วนสูงตัวพิมพ์

ที่มา : หนังสืออักษรประดิษฐ์ (วรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์, 2545 : 1)

การแบ่งส่วนสูงตัวพิมพ์

การแบ่งส่วนสูงตัวพิมพ์ตามแนวระดับ โดยแบ่งจากเส้นหลักขึ้นไปด้านบนจนถึงเส้นกรอบบน โดยให้ระยะห่างของเส้นแต่ละเส้นเท่ากับหนึ่งหน่วยอักษร กำหนดให้เป็นเส้น ร๘, ร๑๐, ร๑๑ ไปตามลำดับ จนจดเส้นกรอบบนและให้แบ่งในลักษณะเดียวกันจากเส้นฐานลงมาจนถึงเส้นกรอบล่าง กำหนดให้เป็นเส้น ร-๑, ร-๒, ร-๓ ไปตามลำดับจนถึงเส้นกรอบล่าง

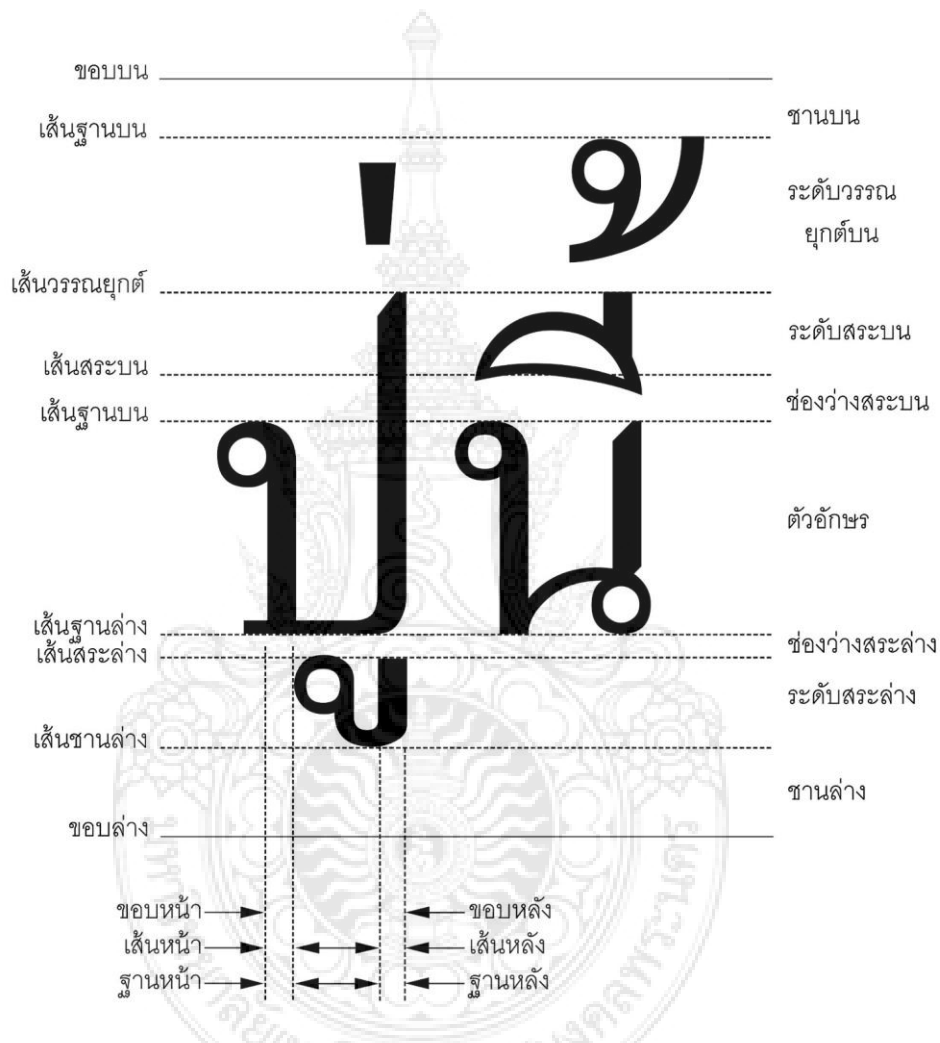
กำหนดให้ระยะห่างระหว่างเส้น ร๘ ถึงเส้น ร๙ เป็นช่วง ร๙ ระยะห่างระหว่างเส้น ร๙ ถึงเส้น ร๑๐ เป็นช่วง ร๑๐ ไปตามลำดับ และระยะห่างระหว่างเส้น ร๐ ถึงเส้น ร-๑ เป็นช่วง ร-๑ ระยะห่างระหว่างเส้น ร-๑ ถึงเส้น ร-๒ เป็นช่วง ร-๒ ตามลำดับ

ส่วนลำตัวหลักของตัวอักษร คือ ระยะระหว่างเส้นฐานถึงเส้นหลัก แบ่งออกตามแนวระดับ เป็น 8 ส่วนเท่าๆกัน เรียกว่า “หนึ่งหน่วยอักษร” โดยมีเส้นแบ่งระดับหรือเรียกย่อว่าเส้น “ร” ดังนี้

- 1) เส้น ร๐ เป็นเส้นฐาน
- 2) เส้น ร๑
- 3) เส้น ร๒
- 4) เส้น ร๓
- 5) เส้น ร๔ เป็นเส้นแบ่งครึ่งลำตัวหลัก
- 6) เส้น ร๕
- 7) เส้น ร๖

- 8) เส้น ร๗
9) เส้น ร๘ เป็นเส้นหลัก

กำหนดให้ระยะห่างระหว่างเส้น ร๐ ถึงเส้น ร๑ เป็นช่วง ร๑ ระยะห่างระหว่างเส้น ร๑ ถึง ร๒ เป็นช่วง ร๒ ไปตามลำดับ จนถึงช่วง ร๘

ภาพ 19 ชื่อเรียกและขอบเขตตัวอักษร

ที่มา : หนังสืออักษรประดิษฐ์ (วรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์, 2545 : 1)

สัดส่วนและโครงสร้างตัวอักษร

การออกแบบตัวอักษรให้มีความสวยงามต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องสัดส่วนและโครงสร้างตัวอักษร สัดส่วนตัวอักษรจะมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างตัวอักษรอย่างแน่นแฟ้น ก่อนจะเริ่มต้นออกแบบตัวอักษรควรเขียนรูปร่างเค้าโครงตัวอักษรก่อนเสมอเพื่อให้เห็นรูปร่างและสัดส่วนในภาพรวม

เสียก่อน ในขั้นตอนนี้ผู้ออกแบบสามารถที่จะปรับแต่งสัดส่วน และรูปร่างให้ได้ตามความต้องการ ความพอดีของเค้าโครงตัวอักษรและรูปร่างจะมีผลทำให้สามารถอ่านตัวหนังสือได้ง่ายขึ้น ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่นักออกแบบจะต้องระลึกไว้อยู่เสมอ ในการจัดเค้าโครงร่างตัวอักษรนอกจากจะต้องพิจารณาเรื่องสัดส่วนแล้ว ยังต้องศึกษาเกี่ยวกับพื้นที่ว่างภายในและภายนอกตัวอักษรด้วย เกี่ยวกับเรื่องนี้ ส่วนใหญ่นักออกแบบไม่ค่อยเข้าใจเรื่องนี้จึงไม่ได้เน้นเรื่องพื้นที่ว่าง ภายในตัวอักษร มักจะเน้นเฉพาะเรื่องเส้นตัวอักษรเสียมากกว่าจึงมีผลทำให้ รูปร่างตัวอักษรโดยรวม ไม่สม่ำเสมอ แน่นไปบ้างหรืออาจจจะว่างมากเกินไป การออกแบบให้ตัวอักษร จึงต้องเน้นภาพโดยรวมของตัวอักษรทุกรูปแบบ ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษและภาษาอื่น ๆ เพื่อให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ในการออกแบบจึงควรได้ทำความเข้าใจ สิ่งต่อไปนี้

- 1) สัดส่วนเกี่ยวกับตัวอักษร
- 2) โครงสร้างตัวอักษร
- 3) ขนาดของตัวอักษร
- 4) พื้นที่ว่างภายในและภายนอกตัวอักษร
- 5) ลักษณะของเส้นอักษร
- 6) หัวของตัวอักษร
- 7) ลักษณะของเชิง
- 8) ช่องไฟ
- 9) สัดส่วนเกี่ยวกับตัวอักษร

สัดส่วนที่จะกล่าวถึงนั้น หมายถึงสัดส่วนของความกว้าง และความสูงของตัวอักษร ความกว้างและความสูงจะต้องสัมพันธ์กับรูปแบบตัวอักษรที่ออกแบบในแต่ละตัว สัดส่วนของอักษรทุกตัวจะต้องสัมพันธ์กันมิได้หมายถึงจะต้องให้เท่ากันหมด แต่จะต้องไม่ขัดแย้งกันมากจนเกินไป จุดที่จะต้องเน้นในที่นี้คือ ความสัมพันธ์ของขนาดสัดส่วนระหว่างตัวอักษรนี้ คือ การได้ส่วนกันของความกว้าง และความสูงของตัวอักษรเกือบทุกตัวต้องเป็นไปอย่างได้ส่วนกันเสมอ

โครงสร้างตัวอักษร

ก่อนจะทำการออกแบบทุกครั้งต้องพิจารณาถึงลักษณะของโครงสร้างตัวอักษรเสมอ การศึกษาทำความเข้าใจลักษณะโดยรวมของตัวอักษรที่จะเห็นส่วนประกอบของเส้นที่ประกอบกันเป็นตัวอักษร ผู้ออกแบบจะต้องจัดกลุ่มตัวอักษร ที่มีลักษณะคล้ายกันแบ่งให้เป็นหมวดหมู่ เพื่อจะได้เขียนหรือกำหนดให้โครงสร้างนั้นมีขนาดที่สม่ำเสมอ และนำการออกแบบให้รายละเอียดของโครงสร้างตัวอักษรทั้งหมดมีความสัมพันธ์กันโดยตลอด

ขนาดของตัวอักษร

ขนาดของตัวอักษรไทยไม่เท่ากัน บางตัวกว้างบางตัวแคบ นอกจากจะแบ่งตัวอักษรตามสัดส่วนแล้ว อาจแบ่งตัวอักษรตามขนาดความกว้างเป็นพวกๆ ได้ดังนี้

1) อักษรที่มีขนาดเท่ากัน ซึ่งมีมากที่สุด เรียกว่าอักษร "ตัวเต็ม" ได้แก่ อักษร ก ค ฅ ง จ ช ซ เป็นต้น

2) อักษรที่มีขนาดโตกว่าปกติ มีอยู่ไม่มากนัก ซึ่งมีขนาดโตกว่าพวกแรกไปครึ่งตัว เรียกว่าอักษร "ตัวครึ่ง" ได้แก่ ฦ ร ฤ ล

3) ตัวอักษรที่มีลักษณะบางพิเศษ เรียกว่า "ครึ่งตัว" ได้แก่ เ โ ไ ะ
พื้นที่ว่างภายในและภายในตัวอักษร

จะเห็นได้ว่าตัวอักษรทุกตัวจะต้องมีพื้นที่ว่างภายในและพื้นที่ว่างรอบนอกตัวอักษรเสมอ พื้นที่ว่างภายในตัวอักษรจะมีผลให้เกิดความสวยงามมากน้อยของแต่ละตัวอักษร ส่วนพื้นที่ว่างรอบนอกก็จะมีผลต่อการเห็นรูปร่างของตัวอักษรแต่ละตัวเช่นกัน รวมทั้งผลกระทบทั้งในแง่บวกและแง่ลบเสมอ เมื่อต้องนำมารวมกันตัวอักษรอื่นเพื่อให้เป็นคำหรือข้อความ

ลักษณะของเส้นอักษร ได้แก่ความหนาบางของเส้น ตัวอักษรบางแบบอาจเป็นเส้นหนาบางแบบอาจจะเป็นเส้นบาง หรืออาจจะเป็นลักษณะเส้นหนาบางรวมกัน นอกจากนี้ยังรวมถึงลักษณะของเส้นในแนวตั้ง แนวราบ แนวเฉียง หรือเส้นโค้งด้วย การออกแบบต้องกำหนดให้เส้นอักษรทุกตัวเป็นไปในลักษณะเดียวกัน เช่น หนาเท่ากันหมด บางเท่ากันทุกตัว หรือเส้นแนวตั้งเป็นแบบเส้นหนาเส้นแนวราบต้องเป็นเส้นบาง เป็นต้น

หัวของตัวอักษร

โดยเฉพาะการออกแบบตัวอักษรไทย ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะแบบมีหัวทั้งสิ้น หากกำหนดให้เป็นแบบอย่างใดก็ต้องเป็นแบบอย่างเดียวกันตลอด การออกแบบหัวอักษรต้องให้มีความสอดคล้องกับรูปแบบโดยรวมของตัวอักษรด้วย มิฉะนั้นจะดูขัดแย้งกับความรู้สึกเสมอ แบบหัวอักษรอาจเป็นแบบกลม แบบเหลี่ยม มีลักษณะโปร่ง หรือแบบหัวตัด (สำหรับตัวอักษรเว็บ) เป็นต้น การกำหนดตำแหน่งและขนาดของหัวตัวอักษรต้องเท่ากันและตำแหน่งเดียวกันสำหรับอักษรที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันหรือลักษณะคล้ายกัน

ลักษณะของเชิงตัวอักษรโรมันบางแบบจะมีเชิงหรือ Serif ในการออกแบบให้เกิดรูปแบบใหม่ ๆ อาจกำหนดให้เชิงเป็นลักษณะอย่างไรก็ได้ แต่เมื่อกำหนดให้เป็นอย่างไรก็ต้องให้เหมือนกันทุกตัวอักษร การออกแบบตัวอักษรไทยเพื่อใช้ร่วมกับตัวอักษรโรมันในภาษาอังกฤษ ก็สามารถออกแบบให้ตัวอักษรมีเชิงได้อย่างสวยงามได้เช่นกัน

ช่องไฟ

ช่องไฟของตัวอักษร เป็นสิ่งสำคัญในการออกแบบตัวอักษร ผู้ออกแบบจึงต้องเข้าใจเรื่องช่องไฟ เพราะการเว้นระยะช่องไฟที่เหมาะสม จะช่วยให้คำหรือข้อความที่เขียนสวยงาม อ่านง่าย ดูสบายตา น่าอ่าน การจัดช่องไฟของตัวอักษรมีแนวการจัดอยู่ 2 ประการ คือ

1) ระยะช่องไฟระหว่างตัวอักษร เป็นการกำหนดระยะช่องไฟ ระหว่างตัวอักษร และตัวที่ต้องมีระยะห่างกันพองามไม่ติดกันหรือห่างกันจนเกินไป การเว้นระยะช่องไฟแต่ละตัวไม่ควรกำหนดว่าจะต้องห่างกันเท่าไร เพราะว่าตัวอักษรแต่ละตัวจะมีลักษณะที่แตกต่างกันเสมอ ควรจัดระยะช่องไฟโดยคำนึงถึงปริมาตรที่มีความสมดุลโดยประมาณในระหว่างตัวอักษร

2) ระยะช่องไฟระหว่างบรรทัด การเว้นระยะระหว่างบรรทัด มีจุดประสงค์เพื่อให้อ่านง่ายและดูสวยงาม หลักสำคัญในการกำหนดระยะระหว่างบรรทัด คือ วัดระยะจากตัวอักษรต่ำสุดของแถวบนกับตัวอักษรสูงสุดของแถวล่างให้ระยะห่างพอสมควร เมื่อจัดวางตัวอักษรทั้งสองแถวแล้วอักษรต้องไม่ซ้อนทับกัน

สัญลักษณ์ (Symbol)

เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ที่ไม่เป็นสื่อทางสากล นอกจากจะเป็นภาระต่อผู้ประกอบการแล้ว ยังเป็นกำแพงการค้า ทำให้สินค้าไม่สามารถผ่านพรมแดนประเทศต่าง ๆ ได้อย่างเสรี องค์กรภาคเอกชนหลายหน่วยงานจึงได้ร่วมกันพัฒนาเครื่องหมายสากลขึ้นเพื่อให้ผู้ประกอบการในสาขาที่เกี่ยวข้อง สัญลักษณ์มีวิธีการในการสื่อสารที่กระชับและตัดส่วนที่ไม่จำเป็นออก โดยอาจแบ่งสัญลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์ได้ 2 ประเภท (มณฑล มิตรเจริญถาวร, 2548 : 60) ได้แก่

1) เครื่องหมาย/สัญลักษณ์ (Mark) สัญลักษณ์ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่บ่งบอกถึงองค์กรหรือตราสินค้า ได้แก่ เครื่องหมายการค้า (Logo) ตราสินค้า (Brand) และตรารับรองต่าง ๆ เครื่องที่ใช้มากที่สุดคือ ตราสินค้า ซึ่งในปัจจุบันมีตราสินค้าบนบรรจุภัณฑ์อยู่ 3 รูปแบบคือ ตราสินค้าที่เป็นภาพ ตราสินค้าที่เป็นตัวอักษร ตราสินค้าที่เป็นทั้งภาพและตัวอักษรพร้อมกัน

2) สัญลักษณ์ภาพ (Pictographs) มักจะเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อเกี่ยวกับตัวสินค้าโดยตรง เช่น ขายนื้ออ้าว สัญลักษณ์จะเป็นรูปวัวเพื่ออธิบายตัวผลิตภัณฑ์

เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ที่นำมาใช้ในการออกแบกรูปภาพส่วนใหญ่มีดังนี้ (ศักดา บุญยิต, 2545 : 87-93) ตราสินค้าบนบรรจุภัณฑ์ เครื่องหมายรับรอง เครื่องหมายบอกหรือเตือน เครื่องหมายอื่น ๆ

ชนิดของภาพสัญลักษณ์

ภาพสัญลักษณ์มีส่วนสำคัญอยู่ 2 ส่วนคือส่วนที่เป็นภาพและส่วนที่เป็นตัวหนังสือ ซึ่งนำมาจัดเป็นหมวดหมู่และแบ่งภาพสัญลักษณ์ออกเป็นชนิดต่าง ๆ ดังนี้

1) Pictograph

Pictograph คือ ภาษาภาพ ซึ่งก็คือภาพที่สื่อความหมายได้โดยไรตัวอักษรอธิบาย มีลักษณะเรียบง่ายที่สุดและเป็นสากล ได้แก่ ป้ายจราจร ป้ายบอกทิศทางตามสถานที่ การออกแบบ Pictograph นั้นส่วนสำคัญที่สุดคือ เรื่องของการสื่อความหมายเวลาออกแบบต้องคำนึงถึงคนส่วนใหญ่ที่จะดูภาพนั้นภาพที่ได้จะต้องไม่มีรายละเอียดซับซ้อนเป็นอันตราย เพราะรายละเอียดต่าง ๆ เหล่านั้นจะเบี่ยงเบนประเด็นการสื่อความหมายทำให้บางคนอาจเข้าใจภาพไปในทางอื่นได้

2) Symbol

Symbol คือ สัญลักษณ์ไม่มีตัวอักษรในการสื่อความหมาย ส่วนใหญ่จะใช้เป็นสัญลักษณ์องค์กร สถาบัน บริษัท ฯลฯ ที่มาของภาพสัญลักษณ์อาจมาได้หลายทางสุดแต่นักออกแบบจะวางแนวความคิดอะไรในการออกแบบ

3) Letter Mark

Letter Mark คือ ภาพตัวอักษร หรือภาพสัญลักษณ์ที่ใช้ตัวอักษรในการสื่อความหมาย โดยอาจจะหยิบชื่อหรือสโลแกนมาวางทำการตัดแปลงตัวอักษรต่าง ๆ เหล่านั้นสักเล็กน้อย นิยมใช้กันเป็นเครื่องหมายการค้าของบริษัทโดยทั่วไป เพราะทำให้คนที่เห็นจดจำได้ง่ายและพูดต่อกันมากที่สุด ซึ่งทำให้ชื่อเหล่านี้ติดตลาดหรือเป็นที่จดจำของคนโดยส่วนใหญ่

4) Logos

คนส่วนใหญ่มักจะพูดเหมารวมเอาเครื่องหมายการค้าทั้งหมดเป็นโลโก้ (Logo) อาจเพราะเป็นชื่อที่เรียกจนติดปาก ซึ่งจริง ๆ แล้วโลโก้คือ ภาพสัญลักษณ์ที่เป็นตัวอักษรอ่านออก เสียงเป็นคำ เป็นประโยคใด ซึ่งส่วนใหญ่ก็หนีไม่พ้นชื่อสินค้าชื่อบริษัทนั่นเอง

5) Combination Mark

Combination Mark คือ ภาพสัญลักษณ์ที่มีการผสมผสานระหว่างภาพและตัวอักษรเข้ามาไขว้รวมกัน เพื่อสื่อความหมายตามที่นักออกแบบวางไว้

6) Trade Mark

TradeMark คือ เครื่องหมายการค้า ได้แก่ ภาพสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่มีมาข้างต้นทั้งหมด แต่หยิบมาเลือกใช้ให้เข้ากับบุคลิก (Character) ของสินค้าต่าง ๆ ส่วนจะเป็นแบบไหนนั้นก็จะต้องขึ้นอยู่กับนักออกแบบและเจ้าของกิจการนั้น

สี

สี (COLOUR) หมายถึง ลักษณะกระทบต่อสายตาให้เห็นเป็นสีมีผลถึงจิตวิทยา คือมีอำนาจให้เกิดความเข้มของแสงที่อารมณ์และความรู้สึกได้ การที่ได้เห็นสีจากสายตาสายตาจะส่งความรู้สึกไปยังสมองทำให้เกิดความรู้สึกต่าง ๆ ตามอิทธิพลของสี เช่น สดชื่น ร้อน ตื่นเต้น เศร้า สีมี่ความหมายอย่างมากเพราะศิลปินต้องการใช้สีเป็นสื่อสร้างความประทับใจในผลงานของศิลปะและสะท้อนความประทับใจนั้นให้บังเกิดแก่ผู้ดูมนุษย์เกี่ยวข้องกับสีต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลาเพราะทุกสิ่งที่อยู่รอบตัวนั้นล้วนแต่มีสีสันทันแตกต่างกันมากมาย สีนั้นมีหลักวิชาเป็นวิทยาศาสตร์จึงควรทำความเข้าใจวิทยาศาสตร์ของสีจะบรรลุผลสำเร็จในงานมากขึ้น ถ้าไม่เข้าใจเรื่องสีดีพอสมควร ถ้าได้ศึกษาเรื่องสีดีพอแล้ว งานศิลปะก็จะประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

คำจำกัดความของสี

- 1) แสงที่มีความถี่ของคลื่นในขนาดที่ตามนุษย์สามารถรับสัมผัสได้
- 2) แม่สีที่เป็นวัตถุ (PIGMENTARY PRIMARY) ประกอบด้วย แดง เหลือง น้ำเงิน
- 3) สีที่เกิดจากการผสมของแม่สี

คุณลักษณะของสี

สีแท้ (HUE) คือ สีที่ยังไม่ถูกสีอื่นเข้าผสม เป็นลักษณะของสีแท้ที่มีความสะอาดสดใส เช่น แดง เหลือง น้ำเงิน เป็นต้น

สีอ่อนหรือสีจาง (TINT) ใช้เรียกสีแท้ที่ถูกผสมด้วยสีขาว เช่น สีเทา, สีชมพู เป็นต้น

สีแก่ (SHADE) ใช้เรียกสีแท้ที่ถูกผสมด้วยสีดำ เช่น สีน้ำตาล เป็นต้น

ประวัติความเป็นมาของสี

มนุษย์เริ่มมีการใช้สีตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ มีทั้งการเขียนสีลงบนผนังถ้ำ ผงหินบนพื้นผิวเครื่องปั้นดินเผา และที่อื่น ๆ ภาพเขียนสีบนผนังถ้ำ เริ่มทำตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในทวีปยุโรป ก่อนสมัยประวัติศาสตร์ในสมัยหินเก่าตอนปลาย ภาพเขียนสีที่มีชื่อเสียงในยุคนี้พบที่ประเทศฝรั่งเศสและประเทศสเปน ส่วนในประเทศไทย กรมศิลปากรได้สำรวจพบภาพเขียนสีสมัยก่อนประวัติศาสตร์บนผนังถ้ำและเพิงหินในที่ต่าง ๆ จะมีอายุระหว่าง 1500-4000 ปี เป็นสมัยหินใหม่และยุคโลหะได้ค้นพบตั้งแต่ปี พ.ศ. 2465 ครั้งแรกพบบนผนังถ้ำในอ่าวพังงา ต่อมาก็ค้นพบอีกซึ่งมีอยู่ทั่วไป เช่น จังหวัดกาญจนบุรี อุทัยธานี เป็นต้น สีที่เขียนบนผนังถ้ำส่วนใหญ่เป็นสีแดง นอกนั้นจะมีสีส้ม สีเลือดหมู สีเหลือง สีน้ำตาล และสีดำสบนเครื่องปั้นดินเผา ได้ค้นพบการเขียนลายครั้งแรกที่บ้านเชียงจังหวัดอุดรธานี เมื่อปี พ.ศ. 2510 สีที่เขียนเป็นสีแดงเป็นรูปลายก้านขดจิตกรรมฝาผนังตามวัดต่าง ๆ สมัยสุโขทัยและอยุธยาเป็นหลักฐานว่า ใช้สีในการเขียนภาพหลายสี แต่ก็อยู่ในวงจำกัดเพียง 4 สี คือ สีดำ สีขาว สีดินแดง และสีเหลืองในสมัยโบราณนั้น ช่างเขียนจะเอาวัตถุต่าง ๆ ในธรรมชาติมา

ใช้เป็นสีสำหรับเขียนภาพ เช่น ดินหรือหินขาวใช้ทำสีขาว สีดำก็เอามาจากเขม่าไฟ หรือจากตัวหมึกจีน เป็นชาติแรกที่พยายามค้นคว้าเรื่องสีธรรมชาติได้มากกว่าชาติอื่น ๆ คือ ใช้หินนำมาบดเป็นสีต่าง ๆ สีเหลืองนำมาจากยางไม้ รงหรือรงทอง สีครามก็นำมาจากต้นไม้ส่วนใหญ่แล้วการค้นคว้าเรื่องสีก็เพื่อที่จะนำมาใช้ย้อมผ้าต่าง ๆ ไม่นิยมเขียนภาพเพราะจีนมีคติในการเขียนภาพเพียงสีเดียว คือ สีดำโดยใช้หมึกจีนเขียน

สีสามารถแยกออกเป็น 2 ประเภทคือ สีธรรมชาติ และสีที่มนุษย์สร้างขึ้น

สีธรรมชาติ เป็นสีที่เกิดขึ้นเองธรรมชาติ เช่น สีของแสงอาทิตย์ สีของท้องฟ้ายามเช้า เย็น สีของรุ่งกีนน้ำ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเองธรรมชาติ ตลอดจนสีของ ดอกไม้ ต้นไม้ พื้นดิน ท้องฟ้า น้ำทะเล

สีที่มนุษย์สร้างขึ้น หรือได้สังเคราะห์ขึ้น เช่น สีวิทยาศาสตร์ มนุษย์ได้ทดลองจากแสงต่าง ๆ เช่น ไฟฟ้า นำมาผสมโดยการทอแสงประสานกัน นำมาใช้ประโยชน์ในด้านการละคร การจัดฉากเวที โทรทัศน์ การตกแต่งสถานที่

แม่สี

สีต่าง ๆ นั้นมีอยู่มากมายแหล่งกำเนิดของสีและวิธีการผสมของสีตลอดจนรู้สึกที่มีต่อสีของมนุษย์แต่ละกลุ่มย่อมไม่เหมือนกัน สีต่าง ๆ ที่ปรากฏนั้นย่อมเกิดขึ้นจากแม่สีในลักษณะที่แตกต่างกันตามชนิดและประเภทของสีนั้น แม่สี คือ สีที่นำมาผสมกันแล้วทำให้เกิดสีใหม่ที่มีลักษณะแตกต่างไปจากสีเดิม

แม่สี มีอยู่ 2 ชนิด คือ

1) แม่สีของแสง เกิดจากการหักเหของแสงผ่านแท่งแก้วปริซึม มี 3 สี คือ สีแดง สีเหลือง และสีน้ำเงิน อยู่ในรูปของแสงรังสี ซึ่งเป็นพลังงานชนิดเดียวที่มีสี คุณสมบัติของแสงสามารถนำมาใช้ ในการถ่ายภาพ ภาพโทรทัศน์ การจัดแสงสีในการแสดงต่าง ๆ เป็นต้น

2) แม่สีวัตถุธาตุ เป็นสีที่ได้มาจากธรรมชาติ และจากการสังเคราะห์โดยกระบวนการเคมี มี 3 สี คือ สีแดง สีเหลือง และสีน้ำเงิน แม่สีวัตถุธาตุเป็นแม่สีที่นำมาใช้งานกันอย่างกว้างขวางในวงการศิลปะ วงการอุตสาหกรรม ฯลฯ แม่สีวัตถุธาตุ เมื่อนำมาผสมกันตามหลักเกณฑ์ จะทำให้เกิดวงจรัส ซึ่งเป็นวงสีธรรมชาติ เกิดจากการผสมกันของแม่สีวัตถุธาตุเป็นสีหลักที่ใช้งานกันทั่วไปในวงจรัส จะแสดงสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

วงจรัส (Colour Circle)

สีขั้นที่ 1 คือ แม่สี ได้แก่ สีแดง สีเหลือง สีน้ำเงิน

สีขั้นที่ 2 คือ สีที่เกิดจากสีขั้นที่ 1 หรือแม่สีผสมกันในอัตราส่วนที่เท่ากันจะทำให้เกิดสีใหม่ 3 สี ได้แก่

สีแดง ผสมกับสีเหลือง ได้สี ส้ม

สีแดง ผสมกับสีน้ำเงิน ได้สีม่วง

สีเหลือง ผสมกับสีน้ำเงิน ได้สีเขียว

สีขั้นที่ 3 คือ สีที่เกิดจากสีขั้นที่ 1 ผสมกับสีขั้นที่ 2 ในอัตราส่วนที่เท่ากัน จะได้สีอื่นๆ

อีก 6 สี คือ

สีแดง ผสมกับสีส้ม ได้สี ส้มแดง

สีแดง ผสมกับสีม่วง ได้สีม่วงแดง

สีเหลือง ผสมกับสีเขียว ได้สีเขียวเหลือง

สีน้ำเงิน ผสมกับสีเขียว ได้สีเขียวน้ำเงิน

สีน้ำเงิน ผสมกับสีม่วง ได้สีม่วงน้ำเงิน

สีเหลือง ผสมกับสีส้ม ได้สีส้มเหลือง

วรรณะของสี คือสีที่ให้ความรู้สึกร้อน-เย็น ในวงจรสีจะมีสีร้อน 7 สี และ สีเย็น 7 สี

ซึ่งแบ่งที่ สีม่วงกับสีเหลือง ซึ่งเป็นได้ทั้งสองวรรณะ

สีตรงข้าม หรือสีตัดกัน หรือสีคู่ปฏิปักษ์ เป็นสีที่มีค่าความเข้มของสี ตัดกันอย่างรุนแรง ในทางปฏิบัติไม่นิยมนำมาใช้ร่วมกัน เพราะจะทำให้แต่ละสีไม่สดใสเท่าที่ควร การนำสีตรงข้ามกันมาใช้ร่วมกัน อาจกระทำได้ดังนี้

1. มีพื้นที่ของสีหนึ่งมาก อีกสีหนึ่งน้อย
2. ผสมสีอื่น ๆ ลงไปสีใดสีหนึ่ง หรือทั้งสองสี
3. ผสมสีตรงข้ามลงไปในสีทั้งสองสี

สีกลาง คือ สีที่เข้าได้กับสีทุกสี สีกลางในวงจรสี มี 2 สี คือ สีน้ำตาล กับ สีเทา สีน้ำตาล เกิดจากสีตรงข้ามกันในวงจรสีผสมกัน ในอัตราส่วนที่เท่ากัน สีน้ำตาลมี คุณสมบัติสำคัญ คือ ใช้ผสมกับสีอื่นแล้วจะทำให้สีนั้น ๆ เข้มขึ้นโดยไม่เปลี่ยนแปลงค่าสี ถ้าผสมมาก ๆ เข้าก็จะกลายเป็นสีน้ำตาล สีเทา เกิดจากสีทุกสี ๆ สีในวงจรสีผสมกัน ในอัตราส่วนเท่ากัน สีเทา มีคุณสมบัติที่สำคัญ คือ ใช้ผสมกับสีอื่น ๆ แล้วจะทำให้มีดหม่น ใช้ในส่วนที่เป็นเงา

แม่สีวรรณะธาตุ

แม่สีวรรณะธาตุนั้น หมายถึง วรรณะที่มีสีอยู่ในตัว สามารถนำมาระบาย ทา ย้อม และผสมได้ เพราะมีเนื้อสีและสีเหมือนตัวเอง เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า แม่สีของช่างเขียนสีต่าง ๆ จะเกิดขึ้นมาอีกมาก ด้วยการผสมของแม่สีซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 3 สีคือ แดง (CRIMSON LEKE) เหลือง (GAMBOGE TINT) น้ำเงิน (PRUSSIAN BLUE)

สีแดง (CRIMSON LAKE) สะท้อนรังสีของสีแดงออกมาแล้วดึงดูดเอาสีน้ำเงินกับสีเหลืองซึ่งต่างผสมกันในตัวแล้วกลายเป็นสีเขียว อันเป็นคู่สีของสีแดง

สีเหลือง (GAMBOGE YELLOW) สะท้อนรังสีของสีเหลืองออกมาแล้วดึงดูดเอาสีแดงกับสีน้ำเงินซึ่งผสมกันในตัวแล้วกลายเป็นสีม่วง อันเป็นคู่สีของสีเหลือง

สีน้ำเงิน (PRESSION BLUE) สะท้อนรังสีของสีน้ำเงินออกมาแล้วดึงดูดเอาสีแดงกับสีเหลืองเข้ามาแล้วผสมกันก็จะกลายเป็นสีส้ม ซึ่งเป็นคู่สีของสีน้ำเงิน

ความหมายของสี	
ชื่อสี	ความหมาย-อารมณ์
Yellow-Green	การเจ็บป่วย – ความอิจฉา – ชี้อลาด – การแตกแยก
Yellow	ความสุข – พลังงาน – ความเจริญ – การเรียนรู้ – การสร้างสรรค์
White	ความบริสุทธิ์ – ความดี – ความดีพร้อม – ความเรียบง่าย – ความยุติธรรม
Red	พลัง – อันตราย – สงคราม – อำนาจ
Purple	ความหยิ่งรู้ – ความทะเยอทะยาน – ความก้าวหน้า – ความสง่างาม – อำนาจ
Pink	เป็นมิตร – ความรัก – ความโรแมนติก – ความเคารพ
Orange	กำลัง – ความมีโชค – พลังชีวิต – การให้กำลังใจ – ความสุข
Light Yellow	ปัญญา – ความฉลาด
Light Red	ความรู้สึที่ดีใจ – เรื่องทางเพศรส – ความรู้สึกของความรัก
Light Purple	เรื่องรักใคร่ – ความสงบ –
Light Green	ความกลมกลืน – ความสงบ – สันติภาพ
Light Blue	การหยิ่งรู้ – โอกาส – ความเข้าใจ – ความอดทน – ความอ่อนโยน
Green	ความอุดมสมบูรณ์ – การเติบโต – การกลับมาของมิตรภาพ
Gold	สติปัญญา – ความร่ำรวย – ความสว่าง – ความสำเร็จ – โชคลาภ
Dark Yellow:	การตักเตือน – การเจ็บป่วย – ความเสื่อม – ความอิจฉา
Dark Red	ความโกรธ – ความรุนแรง – ความกล้าหาญ – กำลังใจ
Dark Purple	ความสูงส่ง – ความปรารถนาอันแรงกล้า – ความหุหุรา

ตาราง 19 ความหมายของสี

Dark Green	ความทะเยอทะยาน – ความโลภ – ความริษยา
Dark Blue	ความจริง – สัจธรรม – อำนาจ – ความรู้ – ความซื่อสัตย์ – การป้องกัน
Brown	ความอดทน – ความมั่นคง
Blue	สุขภาพ – ความเชื่อถือ – ไหวพริบ – จงรักภักดี – ความเลื่อมใส – ความถูกต้อง
Black	ความลึกลับ – ความตาย – อำนาจ – พลัง – ความแรง – สิ่งชั่วร้าย – ความปราณีต
Aqua	การป้องกัน – สุขภาพ

ตาราง 19 ความหมายของสี (ต่อ)

จิตวิทยาสีกับความรู้สึก (Psychology of Colour)

ในด้านจิตวิทยาสี เป็นตัวกระตุ้นความรู้สึกและมีผลต่อจิตใจของมนุษย์ สีต่าง ๆ จะให้ความรู้สึกที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงมักใช้สีเพื่อสื่อความรู้สึกและความหมายต่าง ๆ ได้แก่

สีแดง ให้ความรู้สึกเร่าร้อน รุนแรง อันตราย ตื่นเต้น

สีเหลือง ให้ความรู้สึก สว่าง อบอุ่น แจ่มแจ้ง ร่าเริง ศรัทธา มั่งคั่ง

สีเขียว ให้ความรู้สึก สดใส สดชื่น เย็น ปลอดภัย สบายตา มุ่งหวัง

สีฟ้า ให้ความรู้สึก ปลอดภัย แจ่มใส กว้าง ปรารถนา

สีม่วง ให้ความรู้สึก เศร้า หม่นหมอง ลึกลับ

สีดำ ให้ความรู้สึก มีดมืด เศร้า น่ากลัว หนักแน่น

สีขาว ให้ความรู้สึก บริสุทธิ์ ผุดผ่อง ว่างเปล่า จืดชืด

สีแดง ให้ความรู้สึก สดใส ร้อนแรง เจิดจ้า มีพลัง อำนาจ

สีเทา ให้ความรู้สึก เศร้า เจ็บขริม สงบ แก่ชรา

สีน้ำเงิน ให้ความรู้สึก เจ็บขริม สงบสุข จริงจัง มีสมาธิ

สีน้ำตาล ให้ความรู้สึก แห้งแล้ง ไม่สดชื่น น่าเบื่อ

สีชมพู ให้ความรู้สึก อ่อนหวาน เป็นผู้หญิง ประณีต ร่าเริง

สีทอง ให้ความรู้สึก มั่งคั่ง อุดมสมบูรณ์

องค์ประกอบของการออกแบบ

องค์ประกอบต่าง ๆ ของการออกแบบสามารถนำมาใช้ประกอบกันเมื่อเริ่มคิดแบบและวางเลย์เอ๊าท์ เป็นสิ่งที่ช่วยให้มีจุดยืนในการเริ่มต้นออกแบบ และเพิ่มความหลากหลายของงานองค์ประกอบของการออกแบบ ได้แก่

เส้น (Line) คือ การเชื่อมต่อของจุดสองจุดด้วยจุดหรือเครื่องหมายใด ๆ อย่างต่อเนื่องกัน เส้นมีหลายลักษณะ เช่น เส้นตรง เส้นโค้ง เส้นหนา เส้นบาง เส้นประ เป็นต้น

การใช้เส้นในงานออกแบบสิ่งพิมพ์

- เป็นเส้นกรอบของรูปภาพหรือข้อความ
- สร้างกริด (Grid)
- จัดข้อมูลให้เป็นระเบียบ
- เน้นส่วนสำคัญ
- เชื่อมส่วนประกอบต่าง ๆ เข้าด้วยกัน
- สร้างกราฟหรือผังข้อมูล
- สร้างลวดลายด้วยเส้นสายรูปแบบต่าง ๆ
- นำสายตาผู้ดูไปยังจุดที่ต้องการ หรือสร้างความรู้สึกถึงการเคลื่อนไหว
- สร้างอารมณ์หรือโน้มนำความรู้สึก

รูปทรง (Shape) คือ สิ่งที่มีความกว้างและความสูง มี 3 แบบคือ

- 1) รูปทรงเรขาคณิต ได้แก่ สามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม วงกลม เป็นต้น
- 2) รูปทรงตามธรรมชาติ เช่น ภูเขา รูปร่างของคนและสัตว์ต่าง ๆ
- 3) รูปทรงดัดแปลงซึ่งได้มาจากการนำรูปร่างธรรมชาติมาทำให้เรียบง่ายขึ้น

การใช้รูปร่างในงานออกแบบสิ่งพิมพ์

- จัดวางข้อความอยู่ภายในกรอบที่มีรูปทรงแบบต่าง ๆ
- สร้างรูปแบบใหม่ ๆ
- ใส่สีเป็นรูปทรงต่าง ๆ บนข้อความที่ต้องการเน้นหรือดึงดูดความสนใจ
- ทำรูปทรงเฉพาะขึ้นแทนสัญลักษณ์ต่าง ๆ
- ตัดกรอบภาพเป็นรูปทรงที่แปลกออกไปเพื่อให้ดูน่าสนใจขึ้น

พื้นผิว (Texture) คือ สิ่งที่มีมองเห็นหรือสัมผัสได้บนผิวหน้าของงานพื้นผิวที่ไม่เหมือนกัน ทำให้งานออกแบบเดียวกันดูแตกต่างกันพื้นผิวจะเพิ่มมิติให้กับงานและผู้ดูสามารถสัมผัสกับพื้นผิวที่นักออกแบบใช้กับงานได้

การใช้พื้นผิวในงานออกแบบสิ่งพิมพ์

- เพื่อกระตุ้นอารมณ์และความรู้สึก
- สร้างความแตกต่างเพื่อดึงดูดความสนใจ
- ทำให้งานมีเอกลักษณ์
- ลวงสายตาด้วยลวดลายและแสงเงาของพื้นผิว
- สร้างมิติและความลึก

ช่องไฟ (Space) คือ พื้นที่ว่างที่อยู่ระหว่างหรือโดยรอบวัตถุ หรือตัวอักษร ช่องไฟทำให้สิ่งที่นำมาใส่ไว้ในหน้างานแยกออกจากกันหรือดูเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทำให้เกิดการเน้นและเป็นจุดพักสายตา

การใช้ช่องไฟในงานออกแบบสิ่งพิมพ์

- ช่วยให้เรื่องราวในเลย์เอ๊าท์ง่ายต่อการติดตาม
- ช่วยให้แต่ละองค์ประกอบของงานดูเสมอกัน
- เป็นจุดพักสายตา
- ช่วยเน้นส่วนประกอบที่สำคัญ เช่น ปล่อยให้มีส่วนว่างรอบ ๆ ส่วนประกอบนั้นมากกว่า

ที่อื่น

- ทำให้ตัวอักษรดูเด่นชัดขึ้น

ขนาด (Size) ขนาดของวัตถุทั้งใหญ่หรือเล็กเป็นส่วนประกอบกันที่ทำให้เลย์เอ๊าท์มีรูปแบบขึ้นมา การจัดขนาดส่วนประกอบต่าง ๆ ได้ดีจะทำให้เลย์เอ๊าท์น่าสนใจยิ่งขึ้นและดูเป็นระเบียบมากขึ้นขนาดจะทำให้เห็นความสำคัญของสิ่งที่ต้องการเน้น ช่วยดึงดูดความสนใจและช่วยให้เลย์เอ๊าท์ประกอบเข้าด้วยกันได้อย่างเหมาะสม

รูปลักษณะของบรรจุภัณฑ์นั้นสามารถจับต้องได้ ซึ่งโดยปกติแล้วมักจะเป็นรูปทรงเรขาคณิต เช่น สี่เหลี่ยมและทรงกลมรูปทรงที่แตกต่างกันย่อมก่อให้เกิดความรู้สึกที่แตกต่างกัน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ทำให้เพิ่มขีดความสามารถในการออกแบบรูปทรงต่าง ๆ กันของวัสดุหลัก 4 ประเภท อันได้แก่ กระดาษ โลหะ แก้ว และพลาสติก ที่เห็นได้ชัด คือ กระจังโลหะที่แต่เดิมมักเป็นรูปทรงกระบอกเทคโนโลยีสมัยใหม่สามารถออกแบบรูปทรงอื่นที่เรียกว่า Contour Packaging รูปลักษณะใหม่นี้ย่อมก่อให้เกิดความสะดุดตาและสร้างความสนใจให้แก่กลุ่มเป้าหมาย

นอกจากรูปลักษณะของตัวบรรจุภัณฑ์ การออกแบบกราฟฟิกตามที่ได้บรรยายมาอย่างละเอียดมาแล้ว ย่อมมีบทบาทอย่างมากในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่กลุ่มเป้าหมาย ในหัวข้อนี้จะยกตัวอย่างของเทคนิคการออกแบบกราฟฟิก

- 1) การออกแบบเป็นชุด (Package Uniform)

การออกแบบเป็นชุดเป็นเทคนิคที่นิยมใช้กันมาก จากกราฟิกง่าย ๆ ที่เป็นจุดเส้นและภาพ

มาจัดเป็นรูปบนบรรจุภัณฑ์ สร้างอารมณ์ร่วมจากการสัมผัสด้วยสายตา หลักเกณฑ์ในการออกแบบคือ ให้ง่ายสะอาดตา แต่ต้องทันสมัยและเหมาะแก่การใช้งาน ความง่ายสะอาดตามีผลต่อการดึงดูดความสนใจ ความทันสมัยช่วยสร้างความแปลกใหม่ ส่วนความรู้สึกเหมาะแก่การใช้งานเสริมความรู้สึกว่าคุ้มค่าเงินและความมั่นใจในตัวสินค้า

จากการออกแบบเป็นชุดของสินค้า มีผลต่อการทำให้ผู้บริโภคเกิดความทรงจำที่ดีถ้าหากออกแบบได้ตรงกับรสนิยมของกลุ่มเป้าหมาย การออกแบบบรรจุภัณฑ์เป็นชุดเปรียบเสมือนชุดแบบฟอร์มของเสื้อผ้าที่คนใส่ เช่น มีชุดสูท ชุดพระราชทาน ชุดม่อฮ่อม เป็นต้น การออกแบบเสื้อผ้าที่เป็นชุดนี้เมื่อใครเห็นก็ทราบว่าคุณชุดอะไรแม้ว่าจะใช้เสื้อผ้าและสีสันทันที่แตกต่างกัน การออกแบบบรรจุภัณฑ์เป็นชุดนี้ก็หลักการคล้ายคลึงกัน การออกแบบเสื้อผ้าเป็นชุดยังมีชื่อเรียกแต่ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ไม่มีชื่อเรียก จึงจำต้องยึดเอกลักษณ์บางอย่างบนบรรจุภัณฑ์เป็นตัวเชื่อมโยงให้รู้ว่าเป็นชุดเดียวกัน อาจใช้สัญลักษณ์ทางการค้า ใช้สไตล์การออกแบบการจัดเรียงวางรายละเอียดบนบรรจุภัณฑ์ให้อยู่ในระดับเดียวกัน นอกจากนี้รูปแบบของตัวอักษรจะต้องเป็นแบบสไตล์เดียวกัน

2) การเรียงต่อเป็นภาพ ณ จุดขาย

เทคนิคการออกแบบวิธีนี้ยึดหลักในการสร้างภาพ ณ จุดขายให้เป็นภาพใหญ่ อาจจะดูเป็นภาพที่ปะติดปะต่อ หรืออาจเป็นภาพกราฟฟิกขนาดใหญ่โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคในระยะทางไกลตามรายละเอียดเรื่องสรีระในการอ่านและประสาทสัมผัสของผู้ซื้อ ณ จุดขายเนื่องจากโอกาสที่ตัวบรรจุภัณฑ์และรายละเอียดบนบรรจุภัณฑ์จะสามารถมองเห็นในระยะเกิน 10 เมตรขึ้นไปนั้นเป็นไปได้ยาก ด้วยเหตุนี้จึงต้องใช้พื้นที่บนห้างวางสินค้านั้นจัดเป็นภาพใหญ่เพื่อดึงดูดความสนใจสิ่งพึงระวังในภาพที่ต่อขึ้นจากการเรียงบรรจุภัณฑ์นั้น จะต้องเป็นภาพที่สร้างความประทับใจหรือกระตุ้นให้เกิดความอยากได้ของกลุ่มเป้าหมายที่อาจเคยเห็นภาพดังกล่าวจากสื่ออื่น ๆ เช่น บนตัวบรรจุภัณฑ์ที่เคยบริโภค หรือสื่อโฆษณาต่าง ๆ เป็นต้น การต่อเป็นภาพของบรรจุภัณฑ์จะต้องเน้นอนมีคุณภาพดี เพื่อว่าภาพที่ต่อขึ้นมาจะเป็นภาพที่สมบูรณ์ตามความต้องการ

3) การออกแบบแสดงศิลปะท้องถิ่น

เทคนิคการออกแบบวิธีนี้มีจุดมุ่งหมายอันดับแรก คือ การส่งเสริมสินค้าที่ผลิตภายในท้องถิ่น เพื่อเสนอแก่นักท่องเที่ยวให้ซื้อกลับไปเป็นของฝากถ้าสินค้านั้นดังกล่าวได้รับความนิยมในวงกว้างก็สามารถนำออกขายในตลาดที่มีขนาดใหญ่ขึ้น หรืออาจส่งขายไปยังต่างประเทศได้ ถ้าสามารถควบคุมคุณภาพการผลิตและมีวัตถุดิบมากพอ พร้อมทั้งกระบวนการผลิตแบบอัตโนมัติที่สามารถวางแผนการผลิตได้

รายละเอียดบนบรรจุภัณฑ์ที่ใช้สื่อความหมายเพื่อเป็นของฝากนี้ มักจะใช้สิ่งที่รู้จักกันดีในท้องถิ่นนั้น เช่น รูปกระเช้าของชาละวันของจังหวัดพิจิตร รถม้าของจังหวัดลำปาง ภูมิประเทศในท้องถิ่น เป็นต้น ในบางกรณีอาจนำวัสดุที่ผลิตได้ในท้องถิ่นมาใช้เป็นบรรจุภัณฑ์เพื่อความแปลกใหม่

นอกเหนือจากรายละเอียดของกราฟฟิก การออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อซื้อไปเป็นของฝากจำเป็นต้องพิจารณาถึงความสะดวกในการนำกลับของผู้ซื้อและความแข็งแรงของบรรจุภัณฑ์ในการนำไปมอบเป็นของขวัญมีการออกแบบหุ้เพื่อความสะดวกในการนำกลับ

4) การออกแบบของขวัญ

เทคนิคในการออกแบบบรรจุภัณฑ์แบบของขวัญค่อนข้างจะแตกต่างจากเทคนิคที่ได้กล่าวมา สาเหตุเนื่องจากผู้ซื้อสินค้าที่เป็นของขวัญไม่มีโอกาสบริโภค และหลายครั้งที่การตัดสินใจซื้อเกิดขึ้นฉับพลัน ด้วยเหตุนี้การออกแบบบรรจุภัณฑ์ของขวัญที่ดีจึงมีบทบาทสำคัญมากต่อความสำเร็จของการขายสินค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทศกาลต่าง ๆ

ตัวอย่างของเหล้าบรันดิซันโตรี่เป็นตัวอย่งที่ดีในการอธิบายหลักการออกแบบบรรจุภัณฑ์ของขวัญ เป็นที่เข้าใจกันว่าเหล้าเป็นของขวัญที่นิยมมากสำหรับเพศชาย แต่จากรูปลักษณ์ที่เป็นหัวใจตรงกลางและสีสันที่ใช้ไม่ได้แสดงถึงรูปลักษณ์โดยปกติของเหล้า เนื่องจากออกแบบในรูปของขวัญ ผู้ซื้อกลุ่มเป้าหมายของบรรจุภัณฑ์นี้จึงจะไปยังกลุ่มสุภาพสตรี รายละเอียดบนบรรจุภัณฑ์เน้นความสำคัญของรูปหัวใจ เน้นความมั่นใจด้วยชื่อบริษัทและย้ำความคุ้นเคยให้ซื้อด้วยรายละเอียดส่วนสุดท้ายที่ว่า FOR YOU องค์ประกอบอย่างอื่นที่สร้างความสนใจคือมีการผูกโบว์ให้เรียบร้อยเหมาะที่จะให้เป็นของขวัญ จะพบว่ากรออกแบบบรรจุภัณฑ์นั้นเป็นไปอย่างง่าย แต่สามารถสร้างอารมณ์ให้แก่กลุ่มเป้าหมายที่อยากซื้อเป็นของขวัญ

เทคนิคต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วนี้ เป็นเทคนิคที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย นอกเหนือจากเทคนิคการออกแบบกราฟฟิกแล้ว ในฐานะนักออกแบบกราฟฟิกแล้วยังจำต้องรู้ถึงข้อมูลทางด้านเทคโนโลยีทั้งในด้านการบรรจุและการพิมพ์ ดังต่อไปนี้

- ข้อมูลของเครื่องจักรที่ใช้ในการบรรจุ เช่น การขึ้นรูป การบรรจุ การปิด การขนย้าย พร้อมวัสดุบรรจุภัณฑ์ที่ใช้

- ในกรณีที่เป็นผลิตภัณฑ์อาหารที่พัฒนาขึ้นมาใหม่หรือการเลือกใช้วัสดุบรรจุภัณฑ์ที่มีโครงสร้างซับซ้อนมาก ๆ ผลการทดสอบความเข้ากันได้ของผลิตภัณฑ์อาหารและวัสดุบรรจุภัณฑ์ควรแจ้งไปยังนักออกแบบกราฟฟิกด้วย

- นักออกแบบกราฟฟิกควรทราบถึงข้อจำกัดของโครงสร้างที่พัฒนาโดยฝ่ายผลิตเทคโนโลยี เช่น ช่องปากที่เปิดของบรรจุภัณฑ์ ความเหนียวชั้นของผลิตภัณฑ์ อายุขัยของผลิตภัณฑ์อาหาร การเก็บ การขนส่ง เป็นต้น

- รายละเอียดเกี่ยวกับการพิมพ์ ระบบการพิมพ์ที่จะใช้กับวัสดุบรรจุภัณฑ์ที่จะเลือกใช้ จำนวนสีที่สามารถพิมพ์ได้ วิธีการเคลือบ ข้อจำกัดใด ๆ เกี่ยวกับการพิมพ์เหล่านี้เป็นรายละเอียดที่จำเป็นมากสำหรับการออกแบบกราฟฟิก

- ในกรณีที่สินค้าเดียวกันบรรจุในบรรจุภัณฑ์ต่างชนิดกัน เช่น อาหารเหลวบรรจุในขวด และซอง น้อกอกแบบกราฟิกมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทราบถึงข้อจำกัดของบรรจุภัณฑ์แต่ละระบบ

- ในการออกแบบกราฟิกสำหรับวัสดุบรรจุภัณฑ์ต่างประเภทกัน จะใช้เทคนิคการออกแบบที่แตกต่างกัน กฎเกณฑ์สำคัญของการออกแบบให้สัมฤทธิ์ผล คือ การสื่อสารระหว่างแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การออกแบบกราฟิกสามารถใช้ความคิดริเริ่มต่าง ๆ สร้างสรรค์งานทางศิลปะให้สอดคล้องกับเป้าหมายในการออกแบบ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง การออกแบบอัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์จากต้นตาล จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานออกแบบอัตลักษณ์ต่าง ๆ ได้ดังนี้

ธรรมธร ศรีสุรีย์ไพศาล (2555 : บทคัดย่อ) กล่าวว่า การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสืบค้นอัตลักษณ์ของจังหวัดสมุทรสาครเพื่อนำไปใช้ในการออกแบบเลขศิลป์ให้สามารถสะท้อนถึงอัตลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมประเพณีได้อย่างชัดเจน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ภาพลักษณ์ของจังหวัดสมุทรสาครเกิดความชัดเจนขึ้นมีความเป็นเอกภาพ ทั้งนี้เพราะที่ผ่านมาอิทธิพลทางวัฒนธรรมมาจากแรงงานต่างด้าวที่มีจำนวนมากถึงหนึ่งเท่าตัวของประชากรท้องถิ่น ส่งผลต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นอย่างมาก แนวทางการศึกษาหารูปแบบของเลขศิลป์เพื่อแสดงอัตลักษณ์ของจังหวัด มีวิธีการวิจัยโดยเริ่มจากการค้นคว้าเก็บรวบรวมข้อมูลทางเอกสารที่เกี่ยวข้องกับจังหวัด และการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อที่จะได้ข้อมูลทางด้านเชื้อชาติ วิถีการดำเนินชีวิต อาชีพ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้าน จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนไทยท้องถิ่นอาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรสาครมากกว่า 50 ปี จำนวน 12 ท่าน จากนั้นสรุปผลการวิเคราะห์ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบ จากนั้นนำผลงานออกแบบไปประเมินผลโดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ผู้ทรงคุณวุฒิของจังหวัด และประชากรในจังหวัด เพื่อประเมินประสิทธิผลของผลงานออกแบบในแง่การสื่อสารการออกแบบการใช้งาน หาข้อบกพร่องและข้อเสนอแนะเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา รวมทั้งเป็นข้อมูลสำหรับอ้างอิงให้แก่ผู้ที่สนใจการออกแบบอัตลักษณ์ของจังหวัดที่ต้องการแสดงถึงศิลปวัฒนธรรม ประเพณี อันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

ผลงานการวิจัยสามารถสรุปออกมาเป็นผลงานการออกแบบได้ดังนี้ ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดสมุทรสาครใหม่ , ตัวอย่างตัวอักษรภาษาไทยและภาษาอังกฤษ , ตัวอย่างสีประจำจังหวัด, ตัวอย่างเลขศิลป์พื้นฐานประจำจังหวัด , ตัวอย่างสื่อสิ่งพิมพ์และงานโฆษณาประชาสัมพันธ์, ตัวอย่างเลขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์ , ตัวอย่างเลขศิลป์สิ่งแวดล้อม

ภักดี ต่วนศิริ (2556 : บทความย่อ) กล่าวว่า การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสืบค้น วัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจงมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เท่านั้น คือ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เพื่อนำไปใช้ในการออกแบบเลขนศิลป์ให้สามารถสะท้อนถึงอัตลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมประเพณีได้ อย่างชัดเจน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดความชัดเจน ขึ้น มีความเป็นเอกภาพ แนวทางการศึกษาหารูปแบบการออกแบบเลขนศิลป์ที่สะท้อนวัฒนธรรม มุสลิมในประเทศไทย มีวิธีการวิจัยโดยเริ่มจากการค้นคว้าเก็บรวบรวมข้อมูลทางเอกสารที่เกี่ยวข้อง กับมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบไปด้วย ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และการสัมภาษณ์ เชิงลึกเพื่อที่จะได้ข้อมูลทางด้านเชื้อชาติ วิธีการดำเนินชีวิต อาชีพ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ชาวบ้าน จากกลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรม จำนวน 3 ท่าน จากนั้นสรุปผลการวิเคราะห์ ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อเป็นแนวทางในการ ออกแบบจากนั้นนำผลงานออกแบบไปประเมินผลโดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและประชากร ทั่วไปเพื่อประเมินประสิทธิผลของผลงานการออกแบบ ในแง่ของการออกแบบและการใช้งาน หาข้อ บกพร่องและข้อเสนอแนะเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา รวมทั้งเป็นข้อมูลสำหรับการอ้างอิงให้แก่ ผู้สนใจการออกแบบเลขนศิลป์ที่แสดงถึงศิลปวัฒนธรรมและประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ได้อย่างเหมาะสม

ผลงานการวิจัยสามารถสรุปออกมาเป็นผลงานออกแบบได้ดังนี้ รูปแบบตัวอักษร การใช้สี ตราสัญลักษณ์ ตัวอย่างสื่อสิ่งพิมพ์และงานโฆษณาประชาสัมพันธ์ ตัวอย่างเลขนศิลป์บนบรรจุภัณฑ์ ตัวอย่างเลขนศิลป์สิ่งแวดล้อม

ลิตติพร ลิตติพานิช. (2544 : บทความย่อ) กล่าวว่า บรรจุภัณฑ์อาหารเกษตรแปรรูปของกลุ่ม แม่บ้านเกษตรกรในประเทศไทย ปัจจุบันประสบปัญหาที่รูปแบบไม่ตอบสนองวัตถุประสงค์ทางการ ตลาดซึ่งช่วยให้สินค้าขายได้และขาดเอกลักษณ์ที่แสดงภูมิปัญญาท้องถิ่น งานวิจัยจึงมุ่งเพื่อหาคำตอบ เกี่ยวกับแนวทางการใช้เลขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์เพื่อแสดงภาพลักษณ์พื้นถิ่นของประเทศไทย และเพื่อ ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ทางการตลาด โดยการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างบรรจุภัณฑ์อาหารเกษตร แปรรูปของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 24 ชิ้น และของผู้ผลิตระบบอุตสาหกรรม 29 ชิ้น โดยใช้ทฤษฎี องค์ประกอบศิลป์บนบรรจุภัณฑ์จำแนกองค์ประกอบออกเป็นภาพ สี ตัวอักษร สัญลักษณ์ และการ จัดวาง หลักเกณฑ์ที่ใช้วิเคราะห์คือทฤษฎีคุณสมบัติเลขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ การตลาดได้จากผู้เชี่ยวชาญการออกแบบบรรจุภัณฑ์ชาวไทย 4 ท่าน และชาวต่างประเทศ 2 ท่าน หลักการออกแบบเลขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์เพื่อแสดงภาพลักษณ์พื้นถิ่นของประเทศไทย ได้จากการนำ ทฤษฎีของประเทศญี่ปุ่นที่ถือว่าประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับระดับสากล ด้านการแสดงผล ภาพลักษณ์ถิ่นบนบรรจุภัณฑ์เป็นแนวทางเทียบเคียงวิธีการให้เข้ากับเอกลักษณ์ด้านต่าง ๆ ของไทย ที่คาดว่าจะใช้เป็นที่มาของรูปแบบเลขศิลป์อันแสดงภาพลักษณ์พื้นถิ่นของประเทศไทยได้เช่นเดียวกับ

ที่ญี่ปุ่นทำมาแล้ว ทฤษฎีทั้ง 2 ได้รับการยืนยันโดยผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นอาจารย์สอนวิชาการออกแบบบรรจุภัณฑ์ในสถาบันอุดมศึกษาของไทย

ผลการวิเคราะห์พบว่า มีการใช้องค์ประกอบศิลป์เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์การตลาด ดังนี้

- การบ่งชี้ประเภทของผลิตภัณฑ์ใช้ภาพและสีของสินค้าหรือวัตถุดิบ
- การบ่งชี้ผู้ผลิตหรือตราสินค้าใช้ตัวอักษรแสดงตราสินค้าและผู้ผลิต
- การแสดงบุคลิกของสินค้าใช้ภาพและสี
- การแสดงคุณสมบัติของสินค้าใช้ตัวอักษรแสดงคำโฆษณาชวนเชื่อ
- การดึงดูดความสนใจใช้สีสดตัดกันและภาพขนาดใหญ่
- การส่งเสริมการใช้สัญลักษณ์ตรารับรองและเหรียญรางวัล
- การอำนวยความสะดวกใช้รหัสแท่งตราโฆษณาการ
- การคงรักษาเอกลักษณ์ในเครือผู้ผลิตเดียวกันใช้การจัดวางเป็นชุดเดียวกัน

ผลการวิเคราะห์การออกแบบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์กลุ่มตัวอย่างเพื่อแสดงภาพลักษณ์พื้นถิ่นของไทยพบวิธีที่ตรงกับหลักการเบื้องต้น ได้แก่ การใช้คู่สีและตัวอักษรแบบดั้งเดิม และเลียนพื้นผิววัสดุธรรมชาติ การใช้วัสดุธรรมชาติประกอบ และใช้สีแบบเบญจรงค์ รวมทั้งยังค้นพบวิธีการใหม่ของไทยเอง ได้แก่ การใช้ภาพลวดลายจิตรกรรมไทย ภาพชาวบ้านแต่งกายชุดพื้นเมือง ภาพสถาปัตยกรรมในท้องถิ่น และการใช้ตัวอักษรร่วมสมัยที่แสดงความเป็นไทยและสอดคล้องกับองค์ประกอบอื่น

บทที่ 3

วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดหมายของการศึกษาเพื่อสำรวจและวิเคราะห์ทุนในการสร้างสรรค์ของจังหวัดเพชรบุรี และเพื่อออกแบบอัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์จากต้นตาล

ผู้วิจัยดำเนินงานวิจัยตามลำดับขั้นตอนตามแผนกระบวนการทำงาน 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลทฤษฎีภูมิและสำรวจข้อมูลเชิงพื้นที่
2. กลั่นกรอง วิเคราะห์ แยกแยะตามองค์ประกอบอัตลักษณ์
3. สังเคราะห์ข้อมูลและกระบวนการออกแบบ
4. ทดลองและประเมินประสิทธิภาพจากกลุ่มตัวอย่าง
5. คัดเลือกและพัฒนาแบบ
6. สร้างต้นแบบ
7. จัดทำรายงานสรุปและการเผยแพร่

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ประชาชนจังหวัดเพชรบุรี และนักท่องเที่ยวในเขตจังหวัดเพชรบุรี

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนจังหวัดเพชรบุรี และนักท่องเที่ยวในเขตจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 100 คน โดยวิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ Yamane (อ้างใน นิรัช สุตสังข์, 2548 : 49) ตามความคาดเคลื่อน 10% และวิธีสุ่มโดยบังเอิญ (Accidental Sampling)

ผู้ทรงคุณวุฒิทางการออกแบบ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย

- 1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศรีชนา เจริญเนตร
อาจารย์ประจำสาขาวิชาออกแบบหัตถอุตสาหกรรม
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กนิษฐา เรืองวรรณศักดิ์
อาจารย์ประจำสาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์
คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
- 3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รจนา จันทราสา
อาจารย์ประจำสาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์
คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

- 4) ดร. กฤษณา คูพันธ์
อาจารย์ประจำสาขาวิชาออกแบบบรรจุภัณฑ์
คณะศิลปกรรมและออกแบบอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
- 5) อาจารย์มณฑนา ทองสุพล
อาจารย์ประจำสาขาวิชาออกแบบอุตสาหกรรม
คณะอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ออกแบบและสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อเก็บและรวบรวมข้อมูลระหว่างก่อนและหลังการออกแบบ รวมจำนวน 2 ชุด ประกอบด้วย

1) แบบสอบถามข้อมูลการออกแบบเบื้องต้น วัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงรูปแบบและความต้องการเบื้องต้นเกี่ยวกับอัตลักษณ์ประจำจังหวัดเพชรบุรี กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล คือ ประชาชนจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 100 คน ประเด็นหัวข้อประกอบการสอบถาม ดังนี้

1.1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา)

1.2 อัตลักษณ์ท้องถิ่นประจำจังหวัดเพชรบุรี (ประเพณี, การละเล่น, เอกลักษณ์ท้องถิ่น, แหล่งท่องเที่ยว, สถาปัตยกรรม, ประติมากรรม, จิตรกรรม, พระราชวัง, วัด)

2) แบบประเมินผลงานการออกแบบ วัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลงานการออกแบบอัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์จากต้นตาล จังหวัดเพชรบุรี และแสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุง ผู้ประเมินแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้ทรงคุณวุฒิทางการออกแบบ จำนวน 5 ท่าน และประชาชนและนักท่องเที่ยวในเขตจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 100 คน ประเด็นหัวข้อการประเมินแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ประเมิน

- 1.1 เพศ
- 1.2 อายุ
- 1.3 อาชีพ
- 1.4 รายได้
- 1.5 ระดับการศึกษา
- 1.6 ภูมิภาค

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการออกแบบอัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์
จากต้นตาล จังหวัดเพชรบุรี

แบบประเมินผลเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ซึ่งกำหนดค่าคะแนนออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 5 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก
- 4 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับดี
- 3 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้
- 2 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับต้องปรับปรุง
- 1 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับใช้ไม่ได้

และกำหนดเกณฑ์การแปลผลข้อมูลที่เป็นค่าเฉลี่ยต่าง ๆ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง	ความหมาย
4.51 – 5.00	ผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก
3.51 – 4.50	ผลการประเมินอยู่ในระดับดี
2.51 – 3.50	ผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้
1.51 – 2.50	ผลการประเมินอยู่ในระดับต้องปรับปรุง
1.00 – 1.50	ผลการประเมินอยู่ในระดับใช้ไม่ได้

ประเด็นแบบคำถามประเมินผลงานการออกแบบอัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์
จากต้นตาล จังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วย

- 1.1 ด้านการสื่อความหมาย
  - 1.1.1 ความชัดเจน
  - 1.1.2 ความเหมาะสม
  - 1.1.3 การสร้างภาพลักษณ์ที่ดี
- 1.2 ด้านการออกแบบ
  - 1.2.1 มีองค์ประกอบชัดเจน
  - 1.2.2 มีความเป็นระเบียบแบบแผน
  - 1.2.3 มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
  - 1.2.4 มีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัว
  - 1.2.5 มีความเรียบง่าย
  - 1.2.6 มีคุณค่าสร้างความจดจำ
  - 1.2.7 มีความสวยงามของรูปแบบโดยรวม

1.3 ด้านการใช้งาน

- 1.3.1 ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้
- 1.3.2 ความสะดวกสบาย
- 1.3.3 การนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการขาย
- 1.3.4 ใช้งานได้นานเหมาะกับทุกยุคทุกสมัย
- 1.3.5 เข้าใจง่ายไม่คลุมเครือ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสาร หนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจังหวัด เพชรบุรี อัตลักษณ์ บรรจุภัณฑ์ ตามแหล่งอ้างอิงหอสมุดแห่งชาติ หอสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ระบบ อินเทอร์เน็ต และรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สอบถามจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่มีความรู้

2. เก็บรวบรวมข้อมูลภาคปฐมภูมิจากกลุ่มอย่าง จำนวน 200 คน และผู้ทรงคุณวุฒิทางการออกแบบ จำนวน 5 ท่าน ระหว่างขั้นตอนการวิจัยในก่อนและหลังการออกแบบ โดยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 2 ชุด ประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลการออกแบบเบื้องต้น แบบประเมินผลงานการออกแบบ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยทีมนักวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ออกแบบและสร้างแบบสอบถามข้อมูลการออกแบบเบื้องต้น และดำเนินการแจกแบบสอบถามพร้อมทั้งอธิบายรายละเอียดเพิ่มเติมและตอบข้อซักถามอันอาจเกิดจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นประชาชนจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 100 คน ใช้เวลาแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวม จำนวน 7 วัน ได้รับเอกสารคืนครบตามจำนวน

2.2 ออกแบบและสร้างแบบประเมินผลงานการออกแบบ และดำเนินการขอความอนุเคราะห์รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ และขอหนังสือติดต่อราชการผ่านคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ยังหน่วยงานภายนอก ประกอบด้วย

- 1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศรีชญา เจริญเนตร
อาจารย์ประจำสาขาวิชาออกแบบหัตถอุตสาหกรรม
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กนิษฐา เรืองวรรณศักดิ์
อาจารย์ประจำสาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์
คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

- 3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รจนา จันทราสา
อาจารย์ประจำสาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์
คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
- 4) ดร. กฤษฎา ดุพันธ์
อาจารย์ประจำสาขาวิชาออกแบบบรรจุภัณฑ์
คณะศิลปกรรมและออกแบบอุตสาหกรรม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
- 5) อาจารย์มณฑนา ทองสุพล
อาจารย์ประจำสาขาวิชาออกแบบอุตสาหกรรม
คณะอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

โดยใช้รูปแบบวิธีการเข้าพบผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง และส่งแบบประเมินออนไลน์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ใช้เวลาแจกแบบประเมินและเก็บรวบรวม จำนวน 14 วัน ได้รับเอกสารคืนครบตามจำนวน

2.3 ออกแบบและสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจและดำเนินการแจกแบบสอบถามพร้อมทั้งอธิบายรายละเอียดเพิ่มเติมและตอบข้อซักถามอันอาจเกิดจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นประชาชนและนักท่องเที่ยวในเขตจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 100 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีความเป็นอิสระต่อกัน และวิธีสุ่มแบบแบ่งพวก (Stratified Random Sampling) ใช้เวลาแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวม จำนวน 7 วัน และได้รับเอกสารคืนครบตามจำนวน

3. สังเคราะห์ข้อมูลและกระบวนการออกแบบ
4. ทดลองและประเมินประสิทธิภาพจากกลุ่มตัวอย่าง
5. คัดเลือกและพัฒนาแบบ
6. สร้างต้นแบบ ประกอบด้วย บรรจุภัณฑ์น้ำตาลสด น้ำตาลโดนดมขม ปันโต ลูกตาลเชื่อม ชูตกาน้ำชาไม้ตาล ดอกไม้ใบตาล นาฬิกาต้นตาล น้ำตาลไซรับ ชั้นน้ำรองพาน
7. จัดทำรายงานสรุปและการเผยแพร่

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 2 ชุด ประกอบด้วย แบบสอบถาม ข้อมูลการออกแบบเบื้องต้น แบบประเมินผลงานการออกแบบ โดยมีลักษณะเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งกำหนดค่าคะแนนออกเป็น 5 ระดับ ใช้สถิติพื้นฐานประกอบการวิเคราะห์ คือ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประกอบตาราง และอภิปรายผล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ค่าเฉลี่ย

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย
 $\sum X$ แทน ค่าผลรวมคะแนนทั้งหมด
 N แทน ค่าจำนวนข้อมูลทั้งหมด

2. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$$S.D = \sqrt{\frac{\sum (x - \bar{X})^2}{N}}$$

เมื่อ S.D แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 N แทน จำนวนคะแนนในกลุ่ม
 $\sum$ แทน ผลรวม
 x แทน คะแนนแต่ละตัว
 $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย เรื่อง การออกแบบอัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์ สำหรับผลิตภัณฑ์จากต้นตาล จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยดำเนินการแปรผลจากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 2 ฉบับ คือ แบบสอบถามข้อมูลการออกแบบเบื้องต้น แบบประเมินผลงานการออกแบบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ผลการออกแบบเบื้องต้น

จากแบบสอบถามข้อมูลการออกแบบเบื้องต้น ทั้งหมดแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

หัวข้อ	ความถี่	ร้อยละ
1.1 เพศ		
- ชาย	32	32.0
- หญิง	68	68.0
1.2 อายุ		
- ต่ำกว่า 20 ปี		
- 20-29 ปี	4	4.00
- 30-39 ปี	15	15.00
- 40-49 ปี	18	18.00
- 50-59 ปี	27	27.00
- 60 ปี ขึ้นไป	21	21.00
1.3 อาชีพ		
- นักเรียน/นักศึกษา	15	15.00
- เจ้าหน้าที่ของรัฐ/รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ		
- พนักงานเอกชน	8	8.00
- ธุรกิจส่วนตัว	23	23.00

	10	10.00
	12	12.00

ตาราง 20 วิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม n=100

หัวข้อ	ความถี่	ร้อยละ
- พ่อบ้าน/แม่บ้าน	38	38.00
- รับจ้างทั่วไป	9	9.00
1.4 รายได้		
- ต่ำกว่า 15,000 บาท	52	52.00
- 15,000-30,000 บาท	18	18.00
- 30,001-40,000 บาท	17	14.00
- 40,001-50,000 บาท	5	5.00
- 50,001 บาท ขึ้นไป		
1.4 ระดับการศึกษา	8	8.00
- ต่ำกว่าปริญญาตรี		
- ปริญญาตรี	41	41.00
- ปริญญาโท	50	50.00
- ปริญญาเอก	7	7.00
	2	2.00

ตาราง 20 วิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม n=100 (ต่อ)

จากตาราง 20 พบว่า สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าชาย อายุระหว่าง 40-49 ปี รองลงมา 50-59 ปี , 30-39 ปี , 20-29 ปี , 60 ปี ขึ้นไป และต่ำกว่า 20 ปี ตามลำดับ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพ่อบ้าน/แม่บ้าน รองลงมา เจ้าหน้าที่ของรัฐ/รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ธุรกิจส่วนตัว , พนักงานเอกชน , รับจ้างทั่วไป และนักเรียน/นักศึกษา ตามลำดับ รายได้ส่วนใหญ่ต่ำกว่า 15,000 บาท รองลงมา 15,000-30,000 บาท , 30,001-40,000 บาท , 50,001 บาท ขึ้นไป และ 40,001-50,000 บาท ตามลำดับ การศึกษาส่วนใหญ่ระดับปริญญาตรี รองลงมา ต่ำกว่าปริญญาตรี , ปริญญาโท และปริญญาเอก ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์ท้องถิ่นประจำจังหวัดเพชรบุรี

หัวข้อ	ความถี่	ร้อยละ
เมื่อพูดถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นประจำจังหวัดเพชรบุรีแต่ละด้าน ท่านนึกถึงสิ่งใดเป็นสิ่งแรกให้มีความสำคัญมากที่สุด		
2.1 ประเพณี		
- วิ่วลานหรือวิ่วระดอ	8	8.0
- แข่งเรือยาว		
- สลากภัต	36	36.0
- เวียนศาลา	22	22.00
- ข้าวกระหรีียง	14	14.00
- แห่เรือองค์	5	5.00
- งานปีผีเสื้อ		
- สารทลาวเวียง	12	12.00
- ใต้ดอกไม้	2	2.00
2.2 การละเล่นพื้นบ้าน	1	1.00
- วิ่วเทียมเกวียน	-	0.00
- เหม่เรือบก		
- หนังตะลุง		
- เพลงปรบไก่	43	43.00
2.3 เอกลักษณ์ท้องถิ่น	23	23.00
- เขาวัง	22	22.00
- ต้นตาล	12	12.00
- ชมพูเพชรสายรุ้ง		
- แม่น้ำเพชรบุรี		
	82	82.00
2.4 แหล่งท่องเที่ยว		
- หาดชะอำ	11	11.00
- หาดเจ้าสำราญ	5	5.00
- หาดปึกเตียน	2	2.00
	35	35.00

	15	15.00
	16	16.00
ตาราง 21 วิเคราะห์อัตลักษณ์ท้องถิ่นประจำจังหวัดเพชรบุรี n=100		
หัวข้อ	ความถี่	ร้อยละ
- เขาทะโมน	2	2.00
- เขาย้อย	9	9.00
- ถ้ำเขาหลวง	8	8.00
- เขื่อนแก่งกระจาน	2	2.0
- อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	10	10.0
- เขาพะเนินทุ่ง	2	2.00
- คอกระออม	-	0.00
- น้ำตกแม่กระดังลา	-	0.00
- อุทยานสวรรค์แก่งกระจาน	-	0.00
- บึงปรือตา	1	1.00
2.5 สถาปัตยกรรม	-	0.00
- ปรากฏวัดกำแพงแลง	-	0.00
- โบสถ์วัดกุฎีบางเค็ม	7	7.00
- ศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม	5	5.00
- พระอุโบสถวัดมหาสมณาราม	10	10.00
- สถาปัตยกรรมพระนครคีรี	32	32.00
2.6 ประติมากรรม	46	46.00
- ปูนปั้นวัดไผ่ล้อม	18	18.00
- ปูนปั้นวัดใหญ่สุวรรณาราม	33	33.00
- ปูนปั้นวัดเขabanไดอิฐ	5	5.00
- ปูนปั้นฐานเสมาวัดสระบัว		
- ปูนปั้นวัดมหาธาตุวรวิหาร		
- ปูนปั้นวัดพลับพลาชัย		
- ปูนปั้นวัดปากคลอง		

- ใบเสมาวัดมหาธาตุวรวิหาร	9	9.00
	11	11.00
	7	7.00
	3	3.00
	14	14.00

ตาราง 21 วิเคราะห์อัตลักษณ์ท้องถิ่นประจำจังหวัดเพชรบุรี n=100 (ต่อ)

หัวข้อ	ความถี่	ร้อยละ
2.7 จิตรกรรม		
- จิตรกรรมฝาผนังวัดใหญ่สุวรรณาราม	49	49.00
- จิตรกรรมฝาผนังวัดเกาะแก้วสุทธาราม	26	26.00
- จิตรกรรมฝาผนังวัดท้ายตลาด	9	9.00
- จิตรกรรมสมุดข่อยวัดพระรูป (สมุดข่อยหรือสมุดไทย)	16	16.00
2.8 พระราชวัง		
- พระนครคีรี (เขาวัง)		
- พระรามราชนิเวศน์ “วังบ้านปืน”	55	55.00
- พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน	18	18.00
2.9 วัด	27	27.00
- วัดเขابันไดอิฐ		
- วัดกำแพงแลง		
- วัดท่าไชยศิริ	5	5.00
- วัดเขابันไดอิฐ	1	1.00
- วัดกำแพงแลง	2	2.00
- วัดท่าไชยศิริ		8.00
- วัดมหาธาตุวรวิหาร		
- วัดใหญ่สุวรรณาราม	2	2.00
- วัดกุฎี	-	0.00
- วัดเขาตะเครา	29	29.00

- วัดสระบัว	16	16.00
- วัดเกาะแก้วสุทธาราม	2	2.00
- วัดในกลาง	-	0.00
- วัดมหาสมณารามราชวรวิหาร “วัดเขาวัง”	-	0.00
- วัดพระพุทธไสยาสน์ “วัดพระนอน”	-	0.00
- วัดเพชรพลี “พริบพลี”	-	0.00
- วัดคงคารามวรวิหาร	-	0.00
- วัดเนรัญชราราม	22	22.00
	5	5.00
	4	4.00
	3	3.00
	1	1.00

ตาราง 21 วิเคราะห์อัตลักษณ์ท้องถิ่นประจำจังหวัดเพชรบุรี n=100 (ต่อ)

จากตาราง 21 พบว่า ประเพณีที่กลุ่มตัวอย่างนึกถึง 3 อันดับแรก คือ แข่งเรือยาว สลากภัต และเวียนศาลา ตามลำดับ การละเล่นพื้นบ้าน คือ วัวเทียมเกวียน เหม่เรือบก หนังตะลุง และเพลงปรบไก่ ตามลำดับ เอกลักษณ์ท้องถิ่น ประกอบด้วย เขาวัง ต้นตาล ชมพูเพชรสายรุ้ง และแม่น้ำเพชรบุรี ตามลำดับ แหล่งท่องเที่ยว 3 อันดับแรก คือ หาดชะอำ หาดปึกเตียน และหาดเจ้าสำราญ ตามลำดับ สถาปัตยกรรม 3 อันดับแรก คือ สถาปัตยกรรมพระนครคีรี พระอุโบสถวัดมหาสมณาราม และศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม ตามลำดับ ประติมากรรม 3 อันดับแรก คือ ปูนปั้นวัดใหญ่สุวรรณาราม ปูนปั้นวัดไผ่ล้อม และใบเสมาวัดมหาธาตุวรวิหาร ตามลำดับ จิตรกรรม คือ จิตรกรรมฝาผนังวัดใหญ่สุวรรณาราม จิตรกรรมฝาผนังวัดเกาะแก้วสุทธาราม จิตรกรรมสมุดข่อยวัดพระรูป (สมุดข่อยหรือสมุดไทย) และจิตรกรรมฝาผนังวัดท้ายตลาด ตามลำดับ พระราชวัง คือ พระนครคีรี (เขาวัง) พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน และพระรามราชนิเวศน์ “วังบ้านปืน” ตามลำดับ วัด 3 อันดับแรก คือ วัดมหาธาตุวรวิหาร วัดมหาสมณารามราชวรวิหาร “วัดเขาวัง” และวัดใหญ่สุวรรณาราม ตามลำดับ

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ผลการประเมินการออกแบบอัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์จากต้นตาล จังหวัดเพชรบุรี

ผู้ใช้แบบประเมิน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิจากแบบประเมินผลการออกแบบ ทั้งหมดแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ประเมิน

ตอนที่ 2 ประเมินผลการออกแบบออกแบบอัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์จากต้นตาล จังหวัดเพชรบุรี

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

กลุ่มที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง ประชาชนและนักท่องเที่ยวในเขตจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 100 คน

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

หัวข้อ	ความถี่	ร้อยละ
1.1 เพศ		
- ชาย	47	47.0
- หญิง	53	53.0

ตาราง 22 วิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน n=100

หัวข้อ	ความถี่	ร้อยละ
1.2 อายุ		
- ต่ำกว่า 20 ปี	5	5.00
- 20-29 ปี	11	11.00
- 30-39 ปี	27	27.00
- 40-49 ปี	15	15.00
- 50-59 ปี	36	36.00
- 60 ปี ขึ้นไป	6	6.00
1.3 อาชีพ		
- นักเรียน/นักศึกษา		
- เจ้าหน้าที่ของรัฐ/รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	16	16.00
- พนักงานเอกชน	25	25.00
- ธุรกิจส่วนตัว	11	11.00
- พ่อบ้าน/แม่บ้าน	17	17.00
- รับจ้างทั่วไป		

1.4 รายได้	28	38.00
- ต่ำกว่า 15,000 บาท	3	9.00
- 15,000-30,000 บาท		
- 30,001-40,000 บาท	39	52.00
- 40,001-50,000 บาท		
- 50,001 บาท ขึ้นไป	8	18.00
1.4 ระดับการศึกษา	21	14.00
- ต่ำกว่าปริญญาตรี	19	5.00
- ปริญญาตรี	13	8.00
- ปริญญาโท		
- ปริญญาเอก	41	41.00
	50	50.00
	7	7.00
	2	2.00

ตาราง 22 วิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน n=100 (ต่อ)

จากตาราง 22 พบว่า สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าชาย อายุระหว่าง 50-59 ปี รองลงมา 30-39 ปี , 40-49 ปี , 20-29 ปี , 60 ปี ขึ้นไป และต่ำกว่า 20 ปี ตามลำดับ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพ่อบ้าน/แม่บ้าน รองลงมา เจ้าหน้าที่ของรัฐ/รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ธุรกิจส่วนตัว , นักเรียน/นักศึกษา , พนักงานเอกชน และรับจ้างทั่วไป ตามลำดับ รายได้ส่วนใหญ่ต่ำกว่า 15,000 บาท รองลงมา 30,001-40,000 บาท , 40,001-50,000 บาท , 50,001 บาท ขึ้นไป และ 15,000-30,000 บาท ตามลำดับ การศึกษาส่วนใหญ่ระดับปริญญาตรี รองลงมา ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ประเมินผลการออกแบบออกแบบอัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์จากต้นตาล จังหวัดเพชรบุรี

ประเด็นคำถาม	X	S.D	ระดับคะแนน
--------------	---	-----	------------

2.1	ด้านการสื่อความหมาย			
2.1.1	ความชัดเจน	4.40	0.82	ดี
2.1.2	ความเหมาะสม	4.45	0.70	ดี
2.1.3	การสร้างภาพลักษณ์ที่ดี	4.52	0.72	ดีมาก
	รวมคะแนนรายด้าน	4.46	0.48	ดี
2.2	ด้านการออกแบบ			
2.2.1	มีองค์ประกอบชัดเจน			ดี
2.2.2	มีความเป็นระเบียบแบบแผน	4.32	0.71	ดี
2.2.3	มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน	4.47	0.59	ดี
2.2.4	มีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัว	4.41	0.65	ดีมาก
2.2.5	มีความเรียบง่าย	4.57	0.59	ดีมาก
2.2.6	มีคุณค่าสร้างความจดจำ	4.52	0.56	ดี
2.2.7	มีความสวยงามของรูปแบบโดยรวม	4.52	0.56	ดีมาก
	รวมคะแนนรายด้าน	4.40	0.74	ดี
		4.52	0.64	
		4.46	0.23	

ตาราง 23 วิเคราะห์ประเมินผลการออกแบบจากกลุ่มตัวอย่าง n=100

	ประเด็นคำถาม	X	S.D	ระดับคะแนน
2.3	ด้านการใช้งาน			
2.3.1	ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้	4.32	0.71	ดี
2.3.2	ความสะดวกสบาย	4.59	0.55	ดีมาก
2.3.3	การนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการขาย	4.45	0.66	ดี
2.3.4	ใช้งานได้ยาวนานเหมาะสมกับทุกยุคทุกสมัย			ดีมาก
2.3.5	เข้าใจง่ายไม่คลุมเครือ	4.64	0.54	ดีมาก
	รวมคะแนนรายด้าน			

4.59	0.55	ดีมาก
4.52	0.27	

ตาราง 23 วิเคราะห์ประเมินผลการออกแบบจากกลุ่มตัวอย่าง n=100 (ต่อ)

จากตาราง 23 พบว่า ผลประเมินการออกแบบด้านการสื่อความหมาย อยู่ในเกณฑ์ดี ($x = 4.46$, S.D = 0.48) ประเด็นรายด้านสูงที่สุด คือ การสร้างภาพลักษณ์ที่ดี รองลงมา เป็นความเหมาะสม และความชัดเจน ตามลำดับ ด้านการออกแบบ อยู่ในเกณฑ์ดี ($x = 4.46$, S.D = 0.23) ประเด็นรายด้านที่อยู่ในเกณฑ์ดีมาก คือ มีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัว รองลงมา มีความเรียบง่าย และมีความสวยงามของรูปแบบโดยรวม ตามลำดับ ส่วนที่อยู่ในเกณฑ์ดี ประกอบด้วย มีความเป็นระเบียบแบบแผน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีคุณค่าสร้างความจดจำ และมีองค์ประกอบชัดเจน ตามลำดับ ด้านการใช้งาน อยู่ในเกณฑ์ดีมาก ($x = 4.52$, S.D = 0.27) ประเด็นรายด้านที่อยู่ในเกณฑ์ดีมาก คือ ใช้งานได้นานเหมาะกับทุกยุคทุกสมัย รองลงมา มีความสะดวกสบาย เข้าใจง่ายไม่คลุมเครือ ตามลำดับ ส่วนที่อยู่ในเกณฑ์ดี ประกอบด้วย การนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการขาย และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

-

กลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิ

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ทรงคุณวุฒิ ลำดับ 1

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศรีชญา เจริญเนตร

อาจารย์ประจำสาขาวิชาออกแบบทัศนศิลป์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ทรงคุณวุฒิ ลำดับ 2

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กนิษฐา เรืองวรรณศักดิ์
 อาจารย์ประจำสาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์
 คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ผู้ทรงคุณวุฒิ ลำดับ 3

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รจนา จันทราสา
 อาจารย์ประจำสาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์
 คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ผู้ทรงคุณวุฒิ ลำดับ 4

ดร. กฤษฎา ดุพันธ์
 อาจารย์ประจำสาขาวิชาออกแบบบรรจุภัณฑ์
 คณะศิลปกรรมและออกแบบอุตสาหกรรม
 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

ผู้ทรงคุณวุฒิ ลำดับ 5

อาจารย์มณฑนา ทองสุพล
 อาจารย์ประจำสาขาวิชาออกแบบอุตสาหกรรม
 คณะอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

ตอนที่ 2 ประเมินผลการออกแบบออกแบบอัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์จาก
 ต้นตาล จังหวัดเพชรบุรี

ประเด็นคำถาม

X

S.D

ระดับคะแนน

2.1	ด้านการสื่อความหมาย			
2.1.1	ความชัดเจน	4.60	0.55	ดีมาก
2.1.2	ความเหมาะสม	4.80	0.45	ดีมาก
2.1.3	การสร้างภาพลักษณ์ที่ดี	4.60	0.55	ดีมาก
	รวมคะแนนรายด้าน	4.67	0.33	ดีมาก
2.2	ด้านการออกแบบ			
2.2.1	มีองค์ประกอบชัดเจน			ดีมาก
2.2.2	มีความเป็นระเบียบแบบแผน	4.80	0.45	ดีมาก
2.2.3	มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน	4.80	0.45	ดี
2.2.4	มีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัว	4.40	0.55	ดี
2.2.5	มีความเรียบง่าย	4.40	0.55	ดีมาก
2.2.6	มีคุณค่าสร้างความจดจำ	4.60	0.55	ดีมาก
2.2.7	มีความสวยงามของรูปแบบโดยรวม	4.60	0.55	ดีมาก
	รวมคะแนนรายด้าน	4.80	0.45	ดีมาก
2.3	ด้านการใช้งาน	4.80	0.45	
2.3.1	ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้	4.65	0.22	ดีมาก
2.3.2	ความสะดวกสบาย			ดี
2.3.3	การนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการขาย	4.60	0.55	ดีมาก
2.3.4	ใช้งานได้ยาวนานเหมาะกับทุกยุคทุกสมัย	4.20	0.45	ดี
2.3.5	เข้าใจง่ายไม่คลุมเครือ	4.80	0.45	ดีมาก
	รวมคะแนนรายด้าน	4.40	0.55	ดีมาก
		4.80	0.45	
		4.56	0.30	

ตาราง 24 วิเคราะห์ประเมินผลการออกแบบจากกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ n=5

จากตาราง 24 พบว่า ผลประเมินการออกแบบด้านการสื่อความหมาย อยู่ในเกณฑ์ดีมาก ($\bar{x} = 4.67$, S.D = 0.33) ประเด็นรายด้านสูงสุดที่สุด คือ มีความเหมาะสม รองลงมา ความชัดเจน และ

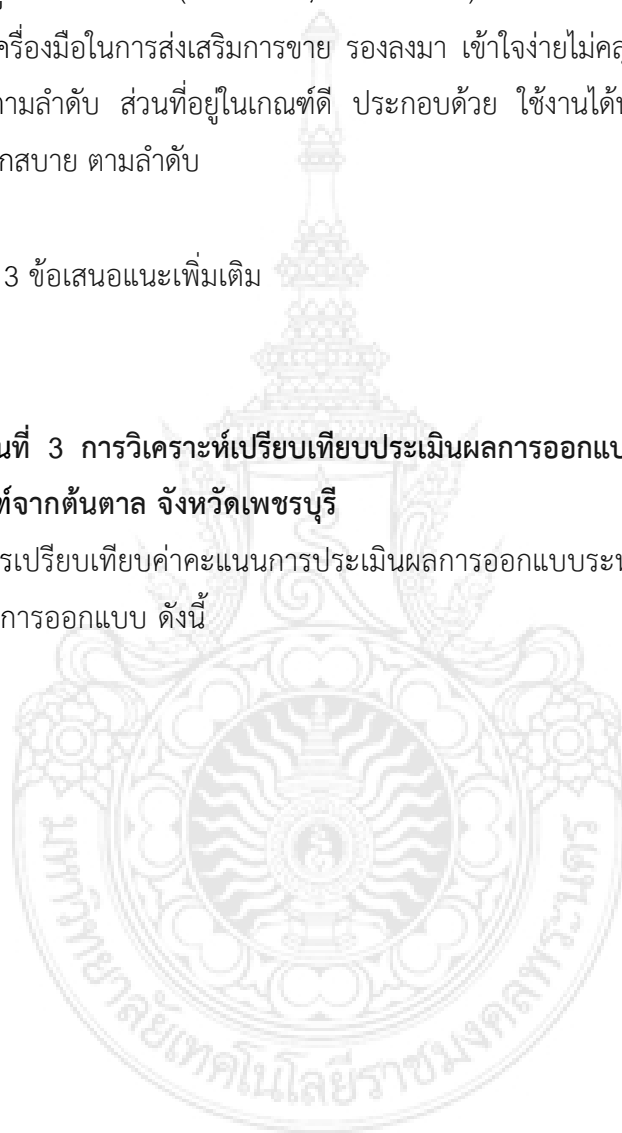
การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีตามลำดับ ด้านการออกแบบ อยู่ในเกณฑ์ดีมาก ($x = 4.65$, $S.D = 0.22$) ประเด็นรายด้านที่อยู่ในเกณฑ์ดีมาก คือ องค์กรประกอบชัดเจน มีความเป็นระเบียบแบบแผน มีคุณค่าสร้างความจดจำ มีความสวยงามของรูปแบบโดยรวม และมีความเรียบง่าย ตามลำดับ ส่วนที่อยู่ในเกณฑ์ดี ประกอบด้วย มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และมีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัว ตามลำดับ ด้านการใช้งานอยู่ในเกณฑ์ดีมาก ($x = 4.56$, $S.D = 0.30$) ประเด็นรายด้านที่อยู่ในเกณฑ์ดีมาก คือ การนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการขาย รองลงมา เข้าใจง่ายไม่คลุมเครือ และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ ตามลำดับ ส่วนที่อยู่ในเกณฑ์ดี ประกอบด้วย ใช้งานได้นานเหมาะกับทุกยุคทุกสมัย และมีความสะดวกสบาย ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

-

**ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบประเมินผลการออกแบบอัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์
สำหรับผลิตภัณฑ์จากต้นตาล จังหวัดเพชรบุรี**

เป็นการเปรียบเทียบค่าคะแนนการประเมินผลการออกแบบระหว่างกลุ่มตัวอย่างและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการออกแบบ ดังนี้

	ประเด็นคำถาม	กลุ่มตัวอย่าง	ผู้ทรงคุณวุฒิ
2.4	ด้านการสื่อความหมาย		
	2.4.4 ความชัดเจน	4.40	4.60
	2.4.5 ความเหมาะสม	4.45	4.80
	2.4.6 การสร้างภาพลักษณ์ที่ดี	4.52	4.60
	รวมคะแนนรายด้าน	4.46	4.67
2.2	ด้านการออกแบบ		
	2.2.1 มีองค์ประกอบชัดเจน		
	2.2.2 มีความเป็นระเบียบแบบแผน	4.32	4.80
	2.2.3 มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน	4.47	4.80
	2.2.4 มีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัว	4.41	4.40
	2.2.5 มีความเรียบง่าย	4.57	4.40
	2.2.6 มีคุณค่าสร้างความจดจำ	4.52	4.60
	2.2.7 มีความสวยงามของรูปแบบโดยรวม	4.40	4.80
	รวมคะแนนรายด้าน	4.40	4.80
	ด้านการใช้งาน	4.52	4.80
	2.5.4 ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้	4.46	4.65
	2.5.5 ความสะดวกสบาย		
	2.5.6 การนำไปใช้เป็นเครื่องมือใน	4.32	4.60
	การส่งเสริมการขาย	4.59	4.20
	2.5.7 ใช้งานได้นานเหมาะกับทุกยุคทุกสมัย	4.45	4.80
	2.5.8 เข้าใจง่ายไม่คลุมเครือ		
	รวมคะแนนรายด้าน	4.64	4.40
		4.59	4.80
		4.52	4.56

ตาราง 25 วิเคราะห์เปรียบเทียบประเมินผลการออกแบบระหว่างกลุ่มตัวอย่างและผู้ทรงคุณวุฒิ

จากตาราง 25 พบว่า ภาพรวมคะแนนการประเมินกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิมีค่าคะแนนสูงกว่ากลุ่มตัวอย่าง และมีการประเมินระดับคะแนนใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ค่าคะแนนด้านการใช้งานสูงที่สุด รองลงมา ด้านการสื่อความหมาย และด้านการออกแบบ ตามลำดับ

บทที่ 5

บทสรุป

งานวิจัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจและวิเคราะห์ทุนในการสร้างสรรค์ของจังหวัดเพชรบุรี และเพื่อออกแบบอัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์จากต้นตาล ซึ่งมีวิธีการดำเนินงานดังนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสาร หนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทุนในการสร้างสรรค์ของจังหวัดเพชรบุรี ผลิตภัณฑ์จากต้นตาล จังหวัดเพชรบุรี ทัศนียภาพ และการออกแบบกราฟิก ตามแหล่งอ้างอิงหอสมุดแห่งชาติ หอสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ระบบอินเทอร์เน็ต และรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สอบถามจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่มีความรู้

2. เก็บรวบรวมข้อมูลภาคปฐมภูมิจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 205 คน และผู้ทรงคุณวุฒิทางการออกแบบ จำนวน 5 ท่าน ระหว่างขั้นตอนการวิจัยในก่อนและหลังการออกแบบ โดยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 2 ชุด ประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลการออกแบบเบื้องต้น และแบบประเมินผลงานการออกแบบ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยทีมนักวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ออกแบบและสร้างแบบสอบถามข้อมูลการออกแบบเบื้องต้น และดำเนินการแจกแบบสอบถามพร้อมทั้งอธิบายรายละเอียดเพิ่มเติมและตอบข้อซักถามอันอาจเกิดจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นประชาชนที่มีภูมิลำเนาเกิดและพำนักอยู่ในจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 100 คน ใช้เวลาแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวม จำนวน 2 วัน ได้รับเอกสารคืนครบตามจำนวน

2.2 ออกแบบและสร้างแบบประเมินผลงานการออกแบบ และดำเนินการขอความอนุเคราะห์รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ และขอหนังสือติดต่อราชการผ่านคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ยังหน่วยงานภายนอก

โดยใช้รูปแบบวิธีการเข้าพบผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง และส่งแบบประเมินออนไลน์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ใช้เวลาแจกแบบประเมินและเก็บรวบรวม จำนวน 7 วัน ได้รับเอกสารคืนครบตามจำนวน

3. สังเคราะห์ข้อมูลและกระบวนการออกแบบ ดังนี้

3.1 แนวคิดหรือแรงบันดาลใจ

แข่งเรือยาว สื่อถึงความสนุกสนานตามประเพณี ความสดชื่นเย็นสบาย ธรรมชาติ

3.2 ภาพประกอบ

ภาพกราฟิกลดทอนต้นตาล ผสมผสานลายเส้นศิลปะพระนครคีรี (เขาวัง) และจิตรกรรมฝาผนังวัดใหญ่

3.3 ตัวอักษร

ตัวอักษร BoonJot เป็นข้อความแบบข้อความพาดหัวหรือเน้นข้อความ (Typeface) และตัวอักษร CS PraJad ใช้เป็นข้อความแบบบรรยาย (Text)

3.4 สี

สีน้ำตาลของน้ำตาลสด และสีฟ้าครามของชายหาดทะเล

3.5 การจัดวางองค์ประกอบ

วางแบบอสมมาตร แบ่งเป็น 2 กลุ่มพื้นที่ คือ กลุ่มข้อมูลที่ส่งเสริมการขาย และกลุ่มข้อบ่งชี้ที่สำคัญ

4. ทดลองและรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน ซึ่งเป็นประชาชนและนักท่องเที่ยวในเขตจังหวัดเพชรบุรี วิธีสุ่มโดยบังเอิญ (Accidental Sampling) รวมจำนวน 7 วัน และผู้ทรงคุณวุฒิทางการออกแบบ จำนวน 5 คน รวมจำนวน 7 วัน

5. คัดเลือกและพัฒนาแบบ

6. สร้างต้นแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ จำนวน 1 ชุด ประกอบด้วย บรรจุภัณฑ์น้ำตาลสด น้ำตาลโดนดง ปั่นโต ลูกตาลเชื่อม ชุดกาน้ำชาไม้ตาล ดอกไม้ใบตาล นาฬิกาต้นตาล น้ำตาลไซรับชั้นน้ำรองพาน

7. จัดทำรายงาน และเผยแพร่ผลงาน

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ประเมินผลการออกแบบอัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์จากต้นตาล จังหวัดเพชรบุรี ระหว่างกลุ่มตัวอย่างและผู้ทรงคุณวุฒิทางการออกแบบ มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง พบว่า สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าชาย อายุระหว่าง 50-59 ปี รองลงมา 30-39 ปี , 40-49 ปี , 20-29 ปี , 60 ปี ขึ้นไป และต่ำกว่า 20 ปี ตามลำดับ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพ่อบ้าน/แม่บ้าน รองลงมา เจ้าหน้าที่ของรัฐ/รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ , ธุรกิจส่วนตัว , นักเรียน/นักศึกษา , พนักงานเอกชน และรับจ้างทั่วไป ตามลำดับ รายได้ส่วนใหญ่ต่ำกว่า 15,000 บาท รองลงมา 30,001-40,000 บาท , 40,001-50,000 บาท , 50,001 บาท ขึ้นไป และ 15,000-30,000 บาท ตามลำดับ การศึกษาส่วนใหญ่ระดับปริญญาตรี รองลงมาต่ำกว่าปริญญาตรี , ปริญญาโท และปริญญาเอก ตามลำดับ การประเมินผลด้านการสื่อความหมายอยู่ในเกณฑ์ดี ($x = 4.46$, $S.D = 0.48$) ประเด็นรายด้านสูงที่สุด คือ การสร้างภาพลักษณ์ที่ดี รองลงมาเป็นความเหมาะสม และความชัดเจน ตามลำดับ ด้านการออกแบบอยู่ในเกณฑ์ดี ($x = 4.46$, $S.D = 0.23$) ประเด็นรายด้านที่อยู่ในเกณฑ์ดีมาก คือ มีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัว รองลงมา

มีความเรียบง่าย และมีความสวยงามของรูปแบบโดยรวม ตามลำดับ ส่วนที่อยู่ในเกณฑ์ดี ประกอบด้วย ความเป็นระเบียบแบบแผน ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีคุณค่าสร้างความจดจำ และมีองค์ประกอบชัดเจน ตามลำดับ ด้านการใช้งานอยู่ในเกณฑ์ดีมาก ($x = 4.52$, S.D = 0.27) ประเด็นรายด้านที่อยู่ในเกณฑ์ดีมาก คือ ใช้งานได้นานเหมาะกับทุกยุคทุกสมัย รองลงมา มีความสะดวก สบาย และเข้าใจง่ายไม่คลุมเครือ ตามลำดับ ส่วนที่อยู่ในเกณฑ์ดี ประกอบด้วย การนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการขาย และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ ตามลำดับ

ผลประเมินการออกแบบด้านการสื่อความหมาย อยู่ในเกณฑ์ดีมาก ($x = 4.67$, S.D = 0.33) ประเด็นรายด้านสูงสุด คือ มีความเหมาะสม รองลงมา ความชัดเจน และการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีตามลำดับ ด้านการออกแบบ อยู่ในเกณฑ์ดีมาก ($x = 4.65$, S.D = 0.22) ประเด็นรายด้านที่อยู่ในเกณฑ์ดีมาก คือ องค์ประกอบชัดเจน ความเป็นระเบียบแบบแผน มีคุณค่าสร้างความจดจำ มีความสวยงามของรูปแบบโดยรวม และมีความเรียบง่าย ตามลำดับ ส่วนที่อยู่ในเกณฑ์ดี ประกอบด้วย ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และมีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัว ตามลำดับ ด้านการใช้งานอยู่ในเกณฑ์ดีมาก ($x = 4.56$, S.D = 0.30) ประเด็นรายด้านที่อยู่ในเกณฑ์ดีมาก คือ การนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการขาย รองลงมา เข้าใจง่ายไม่คลุมเครือ และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ ตามลำดับ ส่วนที่อยู่ในเกณฑ์ดี ประกอบด้วย ใช้งานได้นานเหมาะกับทุกยุคทุกสมัย และมีความสะดวกสบาย ตามลำดับ

อภิปรายผล

การออกแบบอัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์จากต้นตาล จังหวัดเพชรบุรี มีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจและวิเคราะห์ทุนในการสร้างสรรค์ของจังหวัดเพชรบุรี และเพื่อออกแบบอัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์จากต้นตาล กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนและนักท่องเที่ยวในเขตจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 100 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการออกแบบ จำนวน 5 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบประเมินผลการออกแบบ วิธีการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1) ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิและสำรวจข้อมูลเชิงพื้นที่ 2) กลั่นกรองวิเคราะห์ แยกแยะตามองค์ประกอบอัตลักษณ์ 3) สังเคราะห์ข้อมูลและกระบวนการออกแบบ 4) ทดลองและประเมินประสิทธิภาพจากกลุ่มตัวอย่าง 5) คัดเลือก และพัฒนาแบบ 6) สร้างต้นแบบ 7) จัดทำรายงานสรุปและการเผยแพร่

ผลการวิจัยสรุปว่า แนวทางในการออกแบบองค์ประกอบอัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์จากต้นตาล จังหวัดเพชรบุรี ใช้แนวคิดหรือแรงบันดาลใจมาจากประเพณีการแข่งขันเรือยาว สื่อถึงความสนุกสนาน ความสดชื่นเย็นสบาย ธรรมชาติ ภาพประกอบใช้กราฟิกลดทอนต้นตาล ผสม

ผลงานลายเส้นศิลปะพระนครคีรี (เขาวัง) และจิตรกรรมฝาผนังวัดใหญ่ ตัวอักษร BoonJot เป็นข้อความแบบข้อความพาดหัวหรือเน้นข้อความ (Typeface) และตัวอักษร CS PraJad ใช้เป็นข้อความแบบบรรยาย (Text) สี ใช้สีน้ำตาลของน้ำตาลสด และสีฟ้าครามของชายหาดทะเล การจัดวางองค์ประกอบวางแบบอสมมาตร แบ่งเป็น 2 กลุ่มพื้นที่ คือ กลุ่มข้อมูลที่ส่งเสริมการขาย และกลุ่มข้อบ่งชี้ที่สำคัญ

ผลการวิเคราะห์การประเมินผลการออกแบบ ภาพรวมคะแนนการประเมินกลุ่มผู้ทรงวุฒิมีค่าคะแนนสูงกว่ากลุ่มตัวอย่าง แต่มีการประเมินระดับคะแนนใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ค่าคะแนนด้านการใช้งานสูงสุด รองลงมา ด้านการสื่อความหมาย และด้านการออกแบบ ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

-

บรรณานุกรม

- กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี. (2557) **จังหวัดเพชรบุรี**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.phetchaburi.go.th/>.
27 มกราคม 2559.
- ธรรมธร ศรีสุรีย์ไพศาล. (2555). **การออกแบบเลขนศิลป์ที่แสดงอัตลักษณ์จังหวัดสมุทรสาคร**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธีรวัฒน์ พจน์วิบูลศิริ. (2543). **การใช้ตัวอักษรไทยเพื่อสื่อสารบุคลิกลักษณะในงานออกแบบเรขศิลป์**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นวนน้อย บุญวงษ์. (2542). **หลักการออกแบบ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประชาติ ทินบุตร. (2531). **การออกแบบบรรจุภัณฑ์**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2526). **การออกแบบ**. กรุงเทพมหานคร : วิมวอลอาร์ต.
- ลิตติพร ลิตติพานิช. (2544). **การออกแบบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์อาหารเกษตรแปรรูปของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชาติ เกาทอง. (2536). **หลักการทัศนศิลป์**. กรุงเทพมหานคร : อักษรกราฟิก.
- สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2555). **อัตลักษณ์ไทย ทุนความคิด ทุนสร้างสรรค์**. ปทุมธานี : สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.
- สำนักงานส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. **สินค้าโอท็อปจังหวัดเพชรบุรี**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.otoptoday.com/province/เพชรบุรี/>. 29 กรกฎาคม 2557.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามข้อมูลการออกแบบเบื้องต้น

แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อประกอบการวิจัย เรื่อง การออกแบบอัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์จากต้นตาล จังหวัดเพชรบุรี ประเด็นคำถามหรือข้อมูลเป็นเพียงส่วนหนึ่งของกระบวนการวิจัย ไม่มีผลกระทบต่อเสียหายหรือเป็นข้อมูลส่วนตัวสำคัญของผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลในภาพรวม และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าข้อมูลที่ได้รับจะสามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลขั้นพื้นฐานเข้าสู่กระบวนการออกแบบต่อไป

จุดมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อสำรวจและวิเคราะห์ทุนในการสร้างสรรค์ของจังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อออกแบบอัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์จากต้นตาล

คำชี้แจง

แบบสอบถามข้อมูลการออกแบบเบื้องต้น ทั้งหมดแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้
 ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการออกแบบบรรจุภัณฑ์ขนมไทยในวรรณคดี
 ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 เพศ	☐ ชาย	☐ หญิง
1.2 อายุ	☐ ต่ำกว่า 20 ปี	☐ 20-29 ปี
	☐ 30-39 ปี	☐ 40-49 ปี
	☐ 50-59 ปี	☐ 60 ปี ขึ้นไป
1.3 อาชีพ	☐ นักเรียน/นักศึกษา	
	☐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ/รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	
	☐ พนักงานเอกชน	
	☐ ธุรกิจส่วนตัว	
	☐ พ่อบ้าน/แม่บ้าน	
	☐ รับจ้างทั่วไป	

- 1.4 รายได้
- ต่ำกว่า 15,000 บาท
  - 15,000-30,000 บาท
  - 30,001-40,000 บาท
  - 40,001-50,000 บาท
  - 50,001 บาท ขึ้นไป
- 1.5 ระดับการศึกษา
- ต่ำกว่าปริญญาตรี   ปริญญาตรี
  - ปริญญาโท   ปริญญาเอก

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์ท้องถิ่นประจำจังหวัดเพชรบุรี

เมื่อพูดถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นประจำจังหวัดเพชรบุรีแต่ละด้าน ท่านนึกถึงสิ่งใดเป็นครั้งแรก กรุณาเลือกเพียงข้อเดียวที่ให้ความสำคัญมากที่สุด

- 2.6 ประเพณี
- วัวลานหรือวัวระดอ
  - แข่งเรือยาว
  - สลากภัต
  - เวียนศาลา
  - ข้าวกระเหรียง
  - แห่เรือองค์
  - งานปีผีמד
  - สารทลาวเวียง
  - ใต้ดอกไม้
- 2.7 การละเล่นพื้นบ้าน
- วัวเทียมเกวียน
  - เหม่เรือบก
  - หนึ่งตะลุง
  - เพลงปรบไก่อ
- 2.3 เอกลักษณ์ท้องถิ่น
- เขาวัง
  - ต้นตาล
  - ชมพู่เพชรสายรุ้ง
  - แม่น้ำเพชรบุรี
- 2.4 แหล่งท่องเที่ยว
- หาดชะอำ
  - หาดเจ้าสำราญ
  - หาดปึกเตียน
  - เขาทะโมน
  - เขาย้อย
  - ถ้ำเขาหลวง
  - เขื่อนแก่งกระจาน
  - อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
  - เขาพะเนินทุ่ง
  - แหลมหลวง
  - คอกระออม
  - น้ำตกแม่กระดังลา
  - อุทยานสวรรค์แก่งกระจาน
  - บึงปรี่ตา

- 2.5 สถาปัตยกรรมปราสาท
- วัดกำแพงแลงโบสถ์
  - วัดกุฎีบางเค็ม
  - ศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม
  - พระอุโบสถวัดมหาสมณาราม
  - สถาปัตยกรรมพระนครคีรี
- 2.6 ประติมากรรม
- ปูนปั้นวัดไผ่ล้อม
  - ปูนปั้นวัดใหญ่สุวรรณาราม
  - ปูนปั้นวัดเขabanไดอิฐ
  - ปูนปั้นฐานเสมาวัดสระบัว
  - ปูนปั้นวัดมหาธาตุวรวิหาร
  - ปูนปั้นวัดพลับพลาชัย
  - ปูนปั้นวัดปากคลอง
  - ใบเสมาวัดมหาธาตุวรวิหาร
- 2.7 จิตรกรรม
- จิตรกรรมฝาผนังวัดใหญ่สุวรรณาราม
  - จิตรกรรมฝาผนังวัดเกาะแก้วสุทธาราม
  - จิตรกรรมฝาผนังวัดท้ายตลาด
  - จิตรกรรมสมุดข่อยวัดพระรูป (สมุดข่อยหรือสมุดไทย)
- 2.8 พระราชวัง
- พระนครคีรี (เขาวัง)
  - พระรามราชนิเวศน์ “วังบ้านปืน”
  - พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน
- 2.9 วัด
- วัดเขabanไดอิฐ
  - วัดท่าไชยศิริ
  - วัดกำแพงแลง
  - วัดมหาธาตุวรวิหาร
  - วัดกุฎี
  - วัดสระบัว
  - วัดในกลาง
  - วัดพระพุทธไสยาสน์ “วัดพระนอน”
  - วัดคงคารามวรวิหาร
  - วัดมหาสมณารามราชวรวิหาร “วัดเขาวัง”
  - วัดเนรัญชราราม
  - วัดกำแพงแลง
  - วัดเขabanไดอิฐ
  - วัดท่าไชยศิริ
  - วัดใหญ่สุวรรณาราม
  - วัดเขาตะเครา
  - วัดเกาะแก้วสุทธาราม
  - วัดเพชรพลี “พริบพลี”

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ผู้วิจัยขอขอบคุณที่สละเวลาในการให้ข้อมูลในครั้งนี้ และหวังว่าข้อมูลที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ต่อการกระบวนการวิจัยต่อไป

ขอขอบคุณ

นายทินวงษ์ รักอิสสระกุล
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

แบบประเมินผลการออกแบบ (สำหรับกลุ่มตัวอย่าง)

การวิจัย เรื่อง การออกแบบอัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์จากต้นตาล จังหวัดเพชรบุรี

จุดมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อสำรวจและวิเคราะห์ทัศนคติในการสร้างสรรค์ของจังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อออกแบบอัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์จากต้นตาล

คำชี้แจง

แบบสอบถามข้อมูลการออกแบบเบื้องต้น ทั้งหมดแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ประเมิน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์ท้องถิ่นประจำจังหวัดเพชรบุรี

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 เพศ	☐ ชาย	☐ หญิง
1.2 อายุ	☐ ต่ำกว่า 20 ปี	☐ 20-29 ปี
	☐ 30-39 ปี	☐ 40-49 ปี
	☐ 50-59 ปี	☐ 60 ปี ขึ้นไป
1.3 อาชีพ	☐ นักเรียน/นักศึกษา ☐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ/รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ☐ พนักงานเอกชน ☐ ธุรกิจส่วนตัว ☐ พ่อบ้าน/แม่บ้าน ☐ รับจ้างทั่วไป	
1.4 รายได้	☐ ต่ำกว่า 15,000 บาท ☐ 15,000-30,000 บาท ☐ 30,001-40,000 บาท ☐ 40,001-50,000 บาท ☐ 50,001 บาท ขึ้นไป	

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....
.....

ผู้วิจัยขอขอบคุณที่สละเวลาในการให้ข้อมูลในครั้งนี้ และหวังว่าข้อมูลที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ต่อการกระบวนกรวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ต่อไป

ขอขอบคุณ

นายทินวงษ์ รักอิสสระกุล
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

แบบประเมินผลการออกแบบ (สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ)

การวิจัย เรื่อง การออกแบบอัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์จากต้นตาล จังหวัดเพชรบุรี

จุดมุ่งหมายของการศึกษา

3. เพื่อสำรวจและวิเคราะห์ทุนในการสร้างสรรค์ของจังหวัดเพชรบุรี
4. เพื่อออกแบบอัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์จากต้นตาล

คำชี้แจง

แบบสอบถามข้อมูลการออกแบบเบื้องต้น ทั้งหมดแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ประเมิน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์ท้องถิ่นประจำจังหวัดเพชรบุรี

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ประเมิน

ชื่อ-สกุล .....

ตำแหน่ง .....

ระดับการศึกษา / สาขาวิชาที่จบ .....

ประสบการณ์ทำงาน / ความเชี่ยวชาญ ..... ปี .....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการออกแบบบรรจุภัณฑ์ขนมไทยในวรรณคดี

แบบประเมินผลเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งกำหนดค่าคะแนนออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 5 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก
- 4 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับดี
- 3 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับพอใช้
- 2 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับต้องปรับปรุง
- 1 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับใช้ไม่ได้

ประเด็นคำถาม	5	4	3	2	1
ด้านการสื่อความหมาย					
- ความชัดเจน					
- ความเหมาะสม					
- การสร้างภาพลักษณ์ที่ดี					
ด้านการออกแบบ					
- มีองค์ประกอบชัดเจน					
- มีความเป็นระเบียบแบบแผน					
- มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน					
- มีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัว					
- มีความเรียบง่าย					
- มีคุณค่าสร้างความจดจำ					
- มีความสวยงามของรูปแบบโดยรวม					
ด้านการใช้งาน					
- ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้					
- ความสะดวกสบาย					
- ใช้งานได้นานเหมาะกับทุกยุคทุกสมัย					
- เข้าใจง่ายไม่คลุมเครือ					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....
 .....

ผู้วิจัยขอขอบคุณที่สละเวลาในการให้ข้อมูลในครั้งนี้ และหวังว่าข้อมูลที่รับจะเป็นประโยชน์ต่อการกระบวนการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ต่อไป

ขอขอบคุณ

นายทินวงษ์ รักษิณระกุล
 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ
 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

ประวัติผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) นายทินวงศ์ รักอิสสระกุล

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Mr.Tinnawong Rakisarakul

เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน 3 6097 00316 91 1

ตำแหน่งปัจจุบัน รองคณบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย

หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร และไปรษณีย์

อีเล็ททรอนิกส์ (e-mail)

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

เลขที่ 168 ถนนศรีอยุธยา แขวงวชิรพยาบาล เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

โทรศัพท์ 0 2282 2384 โทรศัพท์มือถือ 089 459 0066

โทรสาร 0 2282 2384 E-mail Address : tinnawong.r@rmutp.ac.th

ประวัติการศึกษา

ปริญญาโท ค.อ.ม. เทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง พ.ศ. 2549

ปริญญาตรี ค.อ.บ. (เกียรตินิยมอันดับ 1) ศิลปอุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง พ.ศ. 2544

สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา)

สาขาวิชาการเทคโนโลยีสารสนเทศและนิเทศศาสตร์/วิทยาการคอมพิวเตอร์

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยระบุสถานภาพใน

การทำการวิจัยว่าเป็นผู้อำนวยการแผนงานวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัย หรือผู้ร่วมวิจัยในแต่ละ

ผลงานวิจัย

ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย : -

หัวหน้าโครงการวิจัย :

1. การศึกษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นประจำภาคเหนือตอนล่างเพื่อการออกแบบเรขศิลป์ บนบรรจุภัณฑ์ของที่ระลึก
2. การออกแบบชุดตัวอักษรของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกแบบบรรจุภัณฑ์อย่างเป็นสากล

งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว :

1. การศึกษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นประจำภาคเหนือตอนล่างเพื่อการออกแบบ
เรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์ของที่ระลึก
2. การออกแบบชุดตัวอักษรของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกแบบบรรจุภัณฑ์อย่างเป็นสากล
4. แนวคิดการสร้างมูลค่าเพิ่มของบรรจุภัณฑ์จากเศษวัสดุเหลือใช้
ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์

